

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

**ЦИФРОВІ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІ
РЕСУРСИ У РОЗБУДОВІ НАУКОВОГО СЕГМЕНТА
НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ**

Монографія

Київ 2021

УДК 027.2:004.8+ 001.89

Затверджено до друку вченою радою
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
(протокол № 9 від 02.12.2021)

Відповідальний редактор
Лобузін Катерина Вілентіївна
(доктор наук із соціальних комунікацій)

Рецензенти:
Широков Володимир Анатолійович
(академік НАН України, доктор технічних наук)
Кунанець Наталія Едуардівна
(доктор наук із соціальних комунікацій)

Цифрові бібліотечно-інформаційні ресурси у розбудові наукового сегмента національного інформаційного простору: монографія / колектив авторів ; відп. ред. : К. В. Лобузін ; НАН України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Київ, 2021. 416 с.

Монографію присвячено дослідженню та аналізу міжнародного та вітчизняного досвіду створення та розвитку багатоаспектної бібліотечної системи підтримки наукових досліджень. Проаналізовано принципові зміни, що відбулися у сучасній цифровій науковій комунікації, їх вплив на діяльність наукових бібліотек. Показана роль наукових бібліотек у формуванні електронної дослідницької інфраструктури, де бібліотечні спеціалісти забезпечують складні функціональні обов'язки на рівні експерта, пов'язані з реалізацією цифрових проєктів. Розглянуто участь наукових бібліотек в цифрових соціогуманітарних проєктах, пов'язаних зі створенням цифрових ресурсів національної пам'яті та культурної спадщини. Визначено основні принципи створення бібліотечної системи підтримки наукових досліджень та забезпечення функціонування інституційних систем управління науковою інформацією. Висвітлено досвід та подальші перспективи Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у напрямку розвитку електронної дослідницької інфраструктури України.

Монографія призначена для широкого кола бібліотечних та інформаційних спеціалістів, фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій та вчених, які беруть участь в обігу знань у цифрових наукових комунікаціях.

Робота виконана за рахунок коштів бюджетної програми «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» (КПКВК 6541230)

УДК 027.2:004.8+ 001.89

ISBN 978-966-02-9775-3 (друковане видання)
ISBN 978-966-02-9776-0 (електронне видання)

© Лобузін К. В. та ін., 2021
© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
Розділ 1. НАУКОВІ БІБЛІОТЕКИ У ФОРМУВАННІ ЕЛЕКТРОННОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ <i>Дубровіна Л. А., Лобузін К. В.</i>	9
Розділ 2. НАУКОВІ БІБЛІОТЕКИ ТА ЦИФРОВА ГУМАНІТАРИСТИКА <i>Дубровіна Л. А., Лобузін К. В.</i>	21
Розділ 3. НАУКОВІ БІБЛІОТЕКИ ТА СИСТЕМИ НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ <i>Лобузін К. В., Гарагуля С. С., Коновал Л. В., Лобузін І. В.</i>	39
Розділ 4. БІБЛІОТЕЧНА СИСТЕМА ПІДТРИМКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ <i>Гарагуля С. С., Гриценко Н. О., Ключнікова О. В., Сандул О. Г.</i>	57
Зарубіжні сервіси підтримки наукових досліджень	68
Українські сервіси підтримки наукових досліджень	74
Роль реферативних баз даних у сервісах підтримки досліджень	84
Висновки до розділу	94
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	96
ДОВІДНИК З ЦИФРОВОЇ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ <i>Лобузін К. В., Гарагуля С. С., Коновал Л. В., Симоненко Т. В., Лобузін І. В.</i>	108
Електронна дослідницька інфраструктура	109
Міжнародні системи наукової інформації.....	115
Національні наукові інформаційні ресурси і сервіси України.....	121
Наукові метадані	135
Цифрові ідентифікатори	139
Наукометрія. Наукометричні показники	143

Стилі цитувань та референс-менеджери	150
Наукові соціальні мережі	154
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	
<i>Гарагуля С. С.</i>	159
Авторський ідентифікатор Orcid.....	160
СТВОРЕННЯ ТА ВПОРЯДКУВАННЯ ПРОФІЛІВ	
НАУКОВИХ УСТАНОВ У SCOPUS ТА WEB OF SCIENCE.....	
Профіль наукової установи у Scopus.....	171
Профіль наукової установи у Web of Science.....	176
СТВОРЕННЯ ТА ВПОРЯДКУВАННЯ НАУКОМЕТРИЧНИХ	
ПРОФІЛІВ AUTHOR ID ТА RESEARCHER ID	
Профіль науковця у Scopus (Author ID).....	184
Профіль науковця у Web of Science (Researcher ID)	190
НАУКОВА МЕРЕЖА PUBLONS:	
ПРОФІЛІ ДОСЛІДНИКА ТА УСТАНОВИ.....	
Авторський профіль у Publons: створення та впорядкування.....	195
Профіль установи у Publons	201
НАУКОМЕТРИЧНИЙ ПРОФІЛЬ ДОСЛІДНИКА ТА УСТАНОВИ	
У GOOGLE SCHOLAR	
Профіль дослідника у Google Scholar	205
Профіль установи у Google Scholar	211
СИСТЕМАТИЧНИЙ АНОТОВАНИЙ ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	
«БІБЛІОТЕКА ТА ЦИФРОВА НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ»	
<i>Гарагуля С. С., Ключинікова О. В., Коновал Л. В., Лаєнко Н. А.,</i>	
<i>Лобузінa К. В., Лоцинська Н. В., Островська О. М., Півнюк О. В.,</i>	
<i>Сандул О. Г., Ясінська О. А.</i>	215
Вебтехнології та наукові бібліотеки	220
Семантичні та лінгвістичні бібліотечні технології	266
Бібліотечні наукові цифрові ресурси та проєкти.....	318
Бібліотечні сервіси підтримки наукових досліджень.....	359
ПІСЛЯМОВА	410

ПЕРЕДМОВА

Обсяги електронної наукової інформації та цифрова система наукових комунікацій стрімко розвиваються в національному та глобальному масштабі. Сучасні наукові бібліотеки як агрегатори наукових видань та ресурсів мають значний досвід методичних напрацювань у питаннях організації та управління інформаційними ресурсами, формують орієнтовані на широкого користувача пошукові системи, розробляють наукові засади розвитку бібліотечної діяльності. У постійному процесі еволюційних змін бібліотеки мають активно відчувати свої соціальні функції, пов'язані з реалізацією інформаційного забезпечення наукових, освітніх, інформаційних процесів в суспільстві. У сучасному світі цифрових технологій вони набувають ролі ключового фактора в науковій комунікації, стають провідними науково- інформаційними центрами.

За останні роки сформувалося бачення глобальної відкритої науки як рушійної сили для створення нової парадигми прозорості наукових досліджень та інтенсифікації інновацій. Це також спричинило значні зміни в науково-бібліотечній діяльності, пов'язані із новими тенденціями в світовому науковому співтоваристві, де утверджується концепція відкритої науки, вільного доступу до нових наукових досліджень з метою розвитку знання на позиціях відкритості та прозорості, починаючи з «Будапештської ініціативи відкритого доступу» (Budapest Open Access Initiative), «Берлінської декларації про відкритий доступ до наукових та гуманітарних знань» (Berlin Declaration) 2001 та 2003 рр. Серед останніх – спеціальне видання Єврокомісії «Відкриті інновації, Відкрита наука, Відкритість до світу – бачення для Європи» (2016), де розкривається історія розвитку та сучасний зміст поняття «відкрита наука» як нового підходу до наукового процесу на основі колективної роботи і нових способів інтеграції та взаємопроникнення знань за допомогою цифрових технологій і нових інструментів співпраці, що постійно розвиваються. Нова рамкова програма FP9 має на меті реалізувати нову концепцію розвитку ЄС: Відкриті інновації, Відкрита наука, Відкритість до світу (Open Innovation, 2016), де докладно розглядається тема відкритої науки та інші суміжні питання.

Аксіоматичним положенням є розуміння, що розвиток відкритої науки тісно пов'язаний з розвитком наукової комунікації, що спирається на представленість у Мережі наукового доробку вчених у цифровому форматі. У Європі ці інновації цифрової наукової комунікації реалізуються через програму Європейська хмара відкритої науки (European Open Science Cloud (EOSC)). Це ініціатива Європейсь-

кої Комісії, спрямована на розвиток інфраструктури, що надає своїм користувачам послуги, які сприяють розвитку відкритих наукових практик. Ініціатива зі створення EOSC була запропонована в 2016 році як частина Європейської хмарної ініціативи (European Cloud Initiative) для побудови конкурентоспроможної економіки даних та знань в Європі. Наразі заплановано низку проєктів до 2022 р. з розвитку відкритої науки. Планується, що EOSC запропонує віртуальне середовище з відкритими послугами для зберігання, управління, аналізу та повторного використання дослідницьких даних шляхом об'єднання існуючих наукових інфраструктур даних, що в даний час розподілені між державами-членами ЄС. Запровадження EOSC віддзеркалює основні тенденції, що наразі преваюють в Європейському просторі відкритої науки: відкритий доступ; архівування статей; обмін даними. Ці процеси супроводжуються вирішенням складних питань, пов'язаних з інтелектуальною власністю та конфіденційністю, етикою, плагіатом.

Найчастіше підтримка відкритої цифрової наукової комунікації на інституційному та національному рівні здійснюється сьогодні науковими бібліотеками. Відповідно до даних Єврокомісії для зменшення розриву між вченими і провайдерами цифрової інфраструктури необхідно мати спеціально підготовлених стюардів даних у кожній науковій дисципліні. Виявилось, що підготувати таких спеціалістів найпростіше в наукових бібліотеках, де спеціалісти вже звикли і вміють оперувати великими обсягами цифрових даних. Підготовлені для вирішення цих завдань бібліотечні спеціалісти отримали назву цифрові бібліотекарі (або бібліотекарі з управління даними).

У напрямі цифровізації наукових досліджень активно розвивається цифрова гуманітаристика, яка є результатом динамічного діалогу між різними аспектами методології ІТ-технологій та гуманітарних наук. Упродовж останнього десятиліття активно опановуються та впроваджуються нові цифрові методи в освітньому процесі та в дослідженнях, які ознаменували початок нового етапу розвитку інформаційного суспільства: це – підготовка електронних мультимедійних наукових та навчальних видань; формування та джерелознавчий аналіз корпусів текстів; візуалізація, статистичний та бібліометричний аналіз даних; створення баз даних і баз гуманітарних знань та електронних довідників; підготовка інтерактивних цифрових карт, створення віртуальних гуманітарних проєктів тощо. Цифрові гуманітарні проєкти завжди є міждисциплінарними: робота з культурною спадщиною в цифровому форматі, нові цифрові медіа, створення цифрових бібліотек, архівів, баз даних культурної спадщини та колекцій, цифрові реконструкції,

що вимагають спільних зусиль гуманітаріїв і фахівців із цифрових технологій. Відповідно, у 2014 р. була заснована DARIAH (Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities) – Цифрова дослідницька інфраструктура для гуманітарних наук, яка є загальноєвропейською технологічною платформою розподіленого доступу і засобів обробки даних гуманітарних досліджень. Наукові бібліотеки беруть участь у формуванні електронної дослідницької інфраструктури та здійсненні цифрових соціогуманітарних проєктів як рівноправні партнери наукового дослідження у всьому діапазоні властивих їм функцій: зберігачів і дослідників культурної спадщини, провайдерів наукової комунікації, центрів організації і поширення знань тощо. Вже традиційними для наукових бібліотек цифровими проєктами в галузі підтримки наукових досліджень є формування цифрових бібліотек, створення віртуальних історико-культурних виставок, підтримка інституційних репозитаріїв.

Для інтенсифікації наукових комунікацій впроваджується концепція сервіс-орієнтованої науки (ServiceOriented Science), головна ідея якої передбачає зміни в науковій діяльності, головним чином, у наукових продуктах, якими можуть бути і вебсервіси, і вебпортали, і бази даних, і метакаталоги, що створюються на засадах міждисциплінарних досліджень. Наукові бібліотеки у цьому напрямі також створюють інформаційні інструменти, доступні як сервіси, до яких звертаються вчені і які реалізують нові можливості наукових досліджень.

Організація досконалої бібліотечної системи підтримки наукових досліджень у цифрових комунікаціях пов'язана з пошуком нових інструментів міждисциплінарних досліджень, розробкою та впровадженням нових наукових сервісів, формуванням відкритих репозитаріїв наукових текстів і даних. Усе це є свідчить про важливі зміни у діяльності наукової бібліотеки, яка стає активним сегментом електронної дослідницької інфраструктури.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВІ БІБЛІОТЕКИ У ФОРМУВАННІ ЕЛЕКТРОННОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Дубровіна Л. А., Лобузінa К. В.

Сучасний етап розвитку суспільства, який базується на величезних електронних масивах даних, що доступні у глобальних комунікаціях, за загальним визнанням, характеризується вже існуванням цифрової ноосфери. Термін цифрова ноосфера відбиває той факт, що інформаційні чинники здатні нині значно впливати на глобальні суспільні процеси; ми спостерігаємо стрімкий розвиток державних, наукових, економічних, промислових, банківських, приватних інформаційних мереж. Все це в сукупності і становить об'єктивно існуючу цифрову ноосферу, що має свій обсяг, спосіб існування, розвитку і способи взаємодії з нею людини і суспільства.

Швидко відбувається цифрова конвергенція всіх суспільних процесів. Зближення інформаційних технологій, телекомунікацій та засобів масової інформації призводить до революції у способі збору, зберігання та доступу до інформації. Це відбувається тому, що зменшуються витрати, підвищується якість та збільшується пропускну здатність комунікаційних каналів. Інформація є повсюдною та доступною у всьому світі, й її можна так само легко зберігати та отримувати у глобальній мережі, як на локальному персональному комп'ютері або в локальній бібліотеці. Відмінність між локальним та глобальним зникає, оскільки центр функцій і доступ переміщується з фізичного місця до віртуальної адреси. Інформація вже не є виключно бібліотечно-орієнтованою, а також мережево-орієнтованою.

Центр ваги перемістився від традиційного розуміння надання інформації до принципово нового розуміння взаємостосунків між бібліотекою та користувачем інформації – виникає поняття доступу до інформації. Перспективи розвитку бібліотечної діяльності в галузі користування фондами за посередництва науково-пошукового апарату переміщується у сферу розвитку користування новими сервісами та послугами, які стають науковим інструментом забезпечення розвитку наукового знання в контексті нових технологій та виникнення е-Науки, пов'язаного з розширенням та конвергенцією бібліотечних фондів до бібліотечних ресурсів. Об'єднуються різні за походженням традиційні та електронні документи, в тому числі цифрові, бібліотеки трансформуються в інформаційні центри, суттєво змінюється також система пошуку та аналізу інформації, що зберігає та поширює наукова бібліотека. Завдяки мережевим технологіям та розвитку вільного доступу до інформації бібліотечні ресурси та цифрові технології мають

широкі можливості розвивати функції обслуговування і стати важливим сегментом загальносвітового мережевого ресурсу науки та розвивати нові експертні функції. Сьогодні вже використовується поняття не лише е-Науки (e-Science), а й Цифрової науки (Digital Science).

Інтернет-пошук (за допомогою таких інструментів, як Google) замінює фізичний пошук, проєкти масової оцифровки бібліотечних фондів прискорюють цю тенденцію. Важливим аргументом є можливість наукових бібліотек надавати інформацію та гарантувати її якість, не лише створювати та комплектувати свої фонди цифровими ресурсами, а вийти за межі ресурсів бібліотечної системи і здійснювати пошук, аналіз та управління інформацією, що існує в Інтернеті за різними напрямками, завдяки вмінню проникати та інтегруватися в інші інформаційні масиви широкого контексту соціальної діяльності за межами бібліотечних ресурсів (в тому числі, економічні, політичні, соціокультурні), що гарантує їм успіх в майбутньому як сервіс-провайдера [9].

Колосальні дата-центри зберігають цифровий відбиток щоденної діяльності людей та організацій. За даними IDC¹ (International Data Corporation) з 2020 р. Цифровий Всесвіт буде подвоювати обсяги кожні два роки [62]. Спостерігаються гігантські обсяги зростання кількості електронних даних (т. зв. «big data» – великі дані), доступних у цифрових соціальних комунікаціях. Хоча наразі не існує узгодженого визначення великих даних, цей термін характеризується як великорозмірні, високошвидкісні та надрізноманітні (або англійською мовою «3 V»: high-Volume, high-Velocity, and high-Variety) дані [64]. Цифровий Всесвіт створив так зване «покоління мережі» (net generation) або «цифрових аборигенів» (digital natives), через нього також виникає нова документальна реальність, коли створюється величезна кількість електронних джерел, наукових текстів та творів без друкованого аналога – «народжені цифровими» (born digital). З'явилося покоління людей цифрового етапу еволюції інформаційного простору, які вважають, що інших інформаційних джерел, поза їх смартфоном та Інтернетом, не існує. Вони також породжені цифровим суспільством та не відчують потреби звернутися до першоджерел, для таких

¹ *International Data Corporation (IDC)* – міжнародна дослідницька та консалтингова компанія, заснована в 1964 році, яка займається вивченням світового ринку інформаційних технологій і телекомунікацій (<https://www.idc.com/>).

користувачів Інтернет-ресурсів, якщо інформація про особу або установу відсутня у глобальній мережі, то її взагалі не існує [83].

На жаль, ці процеси супроводжуються й негативними тенденціями, які необхідно подолати, в тому числі з допомогою наукових бібліотек. Спостерігаються й тенденції штучної маргіналізації наукових опублікованих ресурсів, коли виникає значна кількість виключно «шумових» публікацій. Автори таких публікацій користуються джерелами без достатнього опрацювання необхідного обсягу та аналізу усього комплексу інформації і нашвидкуруч готують публікації за рахунок опрацювання другорядних наукових джерел в Інтернеті, які швидко зростають без відповідної наукової верифікації або авторитетного контролю установами, які гарантують рівень якості наукового доробку та його представлення – це останнім часом характеризує науково-освітню діяльність, яка широко користується вторинними науковими джерелами.

Інше спостереження стосується стійкої негативної тенденції: споживання у Цифровому всесвіті даних відбувається повільніше, ніж виробництво. Незважаючи на розвинені технології зберігання та доступу до даних, ми спостерігаємо відсутність можливості перетворювати дані в корисну інформацію та здобувати знання. Отже, ключовою проблемою сьогодні є не відсутність даних, а те, як ними скористатися. Поки немає належної кваліфікованої інтерпретації, дані просто існують, вони не приносять користі – ситуація, яка зазвичай називається інформаційним голодуванням. Ефективне управління цифровими даними стає ключовим фактором практично всіх аспектів життя суспільства [15].

У контексті тенденцій розвитку цифрових соціальних комунікацій відповідно трансформується наукова комунікація e-Науки (e-Science, eScience, Digital Science), цифрової науки, яка сьогодні характеризується величезними масивами дослідницьких даних з різних джерел, що супроводжують сучасні наукові дослідження. Термін «цифрова наука» запроваджений вже понад десять років тому і сьогодні вже має науково обґрунтований апарат. Тут слід не погодитися з В. О. Копаневою, яка стверджує, що «термін цифрова наука з'явився в 2013 р. у документах програми ЄС Горизонт-2020» [14]. Цей термін, відповідно до даних системи пошуку наукової інформації Google Academia, у сучасному розумінні цього поняття стабільно з'являється у наукових публікаціях середини першого

десятиліття XXI ст. Так, в ґрунтовній монографії британських вчених, яка побачила світ у 2007 році, «Цифрова конвергенція – бібліотеки майбутнього» якраз активно вживається термін «цифрова наука» у контексті прогнозів провідних фахівців щодо зростання ролі бібліотек у забезпеченні якісного управління цифровим науковим контентом та конвергенції їх діяльності з комп'ютерними і видавничими підрозділами академічних установ [73].

Як зазначають дослідники корпорації Microsoft, наукові методи та наукові комунікації пройшли декілька історичних етапів: 1) тисяча років тому: наука емпірично описувала природні явища; 2) останні кілька сотень років: теоретична наука із використанням моделей та узагальнень; 3) останні кілька десятиліть: обчислювальна наука, що імітувала складні явища; 4) сьогодні: наукові дані (eScience) – електронні моделі організації знань, експерименти та обчислення з розширеним управлінням масштабними даними, побудова комп'ютерних статистичних моделей та прогнозів. Сучасне інформаційне поле наукових досліджень розвивається відповідно до четвертої парадигми е-науки, що характеризується оперуванням великими масивами наукових даних [100].

Зміна ролі наукових бібліотек в сучасній науковій комунікації тісно пов'язана з поняттям електронної дослідницької інфраструктури, необхідної для розвитку технологій е-науки. Відповідно до сучасного визначення змісту поняття, дослідницька інфраструктура – це засоби, що надають ресурси та послуги науково-дослідним спільнотам для проведення досліджень та сприяння інноваціям: вони можуть бути локальними, розподіленими або віртуальними; вони включають основне наукове обладнання або набори інструментів, колекції, архіви або наукові дані, обчислювальні системи та комунікаційні мережі, будь-яку іншу дослідницьку та інноваційну інфраструктуру унікального характеру, відкриті для зовнішніх користувачів [57]. Отже, в сучасному розумінні дослідницька інфраструктура щільно пов'язана з поняттям відкритості. Сформоване поняття «відкрита наука» (Open Science) не слід розглядати однобічно як просте явище розвитку інтерактивних технологій Веб 2.0 з вільного обміну науковими повідомленнями і текстами в Інтернеті [15]. Сьогодні це поняття трансформувалося в розумний компроміс між закритою науковою інформацією та відкритим доступом, обговоренням, оцінюванням та використанням результатів

наукових досліджень, це сукупність дій, призначених зробити наукові процеси більш прозорими, а наукові результати більш доступними [94].

Відкрита наука – це узагальний (парасольковий) термін, що характеризує свободу поширення наукової інформації і надання до неї безоплатного доступу користувачів онлайн-цифрових комунікацій. Концепція «відкритої науки»: створює умови для подолання науковою інформацією географічних та інституційних меж; забезпечує швидке поширення, що не дає науковим даним можливості застарівати, втрачати актуальність; стимулює міждисциплінарні дослідження і створення міжнародних дослідницьких груп (колаборацій); істотно знижує фінансові бар'єри для отримання даних; розширює аудиторію (тепер знання стають доступними для вчених, викладачів, школярів, студентів, підприємців, інноваторів, управлінців, представників засобів масової інформації) [33]. Особливо активізувалися ці процеси в Європі в зв'язку з прийняттям Єврокомісією та Європейською дослідницькою радою Ініціативи переходу до 2020 р. до відкритого доступу до наукових публікацій (OA2020 Initiative), що публічно фінансуються Європейською дослідницькою радою. Було розроблено Plan S, згідно з яким недоцільно підтримувати передплатну бізнес-модель для наукових публікацій в цифровому світі, в якому відкритий доступ максимізує імпакт-фактор, видимість і ефективність всього наукового процесу [94].

Пошуки рішень для електронної інфраструктури привели дослідників до установ, що зберігають та організують ретроспективну та сучасну наукову інформацію, передусім до бібліотек. Ці установи традиційно протягом багатьох століть надавали джерельну базу для наукових досліджень і накопичили значний досвід у методах організації, наукового описування та збереження знань, що надає значні стартові переваги для розвитку на їх базі електронної дослідницької інфраструктури. Бібліотеки традиційно реалізовували для наукового співтовариства компроміс між відкритим доступом до наукових даних та експертною організацією наукової інформації – саме те, чого наразі не вистачає наявним системам наукової інформації. За останні роки бібліотеки привнесли в електронне інформаційне середовище свої сильні риси: якісну каталогізацію ресурсів, стандарти опису та систематизації документів, турботу про збереження цифрових творів. Бібліотеки представили світу якісно упорядковані та описані електронні колекції, пов'язані зі збереженням культурної спадщини та наданням

доступу до неї не лише науковцям, а й широким верствам населення. Науковими бібліотеками накопичено значний досвід формування цифрових ресурсів, які організують доступ як до традиційних джерел наукової інформації, так і до народжених цифровими науковими видань та публікацій.

На сучасному етапі наукові бібліотеки та інформаційні центри у співпраці з науковими та освітніми установами реалізують багато цифрових гуманітарних проєктів: інформаційні портали, цифрові бібліотеки та архіви, інституційні репозитарії, електронні онлайніві довідники та каталоги, мультимедійні наукові та освітні публікації, віртуальні виставки та цифрові колекції, візуальні та картографічні сервіси [100]. Як стверджують німецькі дослідники, наукова бібліотека в системі сучасних наукових цифрових комунікацій стає е-інфраструктурою. Прикладом інноваційних зусиль із залучення великим консорціумом наукових бібліотек є загальноєвропейський науковий репозитарій OpenAIRE, який консолідує наукові метадані з різних інституційних репозитаріїв наукових установ та закладів вищої освіти, що підтримуються бібліотеками цих установ. DataCite – найважливіша у світі послуга із забезпечення постійних адрес даних досліджень в Інтернеті, що керується Бібліотекою технічної інформації Німеччини у співпраці з багатьма бібліотеками, такими як Британська бібліотека та Каліфорнійська цифрова бібліотека. PubMed, найавторитетніша у світі бібліографія в галузі медичних та біологічних наук, підтримується Національною медичною бібліотекою США. Саме бібліотеки можуть забезпечити безпечну гавань та гарантії постійного доступу для об'єктів цифрових досліджень в динамічному середовищі мобільних дослідників, мінливих сховищ наукових даних, швидкоплинних цифрових дослідницьких продуктів та короткочасних наукових стандартів [65].

Створення цифрових ресурсів наукової інформації поза експертним бібліотечним середовищем вже має значні негативні наслідки, які не влаштовують світову наукову спільноту, а саме:

– комерціалізація наукової інформації: ліцензійні наукові платформи, які узурпували право доступу та оцінки наукових досліджень за формальними наукометричними показниками, що аж ніяк не призвело до удосконалення якості результатів наукових досліджень та їх ефективності і доступності;

– перехід у приватну власність цифрової спадщини: проекти, аналогічні Google Books, коли оцифровані матеріали у глобальному масштабі стають приватною власністю, і коли обсяг превалює над точністю і якістю, що аж ніяк не відповідає очікуванням науковців в процесі використання таких ресурсів;

– популярні загальнодоступні цифрові платформи відкритого доступу – інтегратори наукової інформації в світовому масштабі, такі як CrossRef (metadata search), Europeana, Google Scholar, arXiv.org, Internet Archive, які є простим технологічним збиранням наукових метаданих та цифрових ресурсів на єдиній платформі, що не дає очікуваного ефекту семантичного наукового пошуку, а залишається простим нагромадженням ресурсів, яке на тлі постійного надлишкового інформаційного перенавантаження демонструє кричущу неповноту та неточність поданої інформації, що унеможливує використання цих платформ для організації та оцінювання результатів наукових досліджень;

– стихійно створені на платформі Наука 2.0 різноманітні сервіси обміну самоархівованими науковими публікаціями, які створюються поза науковими інституціями, не пройшли відповідного наукового рецензування і в багатьох випадках можуть містити неякісну та недостовірну інформацію;

– методично і технологічно неузгоджений характер різноманітних наукових цифрових проектів, що виявляються на етапі необхідності інтеграції наукових даних принципово несумісними, оскільки відзначаються різноманітністю структури, термінології, форматів опису тощо.

В опануванні розлогого простору великих наукових даних та оперативному реагуванні на різке зростання інтересу до моніторингу та оцінки результатів наукових досліджень значні сподівання покладаються на співпрацю бібліотечних, інформаційних та наукових спеціалістів у напрямі створення бібліотечних сервісів підтримки наукових досліджень (LRSS—Library Research Support services). Наукові бібліотеки у всьому світі відіграють центральну роль у вирішенні цих питань: робота з науковими даними, в тому числі з даними відкритого доступу; вплив на наукові дослідження, що проводяться в академічній установі; участь в освітніх процесах і, зокрема, активна роль в підвищенні «циф-

рової грамотності»; трансформація та адаптація бібліотечних технологій до сучасних технологічних умов [10, 15, 73, 101].

У цьому контексті відповідно змінюються вимоги до бібліотечного спеціаліста наукової бібліотеки, його нової ролі як цифрового бібліотекаря у вебсередовищі та середовищі цифрової науки: бібліотечні фахівці, які сьогодні представлені вченими та фахівцями у різних галузях знань, в тому числі в галузі інформаційних технологій, мають забезпечувати управління цифровою інформацією (зокрема, на базі технологій Семантичного Вебу) у загальнобібліотечному дискурсі; брати активну участь у впровадженні технологій цифрової науки; організації безперервного навчання бібліотечних спеціалістів та науковців методам сучасних цифрових технологій. Система цифрової наукової комунікації потребує від бібліотечних спеціалістів висококваліфікованої підготовки у галузі адміністрування та розробки сховищ наукових метаданих, а також знань з авторського права [20, 29, 65, 101].

Сучасні бібліотечні спеціалісти наукових бібліотек виконують складні завдання експертного рівня, пов'язані з реалізацією цифрових наукових проєктів та формуванням інформаційних ресурсів, які здійснюються з урахуванням потреб науки та залученням відповідних наукових спеціалістів. До таких напрямів діяльності, які здійснюють бібліотеки спільно з науковими установами, відносяться: цифрова гуманітаристика: актуалізація джерел національної спадщини та створення цифрових ресурсів національної пам'яті; цифровий менеджмент (кураторство) та система управління науковою інформацією: дані досліджень, наукові метадані, профілі, репозитарії, публікації, бібліометрія. Бібліотечні спеціалісти цих функціональних груп відповідають за постійний розвиток поглиблених знань у цих областях, що сприяє можливості надавати інноваційні та вагомі послуги з підтримки досліджень у швидко мінливому середовищі цифрових наукових комунікацій і технологій [94, 50, 101].

Українським бібліотекам не варто бути осторонь світових тенденцій до трансформації галузі з репозитарно-бібліографічних і науково-дослідних функцій до відкритого експертного середовища з опціями цифрового кураторства; застосування фахових компетенцій вітчизняної бібліотекознавчої науки в кураторській царині – реалізація нею персоналізованої агрегації верифікованого контенту відповідатиме новітньому характеру наукових комунікацій та підвищуватиме її конкурентоспроможність на світовому ринку знань [4].

Розглянемо докладніше, з чого має складатись сучасна бібліотечна система підтримки наукових досліджень, яка має перетворити наукову бібліотеку в активний сегмент електронної дослідницької інфраструктури. Це не просто традиційні послуги за зверненням користувачів, а складні функціональні обов'язки, які виконуються на рівні наукових досліджень та експертизи, і пов'язані з реалізацією міждисциплінарних наукових проєктів. Вони можуть бути класифіковані на два основних комплекси завдань відповідно до напрямів діяльності наукових бібліотек.

Перший напрям, пов'язаний зі створенням цифрових ресурсів національної пам'яті, рукописної, архівної та книжкової культурної спадщини, що зберігається в бібліотеках, як об'єкта наукового дослідження низки гуманітарних наук. Цей масив історичних джерел й досі є фактично неопрацьованим сегментом історико-культурної спадщини і лише в цьому столітті відкривається науковій спільноті. Створення ресурсу супроводжується значною науковою роботою бібліотечних фахівців, які проводять атрибуцію, експертизу та систематизують інформацію. Реалізація таких проєктів призвела до виникнення інноваційного напрямку цифрової гуманітаристики та цифрового менеджменту (кураторства) у цій сфері.

Другий напрям, пов'язаний із розвитком системи підтримки наукових досліджень та забезпеченням функціонування системи управління науковою інформацією, призначеної для збереження, надання доступу, моніторингу стану та результатів досліджень, яка містить: наукові метадані, наукові профілі установ та вчених, репозитарій наукових публікацій, дані досліджень, бібліометричні та наукометричні показники тощо. Джерельну основу такої системи складає універсальний цифровий науковий ресурс, що охоплює всі галузі та напрями знань. Бібліотечна система підтримки наукових досліджень визначається як комплекс віртуальних ресурсів і послуг, спрямованих на підтримку досліджень на всіх етапах, що виконує такі функції: ресурсну (надання доступу до джерел наукової інформації); сервісну (комплексний супровід текстів і даних досліджень, моніторинг і аналітика даних); експертну (підготовка довідкової та бібліографічної інформації, забезпечення достовірності та якості даних, дотримання етичних норм та авторського права); методична (навчання медіаграмотності та використання інструментів цифрової науки).

РОЗДІЛ 2

НАУКОВІ БІБЛІОТЕКИ

ТА ЦИФРОВА ГУМАНІТАРИСТИКА

Дубровіна Л. А., Лобузінa К. В.

Важливу роль в сучасному науковому просторі займають соціо-гуманітарні дослідження. Створення цифрових ресурсів підтримки соціо-гуманітарних досліджень в національних наукових бібліотеках розвиває інтегрований комплекс цифрових проєктів національної ваги.

Національні наукові і, зокрема, академічні бібліотеки на сьогодні є скарбницями культурних здобутків українського народу, носіями національної пам'яті і загальнолюдських духовних цінностей, невід'ємною складовою національної культурної спадщини, а також спадщини народів світу, що збереглися в численних бібліотечних колекціях рукописної та книжкової спадщини. Так, унікальний універсальний фонд Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, «Фонд рукописів, стародруків, рідкісних видань, історичних колекцій, архівний фонд та депозитарій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», постановою Кабінету Міністрів України від 19 грудня 2001 р. № 1709 віднесено до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання. Одночасно формуються сучасні фонди, які закріплюють національно-культурне та наукове значення інформації та є дзеркалом та джерельним відбитком розвитку держави та суспільства в цілому. Ці фонди є об'єктом соціогуманітарних досліджень з метою введення до наукового та культурного обігу. Тому одним з важливих напрямів бібліотечних наук в період інформатизації та цифровізації є розробка основних концептуальних засад формування цифрових фондів історичної спадщини, створення порталів національної історико-культурної та наукової спадщини з віртуальної реконструкції цілісних колекцій, фіксація в спеціальних наукових проєктах сучасної видавничої продукції – як традиційних джерел, так і «народжених цифровими». Але нова парадигма розвитку передбачає не лише створення масивів цифрових копій, а й створення якісно нового науково-інформаційного та цифрового продукту, який вже виконує не лише інформаційну, а й наукову функцію.

Наукова розробка бібліотечних фондів історико-культурного статусу на початковій стадії створення інформаційних ресурсів спиралася на методологію комплексу бібліотечних наук, які вирішували складні питання із залученням методологічного апарату бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, джерелознавства, документознавства, архівознавства, біографістики, кодикології та археографії, соціальних комунікацій,

наукометрії, інформаційно-комунікаційних технологій, біографістики, збереження, консервації та реставрації документів. Попередній досвід науково-дослідної діяльності фіксувався в результатах, які оприлюднювалися в монографіях, багатотомних збірниках документів і матеріалів, науково-довідкових виданнях, численних науково-бібліографічних покажчиках, науково-методичних розробках, у фахових наукових періодичних виданнях тощо.

За останні роки, упродовж 2014–2018 рр., ґрунтовно змінюються засади діяльності академічних бібліотек відповідно до пріоритетних напрямів розвитку НАН України, визначених «Основними науковими напрямами та найважливішими проблемами фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук НАН України на 2014–2018 роки» та Концепцією розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 роки за науковими напрямами: формування та організація ефективного використання національних інформаційних ресурсів, зокрема наукових та освітніх. Для НБУВ як лідера формування та використання інформаційних ресурсів, було визнано такі напрями: формування і розвиток електронних соціогуманітарних ресурсів, науково-інформаційних баз даних, електронних бібліотек.

Активна робота науковців у цій галузі дозволила сформувати значні за обсягом наукові електронні бібліографічні та повнотекстові ресурси історико-культурної спадщини, національної бібліографії української книги, періодики, інформаційно-аналітичних видань. Науковцями та фахівцями НБУВ упроваджені нові технології пошуку, наукового опрацювання, синтезу інформації, створення баз даних та баз знань, нові електронні сервіси, сформована масштабна цифрова бібліотека загальнодержавного значення. Постійно досліджувалися процеси еволюції системи соціальних комунікацій, форми використання електронних інформаційних ресурсів, користувачька аудиторія та організація проблемно-тематичних інформаційних ресурсів для її задоволення, вирішувалися проблеми наукового забезпечення актуальною інформацією усіх сфер суспільства та інформаційної безпеки національних ресурсів.

У НБУВ вироблено принципово нове стратегічне бачення місця і ролі наукових бібліотек у забезпеченні інтелектуального, науково-технологічного, суспільно-політичного і духовного піднесення України, яке втілюється

НБУВ у конкретні методичні, організаційні, технологічні й практичні заходи із розбудови цілісного національного науково-інформаційного простору, реальної інтеграції зусиль наукових бібліотек, електронних інформаційних центрів, наукових установ, закладів вищої освіти, видавничих осередків, спрямованих на зміцнення інформаційного суверенітету України, національної інформаційної безпеки.

Структура електронних пошукових ресурсів та повнотекстових цифрових баз даних відображає структуру фондів наукової бібліотеки. Обрано як загальнотематичний, так і колекційний принцип формування цифрового ресурсу, що надає можливості обрати специфічні форми цифрового менеджменту. Коротко розглянемо наявні електронні ресурси культурної спадщини в НБУВ.

Бібліографія є візитівкою національного статусу держави та її місця у світовій культурі. Напрямок створення національної бібліографії та довідково-бібліографічних ресурсів забезпечує наповнення бібліографічним ресурсом сучасних досліджень історії України, формування інформаційних комплексів щодо тенденцій розвитку науки та культури та видатних осіб. У НБУВ впродовж двох десятиріч років сформовано комплекс бібліографічних баз даних національної бібліографії України (зокрема, бібліографію видатних діячів України: В. І. Вернадського, Т. Г. Шевченка, Л. Українки), які сьогодні доступні для інтерактивного пошуку користувачам. На порталі НБУВ також представлено повний цифровий архів видань ретроспективної національної бібліографії України, яка до цього практично не була в науковому доступі: «Україномовна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1798–1923 : в 3 томах (2003)», «Книга в Україні, 1861–1917 : матеріали до репертуару: в 20 випусках (1996–2017)».

На основі матеріалів видання «Україномовна книга» в межах е-бібліотеки «Україніка» формується відповідна електронна колекція, яка вже нараховує близько 800 повнотекстових книг зі списку, зазначених у бібліографічному покажчику, починаючи з видання «Енеїда на малоросійській мові перелицьована І. Котляревским. Санкт-Петербург: Ізданием М. Парпуры, 1798», яка вважається початком періоду української літературної мови. Електронна колекція містить різні за типами, видами та змістом документи: книги, альманахи, збірники, навчальні посібники, довідкові видання, передруки, відбитки та інші, які носять універсальний характер,

що видавались українською мовою за період 1798–1923 р., незалежно від місця видання, також книги і збірники іншими мовами, якщо вони містять розділи або окремі твори українською мовою. Матеріали е-колекції є цінними джерелами для вивчення історії, культури і розвитку мовних традицій українського народу.

У тематичному блоці порталу НБУВ «Історико-культурні ресурси» представлено комплекс баз даних історико-культурних фондів НБУВ (стародруки і рідкісні видання, бібліотечні зібрання та історичні колекції, образотворчі та музичні рукописи та видання, картографічні та газетні колекції тощо), бази даних кодикологічних досліджень рукописних книг «Кодекс» та «Оправа», фондові системні ресурси в базах даних «Рукописний фонд» та «Архівний фонд НАН України»), сайт Українського національного біографічного архіву.

Значну новизну та наукову цінність мають електронні ресурси рукописних та архівних фондів.

Інформаційний комплекс, що репрезентує рукописні та архівні фонди НБУВ представляють унікальні за своїм складом та інформаційним наповненням бази даних.

База даних «Кодекс» створена на основі унікальної інформаційної археографічної та кодикологічної моделі опису українських рукописів, розробленої співробітниками Інституту рукопису. БД призначена для зберігання описів кирилических рукописних кодексів XII–XVIII ст. з метою введення до широкого наукового обігу колекційних рукописних книг як об'єкта наукової, культурної та освітньої спадщини, що були залучені до наукового обігу на базі використання міждисциплінарних методів дослідження рукописних джерел в галузі кодикології, палеографії, філігранології, текстології з допомогою залучення методів інших гуманітарних дисциплін. Це єдина БД в Україні, присвячена рукописній книзі як об'єкту культурної спадщини. Наукове значення цих наукових розробок і власне бази даних визнано науковим здобутком національного масштабу. Новітні інформаційні технології забезпечили включення цього ресурсу до наукового обігу,

Інший інноваційний продукт – бази даних історичних та особових архівних документів, зокрема «Рукописний фонд» (Інститут рукопису) та «Архівний фонд НАН України» (Інститут архівознавства), який пред-

ставляє на сьогодні комплексний ресурс архівних особових фондів видатних особистостей.

Ці бази містять підготовлену архівістами та археографами інтегровану інформацію про склад і зміст архівних фондів, інформацію про видатних особистостей та їх наукове оточення, передусім вчених та громадських діячів, які мають незаперечний внесок у розвиток науки та культури, а також науково-облікові характеристики (назва, фотопортрет особи, кількість описів, кількість справ), складені в результаті комплектування архівів та наукового описування документів, систематизації документів та складання наукового опису (каталогу), який надається у користування в публічному доступі. Представлено повні тексти описів фондів. Підготовка архівної інформації включає в себе наукове опрацювання архівів, пошук, виявлення і редагування інформації; уточнення назв фондів, видів фондів; дати надходження; визначення тематичних блоків інформації, меж фондів та крайніх дат документів, складу документів; їхню характеристику; обсяг. Описи особових фондів супроводжує складена фахівцями історична біографія, що розкриває життя і діяльність персоналії. Подана архівна інформація про видатних діячів та вчених України пов'язана з іншими інформаційними ресурсами НБУВ, зокрема, з е-бібліотекою книжкової документальної національної спадщини «Україніка», інформаційним порталом «Наука України: доступ до знань».

Подальший розвиток цього ресурсу передбачає включення колекційних фондів просвітницьких, релігійних, освітніх та культурних установ України значної цінності та великого обсягу, який демонструє документальний фонд актових та творчих документів, що віддзеркалюють весь історичний процес на українських землях. Ці документи опинилися в НБУВ сто років тому після націоналізації царських установ та закладів і які практично не були в науковому обігу.

Значний інформаційний комплекс унікальних історико-культурних фондів складає електронний довідковий масив фондів стародруків та рідкісних видань, представлений низкою баз даних, що репрезентує цінні та унікальні фонди відділу стародруків та рідкісних видань. Цей масив представляють бази даних, сформовані за колекційним принципом, зокрема, хронологічним: колекція «Інкунабули» містить інформацію про стародруки другої половини XV ст., об'єднані у колекцію інкунабул;

«Палеотипи» – про стародруки, що побачили світ упродовж першої половини XVI ст., об'єднані у колекцію палеотипів; «Кириличні стародруки» – про надруковані слов'янським кириличним шрифтом протягом XV–XVIII ст., таких видань у фонді НБУВ нараховується близько 8 тис.; «Видання гражданського друку» – про видання XVIII – першої чверті XIX ст., надруковані нововведеним гражданським шрифтом.

В основі формування колекцій закладено різні принципи, крім хронологічного: зокрема, БД «Іноземні стародруки» містить бібліографічні описи документів, надрукованих іноземними мовами з середини XV ст., від початку запровадження друкарства в Європі, до 1830 р. включно; БД «Рідкісні видання» – видання XIX–XX ст., серед яких прижиттєві видання творів класиків української літератури, українські періодичні видання, літературні альманахи та збірники XIX – поч. XX ст.; БД «Мініатюрні видання» презентує книжки, надруковані впродовж XIX–XX ст., розміри яких не перевищують 10 см; БД «Листівки періоду 1880–1945 рр.» – листівки XIX – поч. XX ст. та періоду Першої та Другої світової війн тощо.

Окремий ресурс – база даних «Бібліотечні зібрання та історичні колекції» містить інформацію про цілісні історичні бібліотеки, колекції та зібрання окремих видатних осіб, університетів, духовних та вищих навчальних закладів, просвітницьких установ та товариств. У базі даних є можливість пошуку інформації за окремими колекціями, зокрема, в межах масштабної колекції світської та релігійної періодики XX ст.

Електронний ресурс нотних видань та музичних колекцій «Музичний фонд» відображає склад музичних творів вітчизняних та зарубіжних композиторів, музичний фольклор, довідкову профільну літературу, монографії з питань музикознавства, фахові періодичні видання, навчальні посібники, звукозаписи; система покажчиків забезпечує пошук за одним чи поєднанням кількох параметрів. Періодичні видання музичної культури України 20–30-х рр. XX ст. відображено у колекції «Українська музична періодика (1923–1931)», яка інформує про змістовне наповнення щомісячних журналів «Музика» (1923–1927), «Музика – масам» (1928–1930) та «Музика мас» (1931) – перших україномовних журналів з проблем і питань музичного мистецтва, які видавалися Музичним товариством імені Леонтовича.

Науковий каталог фонду образотворчих мистецтв виконує функції електронного науково-довідкового апарату і є важливим джерелом інфор-

мації з питань теорії та історії українського та зарубіжного мистецтва. На порталі НБУВ представлено також ілюстровані електронні колекції «Радянський лубок» та «Поштові листівки». Однієї із найпопулярніших баз даних аркушевих образотворчих видань є «Український плакат». В основу колекції плакату Відділу образотворчих мистецтв були покладені плакати з фондів Українського наукового інституту книгознавства (УНІК) після його ліквідації у 1930-х роках. Переважно більшість зібрання складають плакати культурно-видовищної, фінансово-економічної та сільськогосподарської тематики. Матеріали колекції плакатів є важливим інформаційним джерелом для історичних досліджень як своєрідний візуальний культурний відбиток відповідної епохи. Масив електронних каталогів поповнюють наукові бібліографічні джерела зі спеціалізованого фонду видань Відділу зарубіжної україніки. Це твори українською мовою, праці авторів-українців, українських установ, організацій та об'єднань в оригіналі й перекладах, видання про Україну та українців усіма мовами.

На основі баз даних історико-культурних фондів НБУВ реалізується проєкт «Книжкові пам'ятки України», пов'язаний з реалізацією завдань формування Державного реєстру національного культурного надбання. База даних «Книжкові пам'ятки НБУВ» спрямована на науково-бібліографічну реєстрацію пам'яток і сьогодні є доступною на порталі НБУВ. Органічним доповненням до представленої інформації є «Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини», у якій є можливість переглянути повні тексти унікальних пам'яток із фондів НБУВ та надати безпосередню інформацію широкому колу гуманітарних вчених.

Унікальним об'єктом національного надбання України є також фонд картографічних видань НБУВ, інформацію про тематичний та видовий склад якого подано комплексом довідково-пошукових баз даних: «Картографічні видання», що вміщує бібліографічні записи та анотації на видання з 1820 р. по нинішній час, система покажчиків забезпечує пошук за різними параметрами; «Стародруковані карти» – видання з XVI ст. до 1830 р., які є продукцією потужних європейських центрів картовидавництва, бібліографічні записи здійснені мовою оригіналу з перекладом назви та описом матеріалу, на якому виготовлена карта, подано опис кожного примірника карти з урахуванням його особливостей та стану збереження; «Рукописні карти» – з XVI ст. до 1960 р., що вміщують унікальну інформа-

цію про історичні події та стан довкілля, динаміку природних та соціально-політичних процесів.

У сучасному користувацькому інтерфейсі, що відповідає міжнародним стандартам подання інформації про цифрові об'єкти історико-культурної спадщини, на порталі НБУВ постійно поповнюється ресурс «Цифрової бібліотеки історико-культурної спадщини», яка є повнотекстовим зібранням оцифрованих документів з історико-культурних фондів НБУВ, структурованим за колекціями, видами документів та за предметними рубриками.

Співробітниками НБУВ сформовано вагомий комплекс науково-інформаційних джерел, присвячених дослідженню унікальних книжкових та рукописних фондів, який розкриває «Література з книгознавства»: основою БД є спеціалізована колекція підручного фонду відділу стародруків та рідкісних видань, присвячена загальним питанням книгознавства, історії книгодрукування, вивченню книжкових пам'яток та історичних бібліотек і книжкових колекцій. «Картотека книгознавчих статей»: БД складають бібліографічні описи публікацій, присвячених дослідженням у галузі історії книги та книговидання, історії бібліотечної справи та книжкового пам'ятокзнавства. «Дослідження рукописних та архівних фондів», що виконує функції науково-довідкового апарату і є важливим джерелом інформації для науковців, які вивчають широкій контекст історії письма та друку, і є необхідними в процесі опрацювання рукописних матеріалів.

Створення бібліографічних баз даних стало першим етапом розвитку складних історико-культурних ДН-проектів, під час реалізації котрих було відпрацьовано можливості співпраці вчених гуманітарного циклу знань, включаючи істориків, філологів, філософів, етнографів, мистецтвознавців, бібліотекознавців, бібліографів та інших дисциплін – за профілем підготовки ресурсів, та спеціалістів в галузі технічних наук, які спільно розробляли концепцію створення такого ресурсу.

Серед таких проектів найзначнішим став проект «Цифрова Україніка», який представлений на сайті НБУВ як Е-бібліотека «Україніка». Реалізація такого проекту стала можливою у зв'язку з тим, що кадровий склад сучасної наукової бібліотеки як науково-дослідного інституту передбачає наявність усіх цих спеціалістів у наукових підрозділах бібліотеки. Зазначені досягнення стали можливими завдяки зростанню кадрового потенціалу, діяльності спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських та док-

торських дисертацій, підготовці кадрів вищої кваліфікації, їх ефективній розстановці. Сьогодні розвиток цього напрямку відбувається майже трьомастами науковими співробітниками.

Концептуальні підходи до формування цифрових баз даних історико-культурної спадщини та цифрових бібліотек полягали в тому, щоб сформувати новий за якістю масив, який базується на експертних знаннях найкращих фахівців наукових бібліотек у співпраці з провідними вченими, з використанням усіх цих баз даних рукописно-книжкових джерел історико-культурної спадщини, які досліджуються та вписуються в історичний контекст епохи, розкривають роль і значення спадщини в сучасних гуманітарних дослідженнях та дослідженнях історії науки. Подальша інтеграція інформаційного потенціалу різних локальних баз даних у складі е-бібліотеки «Україніка» надає новий дослідницький матеріал для широкого впровадження знання в наукове середовище, що відбувається завдяки тісній співпраці різних спеціалістів-гуманітаріїв та ІТ-спеціалістів, експертів з авторського права.

Е-бібліотека «Україніка» є документальною базою знань про Україну, що включає національний довідково-інформаційний та документальний ресурс архівних, рукописних і друкованих джерел, створених в Україні або інших державах – про Україну, її історію, економіку. Система організації знань е-бібліотеки «Україніка» ґрунтується на взаємопов'язаних історико-культурних об'єктах, орієнтована на створення для дослідників умов ефективного пошуку джерел наукової інформації, має значний супровідний контекст (часовий, географічний, історичний, персональний, предметний, тематичний тощо). У довідковому апараті е-бібліотеки фіксується, постійно уточнюється та удосконалюється широкий шар професійних знань бібліотечних спеціалістів та науковців НБУВ (бібліографів, книгознавців, архівістів). Е-бібліотеку «Україніка» представляє також інтелектуальний календар «Україніка в датах», який є інтерактивною хронологічною колекцією, що репрезентує події, постаті і артефакти українки та актуалізує історичні факти на щодень. На основі матеріалів е-бібліотеки розпочато формування масиву електронних колекцій «Видатні особистості України», до якої в першу чергу заплановано додати колекції Т. Г. Шевченка, М. С. Грушевського, Лесі Українки, Г. С. Сковороди, А. Ю. Кримського, які присвячені нещода-

давно минувшим та очікуваним найближчим часом знаменним ювілейним датам.

Як установа Національної академії наук України НБУВ впроваджує набутий досвід здійснення цифрових гуманітарних проєктів у спільні цифрові проєкти з науково-дослідними установами НАНУ, які надають джерельну інформацію для наукових досліджень, зокрема, сайт Інституту історії України (ІУ) НАН України, де широко представлений структурований та науково опрацьований контент; електронний архів М. С. Грушевського (спільно з Інститутом української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського, Інститутом літератури імені Т. Г. Шевченка) [8].

Цінним цифровим сегментом порталу НБУВ науково-освітнього значення є також електронні цифрові виставки, що презентують унікальні раритети із фондів НБУВ. Портал НБУВ надає читачам доступ до більш ніж 700 віртуальних експозицій, понад 300 з яких презентують результати наукових досліджень спеціалізованих підрозділів бібліотеки, виконаних на матеріалах архівних документів, рукописів, стародруків, рідкісних книг, бібліотечних зібрань та історичних книжкових колекцій, періодики, нотних видань, образотворчих матеріалів.

Електронні виставки супроводжуються не лише копіями документів, а й супроводжуються ґрунтовними науковим коментарями, що готуються науковцями спеціалізованих підрозділів на базі глибокого вивчення джерельної бази документальної спадщини із фондів національної бібліотеки. Текстові частини електронних виставок часто мають форму енциклопедичної статті, що містить визначення терміну, подає короткий опис певного явища або біографію особи, бібліографію з відповідної теми. В багатьох випадках електронні виставки є не лише засобом розкриття бібліотечного фонду, а й способом апробації наукових розвідок співробітників. Суттєву частину віртуальних експозицій НБУВ складають цифрові ресурси документальної спадщини Архівного фонду НБУВ, які подають світовій спільноті нові історичні знання про розвиток української науки, її видатних представників, організаторів наукових шкіл світового рівня з різних галузей [37].

Врахування міжнародного досвіду та його апробація в НБУВ з урахуванням специфіки розвитку соціогуманітарного знання в Україні спрямовані на практичне втілення. Така співпраця у рамках гуманітарних

проектів історико-культурної спадщини дозволила вченим НБУВ активно розвивати новий напрям – цифрову гуманітаристику.

Цифрові історико-культурні проекти НБУВ відповідають розвитку сучасного напрямку досліджень в галузі цифрової гуманітаристики. На даний час цифрові гуманітарні науки – це узагальнений термін, що включає в себе різні цифрові практики, методології, технології та дослідницькі стратегії комплексу соціогуманітарних наук. Термін «цифрові гуманітарні науки» (digital humanities, ДН) має певну семантичну складність, він є результатом динамічного діалогу між різними аспектами методології ІТ-технологій та гуманітарних наук. Цифрові гуманітарні проекти завжди є міждисциплінарними, і хоча в багатьох випадках методологія, що виникає в такій співпраці, не є новою науковою парадигмою, але вона часто пропонує інноваційне вирішення складних традиційних завдань, дає свіжі ідеї для подальшого розвитку досліджень [49]. ДН не є технологією заради технології, а є пошуком загальних цифрових підходів, методів, моделей вирішення складних питань оперування широким спектром неоднозначних, нечітких, неоднорідних даних, які виникають в процесі гуманітарних досліджень. Різні напрямки ДН пов'язані з переведенням в цифровий формат культурної спадщини і формуванням спеціальних баз даних; створенням цифрових колекцій і архівів; формуванням та джерелознавчим аналізом корпусів текстів; комп'ютерним аналізом художніх текстів; підготовкою електронних мультимедійних наукових та навчальних видань; візуалізацією, статистичним та бібліометричним аналізом даних; створенням баз даних і знань, електронних довідників; підготовкою інтерактивних цифрових карт, супроводом віртуальних гуманітарних проектів та онлайн-нових наукових співтовариств тощо.

Британські дослідники Т. Бароуз і Д. Верховен (Т. Burrows & D. Verhoeven) вводять особливий термін «гуманітарні дані» (Humanities Data) для позначення специфіки цього феномену даних. Дійсно, на відміну від даних в точних науках, які легко піддаються уніфікації і формалізації, гуманітарні дослідження мають справу з унікальними об'єктами вивчення: персоналіями, подіями, суспільними явищами, концепціями. Ця специфіка, до речі, є одним з аргументів противників інформатизації (цифровізації) в гуманітарних галузях знання: очевидно, що для структурування такого роду гетерогенних плюралістичних мінливих даних потрібен осо-

бливий семантичний апарат, здатний адекватно, без надмірної уніфікації, відобразити їх особливості [47]. Характеристики складних цифрових даних культурної спадщини узагальнив фінський дослідник Еро Хювенен (E. Huvönen): багатоформатність: різні форми та формати: текстові документи, зображення, аудіозаписи, відеоматеріали, предмети музейних колекцій тощо; багатоаспектність: зміст стосується різних тем; багатомовність: інформація доступна різними мовами; мультикультурність: інформація пов'язана та інтерпретується з точки зору різних культур, релігій або традицій; різноспрямованість: зміст ресурсу може бути орієнтований на різні категорії та рівень знань користувачів [66].

Що саме можуть дати ДН традиційним гуманітарним наукам, влучно сформулювала Ліза Спіро (L. Spiro): 1) забезпечення широкого доступу до цифрових ресурсів культурної спадщини; 2) формування інструментарію і методології, які уможливають маніпулювання складними цифровими даними: керування, затирання, дослідження, упорядкування, моделювання; 3) створення нових засобів цифрової наукової комунікації і співпраці; 4) удосконалення методів електронного та дистанційного викладання і навчання; 5) підсилення загального соціального впливу гуманітарних наук в цифровому суспільстві [96].

Настільки потужний напрям сучасних наукових досліджень у сфері гуманітарного знання не міг залишити поза увагою бібліотеки – у всьому діапазоні властивих їм функцій: зберігачів культурної спадщини, провайдерів наукової комунікації, центрів організації і поширення знань та ін. Взаємозв'язок між академічними бібліотеками та цифровими гуманітарними науками проходить на щільно пов'язаних рівнях: спільне використання колекцій, спеціалістів та обладнання; послуги та інструменти, розроблені академічними бібліотеками для підтримки досліджень у галузі ДН; вміння та досвід, здобутий академічними бібліотекарями у партнерстві з цифровими гуманітарними проєктами [106]. У докладному дослідженні, проведеному американськими дослідниками в 2016 р., було встановлено: 97% американських бібліотек переконані в необхідності та доцільності участі та співпраці з проєктами ДН, в 21% бібліотек введені особливі посади бібліотекарів з ДН-проєктів. Діапазон послуг, що надаються бібліотеками в галузі ДН досить широкий: консультування під час планування наукового проєкту, доступу до інфраструктури електронних сховищ, менеджмент

цифрових ресурсів, пошук грантів та оформлення на них заявок, маркетинг, професійна комп'ютерна допомога [107].

Американська бібліотечна асоціація визначила список компетентностей бібліотечних спеціалістів, які можуть бути корисними в процесі здійснення складних історико-культурних ДН-проектів: організація пошуку та доступ до матеріалів у різних форматах; збирання та об'єднання інформаційних джерел для аналізу; визначення матеріалів для оцифрування з метою підтримки наукових досліджень; створення метаданих та проектування схем метаданих; проектування відкритого та зручного доступу до цифрових проектів; співпраця щодо використання даних; планування довгострокового збереження та постійного доступу до дослідницьких даних, розробка відповідної документації; надання електронної та фізичної інфраструктури для здійснення цифрових проектів [83]. Багато з цих напрямів діяльності «Бібліотека + ДН» здійснюється також українськими бібліотеками: формування загальних та тематичних цифрових бібліотек, створення віртуальних історико-культурних виставок, підтримка інституційних репозитаріїв тощо. Дослідники зауважують закономірність: особливо успішними та вагомими стають цифрові гуманітарні проекти, до здійснення яких залучаються відповідні фахові спеціалісти (студенти, аспіранти, викладачі, наукові співробітники) [50].

Обговорюючи шляхи трансформування наукових (академічних) бібліотек в багатоаспектній монографії «Підтримка цифрових гуманітарних наук для здобуття знань у сучасних бібліотеках», американські вчені рекомендують бібліотекам експериментувати з новими технологіями та співпрацювати з цифровими гуманітарними проектами, які традиційно були важливими для наукових бібліотек. Це дає бібліотеці шанс модернізуватися, удосконалити послуги та ресурси, бути залученою до ширшого спектру дослідників та партнерів для співпраці. Зростає попит на цифрові джерела та цифрові колекції, що надає унікальні можливості для досліджень в академічній спільноті. Майбутнє цифрових гуманітарних досліджень дає бібліотекам шанс бути затребуваними, знаходити нові аспекти та способи наукової співпраці в різних галузях гуманітарних знань. Створення цифрових колекцій та удосконалення їх вмісту дає бібліотекам платформу для повторного передавання своєї інституційної місії вже у цифровому суспільстві [93].

Директор лабораторії цифрових досліджень і науки (Digital Research and Scholarship, Scholars'Lab), створеної в рамках бібліотечної системи Університету Вірджинії (США) Б. Наувіскі (B. A. Nowviskie) наводить позитивний приклад ребрендингу бібліотеки як місця авангардних наукових досліджень, синергії методів і дослідницьких стратегій точних і гуманітарних наук. До обов'язків співробітників лабораторії відносяться: формування цифрових колекцій для наукових або освітніх цілей; створення засобів ідентифікації, побудови баз даних і їх аналізу; управління дослідницьким процесом, підтримка вебсайтів, цифрова публікація і зберігання результатів дослідження; організація навчання в сфері ДН, створення лекційних курсів і програм, організація семінарів та конференцій, співпраця з аналогічними структурними підрозділами інших установ [80].

У напрямі створення та участі в проєктах ДН значний вклад зроблено бібліотекою Гайдельберзького університету Рупрехта-Карла (Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg) – найстарішого університету Німеччини. Бібліотека університету протягом майже 20 років розвиває модульну цифрову інфраструктуру на основі стратегічно обраних проєктів з особливим акцентом на потреби мистецтва. Бібліотека модернізувала застарілі бібліотечні технології і може запропонувати дослідникам університету оцифровані репродукції, цифрові носії інформації та тексти, а також інструменти для семантичного моделювання, анотацій зображень, підготовки текстових видань та наукових публікацій. Індексация з використанням інтегрованих авторитетних даних, каталогізаційних записів бібліотеки, метаописів даних досліджень, а також довгострокове архівування забезпечують стійкість та підвищують привабливість послуг Гайдельберзької бібліотеки [55].

Аналіз процесів формування нового статусу цифрової бібліотечної діяльності як інтегрованої частини цифрової науки, проведений Т. Є. Савицькою, свідчить про необхідність для бібліотечних професіоналів бути готовими до усунення концептуальних і процесуальних бар'єрів, що сьогодні перешкоджають повноцінному застосуванню комплексних дослідницьких стратегій, заснованих на наборі універсальних технологій: відкритих даних (Open Data), великих даних (Big Data), баз даних, їх візуалізації, краудсорсингу тощо.

Сьогодні цифрова бібліотечна діяльність – це не лише формування, зберігання та обслуговування електронних бібліотек і цифрових архівів, організація електронних видань і цифрових публікацій, але й створення нових форм упорядкування знань з використанням спеціально розроблених програмних продуктів. Культурно-історична значимість бібліотек як інститутів пам'яті завжди базувалася на тому, що їх діяльність ґрунтувалася на визнаній суспільством системі організації знань. У цифровому середовищі подальші інтелектуальні перспективи для наукових бібліотек пов'язані з інтеграцією з ДН-проектами: забезпечення доступу до великих масивів різнорідних даних; надання інтерактивних та персоналізованих користувачьких інтерфейсів; мультимедійна репрезентація інформації тощо [31].

РОЗДІЛ 3

НАУКОВІ БІБЛІОТЕКИ ТА СИСТЕМИ

НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Лобузiна К. В., Гарагуля С. С., Коновал Л. В., Лобузiн I. В.

У напрямі розвитку цифрової платформи підтримки наукових досліджень НБУВ як національний інформаційний центр та провідна науково-дослідна установа в Україні з питань книгознавства, бібліотечних та інформаційних наук реалізує підтримку інформаційного порталу «Наука України: доступ до знань», призначеного для популяризації, підвищення рейтингу і доступності наукових досягнень учених України, надання розширеного доступу до них за рахунок використання сучасних бібліотечних та вебтехнологій [17] та формує репозитарій НБУВ «eVerLib» [22].

Обидва проекти реалізують головні принципи побудови сучасних RIS – систем управління науковою інформацією, а саме надають користувачам доступ до інформації через пошукові профілі установ та науковців, консолідують на одній платформі наукову інформацію з різних інформаційних джерел. Декілька років в НБУВ створюється ресурс «Бібліометрика української науки». Ця система заснована на систематизованій (за класифікатором Google Академія) колекції готових профілів українських вчених, створених у системі Google Академія. Система містить: ім'я особи, місце роботи та посилання на її GS-профіль. Наразі у системі зареєстровано понад 50 тис. профілів українських вчених [16].

Інформаційний портал «Наука України: доступ до знань» складається з комплексу взаємопов'язаних баз даних: «Наукові бібліотеки України»: БД вміщує інформацію про бібліотеки та їх фонди, місцезнаходження, адресу, підпорядкування. «Наукові інформаційні ресурси»: БД слугує для представлення систематизованого анотованого інтернет-навігатора науково-інформаційними ресурсами України. Наукові установи: БД є реєстром наукових установ України, систематизованих за типами, регіонами, галузями знань. «Науковці України»: систематизований за галузями знань, науковими ступеннями, вченими званнями, регіонами реєстр науковців, пов'язаний з електронними науковими бібліотечно-інформаційними ресурсами.

Наукові бібліотечно-інформаційні ресурси НБУВ представлені бібліографічними та повнотекстовими ресурсами загальнонаціонального значення. «Електронний каталог НБУВ» подає інформацію про обов'язковий примірник видань України, зокрема про всі наукові видання України, як книжкові, так і періодичні, є найбільш повним та найбільш якісним загальнодоступним науковим бібліографічним ресурсом в Україні, який,

зокрема, інформує за тематичним принципом про всі нові надходження наукових видань. Реферативна база даних «Україніка наукова»: БД є результатом корпоративної аналітико-синтетичної обробки вітчизняних наукових видань та складовою Національної системи реферування української наукової літератури. Пошуковими елементами реферативної інформації є: автори публікацій, редактори, укладачі та інші особи; назва публікації; ключові слова (пошук за будь-яким словом з бібліографічного опису або тексту реферата); галузі знання, назва періодичного видання; індекс Рубрикатора НБУВ; рік видання; вид видання. «Наукова періодика України»: електронна бібліотека, яка містить електронні версії періодичних наукових фахових видань України, представлених постатейно – наразі це понад 1 млн повних текстів окремих публікацій. Система покажчиків забезпечує розширений перелік пошукових можливостей електронної бібліотеки. БД пов'язана системою гіпертекстових зв'язків з реферативною БД «Україніка наукова», БД «Науковці України». Реалізовано перегляд цитувань публікацій через інформаційні сервіси Google Академія. «Наукова електронна бібліотека»: повнотекстова анотована БД, яка передбачає онлайн-вий доступ до бібліографічних описів та анотацій документів, самі повні тексти доступні як в читальних залах НБУВ в локальному режимі, так і в онлайн-новому режимі (для текстів, офіційно переданих правовласниками для розміщення на порталі НБУВ). Фонд електронних документів формується за пріоритетними напрямками науки, освіти, культури, економіки, виробництва, управління, що визначаються низкою законів України, постанов Кабінету Міністрів України, Президії Національної академії наук України. Зібрання тематично упорядковане за основними розділами знань, є можливість пошуку за ключовими словами, типом ресурсу, автором, назвою, роком видання, місцем видання. Також представлена інформація, в якому форматі завантажено повнотекстовий документ, наводиться розмір файлів.

Наукові інформаційні ресурси на порталі НБУВ супроводжує система авторитетних файлів, яка дає змогу організувати дослідникам зручний доступ до консолідованих джерел наукової інформації через уніфіковані точки доступу. «Тематичний навігатор»: БД, яка наочно демонструє класифікаційну ієрархію інформаційного ресурсу бібліотеки, складниками якої є всі розділи знань, представлені в Рубрикаторі НБУВ. Вона надає користувачу можливість переходити від однієї теми до іншої, з будь-

якого рівня класифікаційної ієрархії на рівень вище або нижче для розширення або звуження меж тематичного пошуку, обирати необхідний розділ і переглядати його структуру, відкривати певні рубрики для перегляду їхнього змісту. Реалізована також можливість пошуку понять за альтернативними (синонімічними) термінами. Для зручності користувачів зазначені індекси УДК, що відповідають обраному поняттю. Для знайденої теми вказується кількість знайдених документів в електронному каталозі НБУВ (книжкові та періодичні видання) та реферативній базі даних, за гіперпосиланням є можливість перейти до бібліографічних списків відповідних документів. «Авторитетний файл імен осіб»: БД призначена для здійснення пошуку документів в електронних ресурсах бібліотеки за всіма варіантами імені автора. Різні варіанти імені автора (різними мовами, різні варіанти написання однією мовою, псевдоніми, зміни прізвища, чернече або дівоче ім'я тощо) зливаються в один пошуковий запит, за яким здійснюється пошук документів. «Авторитетний файл «Коллективні автори»»: БД призначена для здійснення пошуку документів в електронних ресурсах бібліотеки за всіма варіантами назви колективу. Різні варіанти назви колективу (різними мовами, різні варіанти написання однією мовою, зміни назви тощо) зливаються в один пошуковий запит, за яким здійснюється пошук документів. Авторитетні файли імен осіб та колективних авторів використовуються під час пошуку на порталі НБУВ для консолідації відповідної авторської бібліографічної інформації.

Для оперативного інформування науковців щодо наявних джерел наукової інформації (як традиційних наукових публікацій, так й інтернет-ресурсів) в НБУВ формуються та постійно актуалізуються спеціалізовані бази даних. «Тематичний Інтернет-навігатор»: БД призначена для формування анотованого реєстру Інтернет-джерел шляхом представлення у відповідних тематичних рубриках найбільш актуальних та інформативно значущих вебсайтів офіційного, галузевого та універсального характеру. «Наукові реферативні огляди»: БД призначена для формування тематичних реферативних оглядів відповідно до затверджених президією НАНУ «Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук Національної академії наук України». Реферативні огляди вміщують бібліографічні описи документів з фондів НБУВ з рефератами до них та зображеннями

обкладинок, бібліографічні описи електронних ресурсів з гіперпосиланнями.

В межах порталу НБУВ функціонують віртуальні спеціалізовані наукові бібліотеки «Бібліотекознавча література», «Юридична література», «Філософська література», які акумулюють інформаційні ресурси НБУВ галузевої тематики в єдиному користувацькому інтерфейсі з можливістю пошуку за ключовими словами, авторами, роками видання, назвами, рубрикаторм: електронний каталог, наукова електронна бібліотека, Інтернет-ресурси, архів бібліографічних довідок тощо.

НБУВ як провідна науково-дослідна установа в Україні з питань бібліотекознавства та книгознавства активно включилася в роботу з цифрової підтримки наукових досліджень. З 2019 року формує Репозитарій НБУВ «eVerLib», який є консолідованим електронним ресурсом з питань бібліотекознавства, біографістики, книгознавства, архівознавства та інформології, що систематизує і зберігає в електронному вигляді копії документів наукового, довідкового, освітнього та методичного призначення, створені науковими співробітниками, аспірантами НБУВ самостійно або у співпраці з іншими особами. Репозитарій НБУВ в єдиному інтерфейсі подає інформацію про наукову діяльність бібліотеки: структура підрозділів, персональні сторінки науковців, бібліографія та повні тексти наукових публікацій. До 100-річчя НБУВ у 2018 році були створені бази даних «Публікації співробітників НБУВ (2003–2018)» (відділ національної бібліографії) та «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського на сторінках газет (2008–2018)» (відділ пресознавства), які представляють каталог наукових публікацій співробітників у збірниках наукових праць та наукових фахових виданнях, газетні публікації про бібліотеку; бібліографічні записи доповнено посиланнями до повних текстів, анотаціями і ключовими словами.

В умовах швидкої цифрової конвергенції всіх суспільних процесів, неможливо не рахуватися з екосистемою, створюваною цифровою ноосферою. Зважаючи на ці процеси, важливим чинником популяризації досягнень науки є цифрові ресурси, спрямовані на впровадження наукових досягнень в культурну, управлінську та господарську діяльність країни. Практика управління науково-дослідною інформацією стає все важливішою, оскільки дослідницьке середовище стає дедалі складнішим, конкурентоспромож-

нішим та глобалізованішим. Національні та міжнародні вимоги наукових агентств щодо відкритого доступу та ефективного управління науковими даними досліджень створюють додаткові стимули для наукових установ оприлюднювати результати своєї діяльності. Системи наукової інформації надають низку переваг науковій установі та її науковим співробітникам. Такі системи допомагають дослідникам під час звернення до фінансових установ шляхом створення послідовних, стандартизованих резюме, зменшення навантаження під час формування поточних звітів, підвищення видимості та відкритості установи для потенційних співробітників та дослідницьких контактів, розширення наукових досліджень, що проводяться в даний час в установі, управління та вимірювання впливу досліджень окремих дослідників та установ [48].

Складність однозначного визначення системи управління даними наукових досліджень полягає в тому, що цей напрям розвивається на перетині низки дисциплін – бібліотекознавства, академічної освіти, наукометрії, комп'ютерних наук тощо із застосуванням широкого спектру методів і практик усіх перелічених дисциплін. Наразі в науковій літературі найчастіше зустрічаються такі термінологічні конструкції: система наукової інформації (Research Information System, RIS), система управління дослідницькою інформацією (Research Information Management System; RIMS), система поточної дослідницької інформації (CRIS–Current research information system).

Узагальнено можна визначити систему наукової інформації (Research Information System, RIS), далі – RIS, як платформу або систему баз даних, що містять науково-дослідну інформацію, інституційні та дослідницькі профілі. RIS – це інтегрована система наукової інформації щодо моніторингу стану та результатів досліджень. Інформація про дослідження містить дані про наукові проекти, публікації, патенти, продукти, звіти, дослідників тощо. Управління інформацією є ключовою частиною дослідницького процесу, а передова практика управління даними досліджень дозволить цим даним відповідати вимогам звітування та оцінки результатів досліджень, уникнути дублювання зусиль при відтворенні даних. Таким чином, дані досліджень зберігають свою цілісність, і вони залишаються точними, достовірними та надійними.

Дотичним до поняття RIS є система управління дослідницькою інформацією (Research Information Management System; RIMS) – це автоматизована служба, що збирає і зберігає метадані про перебіг і результати дослідницької діяльності установи. Компонентами RIMS є: текстові публікації, набори даних (datasets), профілі дослідників, метрики й цитування, відомості про грантову підтримку й фінансові звіти, аналіз впровадження досліджень і відгуки про них у ЗМІ. Як зазначають автори колективної монографії «Майбутні напрями у цифровій інформації», найчастіше система управління дослідницькою інформацією використовується не самими дослідниками, а аудиторами з метою аналізу ефективності фінансування чи адміністрацією установи задля визначення продуктивності окремих науковців і підрозділів та планування перспективних напрямів роботи. Переваги такої системи полягають в наявності динамічної, централізованої та інтегрованої бази даних про всі дослідницькі проекти установи з можливістю зіставлення, порівняння та візуалізації даних. Система управління дослідницькою інформацією дозволяє фіксувати повний життєвий цикл дослідження та мати сформований архів наукових портфоліо, проте важливо підкреслити, що ця система залишається переважно адміністративним інструментом і не надає відчутної підтримки дослідникам у поточних проєктах [61].

Останнім часом усталеним терміном стала CRIS – Current research information system (система поточної дослідницької інформації), яку визначають як комплекс інформаційних систем (баз даних, центрів підтримки управлінських рішень), реалізований на вебсайті конкретної інституції з метою збереження та управління даними досліджень. На думку норвезьких дослідниць Гільди Даланд і Карі-Метте Гідле [53], оптимальною технологічною реалізацією CRIS є єдиний портал знань, що спрямований на акумуляцію корпоративної інформації та донесення її до ширших наукових кіл. Портальне рішення системи поточної дослідницької інформації дозволяє уніфікувати правила та формати метаданих, уникнути повторного введення даних, підвищити якість даних, а в довгостроковій перспективі – виявляти авторитетні джерела інформації та складні взаємозв'язки між мережами дослідників, установами та ситуативними (проєктними) групами науковців, з'ясувати ефективні формати наукових колаборацій. Важливо відпочатку чітко розмежувати CRIS як сукупність даних про дослі-

дження (зовнішня оболонка) та CRIS як набір інструментів для виконання та просування наукової роботи (ядро дослідження). CRIS – це всі дані про виконавців дослідження (ідентифікатори, профілі, рекомендації, рецензії та відгуки на їх попередні проекти), установу та окремі її підрозділи (ідентифікатори, профілі, звіти про попередні проекти, реалізовані колаборації, виконані гранти тощо), результати досліджень (публікації, патенти, звіти про виконання та фінансовий баланс, відкриті дані досліджень тощо). CRIS слугує своєрідною візитівкою установи, містячи в документально підтвердженій формі всі відомості про наукову діяльність й характеризуючи її для потенційних пропозицій співпраці та інвестицій. Дані CRIS використовуються також для експертного оцінювання та зовнішнього аудиту установи, причому до уваги беруться не тільки формальні метричні показники, індекси та імпаکت-фактори, а й загальна залученість установи в процес цифрової наукової комунікації (що більша кількість реєстрів та баз даних містить дані про цю установу, то надійнішою вона постає в очах експертів), прозорість, транспарентність її звітної документації.

З впровадженням RIS наукові установи можуть проводити моніторинг своєї наукової діяльності, збирати, обробляти та управляти інформацією про наукову діяльність, проекти та публікації, а також інтегрувати ці дані у своє представництво в Інтернеті. Окремі дослідники також можуть використовувати дані RIS для управління результатами своїх досліджень, ефективнішої демонстрації та оприлюднення своїх наукових досягнень, обміну публікаціями з іншими та більш ефективною науковою співпраці [36, 43, 95]. В інтенсивному конкурентному дослідницькому середовищі якісні дані та видимість у цифрових наукових комунікаціях мають вирішальне значення для прийняття стратегічних рішень, планування, вимірювання впливу та порівняльних показників. RIS може допомогти подати історію організації, забезпечити розуміння дослідницького ландшафту; проаналізувати науково-дослідну діяльність; ідентифікувати дослідницькі тенденції, досвід дослідників; співпрацю, яка відбувається всередині та за межами установи, на національному та глобальному рівнях; вплив досліджень та супутніх публікацій; наслідки для наукової репутації. В адміністративному відношенні RIS може впорядкувати робочий процес, виключити безліч внутрішніх форм та процедур збору наукових даних,

сприяти залученню мереж дослідників зі схожими інтересами, полегшити визначення тем досліджень у межах наукової установи [48].

Створення профілів дослідників сприяє надійному опису дослідницької діяльності та публікаційної активності науковців. Профілі дослідників також можуть бути використані як публічні довідники наукового складу установи. Дані та метадані, пов'язані з науково-дослідницькою діяльністю, об'єднуються в систему та можуть використовуватися у звітах, прийнятті рішень, плануванні та акредитації для підрозділів та установ [46]. Загальними причинами створення RIS є: розпорошені дані з різних баз та інформаційних систем, в різних форматах; потреба в автоматизації інформаційних процесів; неповнота і неточність наявних даних.

Як показав проведений стислий огляд сучасного стану систем наукової інформації, головні вади таких систем пов'язані з недоступністю, неповнотою або неякісністю даних. Зростаючий обсяг даних та збільшення кількості джерел системи може також призвести до можливих помилок даних, дублікатів, лакун, неправильного форматування та суперечностей у RIS. Обрання правильних стандартів даних сприяє аналізу якості даних у вихідних системах для їх інтеграції до RIS. Чим швидше дефекти якості будуть виявлені та усунені, тим краще. Тут слід згадати нещодавній негативний досвід впровадження системи «Карта російської науки», призначеної для багатоаспектного моніторингу ефективності наукової діяльності російських вчених і організацій [23]. Неактуальні та некоректні дані системи призвели до того, що її не можна було використовувати для моніторингу та оцінки діяльності наукових установ, внаслідок чого проєкт у 2017 році був закритий. Основними вадами системи стали: використання класифікатора (рубрикатора) наукових напрямків, які не застосовуються в російській науці; довільний відбір (угруповання) наукових установ за рубриками; відсутність контролю рівня випадкових збігів; невідповідність числових показників реальним значенням (за чисельністю складу наукових установ, за кількістю публікацій, патентів, за індексом цитування), помилки під час перенесення операторами даних з однієї бази в іншу; некоректний відбір «провідних» установ або дослідників (топ-5), побудований на використанні довільних ознак, які не мають між собою зв'язку; невірне (некоректне) написання П.І.Б. дослідника як в російській, так і в англійській системі написання; невірна (некоректна) афіліація дослідника; відсутність поді-

лу однофамільців та їх коректного співвідношення з науковим напрямком і науковою установою; відсутність відомостей про підрозділи організацій (в тому числі, про факультети великих університетів) [11].

Як свідчить міжнародний досвід створення і підтримки стратегічно важливих в умовах сучасної цифрової наукової комунікації RIS, якість даних стає критичним важелем у підтримці такої системи. Найбільш успішними стали проекти RIS, здійснювані науковими установами під кураторством наукових бібліотек, завдяки тому, що професійні бібліотечні спеціалісти проводили навчання, методично супроводжували та здійснювали контроль цілісності, повноти та якості даних в системі [43, 95].

Роль наукових бібліотек у функціонуванні систем поточної дослідницької інформації вкрай висока, адже саме вони забезпечують ключову вимогу до дослідницьких даних – стандартизацію. Існує низка ініціатив, що підтримують стандартизацію СПДІ: наприклад, Загальноєвропейський інформаційний формат дослідницької інформації (CERIF), Консорціуми, що покращують стандарти в управлінні інформацією про дослідження (CASRAI), німецький основний набір дослідницьких даних (RCD/KDSF) тощо. Академічні бібліотекарі зазвичай беруть участь у проектах СПДІ саме в контексті питань стандартизації, курації даних та взаємозв'язку з каталогами та сховищами. Йдеться насамперед про такі процеси:

- планування та організація даних і сховищ;
- забезпечення якості метаданих, а отже й кращої індексації матеріалів дослідження у сховищах відкритого доступу;
- сприяння доступності та інклюзивності матеріалів дослідження (вільний доступ до текстів і даних, анотування та переклад окремих частин дослідження, надання програмного забезпечення з відкритим кодом та опцій експорту даних для сторонніх бібліотек);
- популяризація досліджень через розробку навчальних курсів на їхній основі [53].

Досвід імплементації систем RIS у Канаді засвідчив, що саме бібліотеки найефективніше забезпечують керівництво у впровадженні RIS. У цьому процесі бібліотеки продемонстрували своє значення і досвід для підтримки життєвого циклу досліджень та стратегічних цілей наукових інституцій. Залучення бібліотеки до адміністрування RIS сприяє просуванню відкритого доступу, відкритості та розвитку стосунків з дослідниками

та викладачами. Управління загальнокорпоративними системами стає все більш усталеною нормою для дослідницьких бібліотек, включаючи системи та програми управління записами, системи управління навчанням, інституційні репозитарії, сховища даних досліджень та різні видавничі системи. Усі ці системи працюють найефективніше, коли працюють скоординовано, підрозділом, який цінує досконалість послуг, розширення можливостей користувачів за допомогою інструктажів, реагування на підтримку користувачів, розробку точної та корисної документації, дотримання міжнародних стандартів [48].

У систематичному огляді малайзійських дослідників розглянуто 115 публікацій з 2007 до 2018 рр. з шести основних баз даних (ScienceDirect, IEEE Explorer, Springer, ACM, Taylor and Francis, and Emerald insight), що стосуються RIS. Підсумки проведеного аналізу показали, що відсутність знань про RIS з відкритим доступом серед науковців та установ, недостатня інфраструктура інформаційних та комунікаційних технологій є суттєвими проблемами розвитку RIS. Тим часом, покращена видимість наукової установи, зростання місцевих та глобальних рейтингів, підвищення престижу та суспільної цінності та поліпшення науково-дослідних розробок науковцями безперечно визнаються головними перевагами інституційних сховищ [42].

Загальні підходи щодо організації наукових даних у цифровому середовищі були сформульовані в межах ініціативи «FAIR» (Findable, Accessible, Interoperable, and Re-usable – пошук, доступність, сумісність та повторне використання). Пошук (Findable): метадані та дані повинні легко знаходитися як людьми, так і комп'ютерами. Доступність (Accessible): після знаходження потрібних даних користувачу необхідно повідомити, як можна отримати доступ до них (включно з автентифікацією та авторизацією). Сумісність (Interoperable): дані необхідно інтегрувати з іншими даними, в них має бути закладена можливість взаємодіяти з програмами та робочими процесами для аналізу, зберігання та обробки. Повторне використання (Re-usable): кінцевою метою FAIR є оптимізація повторного використання даних, для цього метадані та дані повинні бути добре описані, щоб їх можна було відтворити та/або об'єднати з різною метою [58]. Принципи FAIR розроблені групою FORCE11, створеною у 2011 році, яка є спільнотою науковців, бібліотекарів, архівістів, видавців та грантодавців,

яка органічно виникла, щоб сприяти змінам у напрямку вдосконалення створення та обміну знаннями в сучасних наукових комунікаціях шляхом ефективного використання інформаційних технологій. Метою роботи групи є сприяння тому, щоб онлайн-версії «наукових результатів» не просто тиражували форми, аналогічні друкованим виданням, а використовували додаткові функціональні можливості, що надаються цифровим ландшафтом [59]. З 2013 року міжнародна група дослідників підтримує проєкт Альянсу дослідницьких даних (Research Data Alliance, RDA), щоб забезпечити обмін науковими даними у глобальному масштабі.

На спектр здійснюваних науковою бібліотекою послуг також значно впливає зростаюча складність наукового ландшафту, зумовлена постійними змінами у видавничій галузі, а також новими розробками в національних системах оцінювання досліджень. Бібліотекарі наукових бібліотек забезпечують консультації, тренінги та підтримку у: видавництві; відкритому доступі та просуванні публікацій; ініціативах у галузі цифрового наукового видавництва; розвитку складної екосистеми наукового спілкування. Все це включає управління ідентифікаторами авторів, такими як ORCID, ResearcherID та Publons; сприяння виявленню та видимості результатів дослідження через відкритий доступ; відстежування уваги до наукового змісту за допомогою інтегрованих наукометричних показників, що дозволяє дослідникам розробляти стратегії, які потенційно можуть збільшити популярність та вплив їх досліджень [94].

Сьогодні еталонним стандартом наукових метаданих для RIS, визнаним Альянсом дослідницьких даних RDA, є структури метаданих CERIF (Common European Research Information Format – єдиний європейський формат наукової інформації), який серед головних (ключових) елементів включає такі: організації, персоналії, проєкти, публікації, патенти, продукти, наукові заходи, інформаційні сервіси. Формат CERIF розроблений міжнародною некомерційною асоціацією euroCRIS (заснована у 2002 році). Місією euroCRIS є сприяння співпраці та обміну знаннями у науковому середовищі та забезпечення сумісності дослідницької інформації за допомогою CERIF. До сфер діяльності, якими опікуються учасники EuroCRIS, також відносяться дослідницькі бази даних, наукові дані відкритого доступу, інституційні репозитарії, механізми доступу та обміну науковою інформацією, стандарти та найкращі практики створення RIS (система

наукової інформації). Проєкт також підтримує DRIS (Directory of Research Information Systems – каталог систем наукової інформації) – реєстр наявних інформаційних систем в Європі (та за її межами), які можуть бути віднесені до елементів електронної дослідницької інфраструктури. Для приєднання до реєстру необхідно заповнити відповідну форму на сайті. Стандарт CERIF рекомендований державам-членам ЄС для організації наукової інформації та створення записів про дослідницьку діяльність. Більшість європейських країн збирають і зберігають наукову інформацію в цифрових сховищах різного рівня: національних, регіональних, інституційних, функціональних або тематичних. Для того, щоб отримати додаткову цінність від даних та знань, створити рівні умови для всіх учасників дослідницького процесу та зробити об'єктивнішими оцінки наукової діяльності, дані, розподілені по різних системах, мають бути узгоджені за своєю структурою з метою подальшої інтеграції та інтерпретації. CERIF для вирішення цих завдань передбачає автоматизований обмін науковою інформацією та інтероперабельність дослідницьких даних. Метою розробки стандарту є надання оптимальними засобами значних переваг для науковців (автоматизоване резюме, бібліографія, список участі у проєктах, створення інституційних вебсторінок тощо). Основними структурними інформаційними блоками стандарту CERIF є: Персоналія, Проєкт, Установа, Публікація, Продукт, Патент, Сервіс, Обладнання, Засіб. Стандарт також передбачає складні семантичні взаємовідносини між цими структурними категоріями. Ядром концептуальної схеми метаданих CERIF є базові сутності Персоналія, Проєкт, Установа, а основні результати наукової діяльності представлені сутностями Публікація, Патент, Продукт. До допоміжних сутностей другого рівня віднесено Сервіс, Обладнання, Засоби, які можуть бути представлені комп'ютерами, телекомунікаційними системами, програмним забезпеченням, приладами, фінансуванням тощо [18, 32].

Член робочої групи з розробки CERIF Бріджит Йорг (Бібліотека Міддлсекського Університету, Великобританія) зазначає, що у 2010 р. підсумковий звіт констатував, що загальний стандарт вигідний не тільки для управління інформацією, але й для розширеного аналізу даних та надання доступу до даних, інформації та знань. Аналіз різних систем обміну науковою інформацією показав, що поєднання різних стандартів завжди призводить

до втрати частини даних у порівнянні з використанням всіма системами єдиного стандарту [69].

Сьогодні CERIF є базовим стандартом для європейської системи наукової інформації OpenAIRE, яка формує наймасштабніший репозитарій наукових текстів відкритого доступу в Європейському Союзі. Україна у 2015 р. стала асоційованим членом ЄС, ратифікувала Угоду про відновлення дії Угоди між Україною та ЄС про наукове і технологічне співробітництво. В умовах цифровізації всіх суспільних процесів розвиток наукових досліджень в Україні має врахувати завдання забезпечення інтеграції національного дослідницького простору до європейської електронної дослідницької інфраструктури. Для успіху входження доробку українських вчених до міжнародної системи наукової інформації слід враховувати відповідні стандарти упорядкування наукових даних, таких як CERIF [18].

Як зазначають спеціалісти в галузі наукової інформації, RIS є наступним етапом розвитку системи інституційних репозитаріїв. Хоча деякий час ці підходи до організації наукових даних розвивалися паралельно, але наразі спостерігається стійка тенденція злиття цих двох наукових сервісів для запобігання трудомісткій роботі з їх постійної підтримки та синхронізації. Тому на сучасному етапі розробки RIS доцільним вбачається передбачити інтеграцію цих двох сервісів. Досвід таких рішень є в Боснії та Герцеговині, Греції, Канаді, Польщі, Португалії, Росії, США, Фінляндії. Відбувається еволюція від архіву відкритого доступу до інформаційної системи управління науковими інформаційними ресурсами [36, 42, 7687, 88, 110]. Такі портали наукової інформації доповнюються творами з історії науки, біобібліографією науковців, профілями установ і авторів творів, науковими проектами і продуктами, метриками.

Інституційні репозитарії з'явилися у 2002 р., коли великі дослідницькі університети США та Великої Британії запустили власні інформаційні системи. Репозитарії призначені для забезпечення збору, збереження та розповсюдження результатів досліджень, створених в університетах та науково-дослідних установах. Важливість таких сховищ була швидко визнана, оскільки вони забезпечували наукові установи засобами демонстрації своєї академічної роботи. Інституційний репозитарій є електронним архівом, що систематизує і зберігає в електронному вигляді копії документів наукової установи: наукового, довідкового, освітнього та методичного призначення.

Метою та завданнями створення репозитарію є забезпечення централізованого і довготривалого зберігання в електронному вигляді повнотекстових наукових ресурсів; уможливлення накопичення інтелектуальних здобутків науковців; сприяння зростанню позитивного іміджу та популяризації наукових здобутків вчених та спеціалістів шляхом репрезентації їх наукової продукції у глобальній мережі; організація інтеграції наукових інформаційних ресурсів у світовий науковий інформаційний простір; вплив на збільшення індексів цитування наукових публікацій співробітників шляхом надання до них вільного доступу широкому колу користувачів; створення надійної і доступної системи обліку наукових публікацій. Репозитарій передбачає виконання таких функцій: наукової, що спрямована на розвиток науково-дослідної роботи; довідково-інформаційної, що спрямована на задоволення інформаційних запитів з основних напрямів діяльності наукової установи; акумулятивної, що сприяє збагаченню інформаційних ресурсів установи електронними документами, цифровими копіями друкованих видань та їх надійному збереженню. Більшість дослідників аргументовано підкреслюють той факт, що у розвитку інституційних репозитаріїв безпрецедентну ключову роль мають наукові (академічні, дослідницькі) бібліотеки [10, 35, 79].

В Україні ініційовано проєкт створення Національного репозитарію академічних текстів, який передбачає концентрацію різнопланових академічних текстів на одній платформі з єдиними технічними та технологічними рішеннями щодо накопичення, збереження, систематизації, пошуку та комплексного аналізу створених вітчизняними авторами та підготовлених в Україні наукових рецензованих робіт. Також створення репозитарію матиме значну практичну цінність, оскільки дозволить забезпечити безперешкодний швидкий та ефективний доступ усіх зацікавлених користувачів (у т.ч. науковців, освітян та інноваторів) до актуальної та розмаїтої за змістом, але при цьому структурованої наукової інформації. Це значно спростить аналіз існуючих вітчизняних наукових і технічних напрацювань та їх застосування у господарській практиці. Відповідно до даних, наведених в монографії «Національний репозитарій академічних текстів: відкритий доступ до наукової інформації», станом на 2017 рік в Україні закладами вищої освіти було створено 65 фактично доступних репозитаріїв, в НАН України функціонують лише 2 репозитарії [35]. Однак аналіз формування

української національної системи наукометричної інформації показав, що в Україні є об'єктивні перешкоди, які стримують її динаміку, а саме: відсутність репрезентативного та інтегрованого електронного ресурсу у вигляді бази знань про українську науку загалом, відсутність координації між установами, які розпочали таку роботу, відсутність спеціального наукометричного програмного забезпечення та нормативно-правової бази, яка регулювала б коректне наповнення ресурсу та управління ним, узгодження питань щодо представлення профілів наукових установ та науковців України [7].

Природним кроком є використання репозитаріїв як ресурсної основи для побудови RIS. Для розширення функціональності репозитарію додаються можливості подання інформації про результати наукової діяльності: профілі дослідників (наукова діяльність, публікації, проекти, заходи, членство в комітетах, внесок в організацію заходів, участь у редколегіях); проекти (назва проекту, анотація проекту, координатор, дата початку та завершення, статус проекту, публікації за проектом); метрики (бібліометричні дані з баз даних, таких як Web of Science та Scopus, перегляди, завантаження) [110].

Наступним етапом є інтеграція інституційних RIS в єдиний науковий портал на національному та міжнародному рівні. Більшість успішних проєктів підтверджують факт того, що національна інтегрована система наукової інформації має будуватись на основі метакаталогу даних інституційних проєктів RIS – це пов'язано з тим, що лише на інституційному рівні реально підтримувати якість, повноту та актуальність представлених наукових даних. Надмірна централізація підтримки даних неминуче призводить до здорожчання підтримки такої системи, втрати оперативності та вичерпності. Передбачуваним соціальним наслідком таких інтегрованих систем є на національному рівні – забезпечення відкритого доступу до результатів наукової діяльності та інтеграція їх до міжнародних систем наукової інформації; на міжнародному рівні – підвищення ефективності міждисциплінарних досліджень. Розвиток таких інтегрованих систем має потенціал для вдосконалення практики науки про дані та сприяє розвитку інтелектуального потенціалу суспільства знань. Найбільш важливим для успіху таких консолідуючих проєктів є узгодження стандартів метаданих,

серед яких дослідники визнають безперечним лідером CERIF (Common European Research Information Format) [76, 87, 91].

Державною науково-технічною бібліотекою України (ДНТБ України) за рішенням Колегії МОН України у лютому 2020 року ініційовано проєкт створення Національної електронної науково-інформаційної системи (URIS-Ukrainian Research Information System), яка має на меті проведення моніторингу науково-технічної діяльності працівників наукових і освітніх установ України та підвищення ефективності прийняття управлінських рішень у науковій сфері в питаннях використання матеріальних та фінансових ресурсів, як на загальнодержавному рівні, так і на рівні окремих установ, чи наукових підрозділів [26].

РОЗДІЛ 4

БІБЛІОТЕЧНА СИСТЕМА ПІДТРИМКИ

НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Гарагуля С. С., Гриценко Н. О., Ключнікова О. В., Сандул О. Г.

Поширення наукової інформації за умов високого розвитку цифрових комунікацій та бурхливого зростання обсягів електронного контенту набуло розгалуженого, нелінійного й іноді некерованого характеру. На зміну статичним фондам публікацій та архівам даних приходять складні мережі взаємопов'язаних баз даних, репозитаріїв, ідентифікаторів та профілів науковця й установи тощо. Наукові дослідження, завжди залежні від бібліотек як утримувача першоджерел, наразі потребують комплексної підтримки, що не обмежується джерельною базою, а включає в себе сталий супровід проєктів, розробок, публікацій у цифровому середовищі методами е-науки. Досвід створення багатьох систем і сервісів підтримки наукових досліджень довів, що оптимальною для досягнення високих результатів дослідження є співпраця науковців саме із бібліотекою як надавачем послуг цифрової науки. Функції та методи роботи бібліотек набувають при цьому якісних змін, у співробітників з'являються нові посадові обов'язки, а іноді принципово відмінний зміст роботи провокує появу нових посад у бібліотеках.

Ці процеси в науковому середовищі отримали визначення «четвертої парадигми» науки (науки Великих Даних) і набули безпосереднього втілення у концепції відкритої науки, що спрямована як на максимальний інформаційний обмін у фахових середовищах, так і широку просвітницьку діяльність у суспільстві. Інструментом відкритої науки стали сервіси підтримки досліджень, що реалізуються, зокрема, на базі наукових бібліотек усього світу.

Варто відпочатку зазначити, що в науковому дискурсі наразі існує певний термінологічний плюралізм, коли в різних публікаціях на перший погляд рівнозначно використовуються такі терміни, як система підтримки досліджень (research support system – RSS), сервіси підтримки досліджень (research support services – RSS), управління даними дослідження (Research Data Management – RDM).

Управління даними дослідження (Research Data Management – RDM) визначається як «система заходів з ефективної курації, збереження, обміну даними досліджень, підтримки звітності та академічної доброчесності досліджень» [53]. Комплексний підхід до організації життєвого циклу наукових даних сформувався як концепція управління даними досліджень. Дані – це факти, спостереження або досвід, на яких будується теорія,

здійснюється дослідницький процес. У наукових проєктах генеруються та збираються оптимізовані різновидності даних. Дані включають лабораторні записи, дані польових та первинних досліджень; опитування; аудіозаписи; відеозаписи; моделі; фотографії; фільми; тести та ін. Різні дисципліни використовують специфічні для кожної предметної галузі набори даних. Життєвий цикл даних складається з декількох етапів: 1) планування; 2) збір даних, визначення форматів файлів даних; 3) аналіз даних, генерування, пошук додаткових даних; 4) відбір даних і визначення періоду їх зберігання; 5) документування, обробка і структурування даних, підготовка метаданих, організація файлів; 6) архівування, створення резервних копій; 7) організація доступу, публікація даних, визначення умов доступу; 8) забезпечення збереження даних з урахуванням мінливого технологічного середовища, організація довгострокового зберігання; 9) повторне використання даних, надання доступу для інших дослідників [39]. Сприятливі умови у процесі управління даними досліджень має бібліотека, яка надаватиме вченим відповідні сервіси. Оскільки RDM охоплює значне коло завдань, то успішна організація сервісів гарантована лише при активній співпраці бібліотекарів з ІТ-фахівцями, експертами з авторського права. Асоціацією європейських дослідницьких бібліотек (Association of European Research Libraries, LIBER) було проведено вивчення сервісів з RDM, що надаються чи планують надаватися в європейських академічних наукових бібліотеках [13, 102]. Під час дослідження було виокремлено такі види послуг: послуги RDM консультативного типу; ідентифікація даних для включення до репозитарію бібліотеки; підтримка архівів для різних типів дослідницьких даних; надання послуг RDM фахівцям з різних дисциплін; відбір даних або наборів даних для репозитаріїв; підготовка, створення, трансформація даних для депонування; співпраця з іншими постачальниками послуг з RDM; розробка політики або стратегічного планування RDM; створення вебпосібників і надання підтримки для пошуку та цитування даних; консультування викладачів та студентів щодо RDM; управління технологічною інфраструктурою з підтримки RDM; забезпечення зберігання даних; розробка інструментів для аналізу даних; підтримка віртуальної наукової спільноти; безпосередня участь з підтримки RDM в різних проєктах разом з дослідниками [102].

Система підтримки досліджень (Research Support System; RSS) є веб-платформою, що містить набори віртуальних інструментів і даних для проведення досліджень. Бібліотекознавці відзначають чотирикомпонентну структуру системи підтримки досліджень, що складається з людських, технологічних, фінансових ресурсів і даних як джерельної бази досліджень [61]. Акцент при цьому робиться саме на технологічній складовій, що включає інституційний репозитарій, індекси, метрики, мережі співавторства та засоби аналітики даних. В деяких випадках, елемент віртуального обслуговування поза роботизованими алгоритмами фактично нівелюється.

Сервіси підтримки досліджень (Research Support Services; RSS) визначаються як комплекс віртуальних ресурсів і послуг, спрямованих на підтримку досліджень на всіх етапах [61]. При цьому йдеться не тільки про доступ до джерельної бази та подальшу репрезентацію результатів дослідження, а про комплексний та персоналізований супровід наукової роботи, що включає підбір видання, постпублікаційний моніторинг, оформлення наукових портфоліо, аналітику перспективних напрямів досліджень тощо.

Вважаємо доцільним використовувати останній термін як базовий для нашого дослідження, оскільки той є найбільшим за семантичним охопленням і найвиразніше робить акцент на бінарній структурі віртуального бібліотечного обслуговування, а саме органічному поєднанні ресурсів і послуг для дослідників.

Сервіси підтримки досліджень набули широкого поширення в бібліотеках (здебільшого, це наукові бібліотеки та книгозбірні при університетах) не випадково. Окрім наявності в цих установах першоджерел наукової інформації, бібліотеки досі є носієм найважливішого нематеріального ресурсу – довіри до них як авторитетних інституцій на ринку знань, що є носіями об'єктивного наукового знання і не залежать від мінливої кон'юнктури інтелектуальних послуг, на відміну від комерційних розробників інструментів підтримки дослідження.

Жорстка конкуренція на ринку знань, зокрема, пошук альтернативних джерел фінансування та грантової підтримки, на думку данських дослідників [71], є першочерговими факторами, що спонукають до синергії бібліотек і дослідницького середовища, які доти взаємодіяли здебільшого у царині інформаційного обміну.

Сервіси підтримки наукових досліджень у бібліотеках представлені комплексом ресурсів і послуг, основними серед яких є репозитарій, бази даних наукової інформації, підтримка публікаційної діяльності, обслуговування цифрових ідентифікаторів та профілів, налагодження цифрової наукової комунікації, пошук можливостей інституційної співпраці та грантової підтримки досліджень, а серед допоміжних варто виокремити заходи з підвищення цифрової обізнаності, інструменти візуалізації даних, бібліотечний блогінг тощо.

Очевидно, втім, що попри глобальний характер розвитку сервісів підтримки досліджень, неоднорідність можливостей і запитів наукового середовища щодо такої підтримки спричиняє локальні відмінності у структурі ресурсів і послуг, які очікуються від бібліотеки дослідниками. Так, у працях бібліотекознавців з Великої Британії та США простежується чіткий вектор на розвиток експертного та кураторського середовища – їхні дослідники переважно мають доступ до всіх можливих цифрових інструментів для здійснення наукової роботи, а від бібліотек чекають насамперед таких послуг, як:

- рейтинги та метрики наукових журналів за низкою параметрів, що дозволяють індивідуально обрати оптимальне видання для публікації;
- «постпублікаційний» моніторинг, що включає відстеження цитувань статті в усіх бібліометричних базах даних та надання досліднику звітів про затребуваність результатів його дослідження конкретними компаніями, науковими спільнотами, університетами;
- охорона інтелектуальної власності, зокрема, відстеження некоректних цитувань і оповіщення дослідника та видавничої організації про всі виявлені випадки плагіату або незаконного комерційного використання публікації [99].

З боку бібліотеки також прагнуть побачити щільну співпрацю з видавничим сектором, зокрема, посередництво у процедурі сліпого зовнішнього рецензування (завдяки акумуляції у бібліотеках достатньої кількості документів для релевантного відбору експерта в певній галузі, ті можуть забезпечувати редакції наукових видань динамічним пулом рецензентів). Важливою також є роль бібліотечних фахівців у підготовці за запитом науковця, установи чи певної бізнес-структури наукометричних звітів з конкретної галузі знань чи напряду досліджень, а також подальшого

тлумачення цих звітів (оскільки існує безліч нюансів, не придатних до вичерпного вираження окремим метричним показником).

Наявність сервісів підтримки досліджень та управління даними наразі є обов'язковою вимогою до заявника більшості грантових програм [61]. Фондації, що здійснюють фінансування, або ті, що оцінюють потенціал заявників для грантодавців, першочергово звертають увагу на технологічну спроможність установи самостійно оперувати великими масивами даними, забезпечувати їх надійне зберігання та надавати безперервний вільний доступ до результатів дослідження через власні інтернет-ресурси. У Великій Британії, зокрема, ці тенденції призвели до чіткого адміністративного поділу у великих університетах (дослідницькі підрозділи, що займаються «чистою наукою», та дослідницькі бібліотеки, що здійснюють підтримку цієї «чистої науки» на всіх етапах) та появи низки вузькоспеціалізованих посад у наукових бібліотеках, таких як бібліотекар зв'язку або бібліотекар-комунікатор (*liaison librarian*), бібліотекар даних (*data librarian*) тощо [101].

Сутність цих нових посад полягає у комплексному супроводі дослідження з урахуванням специфічних вимог до наукових текстів і даних у цифровому середовищі. Так, бібліотекарі даних виконують:

- планування управління даними на допроектному етапі (визначення обсягів сховищ, узгодження кола співробітників, що матимуть доступ до даних дослідження (убезпечення від витоків проміжної інформації), налаштування безпеки даних на сервері тощо);

- поточне управління даними під час виконання проєкту (організація файлів дослідження у бази даних з чіткою таксономією; регулювання та за потреби уніфікація форматів файлів, метаданих, документації проєкту; налагодження стабільного й тривалого зберігання даних; забезпечення оперативної комунікації та обміну даними між дослідниками);

- моніторинг використання даних і публікацій дослідження після завершення проєкту (взаємодія з видавцями, узгодження політики доступу до публікацій у наукометричних базах даних (за потреби – ембарго на оприлюднення повного тексту), забезпечення, якщо це обумовлено, вільного доступу до результатів дослідження, відстеження цитувань тощо) [101].

Технологічною основою більшості сервісів підтримки досліджень є інституційний репозитарій. Структура даних у ньому з часом змінюється: первинно розроблений для самодепонування науковцями установи

власних публікацій, наразі інституційний репозитарій, за даними низки досліджень [72, 75], містить здебільшого метадані, зображення, таблиці, набори даних (datasets), програмне забезпечення з відкритим кодом для спільного доопрацювання тощо. Важливою стала й атрибутивна функція репозитаріїв – якщо донедавна достатньо було створити вичерпний реєстр науковців установи з чіткою посадовою таксономією, то поява низки ідентифікаторів науковця та установи висунула перед розробниками репозитаріїв амбітніше завдання – інтеграцію доробку установи в глобальні наукові мережі. Це завдання реалізовується насамперед якнайповнішим представленням усіх співробітників установи у світових реєстрах на кшталт ORCID, наукових мережах Publons, PubMed, ResearchGate тощо. Бібліотека (а саме вона в більшості випадків є розпорядником даних інституційного репозитарію) акумулює всі наявні ідентифікатори та наукові профілі, стежить за актуальністю інформації в них та вибудовує на основі наявних цифрових інструментів мережі співавторства, знаходить потенціал подальшого інституційного співробітництва.

Наукометрія, що розвивається на перетині бібліотечних технологій та інформатики, посідає наразі важливе місце у сервісах підтримки досліджень. Бібліотеки не тільки виступають постачальниками метаданих, завдяки яким і формується ядро наукометричних баз даних, а й виконують функцію агрегації та тлумачення наукометричної інформації. Враховуючи неоднорідність метричних показників у різних галузях знань (коли, скажімо, імпаکت-фактор журналу з гуманітарних наук може бути суттєво нижчим за показник видання з технічних наук, що не робить, втім, гуманітарний журнал менш авторитетним у власній царині), саме консультативні підрозділи бібліотек допомагають зорієнтуватися й дослідникам, радячи оптимальні для публікації наукові видання, й адміністрації, що здійснює оцінку ефективності окремих підрозділів установи, і може спиратися при цьому на суто формальні критерії.

Симбіоз гуманітарних методів і комп'ютерних технологій у сучасній бібліотечній практиці є досить плідним в аспекті впровадження машинного навчання, вдосконалення пошукових алгоритмів, методів інтелектуального аналізу текстів і даних (text and data mining), формування експертних систем, візуалізації даних дослідження тощо. Нова соціальна реальність, що постала в зв'язку з оголошенням на початку 2020 р. карантину в біль-

шості країн світу, сформувала запит на якнайширше впровадження дистанційних форм навчання та надала імпульс подальшому розвитку цифрової наукової комунікації. Бібліотеки виступили флагманом цього процесу, вже маючи напрацьовані механізми дистанційного обслуговування, розробляючи самотужки й надаючи доступ через власну вебплатформу до низки освітніх курсів, вебінарів, практикумів.

У процесі створення сервісів підтримки досліджень наукові бібліотеки можуть зіткнутися з 4 основними проблемами, сформульованими дослідниками з Кембриджського університету наступним чином:

– розподіленість, властива наданню будь-яких інформаційних послуг в Інтернеті, означає, що бібліотеки є лише одним із багатьох гравців на ринку знань, і не мають жодних пріоритетних переваг над комерційними агенціями, що надають подібні послуги з супроводу досліджень, реєстрації профілів та ідентифікаторів у базах даних, постпублікаційного моніторингу тощо; це спонукає бібліотеки боротися за свій авторитет як установи, що спирається на тяглість наукових традицій і безумовну компетентність персоналу;

– багато дослідників – справедливо чи помилково – впевнені, що володіють інформаційними навичками на достатньому рівні та скептично налаштовані щодо будь-чійого посередництва; ця проблема вирішується інформаційною кампанією, публічними заходами, що наочно демонструють цінність втручання саме бібліотек у процес цифрової наукової комунікації;

– бібліотеки мають максимально оперативно реагувати на всі інновації ринку цифрових наукових послуг і гнучко діяти в умовах жорсткої ринкової конкуренції, що зустрічає опір усередині самої бібліотечної спільноти; такі проблеми долаються заходами підвищення кваліфікації, підвищенням цифрової обізнаності самого персоналу та залученням свіжих кадрів;

– сервіси підтримки досліджень вимагають докорінної зміни логіки бібліотечного обслуговування – не «що ми можемо запропонувати» досліднику з наявних ресурсів, а «яких ресурсів і послуг потребує» дослідник, і як бібліотека може долучити їх до власної матеріальної бази. Ця зміна суб'єктно-об'єктних відносин відбивається не тільки в дослідженні інформаційних потреб та організації комунікації, а й часто зустрічає фінансові перешкоди, оскільки доступ до багатьох електронних ресурсів і цифрових інструментів є передплаченим. Ця проблема вимагає ретель-

ного моніторингу актуальних потреб користувачької аудиторії конкретної бібліотеки й точечної передплати на окремі ресурси, що відповідають цим потребам. Скажімо, бібліотеці медичного університету не обов'язково передплачувати стандартний перелік баз даних, достатньо обмежитися вузькопрофільними ресурсами, що надають доступ до публікацій та даних медичних досліджень [89].

Ефект впровадження сервісів підтримки досліджень оцінюють на різних рівнях. Для більшості наукових установ та університетів такі бібліотечні сервіси є в першу чергу можливістю сформувати власне дослідницьке портфоліо та просувати свої інтереси на ринку знань. Натомість деякі дослідники вбачають у таких сервісах глибший гуманітарний вплив. Так, у звіті дослідницької інформаційної мережі (RIN) та асоціації науково-дослідних бібліотек Сполученого Королівства (RLUK) наведено низку суспільно-важливих впливів, які здійснюють бібліотеки через сервіси підтримки досліджень:

- регуляція ринку праці: завдяки чіткій та наочній системі ідентифікаторів та метрик ефективні дослідники не мають шансу «загубитися», а імітатори науки відсіюються з наукових установ;

- наука отримує належне диференційоване фінансування: кошти не розпоршуються на всі підрозділи, а стимулюються найперспективніші напрями та найбільш плідні наукові колективи;

- бібліотеки пропагують у суспільстві новітні інтелектуальні технології та моделі наукової комунікації;

- політика відкритого доступу сприяє швидшій конвергенції науки та бізнесу: зменшується час між винаходом і його практичним масовим впровадженням [101].

Соціокультурний ефект сервісів підтримки досліджень корелює з ще однією функцією бібліотек, яку деякі дослідники називають серед найважливіших, – формуванням цифрової обізнаності (digital literacy). Попри повсюдне поширення вебтехнологій та широке використання гаджетів у побуті, парадоксальним чином загальний рівень розуміння, як функціонують механізми Мережі, залишається на низькому рівні, що спричиняє низку негативних соціальних явищ на кшталт масового поширення фейків. Цифрову грамотність або обізнаність визначають як компетентне володіння засобами цифрової комунікації, здатність трансформувати ін-

формацію в знання і передавати ці знання етично [61]. Формування цифрової обізнаності покладено на бібліотеки як авторитетне джерело достовірного знання, і останнім часом через загострення інформаційних воєн та усталення парадигми «постправди» у віртуальній комунікації ця функція стає дедалі актуальнішою. В контексті сервісів підтримки досліджень бібліотеки й раніше займалися освітньою діяльністю, навчаючи користуванню цифровими інструментами формування наукового портфоліо, вебліографії, застосунками візуалізації даних тощо, а наразі ця діяльність набуває ширшого суспільного контексту. Зокрема, аналіз тематики вебінарів, круглих столів і воркшопів бібліотек ЄС та США показує, що дедалі більше місце в них починають займати проблеми верифікації інформації, фільтрації ненадійних джерел, протидії фейкам. Яскравим прикладом таких інформаційних кампаній стало загальне надання базами даних вільного доступу до всіх матеріалів щодо досліджень COVID–19 протягом пандемії 2020–2021 рр. та запобігання антивакцинаційній дезінформації. Зважаючи на те, що більшу частину інформації користувачі бібліотек отримують з інтернет-джерел, соціально відповідальною місією стає компетентне попередження про ненадійні ресурси та формування підбірок експертних каналів інформації, що стає ще однією функцією бібліотеки у цифрових комунікаціях.

Роль бібліотек у системі підтримки наукових досліджень, таким чином, є багатоаспектною й може бути охоплено такими основними функціями:

- ресурсна (надання доступу до джерел наукової інформації);
- сервісна (комплексний супровід текстів і даних дослідження, формування наукових портфоліо, перед- і постпублікаційний моніторинг, аналітика даних);
- експертна (вироблення сталих критеріїв добору та політик організації доступу до наукових публікацій, постійна модерація ресурсів відкритого доступу на цих засадах);
- методична (заходи з навчання медіаграмотності, фактчекінгу, майстер-класи для науковців щодо використання інструментів цифрової науки, самоосвіта заради набуття навичок бібліотекарів даних – *databrarian's skills*)

Резюмуючи, можемо визначити типову структуру і контент сервісів підтримки досліджень, а також спектр послуг, що надаються в цьому контексті бібліотеками.

– Інституційний репозитарій (контент – тексти та дані досліджень, профілі виконавців; послуги – впорядкування, зберігання та надання доступу та текстів і даних, забезпечення якості й належного формату метаданих, актуалізація інформації про профілі тощо)

– Інструменти аналітики даних (власні та передплачені бази даних з наукометричними профілями, метриками, імпаکت-факторами видань, мережами співавторства, алгоритмами визначення перспективних напрямів дослідження, пошуку грантових програм тощо)

– Захист інтелектуальних прав автора та установи (програмне забезпечення для перевірки на плагіат, сталий моніторинг ресурсів Мережі для відстеження порушень академічної доброчесності щодо публікацій установи)

– Віртуальна підтримка (персоналізовані консультативні послуги з питань цифрової наукової комунікації)

Розглянемо докладніше конкретні реалізації сервісів підтримки досліджень у наукових бібліотеках.

Зарубіжні сервіси підтримки наукових досліджень

Питання функціонування сервісів підтримки досліджень та ролі бібліотек в їхній роботі набуло потужного теоретичного осмислення починаючи з середини 10-их років XXI ст. Проблематиці сервісів підтримки досліджень у наукових бібліотеках присвячено праці D. Baker [61], H. Daland [53], A. Larsen [71], C. Tenopir [98, 99] тощо.

Розглянемо, як сервіси підтримки досліджень представлено у бібліотеках Топ-5 університетів світу (за даними QS World University Rankings 2022).

Мережа бібліотек Масачусетського інституту технологій (США) [<https://libraries.mit.edu>] наводить на своєму сайті такий перелік сервісів підтримки досліджень (розділ «Research support»):

– допомога експертів (онлайн-консультація за майже 120 предметними рубриками, за кожною з яких закріплено окремого бібліотекаря-фахівця);

– навігатор за всіма онлайн- та офлайн-ресурсами бібліотеки;

– покажчики електронних ресурсів за всіма поточними навчальними програмами університету;

- інструкції щодо написання та публікації робіт (пошук ресурсів, правила цитувань, перевірка на плагіат, інструкції щодо самодепонування робіт у репозитарії та реєстрації авторських ідентифікаторів);
- інструкції щодо цифрових інструментів дослідження (бібліографічний менеджер Zotero, менеджер цитувань Mendeley, інструкції щодо управління даними та організації документації дослідження);
- програмне забезпечення з відкритим кодом для навчання (що передбачає його довільну модифікацію та припасування до конкретних програм і цілей).

Окремим розділом на сайті бібліотеки розміщено інституційний репозитарій Інституту, побудований на програмній платформі DSpace [<https://dspace.mit.edu/>]. Варто зазначити, що ця платформа, якою для репозитарного розміщення інституційних публікацій користується велика кількість закладів вищої освіти, зокрема, в Україні, є власною розробкою Масачусетського інституту технологій.

Можна насамперед помітити, що структура та особливо контент сервісів підтримки досліджень Масачусетського інституту технологій спрямовані на студентську та аспірантську аудиторію. Це є показником прагнення сформувати дослідницькі навички та компетентності вже на етапі здобуття вищої освіти та індикатором того, що викладацька спільнота установи не потребує базових бібліотечних послуг і здатна оперувати цифровими інструментами самостійно.

Мережа бібліотек Оксфордського університету (Велика Британія) [<https://www.ox.ac.uk/research/libraries>], що налічує понад 100 закладів, в царині сервісів підтримки досліджень зосереджена першочергово на формуванні інтегрованого електронного ресурсу та наданні онлайн-доступу до дослідницьких баз даних, а також підтримці Архіву досліджень Оксфордського університету [<https://ora.ox.ac.uk/>]. Натомість привертає увагу, що масив допоміжних документів – інструкцій, оглядів грантових програм та оперативної інформації для дослідників – розміщено на основному сайті Університету, і опікується цим сегментом підтримки досліджень окремий навчально-адміністративний підрозділ Університету, а не бібліотеки мережі.

Структура розділу «Support for researchers» вміщує такі послуги: подача заявок на дослідження, пошук фінансування дослідження, зв'язок з іншими дослідниками, використання баз даних і цифрових інструментів дослідже-

ння, побудова кар'єри, міжнародні стажування тощо. Відзначимо це характерне розмежування, коли на бібліотеки покладено виключно ресурсне забезпечення дослідження, а інформаційний супровід та промоцію дослідження виконує адміністрація навчального закладу.

Бібліотека Стенфордського університету (США) надає такі послуги з підтримки досліджень [<https://library.stanford.edu/research-services>]:

- бібліографічний менеджмент (інструкції з використання програм і сервісів EndNote, RefWorks, Zenodo, Mendeley; допомога в оформленні цитувань за стилями MLA, APA, Chicago; персоналізована допомога в підготовці бібліографії);

- онлайн-консультації фахівців бібліотеки за конкретними предметними рубриками;

- тренінги й навчальні курси з використання цифрових інструментів досліджень, які здійснює окремий підрозділ бібліотеки – Центр міждисциплінарних цифрових досліджень [<https://library.stanford.edu/research/cidr>];

- дата-центр для здійснення аналітики досліджень;

- мультимедійна лабораторія з навчання і спільного використання інструментів візуалізації дослідження;

- оцифрування будь-яких матеріалів на вимогу науковця;

- моніторинг нових досліджень у пріоритетних галузях і оповіщення керівників проєктів про нові дані та публікації в Мережі;

- репозитарій Університету, що станом на 2021 рік налічує понад 219 мільйонів цифрових об'єктів;

- перелік актуальних дослідницьких проєктів Університету: синопсиси, умови участі, політика спільного використання даних; архів попередніх проєктів;

- календар вебінарів, що організуються фахівцями бібліотеки, й присвячені управлінню даними, інструментарію цифрової гуманітаристики, засобам візуалізації даних тощо.

Для цього ресурсу характерним є комунікаційний акцент, віртуальне консультування та налагодження горизонтальних зв'язків між дослідниками в установі та поза її межами.

Бібліотека Кембриджського університету (Велика Британія) наводить на своєму сайті [<https://www.lib.cam.ac.uk/>] такий перелік сервісів підтримки досліджень:

- близько 400 тематичних баз даних, доступних зареєстрованим користувачам бібліотеки;

- репозитарій Apollo, що містить всі публікації та дані про дослідницькі проекти Університету з 2002 року;

- платформу iDiscover, що є єдиним вікном доступу до всіх електронних ресурсів Бібліотеки, містить особисті кабінети користувача з виділеним хмарним сховищем для зберігання персональних дослідницьких ресурсів і даних;

- лабораторію цифрової гуманітаристики, що надає електронні ресурси культурної спадщини та спеціалізоване програмне забезпечення для дослідників;

- інноваційну програму FutureLib, що аналізує використання даних бібліотечного сайту, продуктивність сеансів віртуального обслуговування, збирає відгуки користувачів і моделює нові форми людиноцентричної архітектури бібліотечних е-ресурсів;

- офіс навчальної комунікації – окремий підрозділ бібліотеки, що забезпечує зв'язок між викладачами та студентами, сприяє публікаційній діяльності та роботі малих дослідницьких груп;

- Мережа дослідницького зростання (The Research Growth Network), що акумулює всі дані про актуальні проекти, гранти, інвестиції, колаборації, відрядження, доступні дослідникам Університету;

- програма міжбібліотечних обмінів;

- глосарій ключової термінології е-науки та цифрових засобів досліджень [<https://www.openaccess.cam.ac.uk/glossary>].

Така структура сервісів підтримки досліджень, є, на наш погляд, максимально сприятливою для дослідників установи, оскільки витримує баланс між суто науковими та адміністративними допоміжними інструментами й чітко кастомізована до потреб дослідницької аудиторії установи (спостерігаємо превалювання засобів цифрової гуманітаристики над рештою дослідницького інструментарію).

Бібліотека Гарвардського університету (США) становить неочікуваний виняток із наведеного переліку, позаяк сервіси підтримки досліджень на її

сайті не представлені в принципі. Весь спектр адміністративних і консультативних послуг для дослідників надається Службою управління дослідженнями самого Університету [<https://research.fas.harvard.edu/research-development-support>], бібліотека ж зосереджена виключно на формуванні ресурсної бази для цих досліджень. Так, на сайті Бібліотеки представлено електронний каталог Hollis з переліками рекомендованих тематичних баз даних і 6-мільйонне зібрання оцифрованих колекцій установи, організоване у власному програмному додатку Curiosity [<https://curiosity.lib.harvard.edu>]. Інформацію узагальнено в наведеній нижче таблиці.

Назва навчального закладу, при якому діє бібліотека	Інституційний репозитарій	Профілі дослідників	Інструкції щодо цифрових інструментів, дослідницьке ПЗ	Віртуальне обслуговування, онлайн-консультація, вебіари	Адміністративна підтримка (інформація про гранти, промоція досліджень)
Масачусетський інститут технологій	+	+	+	+	-
Оксфордський університет	+	-	-	-	-
Стенфордський університет	+	+	+	+	-
Кембріджський університет	+	+	+	+	+
Гарвардський університет	+	-	-	-	-

Спростувати можливе упередження, що реалізація сервісів підтримки досліджень можлива лише у найбільших освітніх центрах з відповідним персоналом та фінансуванням, можна, розглянувши низку публікацій про функціонування відповідних сервісів у регіональних бібліотеках та книгозбірнях країн, що розвиваються. Так, неоднорідний, проте ста-

лий розвиток сервісів підтримки досліджень можна спостерігати і в провінційних за мірками ЄС бібліотеках Борнмута, Лестера та Утрехта, і в бібліотеках Гани [111], Єгипту [109], Йорданії [39], Пакистану [38], Південно-Африканської Республіки [71] тощо.

Зокрема, в Університеті Кейптауна [<http://www.researchsupport.uct.ac.za/era-overview>] перелік сервісів підтримки наукових досліджень має деякі відмінності, проте виразно наголошується на ролі RSS як єдиного вікна доступу до всіх необхідних досліднику ресурсів та послуг. Підтримуваний цим університетом хаб підтримки досліджень зосереджений, зокрема, на підтримці авторських профілів та комплексному відстеженню реакцій на публікації дослідників (цитування, рецензії, зокрема й *post-publication peer reviews*).

Важливою особливістю західних сервісів підтримки досліджень є їхня широка залученість у соціокультурний контекст. Одними з найпоширеніших елементів таких сервісів, на рівні з електронними ресурсами та послугами, є вебінари та тренінги з цифрової обізнаності (*Digital Literacy Skills*), перевірки достовірності інформації (*fact-checking*), бібліотечні блоги із актуальними новинами галузі. Наукові бібліотеки беруть участь у розробці рекомендаційних систем (*recommender systems*) – програм, що прогнозують користувацькі потреби за підставі пошукових запитів. За підтримки й на основі ресурсів наукових бібліотек здійснюються проєкти з інтелектуального аналізу текстів і даних (*дата майнінг*).

Зміна функцій бібліотек у підтримці наукових досліджень призвела й до суттєвих інновацій у посадовій структурі: віднедавна у бібліотеках запроваджуються абсолютно нові посади на кшталт *research support officer*, *research assistant*, *databrarian*, *liaison librarian*, *digital curator* тощо. Так, Університет Ланкастера (Велика Британія), розмістивши на своєму сайті [<https://www.lancaster.ac.uk/>] вакансію урядовця служби підтримки досліджень (*research support officer*), наводить такий перелік посадових обов'язків для цієї роботи:

- здійснення адміністративної підтримки наукової діяльності вчених установи (вирішення всіх бюрократичних питань, пошук фінансування та колаборацій для конкретних проєктів);
- організація комунікації між науковцями установи задля уникнення дублювання процесів і вищої ефективності досліджень;

– постійний моніторинг дослідницьких даних, актуалізація контенту, управління масивами даних (репозитарії, бази та банки даних), організація вибіркового доступу до внутрішньої дослідницької інформації, проміжних результатів досліджень;

– забезпечення публічності наукових результатів установи, розміщення документів і звітів у ресурсах відкритого доступу, пропозиції щодо кращої репрезентації наукового доробку установи;

– проведення досліджень ефективності наукової діяльності (KPI metrics) та її відповідності бюджетним асигнаціям;

– контроль за етапами проведення досліджень, фіксація проміжних звітів, нагадування про дедлайни.

Упроваджуючи сервіси підтримки досліджень, розвиваючи власні відкриті репозитарії та бази даних, бібліотеки стають форпостом глобального руху за вільний доступ до наукового знання (Open Science).

Українські сервіси підтримки наукових досліджень

Питання впровадження сервісів підтримки досліджень та залучення бібліотек до їхнього функціонування активно порушується в Україні останніми роками. Міністерство освіти та науки України обстоює при цьому здебільшого позицію послідовної імплементації західних практик шляхом передплати міжнародних баз даних та аналітичних інструментів, організації семінарів та воркшопів із використання усталених засобів цифрової науки [<https://mon.gov.ua/ua/news/cifrovi-instrumenti-dlya-doslidzen-ta-publikacij-mon-ta-google-iniciuyut-onlajn-seminar-dlya-naukovciv>].

Науково-теоретичне осмислення питання сервісів підтримки досліджень у бібліотечній діяльності здобуло в роботах вітчизняних дослідників: Л. А. Дубровіної [6, 34], К. В. Лобузної [6, 21, 34], М. А. Назаровець [24, 25], Н. П. Пасмор [30] тощо.

За даними проведеного М. А. Назаровець опитування, бібліотечні послуги надаються в бібліотеках закладів вищої освіти України у трьох основних формах:

- підготовка та публікація на сайті бібліотеки (у форматах .html, .pdf та відео-інструкцій) довідкових матеріалів про основи роботи з різноманітними електронними інструментами;
- проведення інформаційних заходів (тренінгів, семінарів, практичних занять тощо) для різних груп користувачів;
- звернення до бібліотекаря-фахівця з роботи з цифровими інструментами за персональною консультацією [24].

Привертає також увагу приблизно однорідна структура звернень до передплачених баз даних наукової інформації, наведена в іншому дослідженні: і в світі, і в Україні найбільшу кількість користувачів мають політематичні БД Scopus та Web of Science, проте й вони поступаються за популярністю безкоштовному, але менш модернованому й достовірному з точки зору наукометрії ресурсу Google Scholar [25]. У контексті публічних заходів із підтримки досліджень, проведених бібліотеками України, за даними дослідження, складається такий тематичний розподіл: «найбільша кількість заходів (35%) присвячена декільком етапам наукового дослідження, про опублікування результатів ішлося на 19% заходах. Дещо менше заходів стосувалося етапів пошуку інформації в процесі дослідження та пропагування опублікованого дослідження (по 15%). Написанню та оцінці публікацій присвячено по 8% заходів. Зовсім не проводились заходи, на яких би розповідалося про те, які інструменти полегшують процес підготовки дослідження та допомагають організувати роботу із даними досліджень» [25].

В Україні впровадження сервісів підтримки досліджень відбувається здебільшого на базі закладів вищої освіти спільними зусиллями наукових відомчих бібліотек та науково-викладацького персоналу.

У Науково-технічній бібліотеці Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (НТБ ДНУЗТ) з 2013 року функціонує інформаційно-аналітична система «Публікаційний профіль університетської науки» [<https://library.diit.edu.ua/uk/page/scientific-publications-help>].

Інформаційно-аналітична система надає таку інформацію про науковців установи:

- власний науковий профіль вченого з можливостями перегляду наукових публікацій, зареєстрованих в бібліотеці, починаючи з 2013 року, із фільтрацією по рокам видання та навчальним рокам;
- відображення кількості наукових публікацій та індекс Гірша в БД: Scopus, Web of Science, Google Scholar (працює в тестовому режимі);
- дані по науковим публікаціям університету, зареєстрованим в бібліотеці, починаючи з 2013 року, з такими можливостями пошуку:
- дані за бібліографічним описом, ім'ям та прізвищем автора, навчальним роком, роком видання, Google Scholar ID, Scopus ID, Web of Science ID, ORCID.

Ця інформаційно-аналітична система фактично виконує роль надбудови над комплексом цифрових ресурсів бібліотеки, що складається з електронного репозитарію, власних та передплачених баз даних, ресурсів дистанційного навчання тощо.

У контексті сервісів підтримки досліджень НТБ ДНУЗТ реалізовано два підрозділи: службу підтримки наукових публікацій та службу інформаційної аналітики.

Служба підтримки наукових публікацій Бібліотеки здійснює, зокрема: супровід інституційного репозитарію eADNURT; співвидання університетських наукових журналів із забезпеченням супроводження сайтів журналів; оцифрування та збереження цифрових архівів на сайтах журналів; реєстрацію університетських видань в Ulrichsweb Global Serials Directory та одержання на них ISSN; консультування редакцій наукової періодики університету щодо можливостей Open Journal Systems (OJS) із урахуванням постійного її оновлення; отримання та розподіл Digital Object Identifier (DOI) між редакціями університетської періодики; рекламу журналів із метою пропаганди наукових здобутків ДНУЗТ (створення сторінок у Вікіпедії, профілів у Google Scholar, флаєрів тощо); супровід сайту міжнародної конференції «Антропологічні виміри філософських досліджень» із представленням повних архівів наукових матеріалів (доповіді, тези, презентації) на Open Conference Systems (OCS) [12].

Служба інформаційної аналітики НТБ ДНУЗТ є інструментом моніторингу світового наукового інформаційного потоку, аналізу рівня цитованості вчених університету та індексів впливовості його періодичних видань в міжнародному науковому інформаційному просторі, а також ведення

прогностичної і рекомендаційної діяльності щодо підвищення репрезентативності публікацій вчених вузу в міжнародних наукометричних БД, наближення рівня власних періодичних видань ВНЗ до світових стандартів та ін. Службою підтримується низка сервісів: моніторинг, аналіз і діагностування рівня видимості й впливовості результатів наукових досліджень ДНУЗТ та його періодичних видань в світовому науковому інформаційному просторі (із наданням аналітичних звітів, довідок); упорядкування профілів університету БД Scopus і Web of Science; допомога науковцям у створенні (упорядкуванні) авторських профілів в БД Scopus, Google Scholar, у бібліографічних менеджерах та спеціалізованих соціальних мережах, реєстрах ідентифікаторів автора ResearcherID та ORCID; рекомендації щодо вдосконалення редакційних політик періодичних видань ДНУЗТ відповідно до міжнародних стандартів; аналіз відповідності періодичних видань ДНУЗТ вимогам наукометричних та реферативних баз даних; укладання інтерактивних предметно-орієнтованих списків у відповідності з напрямками діяльності університету: наукових журналів відкритого доступу; журналів за метриками SNIP (Scopus) та JCR (Web of Science); створення онлайн-показників на основі даних Scopus: авторського (з кількістю документів, h-index); публікацій вчених (з кількістю цитувань); журналів, в яких опубліковані статті вчених ДНУЗТ; збирання, упорядкування та систематичний аналіз інформації з БД «Публікаційний профіль університетської науки» щодо публікаційної активності авторів (бібліографічний опис монографій, дисертацій, авторефератів дисертацій, статей із наукових журналів, докладів на конференціях та ін. із розподіленням за структурними підрозділами) та їх наукової метрики; виявлення (за запитом) кола іноземних авторів, які займаються тією ж тематикою досліджень, що науковці ВНЗ і, можливо, будуть зацікавлені в спільному створенні нового рукопису; створення тематичних відеоуроків із підтримки наукових досліджень; аналіз інформаційних потреб вчених та рівня їх задоволення шляхом проведення соціологічних дослідницьких розвідок (експрес-опитувань, міні-анкетувань, опитування-інтерв'ю) та теоретико-прикладних досліджень; навчання вчених різних аспектів інформаційного пошуку, роботі зі світовими базами даних наукового цитування, соціальними науковими мережами та ін.; проведення бібліометричних досліджень щодо різних аспектів публікаційної активності науковців ДНУЗТ, визначення галузевих «топових» тем у розвитку

світової науки та ін.; створення та оновлення тримовного інтернет-ресурсу «Онлайн-словник ключових слів із технічних наук за відомостями міжнародних базданих науково-технічної інформації» (<http://library.diit.edu.ua/dic>) [12].

Такий розгалужений комплекс ресурсів і сервісів підтримки досліджень відповідає провідним західним аналогам, проте, варто відзначити локальний характер більшості з пропонованих електронних послуг, що унеможлиблює доступ до них широкого наукового загалу.

Бібліотекою Сумського державного університету (СумДУ) реалізовується такий набір сервісів підтримки досліджень:

- інформаційні блоки щодо авторських профілів, редакційних політик наукових журналів, сучасних правил оформлення публікацій, дотримання академічної доброчесності тощо;

- розділ «Інструменти для дослідників», що містить інформацію щодо управління даними, доступу до даних та ліцензій спільного використання контенту, аналітичних програм, бібліографічних менеджерів тощо;

- бібліотека надає своїм користувачам доступ до ліцензійного програмного забезпечення СумДУ, віртуальних лабораторій та засобів штучного інтелекту [<https://it.sumdu.edu.ua/golovna-ua-dostup-litsenziynogo-programnogo-zabezpechennya>].

Затверджена Стратегія розвитку Бібліотеки СумДУ на 2018–2022 рр. містить, зокрема, такі пріоритети:

- Підтримка досліджень, навчання та викладання (передбачає формування власного електронного контенту та його інтеграцію до міжнародних баз даних)

- Сприяння розвитку нових компетенцій і галузей наук (передбачає розвиток репозитарію eSSUIR, його інтеграцію з Національним репозитарієм академічних текстів, бібліометричні дослідження з метою виявлення тенденцій розвитку предметних галузей, пошуку нових наукових напрямів)

- Запровадження клієнтоорієнтованої сервісної моделі (передбачає розробку сервісів персоналізованої доставки інформації щодо найактуальніших тем досліджень за предметними галузями; вибору потенційних наукових партнерів, спонсорів та міжнародних видань для публікації результатів досліджень; підготовки грантових заявок тощо та налагодження системи комунікаційно-консультативної підтримки цих сервісів)

– Вдосконалення цифрового контенту, інструментів, послуг (Підтримувати та заохочувати використання нових цифрових інструментів для наукової роботи (спільні віртуальні дослідницькі інструменти, відкриті видавничі платформи, платформи для хостингу ІТ-проектів та їх спільної розробки (GitHub) вікі (Wiki), блоги, соціальні медіа, інструменти цитування та візуалізації даних, навчальні технології тощо). Забезпечувати на постійній основі організаційно-методичну та інформаційно-консультативну підтримку популяризації етики академічних взаємовідносин та дотримання принципів академічної доброчесності (research and academic integrity) [https://library.sumdu.edu.ua/data/strategiia_bibl_2018-2022.pdf].

На прикладі Бібліотеки СумДУ можна спостерігати властивий багатьом західним бібліотекам акцент на цифрових засобах дослідження, а не питома наукових ресурсах.

У Київському університеті імені Бориса Грінченка (КУБГ) діє окремий підрозділ, що увібрав у себе RSS-функціонал – Науково-методичний центр досліджень, наукових проєктів та програм [<https://kubg.edu.ua/struktura/pidrozdi/nmts-doslidzhen-naukovikh-proektiv-ta-program/pro-pidrozdil.html>]. Серед його завдань:

- координація наукової та науково-дослідної роботи підрозділів Університету;
- інформування всіх залучених до наукової роботи осіб про перспективні напрямки, правові та організаційні засади наукової діяльності;
- організація та проведення наукових заходів (конференцій, семінарів, круглих столів тощо);
- здійснення організаційних заходів спрямованих на підвищення ефективності наукових досліджень: сприяння створенню творчих колективів для виконання пріоритетних наукових завдань;
- координування наукової діяльності структурних навчально-наукових підрозділів Університету, науково-дослідних лабораторій з організації та здійснення наукових досліджень;
- здійснення моніторингу ефективності наукової діяльності підрозділів Університету тощо.

Пріоритетним цифровим інструментом управління дослідженнями у КУБГ визнано наукову мережу ResearchGate, що виконує для університету

репозитарну функцію й містить станом на жовтень 2021 року публікації 1119 співробітників установи.

Науково-технічна бібліотека імені Г. І. Денисенка Київського політехнічного інституту в контексті сервісів підтримки досліджень надає доступ до низки власних цифрових ресурсів та інформує щодо наявності доступу до зовнішніх політематичних баз даних, публікує поради для дослідників щодо пошуку джерел, оформлення та просування публікацій, наводить стислий дайджест цифрових інструментів для науковців Інституту:

<https://www.library.kpi.ua/research/instrumenty-dlya-doslidzhen/>

Наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (НБ НЮУ) підтримує університетський репозитарій, а на базі самого ЗВО з 1 лютого 2021 року діє Центр підтримки проєктів та досліджень. Метою Центру є експертна, аналітична, інформаційна та технічна підтримка проєктної та дослідницької діяльності викладачів, аспірантів і студентів Університету [<https://nlu.edu.ua/naukovczyam/osvitno-naukovi-czentry-ta-laboratoriyi/czentr-pidtrymky-proyektiv-ta-doslidzhen/>]. Центр покликааний:

- сприяти визначенню можливих джерел фінансування індивідуальних і спільних дослідницьких проєктів, проведення наукових заходів та реалізації інших ініціатив;

- надавати інформацію про поточні конкурси отримання грантів та іншої допомоги проєктної та дослідницької діяльності;

- консультувати з підготовки, подачі та реалізації проєктних пропозицій з 2015 року у НБ НЮУ діє сектор наукометричного аналізу, що надає такі послуги з підтримки досліджень:

- збір та обробка даних щодо наукових публікацій учених університету;

- консультативно-практична допомога у створенні профілів: учених, колективів університету (кафедр, інститутів), внутрішньовузівських наукових журналів та збірників наукових видань;

- реєстрація авторів у ORCID, Google Scholar, інформаційно-аналітичній системі «Бібліометрика української науки» тощо;

- складання, надання та оприлюднення на вебсайті бібліотеки аналітичних довідок та інформаційно-статистичних повідомлень стосовно цитування, наукометричних та бібліометричних показників науковців вузу тощо;

– аналіз та структурування інформації щодо переліку правових журналів (національних та іноземних видавництв), які індексуються міжнародними наукометричними базами SCOPUS, Web of Science, Index Copernicus;

– формування та постійне наповнення електронної картотеки «Праці вчених університету»;

– ведення електронного архіву-репозитарію eNULAUIR [30].

Наукова бібліотека Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (НБ НУК; м. Миколаїв) сфокусувала свою увагу на аналітиці впровадження сервісів підтримки досліджень та управління знаннями в Україні. На її сайті регулярно публікуються дослідження бібліотекознавчої тематики, зокрема, наукометричні аналізи дисертаційного фонду, результати опитувань бібліотечних фахівців та користувачів щодо інтелектуальних сервісів, моніторинги з питань академічної доброчесності тощо.

Структура сервісів підтримки досліджень самої НБ НУК представлена репозитарієм та низкою передплачених баз даних.

Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська Академія» (НБ НаУКМА) надає через власний вебсайт розгалужену систему сервісів підтримки досліджень, структурованих за 5 блоками [<https://library.ukma.edu.ua/korystuvachu/doslidnyku>]:

–«На допомогу досліднику» (містить інформацію щодо подання наукового контенту до баз даних фахових видань, оформлення авторських профілів та реєстрації серійних номерів видань, індексування публікацій тощо)

–«Пошук наукової інформації» (інформація щодо пошукових систем і баз даних, оцінка авторитетності наукових ресурсів, фактчекінг тощо)

–«Управління науковою інформацією» (викладено принципи організації даних у контексті Відкритої Науки, сучасні політики фахових видань щодо інтелектуальної власності та академічної доброчесності)

–«Наукова публікація» (принципи цифрової наукової комунікації та Відкритого Доступу)

–«Наукометрія» (аналіз цитувань та ефективності наукової діяльності)

Науково-технічна бібліотека Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (НТБ ІФНТУНГ) долучилася до ство-

рення сервісів підтримки досліджень, проте наразі пропонує своїм користувачам виключно інформаційні послуги щодо нормативної документації у царині вищої освіти, сервісів перевірки текстів на унікальність, авторських наукометричних профілів [<http://library.nung.edu.ua/na-dopomogu-naukovtsyam-aspiirantam-ta-doktorantam.html>].

До невдалих прикладів реалізації сервісів підтримки досліджень варто зарахувати ресурс Наукової бібліотеки Дніпровського університету імені Олеся Гончара, що наводить у розділі «В допомогу авторам» список посилань на інструкції щодо роботи з наукометричними базами, розміщені на недостовірних, аматорських та російських сайтах. У підсумку сервіс, покликаний бути авторитетним джерелом інформації для науковців, сам спирається на недостовірні джерела та нефакховий контент [<http://library.dnu.dp.ua/naukovzi.html>].

Відзначаючи масовість цифрових бібліотечних послуг у книгозбірнях ЗВО, мусимо однак констатувати їхній здебільшого локальний характер і спрямування на власну студентську та викладацьку аудиторію. Натомість наймасштабніші проекти сервісів підтримки досліджень реалізовано в установах загальнодержавного рівня – Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, Українському інституті науково-технічної експертизи та інформації та Державній науково-технічній бібліотеці України.

У НБУВ діє система інтегрованих електронних ресурсів, що об'єднує бібліографічну, реферативну та повнотекстову інформацію, власний інституційний репозитарій (розміщений на сайті самої установи), інформаційний портал «Наука України: доступ до знань», Бібліотечний портал НАН України. Бібліотечний портал НАНУ, що може бути в перспективі масштабований також на мережу ЗВО та позаінституційних дослідників, є таким проектом. Реалізований НБУВ, Портал являє собою інформаційну систему, призначену для консолідації, уніфікації, зберігання та надання широкого доступу до комплексу наукових даних, що супроводжують результати наукової діяльності Національної академії наук України.

Державна науково-технічна бібліотека України (ДНТБ) є провайдером національної передплати на наукометричні бази даних Scopus, Web of Science, повнотекстовий ресурс ScienceDirect, аналітичний інструмент SciVal тощо. Установа також є базою підвищення кваліфікації щодо перелічених

БД, що здійснюється ліцензованими фахівцями Elsevier Clarivate Analytics. Власною розробкою ДНТБ у царині сервісів підтримки досліджень є Відкритий український індекс цитувань (Open Ukrainian Citation Index: OUCI), що покликаний спростити пошук наукових публікацій, привернути увагу редакцій до проблеми повноти та якості метаданих українських наукових видань, покращити представлення українських наукових видань у спеціалізованих пошукових системах (наприклад, Dimensions, Lens.org, 1 findr, Scilit), що може розширити їхню читацьку аудиторію, дозволить бібліометристам вільно вивчати зв'язки між авторами та документами з різних наукових дисциплін, зокрема, в галузі суспільних та гуманітарних наук [<https://ouci.dntb.gov.ua/about/how-it-works/>]. Бібліотекою також надається послуга перевірки готовності заявки фахового журналу до подачі у Scopus.

Одним із найамбітніших проєктів у царині сервісів підтримки досліджень в Україні є реалізований Українським інститутом науково-технічної експертизи та інформації МОН України (УкрІНТЕІ) Національний репозитарій академічних текстів (НРАТ), що мав би стати ресурсною основою для аналітики вітчизняної науки. Призначення Національного репозитарію – зробити максимально доступною для суспільства наукову інформацію України і світу, що сприятиме розвитку освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, шляхом поліпшення доступу до академічних текстів та сприяння академічній доброчесності. До національного репозитарію включаються наступні академічні тексти:

- дисертації на здобуття наукових ступенів та автореферати дисертацій;
- кваліфікаційні випускні роботи здобувачів вищої освіти;
- статті у наукових виданнях, у тому числі всі статті (сукупність статей), на підставі захисту яких присуджено науковий ступінь;
- монографії, у тому числі ті, на підставі захисту яких присуджено науковий ступінь;
- наукові видання;
- звіти у сфері наукової і науково-технічної діяльності;
- депоновані наукові роботи;
- підручники, навчальні посібники та інші науково- та навчально- методичні праці;

– публікації, розміщені авторами на Інтернет-платформах для обміну науковими публікаціями.

Разом із тим, наразі не всі ресурси НРАТ знаходяться у вільному доступі, частина з них представлена виключно реферативною інформацією.

Попри варіабельність форм реалізації, сервіси підтримки досліджень представлено фактично на всіх вебсайтах наукових бібліотек, незалежно від галузевого підпорядкування та освітнього профілю. Центральним компонентом таких сервісів є власний інституційний репозитарій установи, якій підпорядкована бібліотека. Також завдяки національній передплаті в усіх бібліотеках ЗВО є доступ до наукометричних баз даних; більшість сайтів бібліотек містять інструктивні матеріали щодо роботи з цими віддаленими ресурсами. Цифрові інструменти на вебсайтах наукових бібліотек представлено вкрай неоднорідно: від колекцій посилань на зовнішні ресурси до надання користувачам власного програмного забезпечення установи та доступу до її віртуальних лабораторій. Варто також звернути увагу, що більшість репозитаріїв ЗВО розташовано на зовнішній платформі DSpace (що належить американській компанії Hewlett-Packard), а отже, в кінцевому підсумку, є залежними від інформаційної політики розпорядника ресурсу.

Як можна побачити, більшість проєктів у царині підтримки досліджень зосереджені на адміністративній складовій підтримки наукових досліджень, а цифрові інструменти застосовуються лише в контексті діяльності науковців установи. Відтак постала необхідність у сервісі, що міг би запропонувати широкий спектр ресурсів і послуг для міжінституційної цифрової наукової комунікації та підтримки наукових досліджень.

Роль реферативних баз даних у сервісах підтримки досліджень

Реферативні служби наукових бібліотек активно залучені у процеси організації дослідницької інформації. Незалежно від того, чи йдеться про інституційний репозитарій, чи про бібліотечний портал, що об'єднує низку електронних ресурсів, чи про гіпертекстові зібрання першоджерел, чи про мультимедійні портали, базовим компонентом бібліотечного ресурсу є метадані бібліографічного опису, анотовані та структуровані

за принципом реферативної бази даних. Підґрунтям для цього є сама природа реферативної інформації, що виявляється у компресії знання без втрат значущої інформації. На сучасному етапі розвитку цифрової наукової комунікації метою реферативної інформації є не тільки й не стільки сповіщення користувача щодо проблематики конкретного наукового тексту, а й з'ясування методами семантичного аналізу взаємозв'язків публікації з актуальним дослідницьким дискурсом та видобуток нових знань (text and data mining), що містяться в наукових публікаціях імпліцитно. Реферативні тексти для цього піддають інтелектуальному аналізу, що найчастіше зводиться до поєднання операцій класифікації та кластеризації наукових документів.

Особливістю поточного етапу розвитку науки стало активне залучення бібліотечних ресурсів у процеси аналітики та оцінювання наукових досліджень. Надана відповідними службами бібліотек бібліографічна та реферативна інформація не тільки забезпечує науковців джерельною базою, а й стає інструментом контент-аналізу й визначення ефективності наукових досліджень і розробок, підґрунтям для формування наукометричних рейтингів та комплексної репрезентації здобутків певної установи. Загальновизнаними критеріями оцінки публікаційної ефективності науковця є наявність авторських профілів у провідних наукометричних системах, індекси цитування, наявність динамічної мережі співавторства, імпакт-фактор видань, в яких публікується автор тощо. Великі міжнародні бібліографічно-реферативні бази даних на кшталт Google Scholar, Index Copernicus, ERIH Plus, Scopus, Web of Science оперують переліченими критеріями та визнані в Україні індикаторами ефективності науки на національному рівні. Така політика обґрунтована безумовною необхідністю інтеграції вітчизняної науки у світовий контекст, проте є досить формалізованою та не враховує специфіки української цифрової гуманітаристики, внаслідок чого виникає штучний галузевий дисбаланс у репрезентації комплексної картини наукових досліджень. Локальні розробки, що відображають ширше публікаційне тло та глибшу систему взаємозв'язків у вітчизняній науці (зокрема, портал НБУВ «Наука України: доступ до знань», у перспективі – Відкритий український індекс цитування та Національний репозитарій академічних текстів), покликані ліквідувати лакуни у сприйнятті та оцінці наукових досліджень і створити цілісне бачення сучасної

наукової парадигми. Реферативні ресурси при цьому з огляду на свою специфіку сконденсованого знання виступають одним із найважливіших інструментів формування й змістового наповнення авторських, журнальних та інституційних профілів, створення комплексного наукового портфоліо дослідника, установи, галузі.

У строкатому за інформаційним наповненням вебсередовищі завдання експертної спільноти, до якої небезпідставно зараховують й наукові бібліотеки, полягає у побудові чіткої та зрозумілої організаційної системи наукових профілів, об'єднаних динамічною мережею взаємозв'язків. Поява низки незалежних наукових соцмереж, авторських та інституційних профілів усередині наукометричних платформ, окремих систем цифрових ідентифікаторів посприяла репрезентації доробку дослідників та установ, хоча повноти та всеохопності контенту досягнути не вдалося жодній з них. Наразі думка фахівців схиляється до потреби створення інтегрованих наукових портфоліо, що містили би всю актуальну інформацію про науковців та установи, з якими вони афілійовані, а також також постійно оновлювану колекцію публікацій, винаходів, виконаних робіт, реалізованих проєктів тощо; зібрана в одному портфоліо, така інформація комплексно характеризує вченого або дослідницьку установу, формує позитивний репутаційний імідж, спонукає до налагодження співпраці. Реалізовано низку таких проєктів: зокрема, Національним інститутом охорони здоров'я США створено аналітичний інструмент для медичної галузі Electronic Scientific Portfolio Assistant (eSPA), що являє собою «зведену систему аналітики поточних публікацій, препринтів та патентів з усіх відкритих джерел», призначену для комплексної оцінки та подальшого фінансування медичних інновацій. Автори наголошують, що «жоден окремий показник не дає остаточної оцінки ефективності роботи науковця та винахідника, оптимальним є лише застосування інтегрованих наборів даних» [67, с. 474]. В Україні питання формування наукового портфоліо перебуває на стадії парадигматичного осмислення, втілюючися наразі у спорадичні проєкти на кшталт «Учені НТУ «ХПІ» – освіти, науці, промисловості: кращі видання» [5], що носять переважно разовий, презентаційний характер, не закладаючи підґрунтя для сталого функціонування ресурсів цифрової наукової комунікації.

Одним із базових принципів, закріплених у «Методиці оцінювання ефективності діяльності наукових установ Національної академії наук України», є визначення ефективності діяльності установи та її підрозділів на основі як кількісного аналізу статистичних та наукометричних даних, так і якісного (експертного) оцінювання всієї наявної (доступної) інформації про установу та її діяльність [7]. Джерелом даних для кількісного аналізу Методикою визначено, зокрема, такі авторитетні міжнародні ресурси, як Google Scholar, Scopus та Web of Science. Розглянемо особливості організації реферативної інформації в цих трьох базах даних.

Відпочатку важливо підкреслити, що попри дедалі глибше укорінення принципів «відкритої науки» та вільного доступу, основним інструментом аналізу наукових досліджень залишаються саме бібліографічно-реферативні бази даних. При цьому бібліографічний елемент у вигляді належним чином оформлених та структурно розподілених метаданих слугує насамперед однозначній ідентифікації публікації, уникненню дублювань та фіксації тексту у цифровому середовищі для подальшого аналітичного опрацювання (автоматичного підрахунку цитувань, встановлення мереж співавторства, визначення коефіцієнтів впливовості вченого, видання тощо). Ознайомлення наукової спільноти з текстом публікації відбувається в першу чергу через її реферат – це є наслідком відсутності багатьох текстів у вільному доступі, ембарго на публікацію та загальної тенденції економії часу при користуванні електронними ресурсами. Реферат публікації, що за поточних вимог сягає 1500–2000 знаків і є достатнім для висвітлення результатів дослідження, слугує для компетентного користувача чітким індикатором потреби в ознайомленні з повним текстом дослідження, а якісна вибірка (галузева, тематична, хронологічна тощо) таких рефератів, яку можна налаштувати засобами бази даних, надає комплексне уявлення про рівень розробки та актуальну проблематику конкретного об'єкта дослідження. Таким чином, можна дійти висновку, що зважаючи на колізії авторського права та проблематичність опрацювання величезних обсягів повнотекстових ресурсів, науковці та аналітики наразі спираються на реферативну інформацію як повноцінний заміник контент-аналізу та компаративного зіставлення низки публікацій своєї галузі, інструмент визначення релевантності конкретного дослідження меті пошуковця, рушій розвитку інтелектуальних технологій організації наукової інформації.

Базу даних Google Scholar (також відому як Google Академія) як інструмент наукової аналітики варто сприймати досить обережно. Особливістю Google Scholar є індексація не тільки статей із фахової періодики, а й тез доповідей, розділів книг, методичних та інструктивних матеріалів тощо із можливістю самостійної модерації вмісту профілю автором. Це, з одного боку, дозволяє комплексно представити науковий доробок ученого, а з іншого – наражає базу даних на звинувачення в індексації неперевіраних публікацій. З огляду на можливість аматорського втручання у вміст бази даних та відсутність систематичної модерації контенту, достовірність та повнота розміщеної інформації на цьому ресурсі залежить виключно від доброї волі автора. Разом із тим, Google Scholar є зручним інструментом для обрахунку публікаційних показників науковця, фахового видання, установи чи навіть її окремого підрозділу. База даних дозволяє створювати персональні та колективні наукові профілі, систематизувати публікації в них, отримувати статистику та аналітику цитувань публікацій, автоматично вибудовує мережу співавторства на підставі проіндексованих метаданих. Ці інформаційні блоки є базисом для формування повноцінного наукового портфолію, візитівки автора, видання, установи (варто, втім, наголосити, що повнота наведених даних у колективних профілях має контролюватися компетентним представником установи, адже Google Scholar здійснює виключно автоматичну сумаризацію всіх наведених метаданих).

Реферативний сегмент Google Scholar є досить неоднорідним. Позаяк база даних екстрагує тексти рефератів з відповідних розділів метаданих, а чіткі та неунікні вимоги щодо їх оформлення у ресурсу відсутні, інформацію представлено у профілях у тому вигляді, який надано першоджерелом. На практиці це означає суттєвий інформаційний дисбаланс, коли частина видань, орієнтована на міжнародні вимоги, наводить якісні, структуровані, розлогі реферати англійською мовою, інші видання обмежуються стислою анотацією без зазначення ключових результатів дослідження, а велика кількість ресурсів (у першу чергу – розділи колективних монографій, доповіді та оглядові статті) залишається в принципі непроферованою. Наявність таких лакун у реферативній інформації не тільки позбавляє користувача комплексного уявлення про розвиток дослідницької думки, а й часто спотворює сам вміст профілю, адже у Google Scholar

досить поширеною колізією є індексація робіт кількох учених з однаковими прізвищами в межах одного автоматично згенерованого профілю, і брак докладної (зокрема, реферативної) інформації щодо певних публікацій дезорієнтує користувача щодо напрямку діяльності конкретного дослідника. Очевидно, що вирішення таких проблем не має технологічної відповіді, а має ґрунтуватися на дотриманні всіма постачальниками даних спільних політик оформлення метаданих, і в першу чергу – чіткого визначення вимог щодо їх реферативного сегмента. Можливість самостійного інформаційного наповнення профілів користувачами, попри серйозні побоювання щодо відповідності інформації, може разом із тим стати важливим інструментом корекції та досягнення повноти реферативного ресурсу бази даних Google Scholar.

База даних Scopus організовує бібліографічно-реферативну інформацію на принципово відмінних засадах: у цій базі даних індексуються виключно видання, схвалені міжнародною експертною радою, яка аналізує якість та доступність наукових фахових видань за низкою сталих критеріїв (репутація видавця, індексування в інших РБД, наявність англomовних рефератів, незалежне рецензування видання, відкритий доступ до публікацій через власний вебсайт тощо). Наразі у Scopus представлено понад 78 мільйонів публікацій з 36 тисяч наукових журналів, перелік яких не є сталим (постійно відбувається експертна перевірка дотримання виданнями вимог ресурсу, що іноді призводить до виключень раніше індексованих журналів з бази даних).

Аналітичний апарат Scopus представлено, зокрема, класифікаційним рубрикатором ASJK (27 основних розділів знань, 335 підрозділів) та наукометричними профілями авторів, установ і журналів, що формуються за чотирма критеріями (індексом Гірша, коефіцієнтом впливовості CiteScore, індикатором SJR та рейтингом SNIP – Source Normalized Impact per Paper).

Подібно до низки формальних вимог для індексації видання в цілому, база даних Scopus наводить також перелік вимог щодо рефератів до публікацій: ті мають бути чіткими й недвозначними за змістом, логічно структурованими, написаними актуальною міжнародною науковою термінологією і водночас читабельними, зрозумілими фахівцям з інших галузей знань. Щодо обсягу реферату однозначних обмежень не існує, зазначається лише,

що реферат має бути достатньої довжини, аби забезпечити вичерпний виклад усієї значущої інформації, наведеної в публікації.

Великою конкурентною перевагою бази даних Scopus є інтеграція в межах спільного інтерфейсу не тільки бібліографічно-реферативної інформації та низки наукометричних інструментів, а й повнотекстових ресурсів бази ScienceDirect.

Наукові портфоліо, якими посутньо є персональні та колективні профілі у Scopus, мають також індикатори впливовості окремого автора або журналу чи установи в певній галузі, опцію пошуку дотичних до тематики досліджень грантових програм і стажувань, сприяючи тим самим налагодженню інституційної співпраці.

Функціонал бібліографічно-реферативної бази даних Web of Science містить, зокрема, такі важливі інструменти формування наукового портфоліо: Journal Citation Reports (база даних, що впорядковує всі проіндексовані у WoS видання за 4 кварталями, сформованими на підставі імпаکت-фактора); Essential Science Indicators (інструмент виявлення найактуальніших тенденцій науки, найвпливовіших видань та дослідників); власне індивідуальні та колективні профілі з наукометричними показниками.

Говорячи про профілі авторів (Researcher ID) та установ у цій системі, важливо зауважити, що компанія Clarivate Analytics, що є власником Web of Science, створила передумови для певного дублювання ідентифікаційної інформації, започаткувавши ресурс Publons, що є соціальною мережею рецензентів наукових публікацій. Наразі в обох ресурсах є можливість створити авторські профілі Researcher ID, на підставі яких автоматично генеруються сумарні результати публікаційної діяльності установи. При цьому ресурс Publons є вільним, зареєструватися на ньому може будь-хто охочий, незалежно від наявності проіндексованих у Web of Science статей, і це створює колізію розбіжності у наукометричних показниках аматорських (Publons) та модерованих (Web of Science) інституційних профілів.

Реферативна інформація, наведена у Web of Science, постачається фаховими виданнями і відповідає низці критеріїв якості (лаконічність, релевантний тезаурус, вичерпність тощо) та лінгвістичної чистоти. З технологічного боку важливим є те, що поле «реферат» є окремим пошуковим оператором (AB=) при виконанні розширеного пошуку з використанням булевої алгебри. Це дає змогу отримувати релевантніші пошукові результати

за рахунок охоплення специфічної термінології, не представленої з огляду на формальні вимоги ані в назві публікації, ані в ключових словах.

Окремо важливо зупинитися на представленні у реферативних базах даних вітчизняних фахових видань. Це питання є наріжним каменем інтеграції вітчизняної науки до світових дослідницьких інфраструктур, оскільки жодна база даних не індексує окремого вченого чи певну установу безпосередньо, а тільки мірою надходження публікацій авторів і колективів у виданнях, що відповідають критеріям бази даних. Аналіз поточного становища репрезентації української фахової періодики засвідчив, що в цілому вітчизняні наукові видання органічно інтегрувалися до новітніх інформаційних потоків та активно використовують засоби цифрової комунікації.

Станом на кінець 2021 року Перелік наукових фахових видань України (категорія «А» та «Б») налічує 1440 назв видань. До категорії «А» (тобто проіндексованих у Web of Science Core Collection та/або Scopus) належить 120 видань, що становить 8,3% від загальної кількості. Варто відзначити сталу тенденцію до збільшення загальної кількості видань (а отже, й авторів та установ), що індексуються у наукометричних сервісах Web of Science та Scopus; це є органічним наслідком вимог, викладених у Порядку формування Переліку наукових фахових видань України.

Репрезентація профілів фахових видань здійснюється переважно у реферативних базах даних, і це слушно, адже саме вони завдяки сконденсованому характеру подання інформації витримують необхідний у науковій комунікації баланс між розкриттям змісту дослідження та дотриманням інтелектуальних прав його авторів (практика оприлюднення повних текстів публікацій у вільному доступі залишається не надто поширеною). Бібліографічні бази даних, електронні каталоги можуть сприяти науковому пошуку, проте справді релевантним та продуктивним робить його розкриття змісту публікації у рефераті.

Аналіз профілів вітчизняних фахових видань дозволяє зробити висновок щодо їх широкої репрезентації у реферативних базах даних і наукометричних сервісах. Окрім визначених Переліком пріоритетних баз даних, вітчизняні журнали індексуються у низці галузевих баз даних та систем аналітики цитувань. Ось найпоширеніші з них: CrossRef, Index Copernicus, ERIH PLUS, Google Scholar, DOAJ, EBSCO, BASE, Zenodo, PubMed, Polish Scholarly Bibliography, Journals Impact Factor, Academic Research Index,

Scientific Indexing Services, CiteFactor, Journal Factor, AKSTEM, Global Impact Factor, Ulrich's Periodicals Directory, Academic Keys, EconBib тощо. Подібна політика одночасної індексації у низці міжнародних, національних, галузевих баз є обґрунтованою і через розшарування аудиторії цих сервісів, і через різні функціональні можливості ресурсів. Кожна з цих баз даних має власні специфічні інструменти та метрики, проте здебільшого всі вони зосереджені на визначенні імпаکت-факторів (коефіцієнтів впливовості) видання, що відображають кількість цитувань статей з журналу за останні два роки, наявності алгоритмізованих інструментів аналізу ефективності на кшталт InCites та SciVal, цифрових ідентифікаторів на кшталт DOI (для публікацій) чи ORCID (для авторів) та зовнішньому рецензуванні (існує й спеціалізована наукова соцмережа для рецензентів – Publons).

Досить неоднозначна колізія виникає через суворі вимоги більшості баз даних до представництва редакційних колегій журналів, коли титулованість та залучення окремих науковців до престижних метрик превалює при оцінці видання над його змістовим наповненням. У підсумку саме ці індекси цитувань та коефіцієнти впливовості, розподіл журналів за квартилями та інші суто статистичні методи часто абсолютизуються чиновниками при оцінці ефективності наукової роботи та призводять до галузевого дисбалансу, коли «модні» напрями досліджень мають суттєво вищі показники затребуваності, ніж дослідження перманентні, спрямовані на стале функціонування науки як складного комплексу дисциплін. До негативних наслідків подібної гонитви за рейтингами належать також надмірне авторство (hyperauthorship), взаємне та самоцитування, залучення журналами «рейтингової» автури та ігнорування початківців. Важливим нюансом також є платний доступ до багатьох ресурсів (навіть реферативної інформації), що ставить у нерівні умови науковців з різних країн та галузей знань.

Розглянемо, якими інструментами може оперувати Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського у контексті окреслених тенденцій. Загальнодержавна реферативна база даних «Україніка наукова» сформувала потужний масив аналітико-синтетичної інформації щодо вітчизняних наукових публікацій за останні 20 років – понад 720 тисяч рефератів книжкових та періодичних видань України. «Наукова періодика України» є найбільшим повнотекстовим зібранням статей з вітчизняних фахових журналів (більше 1 мільйона публікацій). Активно розвивається вебпортал

«Наука України: доступ до знань», і зокрема, його складова – національний реєстр «Науковці України», що містить понад 150 тисяч профілів учених. Біобібліографічну інформацію та публікації співробітників установи представляє Репозитарій НБУВ – своєрідна візитівка бібліотеки. Усі перелічені ресурси є складовими наукового портфоліо дослідника, видання, установи, адже містять усі «шари» необхідної для ідентифікації та аналітики інформації: анкетну, біобібліографічну, реферативну, текстову тощо. Інтеграція цих ресурсів, що здійснюється на засадах вільного доступу, створює потенціал для якісної репрезентації та об'єктивної оцінки наукового доробку вітчизняних науковців, а отже, й усебічного поступу української науки. Важливо, аби впорядкування та модерація таких ресурсів була прерогативою саме наукової бібліотеки, що є авторитетною установою на ринку знань як гарант стабільності наукових ресурсів та водночас за сучасними вимогами перебуває у фарватері інтелектуальних технологій та цифрових наукових комунікацій.

Проаналізована тенденція до формування дедалі розгалуженішої наукометричної надбудови над масивом джерел наукової інформації вимагає трансформації функцій всіх дотичних до цифрової наукової комунікації установ. Організація наукових ідентифікаторів, профілів та публікацій у вигляді мережі наукових портфоліо спонукає до ретельнішої верифікації наукової інформації та підготовки метаданих у загальноприйнятних форматах. Середовищем формування наукових портфоліо органічно стають реферативні бази даних як оптимальна з багатьох поглядів ланка дослідницької інфраструктури. Модератором процесу створення та актуалізації наукових портфоліо, їх подальшої інтеграції до систем управління дослідницькою інформацією мають стати наукові бібліотеки як агрегатори біобібліографічного та реферативного ресурсу, експерти у цифровій науковій комунікації, інтелектуальних технологіях організації знань. Напрацьовані Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського сервіси є джерелом формування портфоліо академічних науковців та готовими для інтеграції сегментами системи управління знань.

Разом із тим, не викликає сумнівів використання саме реферативних баз даних як інструментів управління знаннями. На користь реферативного ресурсу свідчать, зокрема, такі фактори:

– реферативні бази даних спираються на формалізоване знання, що пройшло етапи рецензування та апробації в науковому середовищі, й придатне до аналізу із застосуванням чітко структурованих процедур лінгвістичного програмного забезпечення;

– мова та методика складання рефератів (як індикативних, так й інформативних) відпочатку спрямовані на аналіз тексту та виявлення його сутнісних характеристик і нового знання засобами людського інтелекту, що робить реферат ідеальним об'єктом опрацювання й машинними алгоритмами;

– попри розвиток потужних аналітичних алгоритмів і методик порівняння великих текстових масивів, релевантні результати інтелектуального аналізу даних спроможні надавати насамперед реферативні тексти обсягом 1500–1800 знаків, що апріорі позбавлені інформаційного шуму й містять виключно сутнісне ядро наукової інформації.

Реферативна база даних «Україніка наукова», таким чином, виступає не тільки самоцінним джерелом аналітико-синтетичної інформації щодо масиву української наукової продукції за чверть століття, а й виконує для бібліотечних порталів НБУВ роль постачальника й модератора структурованих даних для здійснення інтелектуального аналізу наукового тексту.

Таким чином, доходимо висновку, що використання реферативних баз даних у процесах управління знаннями створює низку позитивних ефектів: оперативність інформування, чітка формалізація й структурування наукової інформації, найкраща адаптація рефератів як об'єктів сконденсованого знання до використання автоматичних алгоритмів видобутку та генерації знань.

Висновки до розділу

Сервіси підтримки досліджень реалізуються науковими установами та бібліотеками світу в багатьох формах. Еталонної структури сервісів підтримки досліджень не існує, позаяк вони здебільшого призначені для використання науковцями конкретної установи, а отже, містять адаптовані до їхніх потреб набори ресурсів і послуг.

На підставі аналізу низки реалізованих бібліотеками світу та України сервісів підтримки досліджень можемо окреслити основні ресурсні та сер-

вісні компоненти, з яких складаються наймасштабніші й найуспішніші з них:

1. Власний репозитарій (бажано, розміщений на серверах установи, а не зовнішніх, непідконтрольних сховищах)
2. Передплачені бази даних (з повнотекстовим доступом, обрані відповідно до специфіки установи)
3. Авторські та інституційні профілі (наявність власних ідентифікаторів, сумісних та інтегрованих із міжнародними)
4. Комплексне інформування та науково-методична підтримка використання науковими співробітниками інструментів цифрової науки, зокрема:
 - ідентифікатори
 - наукові соцмережі
 - вебліографічні менеджери
 - візуалізація даних
5. Актуальна інформація про гранти, стажування
6. Юридична та адміністративна підтримка
7. Експертна оцінка, верифікація інформації, протидія фейкам, цифрова обізнаність

Важливо підкреслити, що реалізація сервісів підтримки досліджень цілком обґрунтовано покладається в усьому світі саме на наукові бібліотеки. Це підтверджують і проаналізовані в розділі теоретичні роботи, і конкретні проекти, втілені книгозбірнями. Доцільним є також застосований в багатьох ЗВО розподіл обов'язків, коли адміністративні функції покладаються на відповідні підрозділи університетів, а наукова бібліотека концентрується саме на ресурсному і сервісному супроводі дослідження.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрущенко В. Б., Балагура І. В., Ланде Д. В. (2017) Інформаційні ресурси доступу та обміну науковою інформацією, системи ідентифікації науковців – можливості, недоліки, переваги. Інформаційні технології та безпека: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 2 грудня 2016 р.). С. 62–67.

2. Борисова Т. О. (2017) Data Sharing як елемент сервісів із управління даними досліджень в університетській бібліотеці. II Міжнародна науково-практична конференція «Бібліотеки вищих навчальних закладів: досвід та перспективи», 19–21 червня 2017 року, Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, м. Одеса, Україна. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/11655>

3. Веретеннікова Н. В., Кунанець Н. В. (2015) Особливості інформаційного забезпечення електронної науки та провідна роль книгозбірень: досвід американських колег. Людина. Комп'ютер. Комунікація: зб. наук. пр. / [ред. О. П. Левченко]. Львів: Вид-во Львівської політехніки. С. 52–54.

4. Гарагуля С. С. (2017) Основні тенденції інтеграції наукових бібліографічно-інформаційних ресурсів: типологія і принципи організації. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Вип. 48. С. 373–383. DOI: <https://doi.org/10.15407/np.48.373>

5. Гриценко Н. О., Ключнікова О. В., Сандул О. Г. (2021) Бібліографічні та реферативні бази даних як інструмент формування наукового портфоліо. Бібліотечний вісник. № 2. С. 30–41. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2021.02.030>

6. Дубровіна Л. А., Лобузін К. В. (2019) Створення національної системи наукометричної інформації та Українського національного індексу цитування: перспективи консолідації ресурсів. Бібліотечний вісник. № 6. С. 3–9. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2019.06.003>

7. Дубровіна Л. А. (2019) Національні бібліотеки Національної академії наук України в процесі атестації наукових установ: аспект оцінювання публікаційної активності. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. № 2. С. 69–73.

8. Дубровіна Л. А., Лобузін К. В., Онищенко О. С., Боряк Г. В. (2020) Цифрова гуманітаристика та бази даних документальної культурної спад-

щини в бібліотеках України. Рукописна та книжкова спадщина України. Вип. 25. С. 290–309. DOI: <https://doi.org/10.15407/rksu.25.290>

9. Електронні бібліотечні інформаційні системи наукових і навчальних закладів: монографія / [Спірін О.М., Іванова С. М., Новицький О. В. та ін.]; наук. ред. проф. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна. Київ : Педагогічна думка, 2012. 176 с.

10. Земсков А. И. (2017) Библиотеки 4.0 и «бескнижные» библиотеки. Научные и технические библиотеки. № 11. С. 47–59. DOI: <https://doi.org/10.33186/1027-3689-2017-11-47-59>

11. Карта российской науки: резонансный или резонёрский проект? Блог компании КиберЛенинка, Открытые данные. URL: <https://habr.com/ru/company/cyberleninka/blog/205394/>

12. Колесникова Т. О. (2016) Сервісні служби сучасної університетської бібліотеки: обслуговування науковців. Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання : міжнар. інтернет-конф., 25 трав. 2016 р., Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2016/05/Conf_25.05.16/Conf_25.05.16_44.pdf

13. Коновал Л. В. (2020) Сервіси наукових бібліотек для управління дослідницькими даними. Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації». Київ, 2020. URL: <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/1060>.

14. Копанєва В. О. (2018) Бібліотека цифрової науки. Вісник НАН України. № 4. С.76–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2018_4_12.

15. Копанєва В. О. (2017) Наукова комунікація: від відкритого доступу до відкритої науки. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. № 2. С. 35–45.

16. Костенко Л. Й., Жабін О. І., Кузнецов О. А., Кухарчук Є. О., Симоненко Т. В. (2014) Бібліометрика української науки: інформаційно-аналітична система. Бібліотечний вісник. № 4. С. 8–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2014_4_4

17. Лобузина Е. В. (2017) Информационный портал «Наука Украины: доступ к знаниям». Б-ки нац. акад. наук: пробл. функционирования, тен-

денции развития. Вип. 14. С. 35–46. URL: http://maan.nbuv.gov.ua/doc/bnan_2017_14_6

18. Лобузін І. В. (2021) Формат наукових метаданих CERIF як базова структура управління науковою інформацією. Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація. від управління ресурсами – до управління знаннями», м. Київ, 5–7 жовтня 2021 р. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1309>

19. Лобузін І. В., Перенесієнко І. П. (2020) Електронні колекції українці у вебсередовищі: організація та технологія формування ресурсів рукописних та книжкових джерел у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Рукописна та книжкова спадщина України. Вип. 25. С. 324–336. URL: http://rksu.nbuv.gov.ua/doc/rks_2020_25_23

20. Лобузін І. В. (2019) Цифрові бібліотекарі доби е-науки та семантичних веб-технологій. Бібліотечний вісник. № 6. С. 18–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2019_6_5.

21. Лобузін К. В., Гарагуля С. С., Коновал Л. В., Лобузін І. В. (2020) Бібліотека цифрового суспільства в забезпеченні системної підтримки наукових досліджень. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. № 4. С. 5–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2020_4_3

22. Мартинюк О. М. (2020) Репозитарій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: науково-інформаційна комунікація сучасності. Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації: матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 06–08 жовтня 2020 р.). С. 210–213. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/959>

23. Михайленко И. В. (2014) Информационно-аналитическая система «Карта российской науки» как инструмент научного мониторинга. Динамика систем, механизмов и машин. № 5. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/informatsionno-analiticheskaya-sistema-karta-rossiyskoj-nauki-kak-instrument-nauchnogo-monitoringa>

24. Назаровець М. А. (2017) Інноваційні інструменти в українській науковій комунікації. Актуальні питання масової комунікації. Вип. 21. С. 8–23. DOI: <https://doi.org/10.17721/2312-5160.2017.21.08-23>

25. Назаровець М. А. (2018) Послуги університетських бібліотек з підтримки наукової комунікації. Вісник Харківської державної академії культури. Вип. 53. С. 96–108. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.053.09>
26. Назаровець С. А. (2020) Проект створення Національної електронної науково-інформаційної системи «URIS» (Ukrainian Research Information System). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3749593>
27. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського в науково-інформаційному просторі (2000–2018) : монографія / В. М. Горовий, В. В. Струнгар, Т. П. Дубас, М. Б. Закіров, Л. А. Чуприна, Л. Й. Костенко, Ю. М. Половинчак, С. В. Полтавець, К. В. Лобузїна, Н. Ф. Самохіна, С. С. Гарагуля, Л. В. Коновал, Л. В. Гарбар ; ред. В. М. Горовий. Київ: НБУВ, 2019. 344 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003516>
28. Онищенко О. С. (2020) Адаптація бібліотек до «життя в цифрі». Бібліотечний вісник. № 1. С. 3–8. URL: http://bv.nbuv.gov.ua/doc/bv_2020_1_3
29. Онищенко О. С. (2019) Бібліотеки в цифровому середовищі: курс на індивідуальний інтегрований сервіс. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Вип. 53. С. 9–18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prnbuimviv_2019_53_3
30. Пасмор Н. П., Кулик М. М. (2016) Університетська бібліотека в системі інформаційно-аналітичної підтримки наукових досліджень (з досвіду роботи НБ НЮА ім. Ярослава Мудрого). Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі: II Науково-практична інтернет конференція, Харків, НБ ХНМУ, 24–31 жовтня 2016 р. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/12546>
31. Савицкая Т. Е. (2018) Сдвиг парадигм: библиотеки в контексте цифровых гуманитарных наук (зарубежный опыт). Обсерватория культуры. Вып. 15(5). С. 532–541. DOI: <https://doi.org/10.25281/2072-3156-2018-15-5-532-541>
32. Семантичні технології у науковій бібліотеці : монографія / відп. ред.: К. В. Лобузїна ; НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. Київ, 2019. 312 с.
33. Трищенко Н. Д., Засурский И. И., Харитонов В. В., Горбунова А. С., Городецкая А. В. (2017) Открытый доступ к науке: анализ преимуществ и пути перехода к новой модели обмена знаниями. Москва : Кабинетный ученый. 202 с.

34. Цифрові бібліотечні ресурси та сервіси підтримки наукових досліджень: сучасні підходи та роль у науковій комунікації : аналіт. записка / [К. В. Лобузін та ін. ; відп. ред. Л. А. Дубровіна] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУВ, 2020. 57, [1] с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003844>

35. Чмир О. С., Кваша Т. К., Ярошенко Т. О. (2017) Національний репозитарій академічних текстів: відкритий доступ до наукової інформації : монографія. Київ: ДНУ «УкрІНТЕІ». 200 с. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/12464>

36. Шокин Ю. И., Федотов А. М., Жижимов О. Л., Федотова О. А. (2015) Эволюция информационных систем: от Web-сайтов до систем управления информационными ресурсами. Вестник Новосибирского государственного университета. Серия: Информационные технологии. Т. 13, № 1. С. 117–134.

37. Яременко Л. М. (2015) Інформаційно-комунікаційне спрямування наукових досліджень Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Архіви – наука – суспільство : шляхи взаємодії : матеріали Всеукр. (з міжнар. участю) наук.-практ. конф., 21–22 трав. 2015 р. Київ : Держ. архів. служба України, 2015. С. 181–185.

38. Ali N. (2020) Research support resources and services in university libraries of Pakistan: A situational analysis. PLISJ 51 (ICEIL–II Issue), May, 2020. Pp. 58–67.

39. al-Jaradat O. M. (2021) Research data management (RDM) in Jordanian public university libraries: Present status, challenges and future perspectives. The Journal of Academic Librarianship, Volume 47, Is. 5. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2021.102378>

40. Amelia K., Eldermire E., Fournier C., Ghezzi-Kopel K., Johnson K., Morris-Knowler J., Scinto-Madonich S., Young S. (2020) Library systematic review service supports evidence-based practice outside of medicine. The Journal of Academic Librarianship, Volume 46, Is. 6. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2020.102222>

41. American Library Association. B.1 Core Values, Ethics, and Core Competencies (Old Number 40). 2010. URL: http://www.ala.org/aboutala/governance/policymanual/updatedpolicymanual/section2/40_corevalues.

42. Asadi S., Abdullah R., Yah Y., Nazir S. (2019) Understanding Institutional Repository in Higher Learning Institutions: A Systematic Literature Review and

Directions for Future Research: A Review. IEEE ACCESS. № 7. Pp. 35242–35263. DOI: <http://doi.org/10.1109/ACCESS.2019.2897729>

43. Azeroual O., Saake G., Schallehn E. (2018) Analyzing data quality issues in research information systems via data profiling. *International Journal of Information Management*. № 41. P. 50–56.

44. Baker D., Evans W. (2016) *Digital Information Strategies: From Applications and Content to Libraries and People*. Chandos, Oxford. URL: <https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=fwa5BAAAQBAJ>

45. Brown S., Alvey E., Danilova E., Morgan H., Thomas A. (2018) The evolution of research support services at an academic library: specialist knowledge linked by core infrastructure. *New Review of Academic Librarianship*. № 24. Pp. 1–13. DOI: <http://doi.org/10.1080/13614533.2018.1473259>

46. Bryant R., Clements A., Feltes C., Groenewegen D., Huggard S., Mercer H., Missingham R., Oxnam M., Rauh A., Wright J. (2017) *Research Information Management: Defining RIM and the library's role*. OCLC Research. DOI: <http://doi.org/10.25333/C3NK88>

47. Burrows T., Verhoeven D. (2016) *Libraries and Digital Humanities: Partnership, Collaboration and Shared Agendas*. VALA 2016 Conference. URL: <https://deb-verhoeven.s3.amazonaws.com/papers/LibrariesandtheDigitalHumanities.pdf>

48. Carr-Wiggin M., Rothfus M., Barrett A., Bourne-Tyson D. (2019) *Implementing a Current Research Information System (CRIS) in Canada*. Proceedings of the IATUL Conferences. Paper 3. URL: <https://docs.lib.purdue.edu/iatul/2019/value/3>

49. Cassella M. (2017) *New Trends in Academic Library Partnerships: Academic Libraries and Digital Humanities*. Proceedings of the IATUL Conferences. Paper 2. URL: <http://docs.lib.purdue.edu/iatul/2017/partnership/2>

50. Chen A.H., Pickle S., Waldroup H. L. (2015) *Changing and Expanding Libraries: Exhibitions, Institutional Repositories, and the Future of Academia. The Process of Discovery: The CLIR Postdoctoral Fellowship Program and the Future of the Academy*. Pp. 62–81. URL: <http://www.clir.org/pubs/reports/pub167>

51. Clare C., Cruz M., Papadopoulou E., Savage J., Teperek M., Wang Y., Witkowska I., Yeomans J. (2019) *Engaging Researchers with Data Management: The Cookbook*. Open Book Publishers, S.L. DOI: 10.11647/OBP.0185

52. Common European Research Information Format (CERIF): Main features. URL: <https://eurocris.org/services/main-features-cerif>
53. Daland H. D., Walmann Hidle K. M. (2016) New Roles for Research Librarians. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-08-100566-8.00003-6>.
54. Dubrovina L., Lobuzina K., Onyshchenko O., Boriak H. (2021) Digital humanitarian project as a component of digital humanities. *Science and Innovation*, 17.1: 54–63. DOI: <https://scinn-eng.org.ua/ojs/index.php/ni/article/view/38>.
55. Effinger M., Maylein L., Simek J. (2019) From Electronic Library to Innovative Research Infrastructure Digital Services for the Humanities at Heidelberg University Library. *Bibliothek Forschung und Praxis*. Vol. 43, Is. 2. Pp. 311–323. DOI: <http://doi.org/10.1515/bfp-2019-2067>.
56. Elsevier, 2020. Elsevier Pure. Research Information Management System. URL: <https://www.elsevier.com/solutions/pure/features>
57. European Commission: Legal framework for a European Research Infrastructure Consortium – ERIC Practical Guidelines. 2010. DOI: <https://doi.org/10.2777/79873>.
58. FAIR Principles. 2016. URL: <https://www.go-fair.org/fair-%20principles/>
59. FORCE11 (The future of Research Communications and e-Scholarship). URL: <https://www.force11.org/>.
60. Foster I. (2005) Serviceoriented science. *Science*. Vol. 308, № 5723. Pp. 814–817.
61. *Future Directions in Digital Information: Predictions, Practice, Participation* / ed. by D. Baker, L. Ellis. Cambridge: Chandos Publishing, 2021. 417 p. DOI: <https://doi.org/10.1016/C2019-0-04107-6>
62. Gantz J., Reinsel D. (2012) The Digital Universe In 2020: Big Data, Bigger Digital Shadows, and Biggest Growth in the Far East. URL: https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/digital/idc-the-digital-universe-in-2020.pdf
63. Greenleaf G., Chung P., Mowbray A. (2015) Supporting and influencing data privacy practice: The free access International Privacy Law Library. *Computer Law & Security Review*. Vol. 31, Is. 2. Pp. 221–233.
64. Hammer C. L., Kostroch D. C., Quirós G. (2017) Big Data: Potential, Challenges, and Statistical Implications: Staff Discussion Notes STA Group. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/>

Issues/2017/09/13/Big-Data-Potential-Challenges-and-Statistical-Implications-45106

65. Horstmann, W., Morais-Pires, C., Schallier, W., Siren, J. (2014) Libraries as e-infrastructure. *Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie (ZfBB)*. Vol. 61, № 4–5: Schwerpunkt: Bibliothek als Forschungsinfrastruktur – Aktuelle Herausforderungen und Chancen. Pp. 215–219. DOI: <https://doi.org/10.3196/1864295014614569>.

66. Hyvönen E. (2012) Publishing and Using Cultural Heritage Linked Data on the Semantic Web Publishing and Using. *Synthesis lectures on the semantic web: theory and technology*. № 3. P. 1–145. URL: <https://seco.cs.aalto.fi/publications/2012/hyvonen-ch-book-2012.pdf>.

67. Jeffery K. G. (2012) CRIS in 2020. In: Jan Dvořák (eds.), «e-Infrastructures for Research and Innovation Linking Information Systems to Improve Scientific Knowledge Production»: Proceedings of the 11 th International Conference on Current Research Information Systems, pp. 333–342.

68. Jeonghyun K. (2021) Determining research data services maturity: The role of library leadership and stakeholder involvement. *Library & Information Science Research*. Volume 43, Is. 2. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2021.101092>

69. Jörg B. (2010) CERIF: The Common European Research Information Format Model. *Data Science Journal*. № 9. Pp. CRIS24–CRIS31. DOI: <http://doi.org/10.2481/dsj.CRIS4>

70. Koltay T. (2019) Accepted and Emerging Roles of Academic Libraries in Supporting Research 2.0, *The Journal of Academic Librarianship*, Volume 45, Is. 2, Pp. 75–80. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2019.01.001>

71. Larsen A. V. (2010) Analysis of Research Support Services at international Best Practice Institutions. *Københavns Universitets Biblioteks- og Informationservice – KUBIS Videncenter for Videnskabelig Kommunikation*. 51 p.

72. Li S., Fusen J., Yong Z., Xia X. (2019) Problems and Changes in Digital Libraries in the Age of Big Data From the Perspective of User Services, *The Journal of Academic Librarianship*, Volume 45, Is. 1, Pp. 22–30. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2018.11.012>

73. Lossau N. (2007) Digital Services in Academic Libraries: the Internet is Setting Benchmark. In *Digital convergence – libraries of the future* / Eds.:

Earnshaw R., Vince J. London: Springer Science & Business Media. 414 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-1-84628-903-3>

74. MacColl J., Jubb M. (2011). Supporting research: Environments, administration and libraries. OCLC Research. URL: <http://www.oclc.org/resources/research/publications/library/2011/2011-10.pdf>

75. Majid S., Foo S., Zhang X. (2018) Research data management by academics and researchers: perceptions, knowledge and practices. In: Dobreva M., Hinze A., Žumer M. (Eds.), *Maturity and Innovation in Digital Libraries*. Pp. 166–178. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-04257-8_16

76. Mendes M. J., Laranjeira C., Carvalho J., Ribeiro F., Lopes P., Graça P. (2017) Integrating a National Network of Institutional Repositories into the National/International Research Management Ecosystem. *Procedia Computer Science*. № 106. Pp. 146–152. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2017.03.010>.

77. Moskovkin V. M., Saprykina T.V., Sadovski M. V., Serkina O. V. (2021) International movement of open access to scientific knowledge: A quantitative analysis of country involvement, *The Journal of Academic Librarianship*, Volume 47, Is. 1, 102296. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2020.102296>

78. Mussarat S., Muhammad R. (2021) Open access information resources and university libraries: Analysis of perceived awareness, challenges, and opportunities, *The Journal of Academic Librarianship*, Volume 47, Is. 4, 102367. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2021.102367>

79. Nemati-Anaraki L., Tavassoli-Farahi M. (2018) Scholarly communication through institutional repositories: proposing a practical model. *Collection and curation*. Vol. 37, № 1. P. 9–17. DOI: <http://doi.org/10.1108/CC-01-2018-002>.

80. Nowviskie B. A. (2013) Skunk in the Library: A Path to Production for Scholarly R+D. *Journal of Library Administration*. Vol. 53, № 1. P. 53–66. DOI: <http://doi.org/10.1080/01930826.2013.756698>

81. Oghenekaro A. P. (2019) Academic Library Research Support Services: A Review of Redeemer's University and the Nigeria Natural Medicine Development Agency's Research Activities. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. P. 27–53.

82. OpenAIRE, 2018. OpenAIRE History. URL: <https://www.openaire.eu/history>

83. Palfrey J., Gasser U. *Born digital: Understanding the first generation of digital natives*. New York: Basic Books, 2008. 375 p.

84. Perrier L., Blondal E., MacDonald H. (2018) Exploring the experiences of academic libraries with research data management: A meta-ethnographic analysis of qualitative studies. *Library & Information Science Research*, Vol. 40, Issues 3–4. Pp. 173–183. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2018.08.002>
85. Pinfield S., Cox A. M., Smith J. (2014) Research data management and libraries: relationships, activities, drivers and influences. *PLoS One*. № 9 (12). DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.Pone.0114734>
86. Pinho C., Franco M., Mendes L. (2018). Web portals as tools to support information management in higher education institutions: A systematic literature review. *International Journal of Information Management*. Vol. 41. Pp. 80–92. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2018.04.002>
87. Pochet B. (2019) 10 ans d'ORBi à l'ULiège. *Bulletin des bibliothèques de France (BBF)*. № 16. URL: <https://orbi.uliege.be/handle/2268/238017>
88. Puljek-Bubric N. (2017) Open access digital repository «The Academic Portal of The Bosniac Institute – Foundation of Adil Zulfikarpašić». *Bosniaca: journal of the National and University Library of Bosnia and Herzegovina*. Vol. 22, № 22, pp. 90–96. URL: <https://hrcak.srce.hr/216864>
89. *Quality and The Academic Library : Reviewing, Assessing and Enhancing Service Provision* / ed. by J. Atkinson. Cambridge: Chandos Publishing. (2016). 314 p. DOI: <https://doi.org/10.1016/C2014-0-02106-5>
90. Read K. B., Koos J., Miller R. S., Miller C. F., Phillips G. A., Scheinfeld L., Surkis A. (2019) A model for initiating research data management services at academic libraries. *Journal of Medical Libraries Association*. Vol. 107(3). DOI: <https://doi.org/10.5195/jmla.2019.545>
91. Remy L. (2019) Building an integrated enhanced virtual research environment metadata catalogue. *Electronic Library*. Vol. 37, Is. 6. Pp. 929–951.
92. *Research Data Access and Management in Modern Libraries. Advances in Library and Information Science* / Eds.: Bhardwaj R. K., Banks P. 2019. DOI: <http://doi.org/10.4018/978-1-5225-8437-7>
93. Richmond S. S., Parme S., Wilkes K. F., Sacco K. L. (2016) Supporting digital humanities for knowledge acquisition in modern libraries. Hershey: Information Science Reference. DOI: <http://doi.org/10.4018/978-1-4666-8444-7>
94. Smits R.-J. (2018) Plan S: Making Open Access a Reality by 2020. OA2020 Initiative. URL: <https://oa2020.org/wp-content/uploads/pdfs/B14-11-Robert-Jan-Smits.pdf>

95. Spellman B., Gilbert E., Corker K. (2017) Open Science: What, Why, and How. 84 p. DOI: <https://doi.org/10.31234/osf.io/ak6jr>.
96. Spiro L. (2011) Getting started in digital humanities. *Journal of Digital Humanities*. Vol. 1.1. URL: <http://journalofdigitalhumanities.org/1-1/getting-started-in-digital-humanities-by-lisa-spiro/>
97. Sørensen K. M. (2021) Where's the value? The worth of public libraries: A systematic review of findings, methods and research gaps. *Library & Information Science Research*. Vol. 43, Is. 1. 101067. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2020.101067>
98. Tenopir C., Sandusky R. J., Allard S., Birch B. (2014) Research data management services in academic research libraries and perceptions of librarians. *Libr. Inf. Sci. Res.* 36 (2), pp. 84–90.
99. Tenopir C., Talja S., Horstmann W., Late E., Hughes D., Pollock D., Schmidt B., Baird L., Sandusky R., Allard S. (2017) Research data services in European academic research libraries. *LIBER Q.* 27 (1), pp. 23–44. DOI: <https://doi.org/10.18352/lq.10180>
100. The Fourth Paradigm: Data-Intensive Scientific Discovery / Eds: Hey T., Tansley S., Tolle K. Redmond: Microsoft Research, 2009. URL: <http://fiz1.fh-potsdam.de/volltext/fhpotsdam/10445.pdf>
101. The value of libraries for research and researchers : A RIN (Research Information Network) and RLUK (Research Libraries UK) report. 2011. URL: <https://www.rluk.ac.uk/wp-content/uploads/2014/02/Value-of-Libraries-report.pdf>
102. Thompson K. A., Kellam L. (2016) Introduction to Databrarianship: The Academic Data Librarian in Theory and Practice. Leddy Library Publications. <https://scholar.uwindsor.ca/leddylibrarypub/47>
103. Tracey P. (2011) RIN & RLUK. The value of libraries for research and researchers. URL: <https://www.rluk.ac.uk/wp-content/uploads/2014/02/Value-of-Libraries-report.pdf>
104. Tran C., Jin Xiu Guo (2021) Developing user-centered collections at a research library: An Evidence-Based Acquisition (EBA) pilot in STEM, *The Journal of Academic Librarianship*, Volume 47, Is. 5, 2021, 102434. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2021.102434>
105. Tran C., Lyon J. (2017) Faculty Use of Author Identifiers and Researcher Networking Tools. *College & Research Libraries*, 78 (2). DOI: 10.5860/crl.78.2.16580

106. Vandegrift M., Varner S. (2013) Evolving in common: creative mutually supportive relationships between libraries and the digital humanities. *Journal of library administration*. 53 (1). 67–78. URL: <https://diginole.lib.fsu.edu/islandora/object/fsu%3A253713>

107. Varner S., Hswe P. (2016) Special Report: Digital Humanities in Libraries. *The American Libraries*. № 1. URL: <https://americanlibraries-smagazine.org/2016/01/04/special-report-digital-humanities-libraries/>

108. Wu S. (2021) Exploring Chinese researchers' research information management practices: Implications for academic libraries, *The Journal of Academic Librarianship*, Volume 47, Is. 3, 102348. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2021.102348>

109. Zakaria M. S. (2021) Data visualization as a research support service in academic libraries: An investigation of world-class universities, *The Journal of Academic Librarianship*, Volume 47, Is. 5, 102397. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2021.102397>

110. Zervas M., Kounoudes A., Artemi P., Giannoulakis S. (2019) Next generation Institutional Repositories: The case of the CUT Institutional Repository KTISIS. *Procedia Computer Science*. № 146, Pp. 84–93. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2019.01.083>.

111. Zotoo I. K., Lu Z., Liu G. (2021) Big data management capabilities and librarians' innovative performance: The role of value perception using the theory of knowledge-based dynamic capability, *The Journal of Academic Librarianship*, Volume 47, Is. 2, 102272. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2020.102272>

ДОВІДНИК З ЦИФРОВОЇ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Лобузін К. В., Гарагуля С. С., Коновал Л. В., Симоненко Т. В., Лобузін І. В.

Сьогодні відбуваються масштабні зміни інформаційної інфраструктури наукових досліджень, пов'язані з повсюдною цифровізацією всіх сфер людської діяльності. Цифрова конвергенція спостерігається на всіх ланках наукової комунікації. Ці процеси призвели як до виникнення цифрових аналогів традиційної практики наукових досліджень, так і до зовсім нових підходів до організації наукової діяльності, пов'язаних з інноваційними можливостями цифрових технологій. Все це ввело в академічне та професійне середовище цілу низку нових понять і термінів, які потребують узагальнення та усвідомлення для плідного використання у науковій діяльності.

У підготовленому довіднику з цифрової комунікації зібрано та наведено стисле роз'яснення основних понять, якими необхідно оволодіти та ефективно застосовувати сучасним вченим та бібліотечним спеціалістам, які забезпечують інформаційний супровід та підтримку наукових досліджень.

Визначення понять та формулювання термінів узагальнено на основі матеріалів дослідження та аналітичного огляду наукової літератури, наведених у цій монографії.

ЕЛЕКТРОННА ДОСЛІДНИЦЬКА ІНФРАСТРУКТУРА

Електронна дослідницька інфраструктура (research e-infrastructure) – це засоби ІТ-технологій, що надають ресурси та сервіси науково-дослідним спільнотам для проведення досліджень та сприяння інноваціям. Вони можуть бути локальними або розподіленими; вони включають основне цифрове наукове обладнання, електронні колекції та наукові дані, обчислювальні системи та комунікаційні мережі, будь-яку іншу цифрову дослідницьку та інноваційну інфраструктуру унікального характеру, відкриту для зовнішніх користувачів. Доступ до електронної інфраструктури та її ефективне використання необхідні в усіх галузях досліджень, які вимагають інтенсивного використання даних. Це особливо важливо для досліджень, які вимагають високопродуктивних обчислень або опрацювання величезних обсягів згенерованих даних.

Електронна інфраструктура об'єднує дослідницькі ресурси (апаратні, програмні, контент), до яких можна легко отримати доступ скрізь, де це необхідно для ефективного розвитку досліджень. Таке середовище об'єднує комп'ютерні мережі, програмне забезпечення, обчислювальні ресурси, експериментальне цифрове обладнання, сховища даних. Електронні інфраструктури включають такі різноманітні послуги, як мережевий комп'ютерний зв'язок, інфраструктуру суперкомп'ютерів, архіви та репозитарії даних, інструменти для візуалізації, моделювання, управління, зберігання, аналізу та збору даних.

Цілі електронної інфраструктури поділяються на три частини:

- надання послуг для дослідницьких проєктів та інших дослідницьких інфраструктур;
- надання інфраструктури для конкретної інституції або території;
- забезпечення зберігання та доступу до даних відповідно до міжнародних принципів FAIR.

Значні зусилля, вкладені в отримання та аналіз даних, роблять необхідним гарантувати захист даних, підвищення їх цінності за допомогою каталогізації та створення метаданих, а також забезпечення доступу до них іншим користувачам.

Інституційний репозитарій

(Institutional Repository)

Інституційний репозитарій – це онлайнвий архів для збору, збереження та поширення цифрових копій інтелектуальної продукції установи, зокрема, закладів вищої освіти та науково-дослідних установ. Такі сховища даних є безпосереднім втіленням концепції Відкритої науки (Open Science) та Відкритих даних (Open Data). Відкриті дані вважаються важливим компонентом сучасних наукових досліджень, оскільки вони забезпечують вільну циркуляцію знань, полегшують проведення інноваційних досліджень у різних галузях і є важливим ресурсом для підтримки наукової діяльності. Наразі в рамках Будапештської ініціативи з відкритого доступу рекомендованими алгоритмами науково-видавничої діяльності визнано Золотий шлях (публікація у журналах відкритого доступу) та Зелений шлях (самостійне розміщення публікацій, недоступних на сайтах журналів, в інституційних репозитаріях установи).

Інституційні репозитарії є окремим типом цифрових бібліотек, що організовані на засадах самодепонування робіт (зокрема, ще не опублікованих), створених співробітниками установи, в єдиній точці доступу (порталі). Модерацію інституційних репозитаріїв найчастіше здійснюють бібліотечні підрозділи установи, що забезпечують технологічні процеси збору, класифікації, каталогізації, зберігання та надання доступу до цифрового контенту. Інституційні репозитарії дозволяють дослідникам самостійно архівувати результати своїх досліджень і можуть покращити видимість та вплив досліджень, що проводяться в установі, спільне використання даних, управління знаннями, оцінку досліджень та відкритий доступ до наукових досліджень.

Інституційний репозитарій призначений для розміщення всіх типів наукових матеріалів, що відображають дослідницьку діяльність установи: монографій, наукових статей, дисертацій та авторефератів дисертацій, науково-методичних та навчальних матеріалів, доповідей конференцій, патентів, наукових звітів, препринтів, рецензій, візуальних та медіаматеріалів, комп'ютерних програм, метаданих, статистичних звітів про використання ресурсів тощо.

Інституційні репозитарії забезпечують дослідникам та науковим установам довготривале зберігання матеріалів досліджень, підвищення індексу цитувань праць, збереження авторських прав, відкритий доступ до досліджень, підвищення якості наукової комунікації.

Найпотужнішою цифровою платформою агрегації інституційних репозитаріїв світу є DSpace (пакет програмного забезпечення та шаблон інтерфейсів для інституційних репозитаріїв, що використовуються наразі у понад ніж 3 тисячах університетів світу, зокрема, більшості українських).

У межах європейських ініціатив відкритої науки розбудовується **OpenAIRE (Open Access Infrastructure for Research in Europe)** – європейська електронна інфраструктура відкритої наукової комунікації. В її основі лежить дослідний граф OpenAire, який пов’язує публікації, дослідні дані, дослідницькі програми з дослідниками, їх організаціями, фінансуючими агентствами та дослідницькими спільнотами. Для пов’язування наукових даних широко використовуються цифрові ідентифікатори DOI та ORCID. OpenAIRE є офіційним репозитарієм грантових програм ЄС, всі публікації, що публікуються в межах цих грантових програм, включаються в нього. Крім того, проіндексовані також статті таких вагомих постачальників наукових даних, як arXiv.org і Europe PubMed Central, а також статті з інших авторитетних джерел.

Серед безкоштовних репозитаріїв, які здобули найбільшу популярність для самоархівування наукових текстів, слід зазначити такі:

arXiv.org (безкоштовний цифровий архів відкритого доступу наукових статей у галузях фізики, математики, інформатики, кількісної біології, кількісних фінансів, статистики, електротехніки та системознавства та економіки. Матеріали у ньому розміщуються на умовах самоархівування матеріалів авторами).

Figshare (глобальний репозитарій візуального та мультимедійного наукового контенту, призначений для розміщення у вільному доступі науковцями та університетами презентацій, графіків, відеозаписів, вебінарів, пакетів даних досліджень тощо);

Zenodo (універсальний репозитарій, розроблений в рамках європейської ініціативи OpenAIRE, що призначений для самодепонування наукових текстів та презентацій, і здобув популярність насамперед завдяки опції присвоєння DOI оприлюдненим на цій платформі препринтам).

Управління даними досліджень

(Research Data Management, RDM)

Система заходів з ефективною курацією, збереження, обміну даними досліджень, підтримки звітності та академічної доброчесності досліджень. RDM забезпечує комплексний підхід до організації життєвого циклу наукових даних. Дані включають лабораторні записи, дані польових та первинних досліджень; опитування; аудіозаписи; відеозаписи; моделі; фотографії; фільми; тести та ін. Різні дисципліни використовують специфічні для кожної предметної галузі набори даних. Життєвий цикл даних складається з декількох етапів: планування; збір даних, визначення форматів файлів даних; аналіз даних, генерування, пошук додаткових даних; відбір даних і визначення періоду їх зберігання; документування, обробка і структурування даних, підготовка метаданих, організація файлів; архівування, створення резервних копій; організація доступу, публікація даних, визначення умов доступу; забезпечення збереження даних з урахуванням мінливого технологічного середовища, організація довгострокового зберігання; повторне використання даних, надання доступу для інших дослідників.

Система підтримки наукових досліджень

(Research Support System, RSS)

Це комплекс віртуальних ресурсів і послуг, спрямованих на підтримку досліджень на всіх етапах. Така система включає інституційний репозитарій, індекси, метрики, мережі співавторства та засоби аналітики даних. При цьому йдеться не тільки про доступ до джерельної бази та подальшу репрезентацію результатів дослідження, а про комплексний та персоналізований супровід наукової роботи, що включає підбір видання, постпублікаційний моніторинг, оформлення наукових портфоліо, аналітику перспективних напрямів досліджень тощо. Бібліотечна система підтримки наукових досліджень (Library Research Support System, LRSS) має виконувати багатоаспектні функції: ресурсну (надання доступу до джерел наукової

інформації: ретроспективних і сучасних); сервісну (комплексний інформаційний супровід всіх етапів досліджень, формування наукових портфоліо, моніторинг публікаційної активності, аналітика даних); експертну (організація та модерація доступу до наукових публікацій, кураторство цифрових колекцій); методичну (навчання медіаграмотності, використанню інструментів цифрової науки, набуття навичок цифрових бібліотекарів).

Система наукової інформації

(Research Information System, RIS)

Це інформаційна система, що збирає і зберігає метадані про перебіг і результати дослідницької діяльності. Містить консолідовану науково-дослідну інформацію, інституційні та дослідницькі профілі. Основне призначення такої системи – це моніторинг стану, оцінка результатів та управління науково-дослідною діяльністю наукової установи. Стандартом для створення RIS є стандарт CERIF (Загальноєвропейський формат наукової інформації), запропонований ЄС, розроблений і підтримуваний організацією euroCRIS. Відповідно формату CERIF, інформація про дослідження містить дані про наукові проекти, публікації, патенти, продукти, звіти, дослідників тощо. Функціонал системи призначений для зберігання і надання доступу до результатів досліджень, підготовки звітної та атестаційної документації, запобігання дублюванню зусиль при відтворенні даних, забезпечення якості, достовірності, точності, надійності і цілісності даних. Основу таких систем дослідницької інформації складає інституційний репозитарій публікацій вчених наукової установи. За допомогою автоматичного та стандартизованого збирання, обробки, аналізу та представлення даних, впровадження RIS сприяє економії людських і фінансових ресурсів, зменшенню ризику помилок і гарантує високу якість даних, надає відповідальним особам надійні та узгоджені дані для прийняття ефективних стратегічних рішень.

Системи наукової інформації надають значні переваги для управління дослідницькими даними:

- для дослідників: легкий доступ до якісної наукової інформації, відповідного програмного забезпечення, системи зберігання даних;
- для керівників та адміністраторів досліджень: легка оцінка та аналіз дослідницької діяльності, зручний доступ до звітної інформації;
- для наукових рад: оптимізація процесу фінансування;
- для підприємців та організацій з передачі технологій: легкий пошук нових ідей і технологій, ідентифікація конкурентів;
- для ЗМІ та громадськості: вільний доступ до інформації, яка дозволяє легко сприймати результати досліджень у відповідних контекстах.

МІЖНАРОДНІ СИСТЕМИ НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Scopus. Мультидисциплінарна база даних наукової інформації, що містить короткий опис і відомості про цитування рецензованої літератури. Scopus пропонує інтелектуальні засоби відстеження, аналізу та візуалізації досліджень. Розробляється і підтримується видавництвом «Elsevier». Наукові ресурси, опубліковані після 1996 року, індексуються в базі даних Scopus разом зі списками пристатейної бібліографії. Цитованість в базі даних підраховується шляхом автоматизованого аналізу змісту цих списків. Таким чином, в Scopus підраховується кількість посилань на всі проіндексовані ресурси, але тільки в ресурсах, опублікованих з 1996 року. База даних Scopus надає широкі можливості отримання наукометричних показників і проведення автоматизованого аналізу видань. Є можливість проводити розширений аналіз наукового рівня періодичних видань (у тому числі, порівняльний аналіз декількох видань) за чотирма основними показниками: загальне число статей, опублікованих у виданні протягом року; загальна кількість посилань на видання в інших виданнях протягом року; тренд року (відношення кількості посилань на видання до кількості статей, опублікованих у виданні); відсоток статей, що не були процитовані.

Для авторів, які опублікували більше однієї статті, в Scopus створюються індивідуальні облікові записи – профілі авторів з унікальними ідентифікаторами авторів (Author ID). Ці профілі надають таку інформацію, як варіанти імені автора, перелік місць його роботи, кількість публікацій, роки публікаційної активності, галузі досліджень, посилання на основних співавторів, загальне число цитувань на публікації автора, загальна кількість джерел, на які посилається автор, індекс Гірша автора і т. д. База даних надає користувачам можливість використання унікальних ідентифікаторів авторів для формування пошукових запитів та налаштування сповіщень (електронною поштою або через RSS) щодо змін у профілях авторів. Можливості пошуку авторів та обмеженого перегляду їх профілів доступні без передплати на базу даних Scopus засобами Scopus Author Preview.

Author ID – це сталий числовий ідентифікатор авторського профілю науковця у наукометричній базі даних Scopus. Профіль та його числовий ідентифікатор генеруються системою автоматично після індексації пер-

шої ж статті нового автора у базі даних. Створити авторський профіль у Scopus, не маючи проіндексованих базою даних публікацій, неможливо.

У профілі науковця Author ID представлено такі відомості про дослідника: власне ідентифікаційний номер (ID) науковця у Scopus; узгоджене написання імені автора латинкою; відомості про професійну афіліацію дослідника; предметні рубрики, що відображають коло наукових інтересів дослідника; наукометричний інструментарій: кількість публікацій автора у Scopus, кількість цитувань цих публікацій, індекс Гірша, стовпчикова діаграма, що відображає тенденції публікаційної активності автора та цитувань його робіт.

Наявність незмінного числового ідентифікатора (ID) дозволяє однозначно атрибутувати публікації конкретного автора й уникнути плутанини через наявність у базі даних Scopus авторів з ідентичними іменами. Станом на 2021 рік у базі даних Scopus зареєстровано понад 17 мільйонів профілів науковців.

Іноді через некоректне оформлення метаданих, зокрема, різночитання прізвища автора при транслітерації, в Scopus автоматично створюється кілька профілів одного науковця, внаслідок чого його публікації виявляються розпорошеними, а показники цитування – неповними. Для впорядкування авторських профілів необхідно здійснити процедуру автентифікації та самостійного редагування згенерованих системою даних авторського профілю. Для цього у Scopus використовується інструмент Author Feedback Wizard.

За аналогією з профілями авторів, для установ, співробітники яких опублікували більше однієї статті, в Scopus створюються профілі з унікальними ідентифікаторами установ (Scopus Affiliation Identifier). Scopus Affiliation Identifier – це сталий числовий ідентифікатор профілю наукової установи у базі даних Scopus. У такому інституційному профілі автоматично групуються всі проіндексовані базою даних публікації конкретної установи. Для цих публікацій виконується розрахунок низки наукометричних показників, що слугують інструментом оцінки ефективності досліджень та індикатором впливовості установи в науковому середовищі.

Верифікований профіль наукової установи у Scopus містить таку інформацію: офіційну назву установи та її адресу; ідентифікатор Affiliation ID; варіанти написання назви установи; відомості про кількість ста-

тей та авторів установи у базі даних; аналіз публікацій за предметними рубриками; відомості про інституційну співпрацю установи (статті, створені в колаборації із співробітниками інших установ); перелік видань, в яких публікуються науковці установи; діаграма тематичного розподілу публікацій співробітників установи тощо.

Зараз у базі даних Scopus наявні понад 70 тисяч перевірених організацій, кожна з яких має власний ідентифікатор Scopus Affiliation Identifier (числовий код). Крім цього, у базі даних присутні мільйони назв установ, відомості про які екстраговано автоматично з метаданих публікацій; ці дані є дублетними, некоректними та розпорошують пошукові результати; такі організації придатні для мануального пошуку, але не мають приналежності до жодного профілю наукової установи. Для впорядкування даних у профілях установ у Scopus використовується інструмент Institution Profile Wizard.

Web of Science. Платформа, що об'єднує низку баз даних наукової літератури та патентів. Сервіс наразі належить компанії Clarivate Analytics (США) і вміщує понад 171 мільйон бібліографічних описів публікацій з рефератами до них. Наукометричні показники розраховуються для окремих авторів, установ, видань тощо.

У Web of Science представлено низку регіональних реферативних баз даних (Chinese Science Citation Database, SciELO Citation Index, Korea Citation Index, Russian Science Citation Index, Arabic Regional Citation Index). При цьому важливо пам'ятати, що престиж видання визначається його приналежністю до ядра бази даних – Web of Science Core Collection, а регіональні ресурси не враховуються при обчисленні наукометричних показників за всією базою даних. Web of Science Core Collection складається з 6 окремих баз даних:

- 4 галузеві журнальні бази даних (Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index, Arts & Humanities Citation Index, Emerging Sources Citation Index) з глибиною ретроспекції до 1900 року;

- база даних Book Citation Index, що містить понад 116 тисяч книг, виданих після 2005 року;

- база даних Conference Proceedings Citation Index, що містить понад 206 тисяч доповідей наукових конференцій, починаючи з 1990 року.

Пошуково-аналітичний інструментарій Web of Science містить такі сервіси та можливості:

- Journal Citation Reports (база даних, що впорядковує всі проіндексовані у WoS видання за 4 кварталими, сформованими на підставі імпаکت-фактора);

- Essential Science Indicators (інструмент виявлення найактуальніших тенденцій науки, найвпливовіших видань та дослідників);

- експорт даних через редактор EndNote;

- формування наукового портфолію (індивідуального та інституційного);

- пошук рецензентів через мережу Publons;

- аналітичний інструмент InCites для менеджерів наукових установ;

- пошук можливостей індивідуальної та інституційної співпраці та грантових програм.

Google Scholar (Google Академія). Вільна система індексації наукових публікацій усіх форматів і дисциплін. Започаткована у 2004 році, наразі ця база даних налічує понад 400 мільйонів документів. Google Scholar містить більшість рецензованих журналів ЄС і США, продукцію найбільших наукових видавництв, дозволяє користувачам здійснювати пошук цифрової або фізичної копії статей, онлайн або в бібліотеках, використовується як інструмент експертного оцінювання результативності роботи науковця. Особливістю Google Scholar є індексація не тільки статей із фахової періодики, а й тез доповідей, розділів книг, методичних та інструктивних матеріалів тощо із можливістю самостійної модерації вмісту профілю автором. Це, з одного боку, дозволяє комплексно представити науковий доробок ученого, а з іншого – наражає базу даних на звинувачення в індексації неперевіраних публікацій.

Реєстрація у системі Google Scholar є безкоштовною та загальнодоступною. Для реєстрації новий користувач має володіти доступом до двох активних поштових скриньок – при авторизації використовується акаунт Google (поштовий сервіс Gmail), а для підтвердження професійної афіліації – корпоративна поштова скринька вченого в установі, де той працює (наприклад, username@nas.gov.ua).

Google Scholar здійснює індексацію наукових публікацій незалежно від наявності у вченого авторського профілю (останній лише дозволяє зібрати

ти всі проіндексовані у системі публікації вченого в одному обліковому записі, керувати ними та отримувати аналітику). Тому одразу після реєстрації та підтвердження корпоративної скриньки новий користувач Google Scholar має змогу знайти вже проіндексовані системою власні публікації, використовуючи при пошуку найвживанішу форму власного імені латинкою (питання різночитань при транслітерації українських прізвищ є ще однією мотивацією самостійно впорядкувати власні публікації у профілі Google Академії). У випадку, якщо певна публікація не знаходиться при пошуку, Google Scholar залишає користувачеві можливість додати її власноруч; при цьому варто врахувати, що розрахунок цитувань здійснюється системою лише для публікацій, проіндексованих автоматично. Важливо також «відсіяти» з власного профілю автоматично додані публікації авторів-однофамільців. Для повноти профілю бажаним є зазначення низки ключових тегів, що характеризують наукову діяльність користувача Google Scholar.

Коли в авторський профіль додано принаймні одну публікацію, Google Scholar розраховує для користувача його наукометричні показники (зрозуміло, що вони є тим коректнішими, що повніше заповнений профіль). На правій панелі акаунту Google Scholar наводяться 5 наукометричних показників, що згенеровані автоматично на підставі наявних у системі бібліографічних посилань:

- власне кількість цитувань публікацій науковця (загальна та протягом 5 останніх років);

- h-індекс (індекс Гірша), що визначається як «n» публікацій, кожна з яких процитована щонайменше «n» разів; скажімо, для науковця, що має 100 публікацій, проіндексованих у Google Scholar, 10 з яких мають 5 і більше цитувань, а решта 90 – менше 5 цитувань, індекс Гірша дорівнюватиме саме 5-ти;

- i10-індекс, що є кількістю публікацій, які мають 10 і більше цитувань;

- графік цитованості, що дозволяє відстежувати динаміку цитувань публікацій науковця (розраховується з дати першого цитування, проіндексованого системою);

- мережа співавторства, що формується автоматично з авторів, з якими науковець мав спільні публікації, і ранжується за кількістю таких спільних публікацій; дозволяє судити про приналежність дослідника до певних наукових гуртків або шкіл.

Завдяки використанню загальноприйнятих форматів метаданих Google Scholar дозволяє вільно імпортувати дані до інших бібліометричних систем та цифрових ідентифікаторів. Скажімо, для наповнення профілю вченого в ORCID необов'язково здійснювати пошук окремих публікацій, достатньо отримати через власний профіль у Google Scholar файл у форматі BibTeX та імпортувати його в обліковий запис ORCID. Також у Google Scholar передбачено можливість оформити бібліографічні посилання на публікації у поширених світових форматах APA, MLA, Harvard, Chicago, Vancouver тощо через інструмент Reference Manager.

НАЦІОНАЛЬНІ НАУКОВІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ І СЕРВІСИ УКРАЇНИ

Наукова періодика України – це повнотекстова база даних Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, в якій представлено наукові фахові видання України. Є найбільшим за охопленням повнотекстовим ресурсом в Україні – у базі даних проіндексовано понад 2800 назв журналів, у вільному доступі оприлюднено 1,24 млн статей. Глибина ретроспекції (для деяких видань): від сьогодні до 1991 року.

Статті з БД «Наукова періодика України» індексуються у Google Scholar за рахунок коректного оформлення англійських метаданих. Пошуковий інтерфейс бази даних дозволяє виконувати пошук за ключовими термінами, назвами публікацій, авторами (індивідуальними та колективними), назвою видання, ISSN, ББК тощо; пошуковик доповнено алфавітними покажчиками авторів та назв статей.

З точки зору видавництва наукових журналів інтеграція їхніх публікацій в єдиний науково-інформаційний ресурс «Наукова періодика України» надає такі переваги:

1. Реклама наукового фахового видання через наявність обов'язкового посилання на сайт видавництва журналу, інформації про редколегію, тематичний профіль та контакти.

2. Повноцінний бібліографічний опис наукових публікацій із необхідним комплектом метаданих, що дозволяє автоматично індексувати ці статті у міжнародних реферативних базах даних і наукометричних системах.

3. Інтегрований ресурс працює на розвиток науки та користувачів, що опосередковано сприяє використанню наукової продукції видавництва, її цитованості та затребуваності, що як наслідок підвищує рейтинг видань та їх видавництв.

4. Наукові видавництва мають серед потенційних споживачів їхньої інформації щодобово понад 5 тисяч сеансів відвідування – це щоденне читання наукових фахових видань та цитування їхніх публікацій, яке не може бути забезпечено самостійно окремими сайтами журналів.

5. У рейтингах пошуку Google запити із порталу НБУВ надаються першими і містять необхідні метадані про публікацію (автор, назва, журнал); посилання веде із пошукової системи Google до персональної сторінки пуб-

лікації на порталі НБУВ, де на неї можна коректно посылитися (у тому числі, вказати видання, в якому опублікована стаття).

6. Завдяки проіндексованим Google Академією метаданим публікацій (які обов'язково містять назву журналу) з'являється можливість створити наукометричний профіль журналу та слідкувати за цитованістю, опублікованих у ньому статей.

7. Сервіси для авторів та видавництв надаються в межах інформаційної платформи НБУВ безкоштовно на умовах вільного доступу до повних текстів публікацій. Ці функції, які наукова бібліотека традиційно надає безкоштовно, охоче переберуть на себе комерційні установи (бо ця ніша обов'язково буде заповнена), які будуть продавати ці послуги за гроші, що аж ніяк не покращить становище та статус наукових фахових видань України та їхніх видавництв.

Реферативна база даних «Україніка наукова» – це загальнонаціональна реферативна база даних наукових публікацій, що створюється в рамках корпоративного проєкту Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського та Інститутом проблем реєстрації інформації НАН України з 1998 року. У БД «Україніка наукова» прореферовано понад 700 тисяч наукових публікацій з усіх галузей знань. Основні типи документів, представлені реферативною інформацією в базі даних – монографії, автореферати дисертацій, статті з наукової фахової періодики. Глибина ретроспекції бази даних – від сьогодні до 1992 року. РБД «Україніка наукова» забезпечує вільний доступ до результатів наукової діяльності вітчизняних дослідників, створює поточний зріз актуальних тенденцій розвитку української науки.

Поповнення РБД здійснюється шляхом аналітико-синтетичного опрацювання вхідного документального потоку НБУВ. Таким чином, база даних відображає актуальний зріз поточних надходжень обов'язкових примірників наукових видань до найбільшої книгозбірні держави. РБД призначена для висвітлення та доведення до світової спільноти результатів наукової діяльності вітчизняних вчених, пропагування доробку українських дослідників з найновіших напрямів наукового знання, розкриття теоретичного надбання та досвіду в галузі наукових розробок сучасних колективів, науково-дослідних та освітніх інституцій.

Пошуковий інтерфейс РБД «Україніка наукова» дозволяє здійснювати пошук за ключовими словами, авторами, колективними авторами, на-

звою видання, роком видання, спеціальністю ВАК, установою-видавцем, місцем видання, видом видання, ISBN/ISSN, персоналією, Рубрикаторм НБУВ (шифрами ББК).

Матеріали РБД є водночас інформаційним наповненням Українського реферативного журналу «Джерело», що виходить друком 6 разів на рік, і є дайджестом поточних реферативних записів, представлених у РБД «Україніка наукова».

На основі РБД проводяться бібліометричні дослідження, спрямовані на вивчення динаміки надходження, видового розподілу, тематичного наповнення документів, публікаційної активності окремих учених і наукових установ, визначення пріоритетних напрямів у різних галузях наукового знання. Особливого значення набуває можливість використання РБД «Україніка наукова» у наукометричних дослідженнях, зокрема щодо рейтингування наукових фахових видань України за ступенем їх інтегрованості в систему наукових комунікацій, виявлення та ідентифікації сучасних вітчизняних наукових шкіл тощо.

Ключовими перевагами користування електронними реферативними ресурсами РБД «Україніка наукова» для наукової спільноти є:

1) Концентрація інформації. За самою своєю природою реферат є концентратом наукової інформації, бо в ньому у стислому та сконденсованому викладі подається зміст, методика та результати дослідження. Своєрідне сутнісне ядро наукової інформації, викладене у рефераті, є найнасиченішою та найбільш оперативною формою інформування наукової спільноти про здобутки та поточні розвідки дослідників.

2) Модерація інформації. Контент-аналіз публікацій, фаховий експертний добір кола достовірних видавців і періодичних видань, що здійснюється співробітниками відділу наукового формування національних реферативних ресурсів, є тим маркером, що допомагає користувачеві обрати серед низки формально подібних джерел справді якісний науковий контент.

3) Систематизація інформації. Перевага реферативних баз даних полягає в чіткому структуруванні наукової інформації за низкою сталих класифікаційних систем. У РБД «Україніка наукова» інструментарій систематизації публікацій представлено Універсальною десятковою класифікацією, Бібліотечно-бібліографічною класифікацією та Реєстром спеціальностей

ВАК, що дозволяють користувачеві чітко виокремити питому галузь пошуку інформації.

4) Інтеграція інформації. Бібліотечний портал НБУВ пропонує єдину точку доступу до взаємопов'язаних бібліографічних, реферативних, повнотекстових баз даних, мультимедійних колекцій, пошуково-аналітичного інструментарію, і є самодостатнім інтелектуальним продуктом, забезпеченим від нестабільності зовнішніх баз даних та інтернет-сховищ.

5) Оперативність інформування. Реферат здійснює у науковій спільноті функцію поточного інформування, даючи зріз актуальних публікацій, доступ до повного тексту яких дослідники матимуть, можливо, далеко не одразу. З огляду на обмежений наклад та високу вартість фахової літератури, а також спричинені колізіями авторського права обмеження (ембарго) в доступі до повних текстів публікацій, реферативні бази даних, що містять у відкритому доступі велику кількість найсвіжішої наукової інформації від провідних світових фахівців, є для багатьох дослідників чи не єдиною можливістю залишатися у фарватері актуальних наукових досліджень.

е-Бібліотека «Україніка» – це національний довідково-інформаційний та документальний ресурс архівних, рукописних і друкованих джерел, створених в Україні або інших державах – про Україну, її історію, економіку, культуру. Ресурс ґрунтується на засадах обліку та акумуляції документальної спадщини українського народу. Започаткований 2017 року Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського.

Е-бібліотека представлена у вигляді зведеного бібліографічного та електронного ресурсу усієї документальної спадщини України з організацією доступу до науково-довідкових, бібліографічних і текстових ресурсів, репрезентації оригіналів документів у цифровому форматі з широкими можливостями представлення на сайтах бібліотек, архівів, наукових установ у глобальній світовій мережі.

Мета проєкту – акумулювати у цифровому форматі твори усіма мовами, незалежно від місця видання, про український народ, територію України та про всі народи, які жили або живуть на цій території. Це дозволить надати користувачам електронної бібліотеки знання про Україну, її народ, його історію, традиції та культуру, розбудовану політичну націю, сформовану нею державу; матеріали про природне, географічне середовище, демо-

графічний, економічний, соціальний, освітній, науковий потенціал України, здобутки української нації, її місце у світовому цивілізаційному розвитку.

Основними завданнями ресурсу є:

- надати широкій громадськості доступ до документів державно-національної ваги;
- забезпечити користувачам єдину точку входу для пошуку різнорідних за видами і тематичною спрямованістю ресурсів Україніки;
- збирати та архівувати мережеві електронні ресурси Україніки (насамперед електронні версії книг і періодичних видань);
- забезпечити збереження рідкісних бібліотечних та архівних фондів Україніки в електронному форматі;
- створити на базі ресурсів ЕБ персональні, тематичні та проблемно-орієнтовані електронні колекції;
- популяризувати українську мову та культуру, поширювати українську літературу для україномовних зарубіжних користувачів;
- створити можливості використання фондів ЕБ у наукових дослідженнях, в освітніх процесах, а також з метою популяризації іміджу України у світі.

Основними предметними рубриками е-бібліотеки «Україніка» є: національна бібліографія, біографістика, краєзнавство, історія, демографія, пам'яткознавство тощо. Широко представлено матеріали, присвячені українській діаспорі.

Принциповим в організації ресурсів ЕБ є впровадження єдиної системи організації знань на основі наукового довідково-пошукового апарату. Основні поняття представленої галузі знань супроводжуються іконографічною та довідково-енциклопедичною інформацією, що надає змогу визначити для кожного ресурсу його тематичні, територіальні, часові й інтелектуальні атрибути. Все це створює для дослідників умови ефективного пошуку джерел наукової інформації.

Основними джерелами поповнення ЕБ є електронні ресурси НБУВ, вільнодоступні мережеві електронні ресурси, українознавчі сайти та веб-ресурси наукових установ і закладів культури, оцифровані видання із фондів НБУВ. Інтернет-ресурси включені в єдину пошукову систему ЕБ разом з іншими електронними документальними інформаційними джерелами.

Наука України: доступ до знань – це інформаційний портал, започаткований 2016 року Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського. Метою проєкту є надання інтегрованого доступу до наукового доробку вітчизняних дослідників, представленого в науково-інформаційних ресурсах бібліотек України.

Портал складається з чотирьох розділів:

1. Наукові бібліотеки – реєстр наукових бібліотек України з короткою інформацією про кожен бібліотеку, її фонди та місцезнаходження, інтернет-адресу, науково-інформаційні ресурси, відомчому та інституційному підпорядкуванні. Станом на 2021 рік містить 435 записів.

2. Наукові ресурси бібліотек – систематизований за регіонами, типами та галузями знань анотований інтернет-навігатор наукових ресурсів бібліотек України. Станом на 2021 рік містить 518 записів.

3. Наукові установи – систематизований за типами, регіонами, галузями знань реєстр наукових установ України, призначений для проведення пошуку наукових видань українських наукових установ, пов'язаний із записами авторитетних файлів. Станом на 2021 рік містить 783 записи.

4. Науковці України – систематизований за регіонами, галузями знань, відомчому та інституційному підпорядкуванню реєстр вчених України, призначений для проведення пошуку наукових видань та публікацій українських вчених, пов'язаний із записами авторитетних файлів. Станом на 2021 рік містить понад 150 тисяч записів.

Останній реєстр є найбільш затребуваним ресурсом порталу. Його призначення:

- шукати колег, що займаються відповідним напрямом наукових досліджень;
- добирати списки науковців за місцем роботи, місцем захисту дисертації, установою, відомством, містом;
- переглядати список публікацій науковця: автореферати, дисертації, книги, наукові статті;
- завантажувати наявні повні тексти наукових публікацій;
- отримувати інформацію щодо наявних інформаційних джерел довідкового та біографічного характеру;
- визначати коло науковців, пов'язаних науковими та родинними зв'язками;

- переглядати інформацію бібліометричних профілів вчених;
- користуватися автоматично створеним списком співавторів.

Подання всіх інформаційних блоків порталу в єдиному інформаційному інтернет-комплексі на основі електронних ресурсів національної наукової бібліотеки створює умови для проведення інформаційно-аналітичних, бібліометричних та наукометричних досліджень. У перспективі це дозволить сформувати базу знань про науку України (пов'язану з документним фондом наукових наук бібліотек), побачити достовірну картину наукової діяльності, простежити динаміку розвитку наукових шкіл та різних напрямків наукових досліджень в Україні, в тому числі у тематичному, хронологічному та географічному аспекті.

Бібліотечний портал НАН України LIBNAS UA [<http://libnas.nbu.gov.ua/>] – це інформаційна система, призначена для консолідації, уніфікації, зберігання та надання широкого доступу до комплексу наукових даних, що супроводжують результати наукової діяльності Національної академії наук України. Започаткований 2020 року Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського відповідно до постанови Президії НАН України від 24.06.2020 № 116 «Щодо удосконалення організації обліку і моніторингу публікаційної та видавничої активності НАН України».

Метою створення Бібліотечного порталу НАН України LibNAS UA є:

- приведення наукових метаданих НАН України у відповідність із сучасними міжнародними стандартами цифрової комунікації;
- можливість інтеграції до європейської та світової дослідницької інфраструктури;
- забезпечення відкритого доступу до результатів наукової діяльності Національної академії наук України;
- удосконалення організації обліку й моніторингу наукової публікаційної та видавничої активності НАН України, оцінювання ефективності їхньої діяльності;
- оптимізація процесу підготовки звітної та атестаційної документації НАН України, а також для проведення аналітичних, бібліометричних, наукометричних досліджень.

Структура наукових метаданих інформації Бібліотечного порталу НАН України LibNAS UA працює на засадах сумісності з іншими міжнародними системами управління науковою інформацією і відповідає основним еле-

ментам формату метаданих CERIF (Common European Research Information Format – спільний європейський формат наукової інформації):

- дослідницька інфраструктура (організації, персоналії);
- дослідницький репозитарій (наукові тексти).

Бібліотечний портал НАН України LibNAS UA є корпоративним цифровим проєктом, який передбачає обов’язкову участь усіх наукових установ НАН України, призначення ними відповідальних осіб та постійного оперативного постачання якісних і повних наукових метаданих до інформаційного порталу, внесення актуальних правок до LibNAS UA.

Бібліотечний портал НАН України LibNAS UA надає доступ користувачам до інформації, яка в ньому міститься, зокрема до реєстру наукових метаданих, електронних версій наукових текстів та інших пов’язаних з ними даних, розміщених на умовах відкритого (онлайнного, вільного, безоплатного) доступу, через офіційний вебпортал LibNAS UA та спеціальний клієнтський модуль, призначений для інституційних учасників.

Бібліометрика української науки – це національний наукометричний сервіс, призначений для формування в суспільстві цілісного уявлення про стан та динаміку процесів, що мають місце в науковому середовищі України. На основі бібліометричного аналізу публікацій сервіс проводить багатокритеріальне регулярне дискретне рейтингування суб’єктів наукового простору України. Бібліометрика української науки є національним сегментом проєкту Ranking of Google Scholar Profiles (Іспанія).

Інформаційний профіль сервісу – бібліометричні профілі вчених та установ. Сервіс збирає та систематизує актуальний реєстр бібліометричних профілів (портретів) науковців у системах Google Scholar, Scopus, Publons та дослідницьких колективів (наукових установ), створених на платформі Google Scholar.

Бібліометрика української науки генерує аналітичну інформацію про галузеву, відомчу та регіональну структуру науки України, є джерельною базою для проведення об’єктивного експертного оцінювання результативності наукової діяльності.

Параметрична оцінка наукового доробку учених та колективів здійснюється за допомогою таких показників цитованості, як h-index (індекс Гірша). На їх основі проводиться загальноукраїнське рейтингування науковців та наукових колективів. Оновлення відповідних рейтингів проводиться

сервісом щомісячно (за Google Scholar) і щоквартально (за Scopus і Publons). Для впорядкування структури вітчизняних і світових наукових спеціальностей у сервісі «Бібліометрика української науки», згідно даних Google Scholar, виділено близько 300 галузевих рубрик.

Сервіс дозволяє здійснювати багатокритеріальний пошук бібліометричної інформації:

- за прізвищем автора;
- за назвою установи;
- за назвою відомства;
- за географічною ознакою (населеним пунктом);
- за галуззю знань;
- за рубриками Google Scholar
- упорядковувати h-index за даними систем Google Scholar, Scopus, Publons.

Система «Бібліометрика української науки» створена в 2014 р. відділом бібліометрії і наукометрії Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Реєстр наукових фахових видань України [<http://nfv.ukrintei.ua/>] – довідково-інформаційний ресурс, призначений для інформування наукової громадськості та покращення доступу до відомостей про українські наукові видання з різних галузей знань. Створений фахівцями Українського інституту науково-технічної експертизи та інформації. Станом на грудень 2021 року у «Реєстрі.» наведено дані про 2054 наукові видання України, 120 з яких належать до категорії А, 1320 – до категорії Б, а 614 видань не є фаховими.

Відомості про наукові фахові видання, представлені на ресурсі, регулярно оновлюються, а загальний перелік актуалізується відповідно до Порядку формування Переліку наукових фахових видань України (Наказ Міністерства освіти і науки України № 32 від 15.01.2018 р.).

Згідно Переліку... розподіл наукових періодичних видань України на дві категорії відбувається наступним чином: категорія «А», яка присвоюється науковим виданням, що індексуються у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus та категорія «Б», яка присвоюється науковим виданням, що мають відповідати таким вимогам: 1) наявність свідоцтва про державну реєстрацію засобу масової інформації із загальнодержав-

вною та/або зарубіжною сферою його розповсюдження (для періодичних друкованих наукових видань); 2) наявність ISSN-номера, який підтверджений на вебсайті Міжнародного центру реєстрації періодичних видань та дотримання виданням заявленої періодичності; 3) наявність зареєстрованого (в активному стані) цифрового ідентифікатора DOI (Digital Object Identifier) у кожного опублікованого матеріалу наукового характеру, який перенаправляє на вебсайт (вебсторінку) видання, де розміщений цей матеріал; 4) наявність вебсайту видання з українським та англійським інтерфейсами (інтерфейс може мати інші іноземні мови, пов'язані зі сферою поширення видання); 5) розміщення на платформі «Наукова періодика України» в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського та в Національному репозитарії академічних текстів у разі відкритого доступу електронних копій видання тощо.

«Реєстр наукових фахових видань України» розрахований на науковців, освітян, інноваторів, наукові установи та організації України, заклади вищої освіти, юридичних та фізичних осіб, що створюють або мають на меті використання науково-технічного потенціалу України.

Демонстраційна версія доступна з 22 грудня 2018 р. на сайтах УкрІНТЕІ та МОН України.

Ресурс наповнено актуальним верифікованим контентом, що складається з метаданих про українські фахові видання, і має таку структуру даних:

- назва видання;
- найменування засновника (співзасновників);
- галузь науки;
- дата наказу про включення до переліку фахових видань або поновлення у ньому;
- спеціальність;
- посилання на вебсайт видання;
- посилання на вебархіви видання;
- ISSN (print, online);
- мови видання, а також мови рефератів до статей;
- тематика видання;
- реєстраційні дані друкованого видання;

- періодичність випуску (згідно реєстраційного свідоцтва та фактична);
 - дата заснування;
 - сфера розповсюдження;
 - відомості про рецензування (одностороннє «сліпе», двостороннє «сліпе», відкрите, зовнішнє, внутрішнє);
 - наявність DOI;
 - міжнародні бази і каталоги, в яких індексується видання (із відповідним посиланням);
 - URL сторінки видання у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського;
 - контактні дані (телефон, факс, поштова та електронна адреса) тощо.
- Програмно забезпечена можливість простого та розширеного пошуку, доступна опція сортування отриманих результатів.

Національний репозитарій академічних текстів [<https://nrat.ukr-intei.ua/>] – це загальнодержавна розподілена електронна база даних, в якій накопичуються, зберігаються і систематизуються академічні тексти. Започаткований 2018 року Українським інститутом науково-технічної експертизи та інформації. Станом на кінець 2021 року містить близько 325 тисяч документів.

Призначення Національного репозитарію – зробити максимально доступною для суспільства наукову інформацію України і світу, що сприятиме розвитку освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, шляхом поліпшення доступу до академічних текстів та сприяння академічній доброчесності.

До Національного репозитарію включаються такі академічні тексти:

- дисертації на здобуття наукових ступенів та автореферати дисертацій;
- кваліфікаційні випускні роботи здобувачів вищої освіти;
- статті у наукових виданнях, у тому числі всі статті (сукупність статей), на підставі захисту яких присуджено науковий ступінь;
- монографії, у тому числі ті, на підставі захисту яких присуджено науковий ступінь;
- наукові видання;
- звіти у сфері наукової і науково-технічної діяльності;
- депоновані наукові роботи;

– підручники, навчальні посібники та інші науково- та навчально- методичні праці;

– публікації, розміщені авторами на Інтернет-платформах для обміну науковими публікаціями.

Національний репозитарій складається з центрального репозитарію, що підтримується розпорядником Національного репозитарію, і локальних репозитаріїв, що підтримуються інституціональними учасниками.

До Національного репозитарію включаються всі академічні тексти незалежно від дати їх створення та оприлюднення у визначеному регламентом порядку.

Національний репозитарій надає відкритий доступ користувачам до інформації, що в ньому міститься, зокрема до реєстру академічних текстів, а також їх електронних версій та інших пов'язаних з ними даних, розміщених на умовах відкритого доступу

Відкритий український індекс наукового цитування (Open Ukrainian Citation Index; OUCI) [<https://ouci.dntb.gov.ua/>] – це пошукова система і база даних наукових цитувань, які надходять від усіх видань, що використовують сервіс Cited-by від CrossRef та підтримують Ініціативу з відкритих цитувань. Започаткований 2019 року Державною науково-технічною бібліотекою України. Станом на грудень 2021 року системою проіндексовано 130 млн публікацій з усього світу, серед яких – понад 360 тисяч публікацій у наукових фахових виданнях України.

Система OUCI покликана спростити пошук наукових публікацій, привернути увагу редакцій до проблеми повноти та якості метаданих українських наукових видань, покращити представлення українських наукових видань у спеціалізованих пошукових системах, дозволити бібліометристам вільно вивчати зв'язки між авторами та документами з різних наукових дисциплін насамперед у галузі суспільних та гуманітарних наук.

Пошукова система і база даних наукових цитувань Open Ukrainian Citation Index розраховує метрики на основі відкритих даних бази Crossref (наприклад, h-індекс та i10-індекс журналів). Також система OUCI пропонує рейтинги українських журналів за кількістю їх публікацій та за кількістю їх цитувань (відповідно до наукових галузей). Метрики OUCI повинні полегшити користувачам пошук релевантної інформації та допо-

могти авторам з вибором оптимального журналу для представлення результатів наукового дослідження.

Відкритий український індекс наукового цитування пропонує такі переваги учасникам цифрової наукової комунікації:

1. Автори можуть перевірити, як питомий журнал представлений у системі наукової комунікації та обрати найкращий варіант для публікації своїх результатів наукових досліджень. Для українських видань є можливість переглянути картку журналу, що містить додаткову інформацію про видання, кількість публікацій, цитувань, найцитованіші публікації видання та деякі наукометричні показники. У розділі «Аналітика» можна переглянути топи українських журналів за кількістю публікацій та за кількістю цитувань, а також порівняти між собою журнали певних спеціальностей.

2. Редактори наукових журналів з допомогою OUCI можуть проводити пошук рецензентів для оцінки рукописів.

3. Засновники журналів можуть проводити пошук потенційного редактора та членів редакційної колегії, або ж переглядати науковий доробок певного автора.

Open Science In Ukraine (OSU) [<https://openscience.in.ua/>] – це комерційний проєкт, що надає послуги комплексної підтримки наукових журналів в Інтернеті.

Основні напрями діяльності Open Science In Ukraine:

- підтримка сайтів для наукових журналів на платформі Open Journal Systems;
- оформлення наукової інформації за стандартами Scopus та Web of Science;
- реєстрація цифрових ідентифікаторів (DOI) для наукових видань;
- консультування, надання корисної інформації авторам і редакторам;
- підтримка переліку «Всі українські наукові журнали у базах Scopus та Web of Science».

Окрім перелічених комерційних послуг, проєкт створює та підтримує базу знань з питань цифрової наукової комунікації. На сайті проєкту у вільному доступі можна знайти методичні рекомендації, що стосуються, зокрема:

– вимог та процедур подачі анкети наукового видання до міжнародних баз даних CrossRef, Directory of Open Access Journals, ERIH Plus, Index Copernicus, Open Journal System, Scopus, Web of Science тощо;

– алгоритмів визначення цитованості та коефіцієнту впливовості (імпакт-фактору) наукового видання, квартиля журналу в наукометричних системах;

– технологічних процесів уніфікації та експорту метаданих, створення резервних копій сегментів інформації у міжнародних наукових реєстрах тощо.

Одним з найпопулярніших продуктів сайту Open Science in Ukraine є перманентно оновлюваний перелік українських наукових журналів, які індексуються в міжнародних наукометричних базах Scopus та/або Web of Science Core Collection [<https://openscience.in.ua/ua-journals>]. Станом на грудень 2021 року перелік містить метричні показники 138 видань.

НАУКОВІ МЕТАДАНИ

Наукові метадані – це дані про наукові дослідження. Вони надають інформацію про те, хто, де, коли, чому і як створив ці дані, умови доступу та умови використання даних. Метадані підтримують процеси управління, пошуку, розуміння та повторного використання даних. Оскільки дані досліджень все більше зберігаються в електронному вигляді, а видавці мають свою власну політику доступу до опублікованих матеріалів, важливе значення має створення метаданих для даних досліджень. Крім того, надання стандартних метаданих сприяє тому, що кінцеві користувачі можуть правильно цитувати та інтерпретувати дані і результати досліджень. Якісні метадані гарантують, що дані будуть знайдені та інтерпретовані належним чином. Метадані є частиною ширшої контекстної інформації, яка супроводжує дані, щоб гарантувати, що їх можна знайти та зрозуміти з часом. Яку саме інформацію слід фіксувати в метаданих, є важливим і складним завданням. Для цифрових архівів дослідницьких даних ключовими метаданими є: назва; імена авторів/творців; ключові слова; стисла анотація/реферат із детальним описом даних; зв'язок даних з іншими е-ресурсами; дати створення/отримання даних. Існують встановлені стандарти метаданих такі як загальноєвропейський формат дослідницької інформації (CERIF), Dublin Core Metadata Initiative (DCMI) та ін.

До наукових метаданих також відносять метадані, які описують не лише ресурс, а й людей та організації, які певним чином зробили внесок у створення ресурсів, наприклад, творців наукового контенту, видавців, дослідницькі центри. Традиційно відомості про особу або організацію, які зробили внесок у створення наукового ресурсу, включаються до запису метаданих з використанням їх імені або ідентифікатора, який пов'язує ім'я особи або назву організації з цим унікальним ідентифікатором. Ці цифрові ідентифікатори імен мають вирішальне значення для функцій пошуку наукової інформації. Цифрові ідентифікатори імен та назв установ допомагають користувачам знайти контекстну інформацію про авторів і учасників створення наукового продукту. Відображений у вигляді вебпосилання, ідентифікатор імені може допомогти перейти від наукового ресурсу до контекстної інформації про особу або організацію, які зробили внесок у створення ресурсу.

FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, Re-usable). Принципи FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, and Re-usable – пошук, доступність, сумісність та повторне використання). Пошук (Findable): метадані та дані повинні легко знаходитись як людьми, так і комп'ютерами. Доступність (Accessible): після знаходження потрібних даних користувачу необхідно повідомити, як можна отримати доступ до них (включно з автентифікацією та авторизацією). Сумісність (Interoperable): дані необхідно інтегрувати з іншими даними, в них має бути закладена можливість взаємодіяти з програмами та робочими процесами для аналізу, зберігання та обробки. Повторне використання (Re-usable): кінцевою метою FAIR є оптимізація повторного використання даних, для цього метадані та дані повинні бути добре описані, щоб їх можна було відтворити та/або об'єднати з різною метою. Принципи FAIR розроблені групою FORCE11, створеною у 2011 році, яка є спільнотою науковців, бібліотекарів, архівістів, видавців та грантодавців, яка органічно виникла, щоб сприяти змінам у напрямку вдосконалення створення та обміну знаннями в сучасних наукових комунікаціях шляхом ефективного використання інформаційних технологій. Метою роботи групи є сприяння тому, щоб онлайн-версії «наукових результатів» не просто тиражували форми, аналогічні друкованим виданням, а використовували додаткові функціональні можливості, що надаються цифровим ландшафтом. З 2013 року міжнародна група дослідників підтримує проєкт Альянсу дослідницьких даних (Research Data Alliance, RDA), щоб забезпечити обмін науковими даними у глобальному масштабі.

CERIF (Common European Research Information Format – спільний європейський формат наукової інформації). Для підтримки цілісної системи дослідницької інформації призначений формат CERIF (Common European Research Information Format – спільний європейський формат наукової інформації), розроблений міжнародною некомерційною асоціацією euroCRIS (заснована у 2002 році). Місією euroCRIS є сприяння співпраці та обміну знаннями у науковому середовищі та забезпечення сумісності дослідницької інформації за допомогою CERIF. До сфер діяльності, якими опікуються учасники EuroCRIS, також відносяться дослідницькі бази даних, наукові дані відкритого доступу, інституційні репозитарії, механізми доступу та обміну науковою інформацією, стандарти та найкращі практики створення RIS (систем наукової інформації). Проєкт також підтримує

DRIS (Directory of Research Information Systems – каталог систем наукової інформації) – реєстр наявних інформаційних систем в Європі (та за її межами), які можуть бути віднесені до елементів електронної дослідницької інфраструктури. Для приєднання до реєстру необхідно заповнити відповідну форму на сайті. Стандарт CERIF рекомендований з 2000 р. державам-членам ЄС для організації наукової інформації та створення записів про дослідницьку діяльність.

Більшість європейських країн збирають і зберігають наукову інформацію в цифрових сховищах різного рівня: національних, регіональних, інституційних, функціональних або тематичних. Для того, щоб отримати додаткову цінність від даних та знань, створити рівні умови для всіх учасників дослідницького процесу та зробити об'єктивнішими оцінки наукової діяльності, дані, розподілені за різними системами, мають бути узгоджені за своєю структурою з метою подальшої інтеграції та інтерпретації. CERIF для вирішення цих завдань передбачає автоматизований обмін науковою інформацією та інтероперабельність дослідницьких даних. Метою розробки стандарту є надання оптимальними засобами значних переваг для науковців (автоматизоване резюме, бібліографія, список участі у проєктах, створення інституційних вебсторінок тощо).

Основними структурними інформаційними блоками стандарту CERIF є: Персоналія, Проєкт, Установа, Публікація, Продукт, Патент, Сервіс, Обладнання, Засіб. Стандарт також передбачає складні семантичні взаємовідносини між цими структурними категоріями. Ядром концептуальної схеми метаданих CERIF є базові сутності Персоналія, Проєкт, Установа, основні результати наукової діяльності представлені сутностями Публікація, Патент, Продукт. До допоміжних сутностей другого рівня віднесено Сервіс, Обладнання, Засоби, які можуть бути представлені комп'ютерами, телекомунікаційними системами, програмним забезпеченням, приладами, фінансуванням тощо.

Член робочої групи з розробки CERIF Бріджит Йорг (Бібліотека Міддлсекського Університету, Великобританія) зазначає, що у 2010 р. підсумковий звіт констатував, що загальний стандарт вигідний не тільки для управління інформацією, а й для розширеного аналізу даних та надання доступу до даних, інформації та знання. Аналіз різних систем обміну науковою інформацією показав, що поєднання різних стандартів завжди призводить до втрати

частини даних у порівнянні з використанням усіма системами єдиного стандарту.

Сьогодні CERIF є базовим стандартом для європейської системи наукової інформації OpenAIRE, яка формує наймасштабніший репозитарій відкритого доступу до наукових текстів в Європейському Союзі.

ЦИФРОВІ ІДЕНТИФІКАТОРИ

DOI (Digital Object Identifier). Цифровий ідентифікатор об'єкта (англ. Digital Object Identifier, DOI) – це літерно-числовий код, який використовується для однозначної ідентифікації об'єктів наукової інформації. Широко використовується в основному для ідентифікації академічної інформації, такої як журнальні статті, звіти про дослідження, набори даних та офіційні публікації. Впроваджений 2000 року Міжнародною агенцією цифрової ідентифікації об'єктів. Затверджений Міжнародною організацією зі стандартизації (ISO). В Україні використання DOI у науковій періодиці стало обов'язковим згідно п. 6 Порядку формування Переліку наукових фахових видань України (Наказ Міністерства освіти і науки України № 32 від 15.01.2018 р.).

DOI надається кожній статті у науковому фаховому видання окремо, а також усьому номеру в цілому. Для реєстрації DOI вповноважена особа редакції наукового фахового видання має виконати таку послідовність дій:

1) укласти угоду з агенцією CrossRef або її ліцензованими регіональними партнерами;

2) оплатити індекси за поточним преїскурантом [<https://www.crossref.org/fees/>] (залежить від типу матеріалів; зокрема, для стандартної журнальної статті незалежно від обсягу вартість надання DOI становить 1 долар США, для грантової заявки – 2 долари США, для рецензії – 25 центів США тощо);

3) зазначити отримані від CrossRef ідентифікатори у друкованому номері видання та на його вебсайті;

4) згенерувати XML-файли статей з визначеним набором метаданих і зареєструвати їх на сайті CrossRef для подальшого індексування цих публікацій в Інтернеті.

DOI для документа залишається фіксованим протягом усього терміну його існування, тоді як його розташування та інші метадані можуть змінюватися. Посилання на онлайн-документ за його DOI має забезпечити більш стабільне посилання, ніж просто використання його URL-адреси. Але щоразу, коли URL-адреса змінюється, видавець має оновлювати метадані, щоб DOI посилався на нову URL-адресу.

Цифровий ідентифікатор об'єкта має сталу структуру, що складається з трьох елементів:

1. <http://dx.doi.org/> – doi-директорія, наявність якої перетворює DOI на гіперпосилання.

2. 10.XXXX(X) – doi-префікс, що вказує видавця даного електронного об'єкта (при зміні власника журналу DOI не змінюється, тому префікс вказує лише видавця, а не того, хто є власником на цей час). Містить сталий позначник 10. та 4 або 5 цифр після нього. Цей код присвоюється реєстраційним агентством видавцю.

3. PS.2020.67.6 – doi-суфікс, що має бути унікальним й ідентифікувати окремий об'єкт (яким може бути журнал, стаття, частина публікації, рисунок, таблиця, звіти, дисертації, аудіо, відео). Видавець має самостійно вирішити, яким буде суфікс його публікацій. Дозволено використання літер, цифр і певних символів.

Перевірити коректність зазначення DOI у бібліографії можна на офіційному сайті проекту [<https://www.doi.org/index.html>] через пошуковий рядок.

CrossRef [<https://www.crossref.org/>] – це започатковане 1999 року в США об'єднання видавців наукових публікацій (журналів, монографій, збірників матеріалів конференцій), створене з метою розробки та підтримки всесвітньої високотехнологічної інфраструктури наукових комунікацій. Головним завданням CrossRef є сприяння широкому використанню інноваційних технологій для прискорення і полегшення наукових досліджень.

Особлива увага Crossref зосереджена навколо питань розбудови електронної інфраструктури взаємної цитованості наукових публікацій. Асоціація Crossref підтримує спільну всесвітню службу взаємної цитованості, яка функціонує як своєрідний шлюз між електронними платформами видавців. Ця служба не зберігає повні тексти наукових публікацій, але вона зберігає інформацію про зв'язки публікацій через технологію Digital Object Identifier (Crossref DOI), а також метадані опублікованих наукових матеріалів. Завдяки цій системі дослідники можуть використовувати функціональність рівня глобального науково-видавничого середовища.

Членами Crossref наразі є 5 тис. видавців з усього світу. База даних цитувань Crossref охоплює понад 75 млн журнальних статей та інших типів наукових публікацій (монографій, наборів даних, дисертацій, технічних звітів).

Для роботи з публікаціями, проіндексованими в системі, використовується сервіс відкритих метаданих Crossref Metadata Search [<https://search.crossref.org/>]. Crossref Metadata Search дозволяє шукати серед майже усіх записів Crossref журнальні статті та матеріали конференцій. Він підтримує такі функції:

- Підтримка ORCID
- Інтерфейс користувача
- Фасетні пошуки
- Копіювання результатів пошуку як відформатованих цитат за допомогою CSL COINS для імпорту результатів у Zotero та інші інструменти керування документами
- Відкриті програмні коди API, що дозволяють інтегрувати Crossref Metadata Search у власні програми, плагіни користувача тощо.
- Базова підтримка OpenSearch, що дозволяє інтегрувати Crossref Metadata Search у панель пошуку браузера.
- Пошук конкретного Crossref DOI
- Пошук конкретного Crossref ShortDOI
- Пошук статей у певному журналі за ISSN журналу
- Посилання на будь-які патенти, які посилаються на певний DOI Crossref

ORCID (Open Researcher and Contributor Identity Document) – це відкритий ідентифікатор дослідника та постачальника даних. Некомерційний проєкт зі створення міжнародного реєстру вчених. Проєкт було започатковано у жовтні 2012 року у Вілмінгтоні (штат Делавер, США) кількома співробітниками Crossref, Wiley-Blackwell та Springer Nature.

На сайті проєкту кожному учаснику присвоюється унікальний 16-значний номер, відкритий ідентифікатор дослідника. Цей номер генерується автоматично, не кодуючи жодної інформації про конкретну людину, та відіграє роль інструмента авторитетного контролю. Цифрова реєстрація на ORCID:

- вирішує проблему ідентифікації вчених з однаковими іменами та прізвищами;
- уніфікує різночитання імені дослідника (зокрема, пов'язане з використанням омографів);

– усуває проблему дескриптивних розбіжностей у національних стандартах бібліографічного опису.

Станом на кінець 2021 року на сайті ORCID зареєстровано понад 11 мільйонів облікових записів науковців. У реєстрі ORCID наведено бібліографічну інформацію щодо майже 56 мільйонів публікацій, і зокрема, щодо 20,5 мільйона публікацій з ідентифікатором DOI.

Ідентифікатор ORCID забезпечує:

– коректну цитованість статей (ті не «втрачаються» пошуковими системами);

– зосередження в одному профілі всієї ключової інформації про персоналію та її публікаційну активність;

– можливість подавати свої статті в престижні міжнародні наукові видання;

– можливість формування особистого рейтингу в Українському індексі наукового цитування;

– можливість участі в рейтингах міжнародного рівня;

– можливість брати участь у подачі заявок на гранти.

НАУКОМЕТРІЯ. НАУКОМЕТРИЧНІ ПОКАЗНИКИ

Наукометрія

Галузь наукознавства, що здійснює статистичні дослідження структури та динаміки наукової діяльності.

Об'єкт наукометрії – наукова сфера суспільства.

Предмет наукометрії – експертне оцінювання та прогнозування дослідницької діяльності на основі моніторингу наукових комунікацій.

Методи наукометрії – бібліометричні, імовірно-статистичні та експертних оцінок.

По суті, наукометрія стосується всіх кількісних аспектів, пов'язаних із виробництвом і поширенням наукових знань. Це інструмент підтримки прийняття рішень, науково обґрунтовані закономірності дослідницької діяльності, в тому числі із застосуванням сучасних інформаційних технологій та останніх досягнень статистики, теорії вимірювань, інформатики та теорії управління.

Термін «наукометрія» був уведений у науковий обіг радянським філософом і математиком В. В. Налімовим. В монографії «Наукометрия. Изучение развития науки как информационного процесса» (1969 р.) він дає визначення «наукометрії» – «Будем называть наукометрией количественные методы изучения развития науки как информационного процесса». До проблематики наукометрії відносять наступне коло питань: інформаційна модель розвитку науки, зростання інформаційних потоків, цитованість літератури, вивчення внутрішніх зв'язків в науці на основі бібліографічних посилань, оцінювання внеску окремих країн у світовий науковий інформаційний потік, процес статистичного аналізу наукових напрямків.

Бібліометрія

Застосування математичних і статистичних методів до вивчення книжок та інших засобів комунікації. Ввів дане визначення в науковий обіг А. Прічард в 1969 р. При цьому він зазначив, що «краса» нового терміна полягає в тому, що він аналогічний терміну «наукометрія», що означає застосування кількісних методів до історії науки, і тому має з ним багато

спільного. Справді, хоча терміни не еквівалентні, оскільки мають різні предмети дослідження, перетин цих двох дисциплін виявляється дуже сильним: бібліометрія, як правило, вивчає потік науково-технічної інформації, а в наукометрії широко використовується бібліометричний апарат.

Наукометричні системи

Бібліографічні та/або реферативні бази даних, які є інструментом для відстеження цитованості наукових публікацій, а також формування статистичних показників, що характеризують стан та динаміку показників затребуваності, активності та індексів впливу діяльності окремих науковців та дослідницьких організацій.

Scopus – найбільша в світі реферативна база даних і наукометрична платформа, що була створена в 2004 р. видавничою корпорацією Elsevier. Станом на грудень 2021 р. Scopus містить понад 81 млн записів. Хронологічне охоплення статей – з 1823 р., хронологічне охоплення наукометричного апарату – з 1996 р. Наукометричний апарат бази даних забезпечує облік публікацій науковців і установ, у яких вони працюють, та статистику їх цитованості. В системі 17 млн профілів дослідників та 80 тис. профілів установ. Scopus надає гіперпосилання на повні тексти матеріалів. База даних доступна за умов підписки через вебінтерфейс.

SciVal – онлайн-платформа для моніторингу та аналізу міжнародних наукових досліджень з використанням інструментів візуалізації та сучасних метрик цитування, економічної та соціальної ефективності. Модульна платформа SciVal забезпечує подання та оцінку результатів науково-дослідної діяльності понад 12 тис. організацій (вузів, державних та корпоративних науково-дослідних центрів) з 230 країн, дозволяє організаціям та їх керівникам оптимізувати стратегічне вкладення коштів, а також ефективно визначати подальші напрямки дослідницької роботи та приймати раціональні рішення при виборі персоналу та партнерів. Джерелом даних для SciVal є база даних Scopus – найбільша база даних анотацій та цитування літератури, що рецензується, що включає близько 23 тис. видань від понад 5000 видавництв, а також книжкові видання, доповіді конференцій та патентні записи від 5 патентних відомств.

Web of Science (WoS) – це реферативна наукометрична база даних наукових публікацій компанії Clarivate Analytics (володіє з 2016 р.). Станом на 2021 р. WoS пропонує доступ до 18 тис. назв найбільш авторитетних академічних журналів, а також збірників наукових праць та комплектів первинних наукових даних. Наукометричний апарат платформи забезпечує відстеження показників цитованості публікацій з ретроспективою до 1900 р. Одним з ключових концептів наукометричного апарату платформи є імпаکت-фактор (індекс впливовості) наукового видання.

InCites – це спеціалізований вебінструмент оцінки досліджень, який допомагає розробити стратегію їх проведення. InCites дозволяє аналізувати ефективність роботи організацій, відстежувати спільну діяльність, знаходити впливових дослідників, демонструвати сильні сторони та відкривати нові можливості науковців та установ. Джерелом даних для InCites є база даних Web of Science Core Collection; дані оновлюються щомісяця. Повний набір даних InCites поширюється ретроспективно до 1980 року.

Google Scholar є вільно доступною пошуковою системою, яка спеціалізується на індексації наукових публікацій (статей, книг, препринтів та іншого). Google Scholar індексує публікації, що зберігаються в репозитаріях або знаходяться на сайтах наукових колективів чи окремих вчених.

В результаті пошуку формується список, в якому джерела (статті, книги, дисертації) розташовані залежно від місця публікації, ким створений документ, по частоті цитування і як недавно був процитований документ. Пошукова система Google Scholar повідомляє користувачеві назву, фрагмент тексту і гіперпосилання на документ. Посилання на безкоштовні повні тексти публікацій мають позначки [PDF]. Google Scholar містить відомості не лише про онлайніві, але і про друковані статті. У списку результатів пошуку офлайніві статті мають позначку [Citation]. За гіперпосиланням «Cited by .» можна отримати відомості про те, скільки і які саме документи посилаються на конкретну публікацію в межах бази даних. У списку результатів може бути декілька посилань на матеріали, що відносяться до однієї і тієї ж статті.

Scimago Journal & Country Rank (SJR) – це загальнодоступний портал, який включає журнали та наукові показники країни, розроблені на основі інформації, що міститься в базі даних Scopus (Elsevier BV). Ці показники можна використовувати для оцінки та аналізу наукових

областей. Журнали можна порівнювати або аналізувати окремо. Рейтинг країн також можна порівнювати або аналізувати окремо. Журнали можна згрупувати за предметною областю (27 основних тематичних областей), предметною категорією (313 окремих предметних категорій) або за країною. Дані про цитування отримані з понад 34 100 найменувань від понад 5000 міжнародних видавців і показники ефективності країни з 239 країн по всьому світу.

Journal Citation Reports (JCR) – система формування звітів про цитування журналів, що генерує імпаکت-фактори журналів (разом з іншими даними про цитування) з більш ніж 12 тис. журналів і матеріалів конференцій, проіндексованих у Web of Science. Щороку JCR має два реєстри: Science Edition – понад 8600 журналів у 176 тематичних категоріях і Social Sciences Edition – понад 3100 журналів у 56 тематичних категоріях.

Dimensions – платформа, що поєднує базу даних цитувань, набір аналітичних інструментів, розширений пошуковик наукових публікацій та зручний доступ до повних текстів. Функціонал Dimensions ділиться на дві частини: доступну для широкого загалу і лише для передплатників. У відкритому доступі – відомості про наукові публікації. У закритій частині – дані про клінічні дослідження, гранти та патенти. Цією частиною системи можуть користуватися лише організації, які оформили передплату, і вона недоступна індивідуальним користувачам. У відкритій частині бази зберігається 120 мільйонів записів про публікації. Ці дані надходять в Dimensions безпосередньо від видавництв, зареєстрованих агентством CrossRef, що видає ідентифікатор DOI. Крім того, по частині з цих записів виконується повнотекстовий пошук. Деякі з них опубліковані у вільному доступі, але багато інших стали доступні компанії Digital Science (розробник системи) в результаті партнерських угод. Ці дані отримані від більш ніж 100 наукових, технічних і медичних видавництв, включаючи деякі найбільші в світі.

Бібліометричні профілі

Бібліометричний профіль вченого – декларація про наукову діяльність. Це сукупність інформації в наукометричній системі щодо: місця роботи автора, його публікацій та їх цитованості, років публікаційної

активності, галузі досліджень, співавторства, бібліометричних показників (індекс цитування, індекс Гірша тощо), списку використаних в роботах літературних джерел тощо. Бібліометричні профілі в окремих базах даних формуються автоматично при опублікуванні автором навіть однієї статті (вченому присвоюється унікальний ідентифікатор Author ID в Scopus), в інших – створено спеціальні інструменти об'єднання й коригування даних автора (ResearcherID у Web of Science, бібліометричний профіль у Google Академія тощо). У той же час через різні варіанти написання, зміни прізвища або різні транслітерації і переклад в системах, різну кількість ініціалів чи відсутність у статті даних про місце роботи автора або за наявності різних варіантів написання установи, до якої відноситься автор – формуються кілька профілів одного і того ж ученого. Інструментарій Web of Science і Scopus дає можливість авторам у формі зворотного зв'язку виправити неточності.

Бібліометричний профіль установи – впорядкована інформація щодо однозначної ідентифікації та репрезентації наукової установи в наукометричній системі, публікаційної активності співробітників установи та аналізу їх цитування. За аналогією з профілями авторів для установ, співробітники яких опублікували більше однієї статті у виданнях, що індексуються в наукометричних системах, автоматично створюються профілі з унікальними ідентифікаторами установ. В інших – є можливість створення і коригування профілю. Складність полягає в тому, що це може робити відповідальна особа, яка володіє інформацією: чи відбувалася зміна назв та відомчої належності установи; чи був поділ і злиття наукових установ; відслідкувати наявності друкарської помилки в назвах установ; випадки скорочень назв (які можуть збігатися зі скороченнями інших установ); неповне написання назви; вірне зазначення авторами своїх афіліацій; випадки різного перекладу назв, а також різні типи транслітерації кирилиці в латиницю; випадки з публікаціями філій установ у інших містах.

Бібліометричний профіль журналу – впорядкована інформація в наукометричній системі щодо всіх публікацій даного журналу та аналізу їх цитування.

Наукометричні показники

Індекс цитування – прийнята в науковому світі міра «значущості» праць якого-небудь ученого. Величина індексу визначається кількістю посилань на публікації вченого у реферованих наукових періодичних виданнях. Індекс цитування є одним з найпоширеніших бібліометричних показників. Наявність у науково-освітніх організаціях вчених, які мають високий індекс цитування, говорить про високу ефективність та результативність діяльності установи в цілому.

Індекс Гірша (h-index) є кількісною характеристикою продуктивності вченого, заснованою не тільки на кількості цитувань його публікацій, але і на кількості цих публікацій. Він розраховується за спеціальною формулою: h-індекс вченого рівний N, якщо він опублікував N статей, на кожна з яких послалися як мінімум N раз. Індекс Гірша розраховують для оцінки продуктивності окремих науковців, наукових груп, установ, видань, чи країн. Даний показник запропонований в 2005 р. американськими фізиком Хорхе Гіршем з університету Сан-Дієго, Каліфорнія.

Імпакт-фактор (ІФ або IF) – коефіцієнт впливовості, формальний чисельний показник інформаційної значимості наукового журналу. Показник розраховується як кількість посилань у конкретному році на опубліковані в журналі статті за попередні 2–3 роки. Вважається, що чим вище значення імпакт-фактору, тим вищі наукова цінність та авторитетність журналу. Імпакт-фактор був розроблений Ю. Гарфілдом, засновником Інституту наукової інформації (ISI). Він розраховується щорічно, починаючи з 1975 р., для журналів, які включені у базу Journal Citation Reports (JCR) компанії Clarivate Analytics.

Квартиль (чверть) Q – це категорія наукових журналів, яку визначають бібліометричні показники, які відбивають рівень цитованості, тобто затребуваність журналу науковим співтовариством. Журнали з вузької предметної області ранжуються за зменшенням відповідного показника: Імпакт-фактор Journal Citation Reports (JCR) – для бази даних Web of Science, що індексує близько 12 500 журналів; SCIMago Journal Rank (SJR) – для бази даних Scopus, що індексує близько 21 тис. журналів. Отриманий список поділяється на 4 рівні частини. В результаті ранжування кожен журнал потрапляє в один із чотирьох кварталів: від Q1 (найвищий, до якого нале-

жать найбільш авторитетні іноземні журнали) до Q4 (найнижчий). Система квартилів дозволяє найбільш об'єктивно оцінити якість – рівень журналу незалежно від предметної області.

Альтметрики – це методи наукометрії, які оцінюють результати науково-дослідної діяльності не на основі кількості цитувань публікацій у наукових журналах, а за їх присутністю, згадуванням, оприлюдненням і використанням в мережі Інтернет. Альтметрики вимірюють рівень уваги до результатів наукової роботи (завантажування, перегляди публікацій), їх поширення (обговорення в блогах і на форумах, оприлюднення в новинах, репости в соціальних мережах) і вплив, який вони чинять на суспільство (наприклад, посилення на наукову публікацію в експертних висновках і урядових документах). Традиційні метрики залишаються значущими, але їх може бути недостатньо для вимірювання нових робіт, особливо за межами експертного оцінювання. Термін «altmetrics» був запропонований в 2010 р. для узагальнення використовуваних на той час нетрадиційних методів оцінки якості наукових публікацій. Вперше про це було згадано в праці Дж. Пріма (у співавторстві) (італ. «Altmetrics: a manifesto», 2010).

Альтернативні індикатори стали стандартною частиною наукової комунікаційної інфраструктури і добре використовуються в програмах інтелектуального аналізу тексту та визначення впливу.

СТИЛІ ЦИТУВАНЬ ТА РЕФЕРЕНС-МЕНЕДЖЕРИ

Однією з найважливіших складових коректного представлення публікації у базах даних наукової інформації є оформлення бібліографічних списків за загально визнаними стандартами цитування, що індексуються пошуковими системами. Розбіжності у національних стандартах цитувань (загалом у світі налічується близько 7 тисяч стилів цитування), а у випадку України ще й кирилична графічна система мови спонукають до впровадження у науковий обіг міжнародних стилів цитувань, що уніфікують правила передачі основних відомостей про науковий текст та уможливають вільну циркуляцію бібліографічної інформації.

При цьому цілком логічно, що бібліографічну підтримку наукового дослідження покладено саме на фахівців бібліотеки, що є носіями необхідних компетентностей у цій царині. Важливо підкреслити, що міжнародні стилі цитування не замінюють собою національний стандарт оформлення бібліографічного посилання (чинний наразі ДСТУ 8302:2015), а використовуються нарівні з ним, і саме цим стандартом регламентується сфера їх використання.

У структурі сервісів підтримки досліджень бібліографічний менеджмент відіграє помітну роль. Фактично всі проаналізовані вище бібліотеки надають своїм користувачам бібліографічний супровід або у формі персоналізованого консультування, або через мануали щодо користування автоматизованими бібліографічними сервісами (референс-менеджерами).

Для представлення публікацій українською мовою у престижних міжнародних бібліографічних та реферативних базах даних на кшталт Scopus, Web of Science, Index Copernicus, Crossref тощо списки літератури (references) оформлюють за одним із загально визнаних стилів цитування:

- **MLA** (Modern Language Association) style,
- **APA** (American Psychological Association) style,
- **Chicago** / Turabian style,
- **Harvard** style,
- **ACS** (American Chemical Society) style,
- **AIP** (American Institute of Physics) style,
- **IEEE** (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style,

- **Vancouver style**,
- **OSCOLA** (Oxford University Standard for the Citation of Legal Authorities),
- **APS** (American Physics Society) style,
- **Springer MathPhys Style**.

Саме ці 11 стилів є рекомендованими Наказом МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40.

Кожен із наведених стилів цитування має власну специфіку та орієнтований на особливості документів у різних галузях знань (наприклад, стиль IEEE застосовується при оформленні бібліографії у публікаціях комп'ютерної тематики, бо є краще адаптованим до цитування технічних інструкцій та звітів; стиль OSCOLA використовують в юриспруденції, адже той розрахований на коректне цитування законів та нормативно-правових документів).

У сфері гуманітарних наук (історія, соціологія, психологія тощо) найбільше поширення отримав стиль цитування, розроблений Американською психологічною асоціацією (APA). Більшість наукових фахових видань України вимагають оформлення бібліографічних посилань саме цим стилем.

Основні відмінності між ДСТУ 8302:2015 та стилем цитування APA:

1. За ДСТУ 8302:2015 у виданнях з багатьма авторами допускається позначка [та ін.], якщо авторів більше 4-ох. Стиль APA дозволяє неповну згадку про авторський колектив тільки при наведеній інформації про сімох авторів. Наприклад:

Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. (за ДСТУ 8302:2015)

Zinn, H., Konopacki, M., Buhle, P., Watkins, J. E., Mills, S., Mullins, J. W... Komisar, R. (2008). A people's history of American empire: A graphic adaptation. New York, NY: Metropolitan Books (стиль APA)

2. Стиль APA пропонує інакшу послідовність структурних елементів бібліографічного опису. За ДСТУ 8302:2015 схема згрубша виглядає як [Автор(и). Заголовок : підзаголовок. Місто : Видавництво, рік. Сторінки], а стиль APA вимагає такої послідовності: [Автор(и). (Рік). Заголовок : Підзаголовок (курсивом). Місто : Видавництво. Сторінки].

3. Для кирилических джерел при оформленні reference вимагається транслітерація та переклад назви публікації (а для статей – ще й назви

періодичного видання). Існує низка програм та онлайн-сервісів для автоматичної транслітерації української мови латинським шрифтом, що відповідають чинному державному стандарту, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2010 р. № 55 «Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею». Ось один із таких онлайн-сервісів: <http://ukrlit.org/transliterations>

Слід також зазначити, що невід'ємною складовою бібліографічних посилань за будь-яким із рекомендованих стилів цитування є зазначення цифрового ідентифікатора публікації (здебільшого це Digital Object Identifier – DOI, іноді Publisher Item Identifier – PII, Serial Item and Contribution Identifier – SICI) та/або вебпосилання на повний текст документа в Інтернеті. Наслідком цієї нової етики оформлення посилань стало виокремлення вебліографії – окремого напрямку, що присвячений упорядкуванню цитувань виключно електронних публікацій.

Враховуючи чітку структурованість кожного стилю цитувань, що спирається на відповідним чином оформлені послідовності метаданих, цілком логічним технологічним рішенням стала поява референс-менеджерів – програмного забезпечення для автоматизованого укладання бібліографічних посилань за обраним стилем цитування. Завдяки інтегрованості з базами даних наукової інформації, ці автоматизовані інструменти дозволяють користувачеві впорядковувати бібліографічну інформацію відповідно до рекомендованих галузевих стандартів та вимог редакційних колегій, отримувати посилання на повнотекстові документи тощо.

До найбільш поширених референс-менеджерів належать BibDesk, EndNote, Mendeley, Zotero, RefWorks, Google Scholar Citation Manager, CrossRef Metadata Manager, OJS Referral Plugin тощо.

BibDesk – це бібліографічний менеджер вільного доступу для користувачів MacOS, що має відкритий програмний код і постійно доопрацьовується учасниками через платформу SourceForge. Формат метаданих BibTeX, що використовується у цьому ПЗ, є загальноприйнятим і вільно імпортується до таких великих мереж наукової інформації, як Google Scholar та ORCID. Джерелом бібліографічної інформації для BibDesk слугують такі авторитетні ресурси, як WorldCat, JSTOR, Web of Science, PubMed тощо. Інструментарій BibDesk дозволяє користувачеві знаходити

анотації до обраних публікацій та автоматично пропонує пов'язані статті, ґрунтуючися на пристатейних бібліографіях та ключових термінах.

EndNote – це комерційний пакет програмного забезпечення компанії Clarivate Analytics, доступний лише за розширеної передплати на Web of Science. Цей інструмент використовує власний формат бібліографічних даних ENL, імпорт яких підтримується більшістю сторонніх баз даних наукової інформації. Застосунок EndNote дозволяє не тільки створювати списки бібліографічних посилань із уже наявних у Web of Science публікацій, а й впорядковувати PDF-файли на жорсткому диску з автоматичним пошуком бібліографії до них в Інтернеті.

Mendeley – це пакет програмного забезпечення компанії Elsevier, інтегрований з базами даних Scopus та ScienceDirect. Окрім упорядкування бібліографічних посилань, застосунок пропонує перегляд повних текстів публікацій та інструменти онлайн-взаємодії між дослідниками. Програмне забезпечення використовує формат метаданих BibTeX та дає можливість згенерувати посилання за будь-яким з майже 7 тисяч існуючих стилів цитування або створити власний стиль цитування за довільно заданими параметрами.

Zotero – це безкоштовне програмне забезпечення з відкритим вихідним кодом для керування бібліографічними даними та дослідницькими матеріалами (наприклад, файлами PDF). Особливістю цього застосунку є інтеграція до браузера, що дозволяє, зокрема, зберігати у власній бібліотеці окремі вебсторінки та доступні PDF-файли та генерувати бібліографічні списки на їх основі, а також інтеграція з текстовими процесорами Microsoft Word, LibreOffice Writer і Google Docs. Великою перевагою Zotero є його мультиформатність: застосунок підтримує такі формати метаданих, як BibTeX, BibLateX, RefWorks, MODS, COinS, мову стилю цитування JSON, refer/BibIX, RIS, TEI, кілька різновидів RDF, Evernote і EndNote тощо.

У контексті сервісів підтримки досліджень науковими бібліотеками надається доступ до передплачених референс-менеджерів та створюються докладні інструкції з користування ними. Персоналізована консультація бібліотечних фахівців допомагає дослідникам визначити стиль цитування, прийнятий у конкретних галузях, окремих виданнях та оформити власну пристатейну бібліографію належним чином.

НАУКОВІ СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ

Academia.edu

<https://www.academia.edu>

Наукова соціальна мережа, започаткована 2008 року в США. Наразі об'єднує понад 170 мільйонів користувачів (більшість із яких є читачами, а не авторами наукових публікацій) й містить майже 30 мільйонів наукових текстів з усього світу та з усіх галузей знань.

Мережа Academia.edu підтримує ініціативу відкритого доступу та дозволяє вільно переглядати й зберігати публікації на персональний пристрій. Разом із тим, велика кількість послуг є доступною тільки для передплатників: зокрема, аналітика цитувань, формування особистого вебсайту, переклад статей, персоналізовані рекомендації (на основі семантичного аналізу мережа формує добірки публікацій схожої тематики та пропонує користувачам пакетне скачування) тощо.

Профіль науковця в Academia.edu містить: персональну інформацію, дані про професійну афіліацію, ключові терміни досліджень науковця, бібліографію та анотовані й повнотекстові публікації автора. Всі авторські профілі вже на етапі реєстрації отримують URL, що містить субдомен наукової установи, де працює дослідник, і за цими субдоменами формуються реєстри науковців окремих установ (наприклад, для Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за посиланням <https://nbuv.academia.edu/> згенеровано перелік підрозділів, співробітників та публікацій за даними всіх наявних реєстрацій). Втім, варто підкреслити, що на відміну від профілів установи у Scopus та Web of Science, такі реєстри в Academia.edu не доповнені жодними аналітичними інструментами та плагінами моніторингу публікаційної активності, а отже, непридатні для формування комплексного уявлення про наукову діяльність установи.

На суттєву критику наражається мережа Academia.edu й через можливість реєстрації в системі псевдонауковців та депонування ними неперевіжених аматорських робіт. Попри задекларовані мережею політики зовнішнього рецензування та відкритих відгуків на публікації, алгоритми експертної оцінки та відкликання робіт неналежної якості системою не налагоджено в повній мірі.

Подальший розвиток наукової мережі Academia.edu планується в фарватері популяризації науки та розвитку інструментів самоосвіти. Наукові профілі та архів публікацій і надалі будуть ядром системи, але дедалі більшої ваги набуватимуть нові послуги на кшталт просвітницьких та мотиваційних відеолекцій та курсів з розвитку кар'єри, спрямованих першочергово на позаакадемічну аудиторію. Комерціалізація ресурсу, акцент на нарощення кількості преміум-передплатників та ексклюзивного контенту, недоступного загалом, прямо суперечить задекларованим мережею відпочатку цінностям Відкритої науки.

ResearchGate

<https://www.researchgate.net/>

Наукова соціальна мережа, започаткована 2008 року в Німеччині. Об'єднує близько 20 мільйонів науковців з усього світу та з усіх галузей знань. Важливою відмінністю цієї мережі від Academia.edu є значно ретельніша перевірка професійної афіліації та деактивація сумнівних профілів, що робить спільноту ResearchGate меншою кількісно, але достовірнішою.

Профіль науковця у ResearchGate містить персональну інформацію, дані про інституційну афіліацію, ключові терміни досліджень науковця, бібліографію та анотовані й повнотекстові публікації автора, відомості про гранти та проекти, показники цитувань, метрики та рейтинги (окрім загальноновизнаного індексу Гірша, мережа пропонує власну розробку – рейтинг RG Score, що базується на показниках взаємодії (читання, цитування, коментування тощо) всіх користувачів мережі з оприлюдненими у профілі публікаціями автора). Окрім самодепонування наукових текстів автором, ResearchGate передбачив семантичний пошуковий механізм, який здійснює пошук за внутрішніми ресурсами та основними зовнішніми базами даних, такими як PubMed, CiteSeer, arXiv, Бібліотека NASA тощо, для знаходження наукових статей. Такий же тип семантичної відповідності використовується платформою також і для налагодження контактів між членами мережі. Шляхом аналізу інформації, наданої користувачем у профілі, платформа пропонуватиме групи, інших членів мережі та літературу згідно з можливими науковими інтересами користувача.

Профіль установи у ResearchGate наводить агреговані публікації всіх афілійованих співробітників установи та аналітичні показники взаємодій учасників мережі з ними. Зокрема, в профілі установи, крім статистики публікацій та цитувань, аналізується внесок у цю статистику окремих дослідників і підрозділів установи, генеруються дані про наукові колаборації з іншими інституціями, формуються графіки, що візуалізують тренди розвитку установи та окремих досліджень, що виконуються нею (див., наприклад, профіль Національної академії наук України: https://www.researchgate.net/institution/National_Academy_of_Sciences_of_Ukraine)

У контексті соціальної взаємодії платформою встановлено дошку оголошень про роботу для науковців з переліком міжнародних дослідницьких вакансій. Вакансії можуть бути фільтровані згідно з ключовими словами, позиціями, галузями та країнами.

Publons (ResearcherID)

<https://publons.com>

Соціальна мережа, що об'єднує рецензентів наукових публікацій. Започаткований 2012 року, наразі цей проєкт налічує понад 200 тисяч профілів науковців з інституцій по всьому світу. Основною метою мережі є сприяння зовнішньому незалежному рецензуванню статей у наукових журналах, формування груп експертів у кожній галузі знань, створення майданчика вільної циркуляції актуальних наукових досліджень (зокрема, й препринтів).

Проєкт підтримується американською компанією Clarivate Analytics та інтегрований з базою даних Web of Science, що дозволяє отримувати в авторському профілі наукометричну інформацію та вільно переходити за посиланнями всередині Web Of Science Core Collection. Починаючи з 15.04.2019 р. мережа Publons замінила собою авторський ідентифікатор ResearcherID – усі нові облікові номери створюються саме в інтерфейсі Publons, причому діюча доти вимога щодо обов'язкової наявності в автора публікацій у Web of Science скасована, і зареєструвати ResearcherID можуть усі дослідники.

Станом на 2021 рік учасниками мережі Publons надано понад 1 мільйон рецензій на наукові публікації у 25 тисячах видань. Важливо підкреслити,

що йдеться саме про peer review («сліпе рецензування»): написані рецензії циркулюють виключно у середовищі Publons, текст можуть бачити лише вповноважені члени редколегії видання, в якому опубліковано або до якого подано до друку статтю (а не автор статті чи інші науковці). Всі додані таким чином рецензії відображаються у профілі дослідника як елементи його портфоліо тільки кількісно та з зазначенням назв журналів, для яких було надано рецензію.

Publons дозволяє створювати авторські профілі науковців та генерує з їхньої сукупності профілі наукових установ. Статистика в інституційному профілі розраховується за даними мережі Publons і може не збігатися з показниками установи у Web of Science (для досягнення повної відповідності необхідно, аби всі співробітники установи, що мають публікації у Web of Science, зареєстрували авторські профілі Publons). Функціонують також глобальні та національні рейтинги авторів, рецензентів, інституцій.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Гарагуля С. С.

АВТОРСЬКИЙ ІДЕНТИФІКАТОР ORCID

Інструкція для наукових співробітників
щодо реєстрації та використання авторського профілю

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003852>

Інструкція затверджена
науково-методичною радою
Інституту інформаційних технологій
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського,
протокол № 18 від 19 січня 2021 р.

ORCID (Open Researcher and Contributor Identity Document; Відкритий ідентифікатор дослідника та постачальника даних) – це некомерційний проєкт зі створення міжнародного реєстру вчених. Проєкт було започатковано у жовтні 2012 року у Вілмінгтоні (штат Делавер, США) кількома співробітниками Crossref, Wiley-Blackwell та Springer Nature.

На сайті проєкту кожному учаснику присвоюється унікальний 16-значний номер, відкритий ідентифікатор дослідника. Цей номер генерується автоматично, не кодуючи жодної інформації про конкретну людину, та відіграє роль інструмента авторитетного контролю. Цифрова реєстрація на ORCID:

- вирішує проблему ідентифікації вчених з однаковими іменами та прізвищами;
- уніфікує різночитання імені дослідника (зокрема, пов'язане з використанням омографів);
- усуває проблему дескриптивних розбіжностей у національних стандартах бібліографічного опису.

Станом на травень 2020 року на сайті ORCID зареєстровано понад 8,6 мільйона облікових записів науковців. У реєстрі ORCID наведено бібліографічну інформацію щодо майже 56 мільйонів публікацій, і зокрема, щодо 20,5 мільйона публікацій з ідентифікатором DOI.

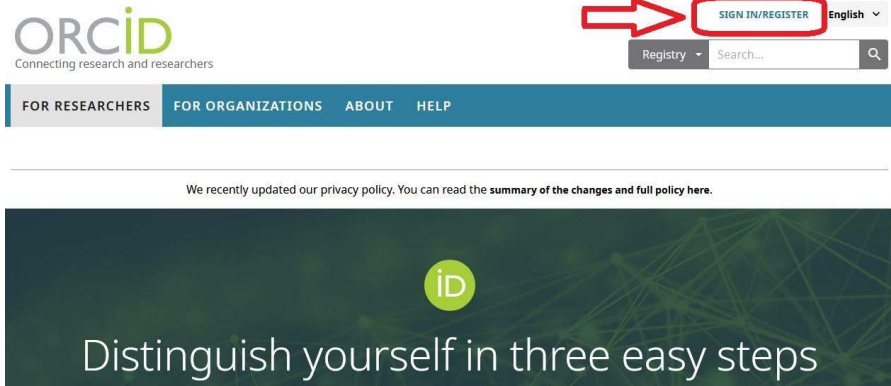
Ідентифікатор ORCID забезпечує:

- коректну цитованість статей (ті не «втрачаються» пошуковими системами);
- зосередження в одному профілі всієї ключової інформації про персоналію та її публікаційну активність;
- можливість подавати свої статті в престижні міжнародні наукові видання;
- можливість формування особистого рейтингу в Українському індексі наукового цитування;
- можливість участі в рейтингах міжнародного рівня;
- можливість брати участь у подачі заявок на гранти.

Абревіатура ORCID за визначенням самої засновниці проєкту вимовляється як «oar-kid» (<https://orcid.org/blog/2013/01/07/how-should-orcid-be-pronounced>).

Реєстрація у проєкті ORCID.

1. На сайті проєкту <https://orcid.org/> слід обрати опцію «Sign In / Register» (у вебінтерфейсі розташовується у правому верхньому куті біля мовної панелі):

2. Обрати вкладку «Register» та заповнити особисті дані:

Already have an ORCID ID? [Sign In](#)

Per ORCID's [terms and conditions](#) , you may only register for an ORCID ID for yourself.

First name 1 Ваше ім'я та прізвище латинкою згідно з офіційними правилами транслітерації української мови

Last name (Optional)

Primary email корпоративна поштова скринька вашої установи

Additional email (Optional) 2 приватна поштова скринька

[Add another email](#)

Password 3 пароль має налічувати щонайменше 8 символів, містити цифру та типографську позначку

8 or more characters
 1 letter or symbol
 1 number

Confirm Password повтор пароля

3. Налаштувати видимість акаунту, інформаційні розсилки та завершити реєстрацію:

Visibility settings

Your ORCID iD connects with your ORCID record that can contain links to your research activities, affiliations, awards, other versions of your name, and more. You control this content and who can see it. [More information on visibility settings.](#)

By default, who should be able to see information added to your ORCID Record?

- **Everyone** (87% of users choose this)
- **Trusted parties** (5% of users choose this)
- **Only me** (8% of users choose this)

У налаштуваннях видимості акаунту рекомендовано обрати "Everyone", аби зробити профіль публічним

Notification settings

ORCID sends email notifications about items related to your account, security, and privacy, including requests from ORCID member organizations for permission to update your record, and changes made to your record by those organizations.

You can also choose to receive emails from us about new features and tips for making the most of your ORCID record.

- Please send me quarterly emails about new ORCID features and tips**
To receive these emails, you will also need to verify your primary email address.

Опція отримання розсилки від ORCID один раз на квартал - за вашим бажанням

After you've registered, you can change your notification settings at any time in the account settings section of your ORCID record.

Terms of Use

- I consent to the [privacy policy](#) and [terms and conditions](#) of use, including agreeing to my data being processed in the US and being publicly accessible where marked Public.

Погодитися з умовами користування сайтом - обов'язково

Register

Після завершення реєстрації автоматично згенерований ідентифікатор. ORCID з'являється у лівій панелі вашого профілю:

Serhii Harahulia

ORCID iD

 <https://orcid.org/0000-0002-5564-9494>

Цей номер є постійним та незмінним. У всіх публікаціях та авторських портфолію задля зручності навігації його варто зазначати саме у форматі інтернет-адреси (https .), а не тільки комбінацією цифр.

Надалі треба додати відомості про ваше працевлаштування у науковій установі:

The image shows a user profile page for 'graphy'. The 'Employment (0)' section is highlighted with a red box, containing a '+ Add employment' button. Below it, a modal form titled 'ADD EMPLOYMENT' is displayed. The form includes fields for Organization* (Ваша установа), Department (Структурний підрозділ), City* (Місто), Role/title (Ваша посада), State/region, URL (Ваша сторінка на сайті установи), Country* (Країна), Start date (Дата початку роботи в установі), and End date (leave blank if current). There are also dropdown menus for Year, Month, and Day for both start and end dates. A note states: 'Якщо робота поточна, кінцева дата не зазначається'. At the bottom, there are icons for visibility settings and buttons for 'Add to list' and 'Cancel'.

graphy

Employment (0) + Add employment

Employment lists organizations where you have been professionally affiliated. Add employer.

Education and qualifications (0) + Add qualification + Add education

Education lists the organizations where you were educated. Add education or add qualification.

ADD EMPLOYMENT

Organization*
Add name **Ваша установа**

Department
Add department **Структурний підрозділ**

City*
Add city **Місто**

Role/title
Ваша посада

State/region
Add state/region

URL
Add URL **Ваша сторінка на сайті установи**

Country*
Select a country **Країна**

Start date **Дата початку роботи в установі**
Year Month Day

End date (leave blank if current)
Year Month Day

Якщо робота поточна, кінцева дата не зазначається

Set visibility:

Add to list Cancel

4. Додати відомості про освіту:

Biography

▼ Employment (0) [+ Add employment](#) [|| Sort](#)

Employment lists organizations where you have been professionally affiliated. [Add employer.](#)

▼ Education and qualifications (0) [+ Add qualification](#) [+ Add education](#) [|| Sort](#)

Education lists the organizations where you were educated. [Add education](#) or [add qualification.](#)

ADD EDUCATION

Organization*

Add name **Університет, який ви закінчили**

Department

Add department **Факультет**

City*

Add city **Місто**

Degree/title

Освітній ступінь

State/region

Add state/region

URL

Add URL **Ваша сторінка на сайті (якщо є)**

Country*

Select a country **Країна**

Start date **Дата вступу до університету**

Year Month Day

End date (leave blank if current)

Year Month Day

Дата завершення університету

Set visibility:

[Add to list](#)

[Cancel](#)

5. Рекомендовано зібрати всі відомі вам різночитання вашого імені в один авторитетний файл:

EDIT ALSO KNOWN AS

The screenshot shows the 'EDIT ALSO KNOWN AS' interface. It features two entries, each with a text input field, a source, and a 'Created' date. To the right of each entry are icons for privacy settings: a person icon, a key icon, and a lock icon. Above the entries are links for 'Edit all privacy settings' and 'Edit individual privacy'.

Entry 1: S. M. Garcia
Source: Sofia Maria Hernandez Garcia
Created: 2015-1-27

Entry 2: Sofia Maria Garcia
Source: Sofia Maria Hernandez Garcia
Created: 2015-1-27

6. Рекомендовано навести посилання на всі ваші профілі у наукових сервісах (на кшталт Google Scholar, Author ID, ResearchGate, Publons тощо):

The screenshot shows the 'EDIT PERSONAL INFORMATION' form. It includes sections for 'Names', 'Websites', 'About Me', and 'Email Address'. A blue callout bubble with a white border points to the 'Other Names' field, containing the text 'Add other versions of your name here'. The 'Other Names' field contains the text 'David T Palmer' followed by its Japanese equivalent: 冨田 宗樹 (ダイヴィッド・パーマー・テイビッド). The 'Also known as' section lists 'David T Palmer' and its Japanese equivalent: 宗樹 朝 鶴大衛 (ダイヴィッド・パーマー・テイビッド). The 'Websites' section lists 'HKU ResearcherPage' and 'Google Scholar Citations'.

EDIT PERSONAL INFORMATION

Names

First Name: David T

Last Name: Palmer

Published Name: DT Palmer

Other Names: David T Palmer 冨田 宗樹 (ダイヴィッド・パーマー・テイビッド)

About Me

Biography: David Palmer is an Associate University Librarian for Digital Strategies & Technical Services and Principal Investigator for The HKU Scholars Hub at The University of Hong Kong, where his career...

Keywords:

Country: Hong Kong SAR China

Websites

Public -

HKU ResearcherPage (<http://hub.hku.hk/rs/000011>)

Google Scholar Citations (<http://user=M2Nuhm0AAAAJ>)

ResearcherID (<http://www.rese>)

Website: Description URL

Email Address: *email

DT Palmer

<http://orcid.org/0000-0001-5616-4635>

Also known as:

David T Palmer
宗樹 朝
鶴大衛
ダイヴィッド
パーマー・テイビッド

Websites:

HKU ResearcherPage
Google Scholar Citations

Add other versions of your name here

7. Аналогічним із пунктами «робота» та «освіта» чином заповнюються розділи «членство у наукових товариствах», «нагороди», «отримані гранти»:

8. Для оприлюднення у профілі ORCID інформації про власні публікації існує низка інструментів: можна додавати інформацію або вручну, або через пошук за бібліографічними базами даних, або за допомогою ідентифікаторів DOI, ArXiv ID, PubMed ID, або – що найшвидше – імпортувати дані з профілю на Google Scholar:

9. Якщо інформація про публікації у вашому профілі на Google Scholar актуальна та коректно заповнена, варто скористатися імпортом даних до ORCID з цього ресурсу. Для цього у вашому профілі на Google Scholar слід обрати всі пункти бібліографії та опцію «Експортувати BibTeX»:

Serhii Harahulia

Vernadsky National Library of Ukraine
Підтверджена електронна адреса в nbuv.gov.ua - [Домашня сторінка](#)
library science

ПІДЛИСАТИСЬ

☑️ ОБ'ЄДНАТИ 🗑️ ВИДАЛИТИ 📄 ЕКСПОРТУВАТИ

☒	Бібліотеки в інформаційному сусп...	BibTeX	ція на користувача	10	2014
	С Гарагуля Бібліотечний вісник, 17-23	EndNote			
☒	Бібліотека та веб 2.0: зміна фахов...	RefMan		9	2012
	С Гарагуля Наукові праці Національної бібліотеки Укр...	CSV			
☒	Моделі інтеграції електронних джерел наукової інформації у бібліотеках			5 *	2015
	С Гарагуля Бібліотечний вісник, 16-21				

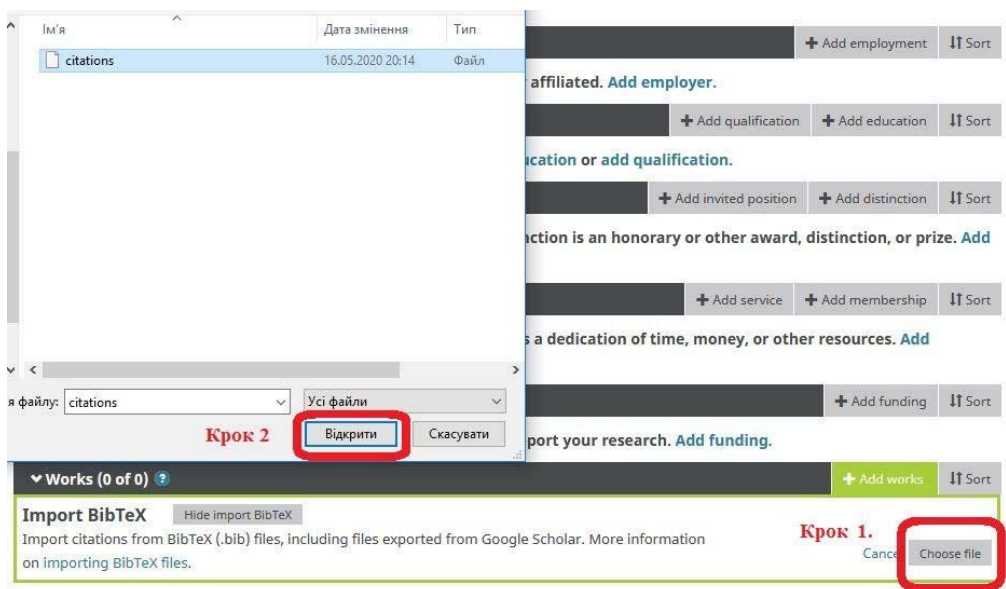
Буде автоматично згенеровано файл citations.bib усіма вашими публікаціями. Його слід зберегти на комп'ютер.

Після цього у профілі ORCID слід обрати опцію «Add Works > Import BibTeX».

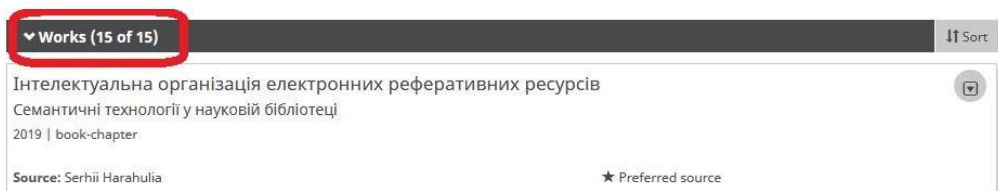
Works captures your research outputs, e.g. publications, conference presentations, data sets, and more. Add Works > Import BibTeX

- Add ArXiv ID
- Add DOI
- Add PubMed ID
- Import BibTeX**
- Add manually

та імпортувати до профілю ORCID файл citations. bib, збережений на комп'ютері:

Усі публікації мають коректно відобразитися у профілі ORCID:

На цьому реєстрація та інформаційне наповнення профілю ORCID завершені. У подальшому можна редагувати всі наведені відомості та додавати статті в один із шести запропонованих сайтом способів.

СТВОРЕННЯ ТА ВПОРЯДКУВАННЯ ПРОФІЛІВ НАУКОВИХ УСТАНОВ У SCOPUS ТА WEB OF SCIENCE

Інструкція для наукових співробітників

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003857>

Інструкція затверджена науково-методичною радою.
Інституту інформаційних технологій Національної
бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
протокол № 18 від 19 січня 2021 р.

Профілі наукових установ у базах даних Scopus та Web of Science використовуються для впорядкування всієї інформації про публікаційну активність співробітників установи, однозначної ідентифікації та репрезентації наукової установи у цифровому середовищі, а наведені в цих профілях кількісні показники щодо публікацій та їх цитування слугують інструментарієм для оцінки ефективності наукової діяльності установи.

Доступ до баз даних Scopus та Web of Science з 01. 06. 2019 р. в рамках національної передплати надано всім науковим установам та закладам вищої освіти України. Установи, що досі не мають доступу до цих баз даних, можуть безкоштовно підключити обидва сервіси, звернувшись до провайдера національної передплати – Державної науково-технічної бібліотеки України: <https://dntb.gov.ua/scientometrics-ua/databases-ua>.

Профіль наукової установи у Scopus

Scopus – це бібліографічно-реферативна база даних, що розроблена й підтримується компанією Elsevier (Нідерланди). Наразі у Scopus представлено понад 78 мільйонів публікацій з 36 тисяч наукових журналів, перелік яких не є сталим (постійно відбувається експертна перевірка дотримання виданнями вимог ресурсу, що іноді призводить до виключення раніше індексованих журналів з бази даних).

Профіль наукової установи у Scopus також проходить ретельну перевірку модераторами ресурсу. Зараз у базі даних Scopus наявні понад 70 тисяч перевірених організацій, кожна з яких має власний ідентифікатор Scopus Affiliation Identifier (числовий код). Крім цього, у базі даних присутні мільйони назв установ, відомості про які екстраговано автоматично з метаданих публікації; ці дані є дублетними, некоректними та розпорошують пошукові результати; такі організації придатні для мануального пошуку, але не мають приналежності до жодного профілю наукової установи.

Для того, аби створити перевірений профіль наукової установи, слід попередньо знайти всі варіанти різночитань її назви, наявні у Scopus. Враховуючи децентралізоване оформлення метаданих публікацій у фахових виданнях, назва установи, де працює автор статті, може бути представленою в багатьох відмінних варіантах написання. Найпоширенішими

різночитаннями є перейменування установи протягом її існування, варіантне написання географічних назв (Kyiv/Kiev, Dnipro/Dnipropetrovsk), наявність або відсутність ергонімічних відсилок (установа імені когось передається англійською або як named after, або просто розташуванням прізвища перед назвою), транслітерація прізвища у назві установи, написання імен повністю чи ініціалами тощо. Так, зокрема, у верифікованому профілі Київського національного університету імені Тараса Шевченка у Scopus зібрано 10 різночитань назви установи:

Taras Shevchenko National University of Kyiv

64/13, Volodymyrska Street, Kiev

Ukraine

Affiliation ID: 60023137

Other name formats:

Taras Shevchenko National University Of Kyiv

Kiev University

Kiev State University

Taras Shevchenko National University

Kyiv National Taras Shevchenko University

Taras Shevchenko Kyiv National University

National Taras Shevchenko University

National Taras Shevchenko University Of Kyiv

Taras Shevchenko Kiev National University

Shevchenko National University

[View less ^](#)

Documents, affiliation only

20,388

Authors

7,360

 Save to author list

Алгоритм створення перевіреного профілю установи у Scopus виглядає так. У пошуковому інтерфейсі Scopus обирається опція пошуку за установою (Affiliations) і послідовно знаходяться всі наявні у базі даних варіанти назви установи:

Start exploring

Discover the most reliable, relevant, up-to-date research. All in one place.

 Documents Authors Affiliations 2

Search affiliations *

варіанти назви установи

Якщо для вашої установи знаходиться тільки один ID у Scopus, назва установи в профілі відповідає офіційному найменуванню і в межах цього облікового запису представлено всі проіндексовані у Scopus статті співробітників установи, цей Affiliation ID можна вважати остаточним, і використовувати як офіційний ідентифікатор установи.

Якщо профілів знаходиться декілька, інформація у них неповна і некоректна, установа може створити запит на об'єднання профілів та/або редагування даних через Institution Profile Wizard. Цей інструмент дозволяє не тільки редагувати наявні профілі, а й створювати нові. Важливо, аби установою був делегований офіційний адміністратор профілю (допускається до 3-ох адміністраторів для однієї установи), що контактував би з модераторами Scopus на постійній основі. Запит на отримання доступу до Institution Profile Wizard надсилається на поштову скриньку affiliationfeedback@scopus.com.

Офіційно авторизований адміністратор профілю установи надсилає через Institution Profile Wizard (<https://www.scopus.com/feedback/institution/home.uri>) запит на об'єднання в межах одного профілю всіх знайдених через пошук варіантів написання назви установи із зазначенням правильного (пріоритетного), що в подальшому використовуватиметься як офіційний

ідентифікатор установи у Scopus. Виконання запиту відбувається протягом місяця.

Email us

* = Required field

Contact reason *

Please, select an option... ▼

Please, select an option...
Add Missing Document
Affiliation Profile Correction
Author Profile Correction
Document Correction
Citation Correction
CiteScore Correction

У випадку відсутності профілів установи за наявності проіндексованих у Scopus статей (варіант, можливий при неналежному оформленні метаданих та хибній афіліації авторів) через Institution Profile Wizard можна створити профіль установи в ручному режимі:

Affiliation details:

* Required field

Preferred name *

Institution home page *

Primary address:

Mailing (street) address *

City *

Country *

Select

Postal (zip) code

За потреби адміністратор установи може змінити також ієрархію профілів через Institution Profile Wizard (створити профілі окремих відділів установи й підпорядкувати їх пріоритетному профілю установи).

The screenshot shows the Scopus Institution Profile Wizard interface. At the top, the Scopus logo is on the left, and navigation links for Search, Sources, Alerts, Lists, Help, SciVal, and Gillian Griffiths are on the right. The main heading is "Institution profile wizard". Below this, the text reads "Review and modify the profile for: University of Elsevier". There are three main action cards:

- Modify hierarchy**: Includes "Modify affiliation relationships within hierarchy" and "Add and remove profiles in the hierarchy".
- Modify profile**: Includes "Update affiliation details (preferred name, address, website)" and "Add and remove alternate names for the affiliation".
- Create profile**: Includes "Provide affiliation details (preferred name, address, website)" and "Add alternate names for the affiliation".

Each card has a "Start >" button at the bottom right.

Верифікований профіль наукової установи у Scopus містить таку інформацію: офіційну назву установи, адресу, ідентифікатор Affiliation ID [1], варіанти написання назви установи, відомості про кількість статей

та авторів установи у базі даних, аналіз публікацій за предметними рубриками [2], відомості про інституційну співпрацю установи (статті в колаборації із співробітниками інших установ) [3], перелік видань, в яких публікуються науковці установи [4].

Vernadsky National Library
of Ukraine

Holosiivskiyi ave., 3, Kiev
Ukraine

1 Affiliation ID: 115501585

Other name formats: Vernadsky National Library Of Ukraine V. I. Vernadsky National Library Of Ukraine

Documents, affiliation only 7

Authors 6 Save to author list

2 Documents by subject area

3 Collaborating affiliations

4 Documents by source

Профіль наукової установи у Web of Science

Web of Science – це платформа, що об’єднує низку баз даних наукової літератури та патентів. Сервіс наразі належить компанії Clarivate Analytics (США) і вміщує понад 171 мільйон бібліографічних описів публікацій з рефератами до них.

Профілі наукових установ, що пройшли перевірку модераторами Web of Science, внесені до списку Organization-Enhanced List і є готовими пошуковими запитами при аналізі публікаційної активності установи. Такі профілі можна знайти через вкладку «Розширений пошук» у Web of Science, обравши на правій бічній панелі оператор пошуку OG=Organization-Enhanced та перейшовши до списку профілів наукових установ [Index].

Select a database: Web of Science Core Collection

Basic Search Author Search ^{beta} Cited Reference Search **Advanced Search**

Use field tags, Boolean operators, parentheses, and query sets to create your query. Results will appear in the Search History table at the bottom of the page. (Learn more about Advanced Search)

Example: TS=(nanotub* AND carbon) NOT AU=Smalley RE #1 NOT #2 more examples | view the tutorial

Search

Restrict results by languages and document types:

All languages	All document types
English	Article
Afrikaans	Abstract of Published Item
Arabic	Art Exhibit Review

Booleans: AND, OR, NOT, SAME, NEAR

Field Tags:

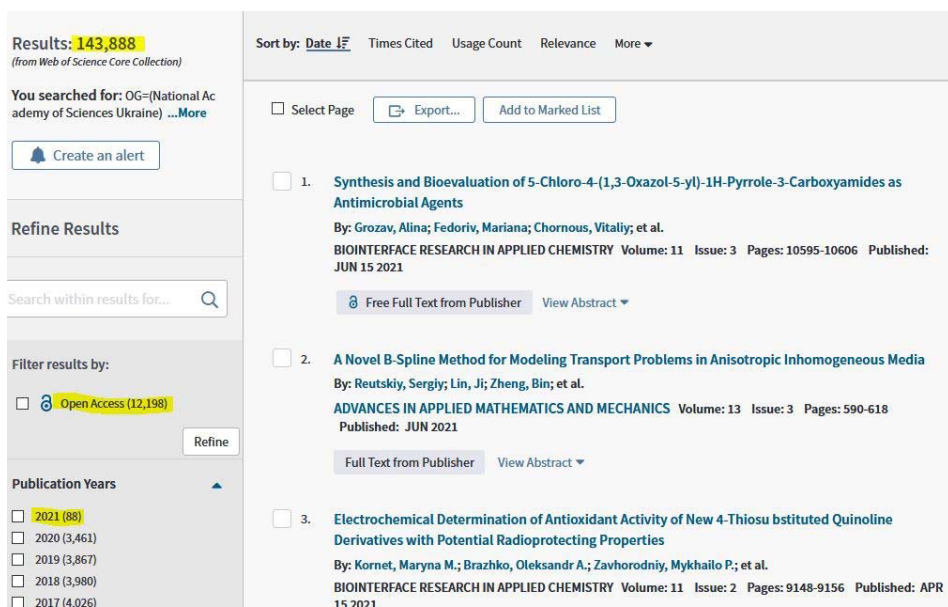
TS= Topic	SA= Street Address
TI= Title	CI= City
AU= Author [Index]	PS= Province/State
AI= Author Identifiers	CR= Country/Region
GP= Group Author [Index]	ZP= Zip/Postal Code
ED= Editor	FO= Funding Agency
SD= Publication Name [Index]	FG= Grant Number
DOI= DOI	FT= Funding Text
PP= Year Published	SU= Research Area
CF= Conference	WC= Web of Science Category
AD= Address	IS= ISSN/ISBN
OG= Organization-Enhanced [Index]	UT= Accession Number
OO= Organization	PMID= PubMed ID
SO= Suborganization	ALL= All Fields
AB= Abstract	
AK= Author Keywords	
KP= Keyword Plus	

Так, скажімо, для Національної академії наук України профіль в Organization-Enhanced List виглядатиме так:

Organization Name:	Add	NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES UKRAINE
Other Names:		NATL ACAD SCI UKRAINE; NASU
Address:		01030, KYIV, VOLODYMYRSKA ST. 54 ,KIEV, UKRAINE
Website:		http://www.nas.gov.ua/EN/Pages/default.aspx
Name Variants:	Add	A A BOGOMOLETZ INST PHYSIOL
	Add	A A BOGOMOLETZ PHYSIOL INST
	Add	A BOGATSKII PHYSICOCHEM INST
	Add	A PALLADIN BIOCHEM INST
	Add	A USIKOV INST RADIO PHYS
	Add	A USIKOV INST RADIOPHYS ELECT
	Add	A V BOGATSKII PHYSICOCHEM INST
	Add	A V BOGATSKY PHYSICOCHEM INST
	Add	A V DUMANSKII INST COLLOID CHEM WATER CHEM
	Add	A V PALLADIN INST BIOCHEM
	Add	A YA USIKOV INST RADIO PHYS ELECT

У профілі наукової установи у Web of Science міститься інформація про офіційну назву установи (а також наводяться її різночитання, вже об'єднані в загальний профіль), юридичну та віртуальну адреси установи, а також перелічено всі наявні у базі даних профілі підпорядкованих установ (також з усіма різночитаннями). Для усвідомлення масштабу проблеми впорядкування наукометричних профілів зазначимо, що наразі у профілі НАН України зібрано.

1618 різночитань назв наукових інститутів, і цей перелік ще не є вичерпним.

Results: **143,888**
(from Web of Science Core Collection)

You searched for: OG=(National Academy of Sciences Ukraine) ...[More](#)

[Create an alert](#)

Refine Results

Search within results for...

Filter results by:

Open Access (12,198) [Refine](#)

Publication Years

2021 (88)

2020 (3,461)

2019 (3,867)

2018 (3,980)

2017 (4,026)

Sort by: **Date** [IF](#) Times Cited Usage Count Relevance More ▾

Select Page [Export...](#) [Add to Marked List](#)

1. **Synthesis and Bioevaluation of 5-Chloro-4-(1,3-Oxazol-5-yl)-1H-Pyrrole-3-Carboxyamides as Antimicrobial Agents**
By: Grozav, Alina; Fedoriv, Mariana; Chornous, Vitaliy; et al.
BIOINTERFACE RESEARCH IN APPLIED CHEMISTRY Volume: 11 Issue: 3 Pages: 10595-10606 Published: JUN 15 2021
[Free Full Text from Publisher](#) [View Abstract](#) ▾

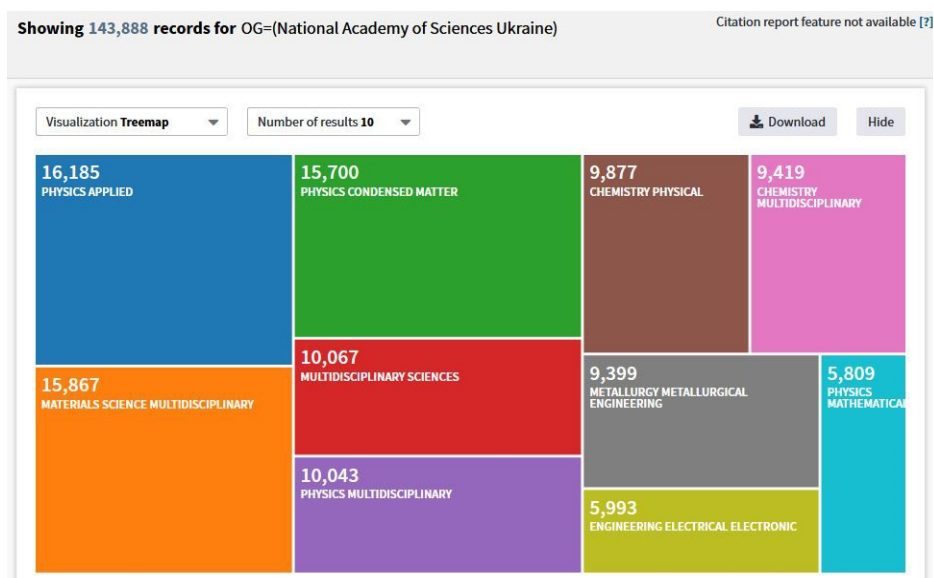
2. **A Novel B-Spline Method for Modeling Transport Problems in Anisotropic Inhomogeneous Media**
By: Reutskiy, Sergiy; Lin, Ji; Zheng, Bin; et al.
ADVANCES IN APPLIED MATHEMATICS AND MECHANICS Volume: 13 Issue: 3 Pages: 590-618 Published: JUN 2021
[Full Text from Publisher](#) [View Abstract](#) ▾

3. **Electrochemical Determination of Antioxidant Activity of New 4-Thiosubstituted Quinoline Derivatives with Potential Radioprotecting Properties**
By: Kornet, Maryna M.; Brazhko, Oleksandr A.; Zavorodniy, Mykhailo P.; et al.
BIOINTERFACE RESEARCH IN APPLIED CHEMISTRY Volume: 11 Issue: 2 Pages: 9148-9156 Published: APR 15 2021

Наявність профілю наукової установи дозволяє отримувати та комплексно аналізувати низку наукометричних показників.

Алгоритм створення підтвердженого профілю установи у Web of Science виглядає так. Для початку через розширений пошук слід знайти наявні у базі даних назви установи (що проіндексовані автоматично з метаданих публікацій). У полі Advanced Search, використовуючи булеві оператори AND, OR, NOT, NEAR тощо (інструкція щодо їх використання додається

над пошуковим рядком), формулюється пошуковий запит, що містить най-характерніші ключові слова з назви вашої установи (очевидно, що запит на кшталт «Institute AND Ukraine» не буде результативним, адже знайде всі базовані в Україні наукові інститути):

Select a database Web of Science Core Collection

Basic Search Author Search ^{BETA} Cited Reference Search Advanced Search

Use field tags, Boolean operators, parentheses, and query sets to create your query. Results will appear in the Search History table at the bottom of the page. [Learn more about Advanced Search](#)

Example: TS=(nanotub* AND carbon) NOT AU=Smalley RE #1 NOT #2 more examples | view the tutorial

AD=(Vernad* AND library)

Search

Restrict results by languages and document types:

<div style="background-color: #4a7c59; color: white; padding: 2px;">All languages</div> <ul style="list-style-type: none"> English Afrikaans Arabic 	<div style="background-color: #4a7c59; color: white; padding: 2px;">All document types</div> <ul style="list-style-type: none"> Article Abstract of Published Item Art Exhibit Review
--	--

Скажімо, за запитом «бібліотека Вернадського» з пошуковим оператором «адреса» було знайдено 94 результати, які можна переглянути та уточнити через меню Organizations-Enhanced:

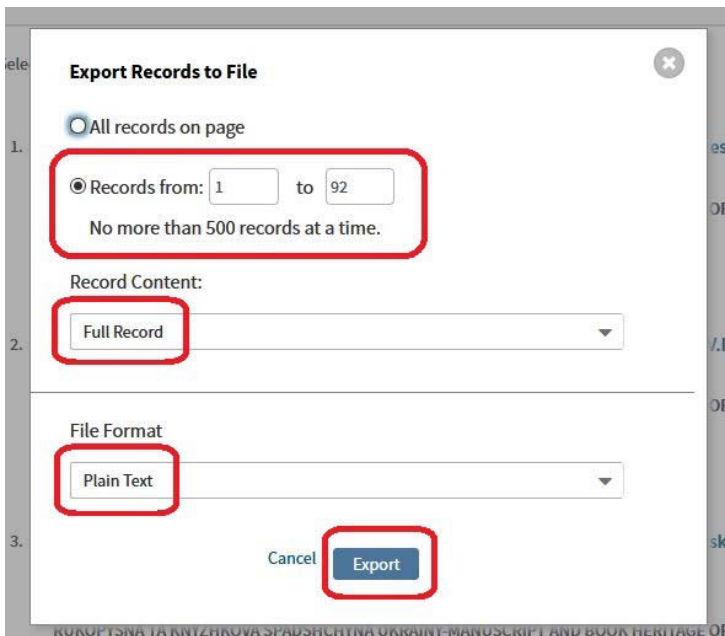
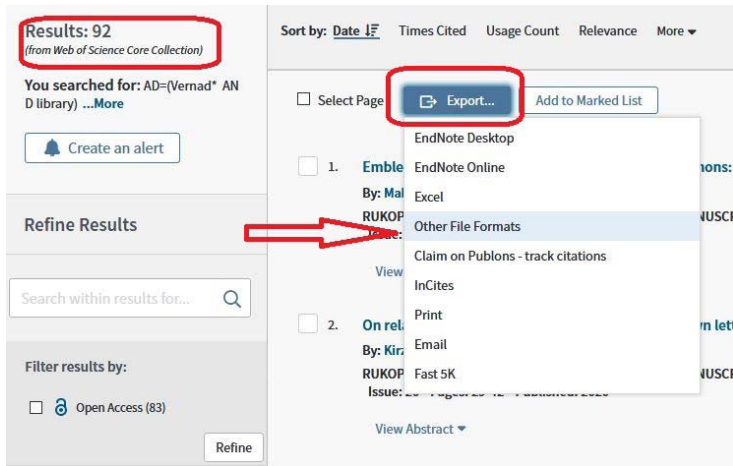
Organizations-Enhanced:

The image shows two parts of a search interface. On the left, a search results summary box contains the following text: "Results: 94 (from Web of Science Core Collection)", "You searched for: AD=(Vernad* AND library)", "Timespan: All years. Indexes: SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH, BKCI-S, BKCI-SSH, ESCI.", "...Less", and a "Create an alert" button. A red box highlights the "Results: 94" text. A red arrow points from this box to the right. On the right, the "Organizations-Enhanced" menu is displayed, listing several organizations with checkboxes and counts: NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES UKRAINE (89), VI VERNADSKYI NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE (88), MINISTRY OF EDUCATION SCIENCE OF UKRAINE (5), RUSSIAN ACADEMY OF SCIENCES (2), and TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY KIEV (2). A red box highlights the "Organizations-Enhanced" title, and another red box highlights a "more options / values..." link at the bottom of the list. A "Refine" button is located at the bottom right of the menu.

У повному списку установ, що містяться у меню Organizations-Enhanced, слід обрати всі наявні різночитання назви вашої організації та натиснути Refine (уточнити результат):

The image shows a detailed view of the "Organizations-Enhanced" menu. It lists various organizations with checkboxes and counts. Several instances of the organization name "VI VERNADSKYI NATL LIB UKRAINE" are selected, each with a count of 1 or 2. A red box highlights the "Refine" button at the bottom left of the menu. Other organizations listed include NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES UKRAINE (89), MINISTRY OF EDUCATION SCIENCE OF UKRAINE (5), RUSSIAN ACADEMY OF SCIENCES (2), TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY KIEV (2), ANDREY SHEPTYTSKY NATL MUSEUM LVIV (1), DARTMOUTH COLLEGE (1), RUSSIAN PRESIDENTIAL ACAD NATL ECON PUBL ADM IN (1), RUSSIAN PRESIDENTIAL ACADEMY OF NATIONAL ECONOMY PUBLIC ADMINISTRATION (1), TECHNISCHE UNIVERSITAT ILMENAU (1), VERNADSKY INSTITUTE OF GEOCHEMISTRY ANALYTICAL CHEMISTRY (1), and ZHYTOMYR IVAN FRANKO STATE UNIVERSITY (1).

Список публікацій, що з'явиться після цього, слід експортувати у текстовий файл, обравши всі публікації та опції експорту даних «Full Record» і «Plain Text»:

Текст із отриманого внаслідок експорту даних файлу savedrecs. txt треба внести до онлайн-таблиці Excel, створеної співробітниками Clarivate Analytics: <https://drive.google.com/file/d/0B0QsrPe18fUoT0RRcWNHZkF4YjQ/edit>. і виконати макрос у цьому excel-файлі.

Отриманий після виконання макросу список адрес установи ще раз уточнюється de visu, після чого його слід надіслати у запиті на створення профілю Ірині Тихонковій, експертці з інформаційно-аналітичних ресурсів та навчання компанії Clarivate Analytics, на адресу iryna.tykhonkova@clarivate.com із зазначенням офіційної назви установи англійською мовою.

Запит на створення підтвердженого профілю установи у Web of Science виконуватиметься модераторами Clarivate Analytics. У разі схвалення запити профіль установи потрапляє до списку Organization-Enhanced List і надалі використовується для звітності та аналізу публікаційної активності установи.

СТВОРЕННЯ ТА ВПОРЯДКУВАННЯ НАУКОМЕТРИЧНИХ ПРОФІЛІВ AUTHOR ID ТА RESEARCHER ID

Інструкція для наукових співробітників

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003858>

Інструкція затверджена науково-методичною радою
Інституту інформаційних технологій Національної
бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
протокол № 18 від 19 січня 2021 р.

Авторські профілі у наукометричних системах Scopus та Web of Science використовуються для однозначної ідентифікації вченого у цифровому середовищі, впорядкування його публікацій, формування наукового портфоліо, а наведені в цих профілях індекси цитування слугують інструментарієм для оцінки ефективності наукової діяльності вченого.

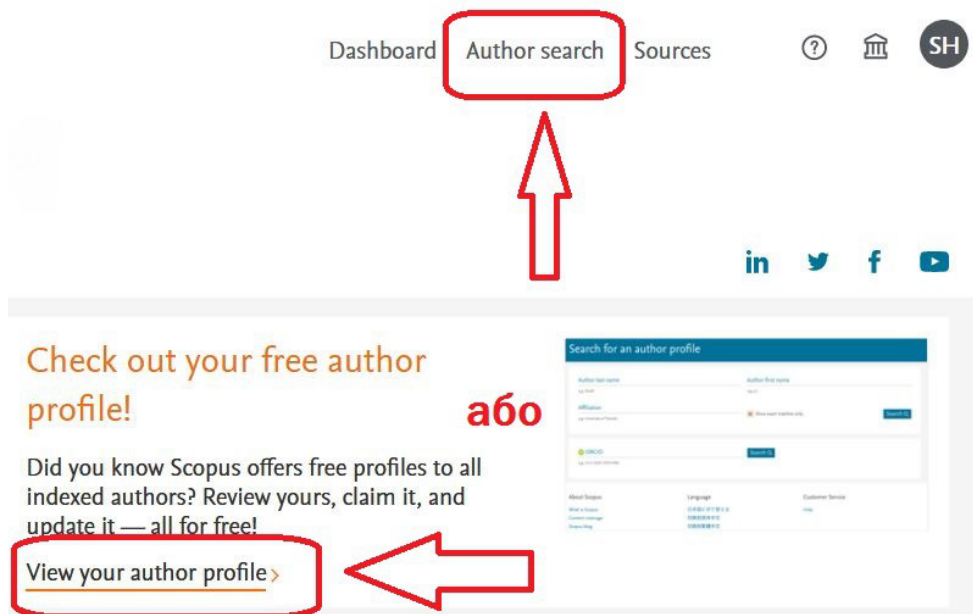
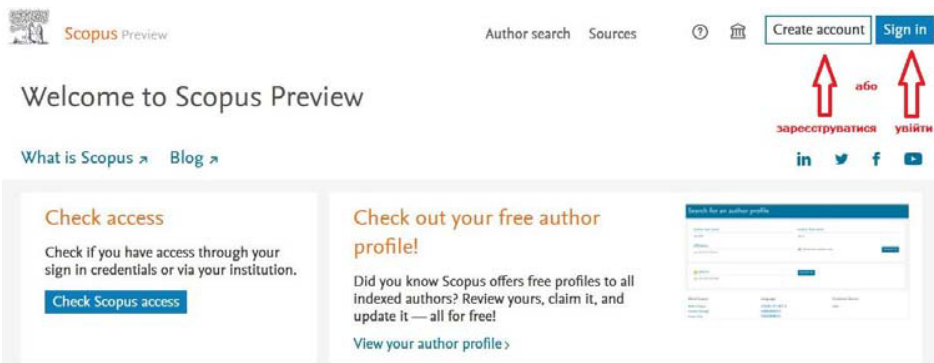
Доступ до баз даних Scopus та Web of Science з 01. 06. 2019 р. в рамках національної передплати надано всім науковим установам та закладам вищої освіти України. Установи, що досі не мають доступу до цих баз даних, можуть безкоштовано підключити обидва сервіси, звернувшись до провайдера національної передплати – Державної науково-технічної бібліотеки України: <https://dntb.gov.ua/scientometrics-ua/databases-ua>.

Профіль науковця у Scopus (Author ID)

Author ID – це числовий ідентифікатор авторського профілю науковця у наукометричній базі даних Scopus. Профіль та його числовий ідентифікатор генеруються системою автоматично після індексації статті нового автора у базі даних. Створити авторський профіль у Scopus, не маючи проіндексованих базою даних публікацій, неможливо. Разом із тим, некоректне оформлення метаданих, зокрема, різночитання прізвища автора при транслітерації, часто призводять до того, що в Scopus автоматично створюється кілька профілів одного науковця, внаслідок чого його публікації виявляються розпорошеними, а показники цитування – неповними. Для впорядкування авторських профілів необхідно здійснити процедуру автентифікації та самостійного редагування згенерованих системою даних авторського профілю.

Для початку слід увійти до системи. На головній сторінці сайту <https://www.scopus.com> користувач, що вже має обліковий запис, обирає опцію «sign in», нові ж користувачі створюють обліковий запис («create account»), пройшовши нескладну процедуру реєстрації (зверніть увагу, що для реєстрації необхідно використовувати корпоративну поштову скриньку для однозначної ідентифікації користувача з науковою установою, де він працює).

Увійшовши, користувач має здійснити пошук за автором. Для цього використовують опцію «Author search» на верхній панелі сайту або опцію «View your author profile».

У полі пошуку слід зазначити у транслітерованій латинкою формі власне прізвище, ім'я або ініціал імені та (опціонально) назву установи англійською мовою. Для відображення точних збігів пошуку слід використовувати опцію «Show exact matches only». Пошук за ідентифікатором ORCID можливий тільки для тих користувачів, що вже мають профіль

Author ID, зв'язаний із ORCID (про інтеграцію профілів та ідентифікаторів див. нижче).

Search for an author profile

The screenshot shows a search form with three input fields: 'Author last name' containing 'shevchenko', 'Author first name' containing 't', and 'Affiliation' which is empty. Below the 'Affiliation' field is a checkbox for 'Show exact matches only'. A 'Search Q' button is located to the right. Below the main search area is an 'ORCID' field with a 'Search Q' button. Example text for each field is provided: 'e.g. Smith' for last name, 'e.g. J.L.' for first name, and 'e.g. University of Toronto' for affiliation. The ORCID field has an example 'e.g. 1111-2222-3333-4444'.

Для прикладу, за пошуковим запитом «Shevchenko T.» у Scopus знайшлося 80 авторів. Серед цих пошукових результатів (кожен із яких уже має автоматично згенерований Author ID) можуть бути дублетні профілі, профілі з застарілою або некоректно поданою інформацією щодо професійної афіліації тощо. Завданням користувача на цьому етапі є виявлення всіх власних профілів, згенерованих системою, їхнє об'єднання в один Author ID та уточнення наведеної в них інформації.

The screenshot shows search results for '80 author results'. The search criteria are 'Author last name: shevchenko, Author first name: t'. There are 'Refine results' options on the left and a table of results on the right. The table has columns for Author, Documents, h-index, Affiliation, and City. Three results are visible:

Author	Documents	h-index	Affiliation	City
1 Shevchenko, Tatyana F.	52	10	National Academy of Sciences in Ukraine	Kiev
2 Shevchenko, Tatyana F.	34	5	Emanuel Institute of Biochemical Physics, Russian Academy of Sciences	Moscow
3 Shevchenko, Tatyana V.	17	2	Kemerovo State University	Kemerovo

Shevchenko, Tatyana F.

National Academy of Sciences in Ukraine, Kiev, Ukraine

[Connect to ORCID](#) [Is this you? Connect to Mendeley account](#)

[Edit profile](#) [Set alert](#) [Save to list](#) [Potential author matches](#) [Export to SciVal](#)

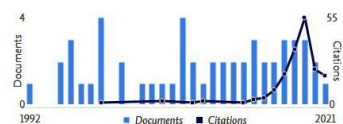
Metrics overview

52
Documents by author

172
Citations by 54 documents

10
h-index

Document & citation trends

Most contributed Topics 2015–2019

Kiev; Phytoplankton; Ulmaria
[6 documents](#)

Gomphonema; Cymbella; Diatoms
[2 documents](#)

Mallomonas; Chrysophyta; Synurales
[2 documents](#)

[View all Topics](#)

52 Documents [Cited by 54 Documents](#) [0 Preprints](#) [33 Co-Authors](#) [Topics](#)

Author Feedback Wizard

Here you can:

- [Set a preferred name](#)
- [Merge profiles](#)
- [Add and remove documents](#)
- [Update affiliation](#)

[Basic Search](#) [Author ID Search](#) [ORCID Search](#)

Author last name

e.g. Smith

Author first name

e.g. J.L.

Optional:

[+ Name Variant](#)

[+ Affiliation](#)

[Search](#)

Якщо серед пошукових результатів користувач знаходить тільки один авторський профіль, що відповідає його персоні, й інформація, наведена у цьому профілі, є повною, актуальною та коректно представленою, на цьо-

му процес упорядкування авторського профілю Author ID можна вважати завершеним. Корисною опцією є «potential author matches», що пропонує пошук за різночитаннями імені автора, які можна не врахувати під час мануального пошуку. Сам числовий ідентифікатор Author ID міститься у гіперпосиланні на сторінку авторського профілю (наприклад, <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=7005361672> для наведеної ілюстрації).

Якщо профілів знайдено декілька, інформація в них неповна або дублюється, користувач має скористатися інструментом корекції авторських профілів Author Feedback Wizard [<https://www.scopus.com/feedback/author/home.uri>]. За його допомогою автор може встановити правильний варіант власного імені для відображення, об'єднати профілі, додати чи видалити документи, оновити дані про роботу в науковій установі.

Використовуючи пошукові пропозиції, користувач знаходить власний профіль, вносить потрібні зміни, після чого надсилає запит на коригування інформації. Важливо розуміти, що запропоновані користувачем зміни не відбуваються автоматично. Запити, здійснені через Author Feedback Wizard, модеруються адміністраторами Scopus протягом кількох днів (найчастіше, протягом тижня), після чого відповідь щодо запиту приходить на e-mail користувача. При цьому слід зазначати саме корпоративну поштову скриньку науковця (наприклад, username@nas.gov.ua), аби запит на модерацію профілю надходив від особи, чия професійна афіліація є підтвердженою. Коли запит на об'єднання профілів чи коригування інформації у вже наявному профілі буде виконано, користувач матиме активне гіперпосилання на Author ID, яке в подальшому може використовувати як елемент наукового портфоліо.

Іншим варіантом об'єднання профілів є запит безпосередньо через панель пошукових результатів.

Якщо у користувача є необхідність об'єднати два або більше профілі з різночитаннями імені, він обирає ці пункти зі списку та надсилає запит через опцію «Request to merge authors».

Для однозначної авторської автентифікації у подальшому фахівці Scopus радять прив'язати профіль Author ID до цифрового ідентифікатора дослідника ORCID. Це не тільки сприяє вирізненню автора з-посеред низки користувачів з ідентичними іменами, а й дозволяє імпортувати інформацію про публікації у Scopus до профілю ORCID. Крім того, Scopus

знаходить вже наявні сторінки користувача в інших наукових соціальних мережах (наприклад, Mendeley, як показано на скріншоті) та пропонує сполучити ці акаунти (це є корисним для ширшої репрезентації наукового доробку та створення комплексного наукового портфолію).

All [Request to merge authors](#)

Author	Documents	Index	Affiliation
☒ 1 Shevchenko, Tatyana F.	52	10	National Academy of Sciences in Ukraine
View last title			
☒ 2 Shevchenko, Tatiana F.	34	5	Emanuel Institute of Biochemical Physics, Russian Academy of Sciences
View last title			

Shevchenko, Tatyana F.

[National Academy of Sciences in Ukraine, Kiev, Ukraine](#)

[Connect to ORCID](#)

[Is this you? Connect to Mendeley account](#)

[Edit profile](#)

[Set alert](#)

[Save to list](#)

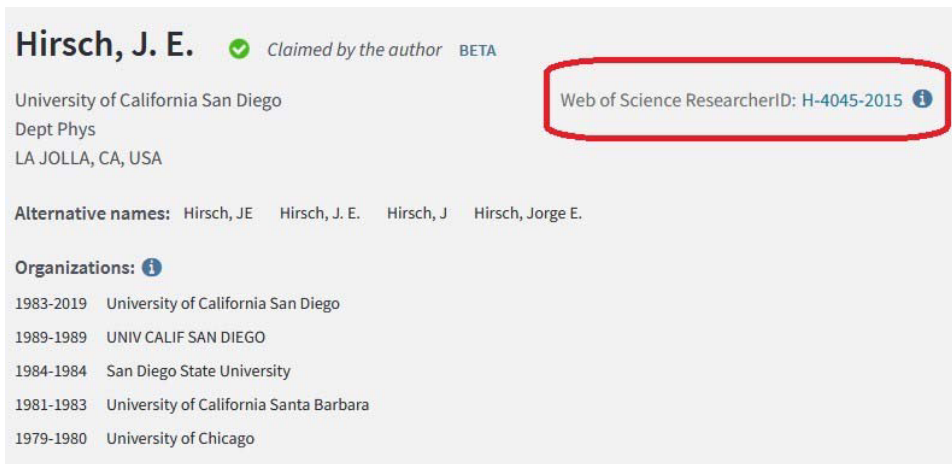

[Potential author matches](#)

За потреби оновити інформацію у профілі в подальшому або в разі появи у Scopus дублетних профілів, коригування так само відбувається через Author Feedback Wizard.

Профіль науковця у Web of Science (Researcher ID)

Researcher ID – це глобальний міждисциплінарний реєстр унікальних ідентифікаторів учених, що створюється на базі наукометричної системи Web of Science. До 15 квітня 2019 року ідентифікаційний номер науковця присвоювався виключно авторам, що мають принаймні одну публікацію, проіндексовану Web of Science, проте здійснена того дня інтеграція реєстру з науковою мережею рецензентів Publons суттєво лібералізувала ці вимоги. Відтоді Researcher ID за запитом може отримати будь-який користувач Publons незалежно від наявності проіндексованих у Web of Science публікацій. Числовий ідентифікатор Researcher ID складається з 1–3 літер латинської абетки та 7–8 цифр, останні чотири з яких є роком реєстрації профілю.

The image shows a screenshot of a Web of Science Researcher ID profile for J. E. Hirsch. The profile includes the following information:

- Name:** Hirsch, J. E. (with a green checkmark and the text "Claimed by the author" and "BETA")
- Organization:** University of California San Diego, Dept Phys, LA JOLLA, CA, USA
- Web of Science ResearcherID:** H-4045-2015 (highlighted with a red box)
- Alternative names:** Hirsch, J.E., Hirsch, J. E., Hirsch, J., Hirsch, Jorge E.
- Organizations:** A list of organizations with associated years:
 - 1983-2019 University of California San Diego
 - 1989-1989 UNIV CALIF SAN DIEGO
 - 1984-1984 San Diego State University
 - 1981-1983 University of California Santa Barbara
 - 1979-1980 University of Chicago

1. Якщо науковець створював Researcher ID до 15. 04. 2019 р., знайти цей ідентифікатор можна у Web of Science, скориставшись простим пошуком за автором. Скажімо, у профілі Хорхе Гірша, американського фізика, більш відомого своїми наукометричними ідеями, відображено його Researcher ID.

2. Усі профілі, створені до 15. 04. 2019 р., що раніше відображалися у реєстрі researcherid. com, були імпортовані до платформи Publons (за винятком приватних акаунтів). Уся подальша робота зі створення

та впорядкування авторських профілів Researcher ID проводиться саме на цьому ресурсі. Реєстрація на платформі Publons [https://publons.com] є безкоштовною та загальнодоступною.

Заповнивши стандартні реєстраційні поля (нагадуємо, що для ідентифікації користувача як співробітника наукової установи варто використовувати корпоративну поштову скриньку) або скориставшись альтернативними способами автентифікації – вхід через акаунт у Facebook, Google, LinkedIn, ORCID тощо, користувач отримує доступ до профілю Publons (що не є ідентифікатором Researcher ID).

publons BROWSE COMMUNITY FAQ Q LOG IN

Home Register

корпоративна поштова скринька Already a member?

Email address

Password

Re-enter password

First Name

OR

Last Name

TRBU3

Capcha

Register

or register using

Альтернативні способи автентифікації

Me

Dashboard summary

Public profile

Export Publons CV

Citation map

My records

Publications

Peer reviews

Editor records

Activity

Notifications (1)

Pending records

Community

Scored publications

Journals

ResearcherID badge

Settings

Account

Profile

Affiliations

Email

Permissions

Track my citations
Get the likes of Science Core Collection citation counts for your publications.

Manage my reviews
Add new or past peer reviews to show your expertise.

See my profile
See what your profile looks like to other people on Publons.

Export my Publons CV
Download your records for funding or promotion applications.

Recent notifications

Do you have a moment to answer a quick question for us? 1:48 PM, January 24th, 2021

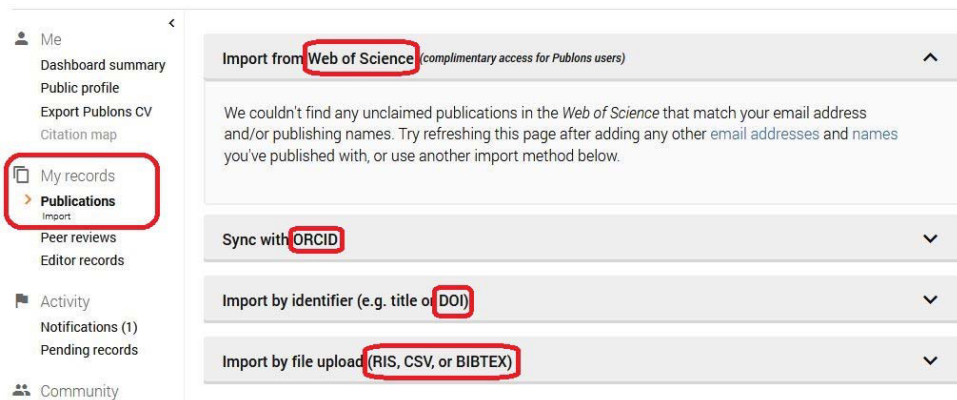
View all notifications

Publication metrics

These metrics are calculated from the publications you have imported. It may take up to an hour after importing publications for these metrics to be updated.

PUBLICATIONS IN SUM OF TIMES AVERAGE CITATIONS AVERAGE CITATIONS

3. У панелі керування обліковим записом Publons [<https://publons.com/dashboard/summary/>] слід заповнити низку інформаційних полів, зокрема, надати відомості щодо професійної афіліації, чинної посади, дослідницьких зацікавлень (що стануть відтак тегами для автоматичного формування списку статей, які Publons пропонуватиме для рецензії).

4. Після заповнення профілю слід додати в нього власні публікації. У меню налаштувань користувач обирає пункт «Publications», після чого, якщо Publons автоматично не пропонує йому знайдені у Web of Science статті, обирається пункт «Import». Імпорт бібліографії до профілю Publons можливий у 4 способи: через пошук у Web of Science, синхронізацію з ідентифікатором ORCID, пошук окремих статей за DOI та імпорт метаданих з файлів у форматі RIS, CSV або BibTeX (такі метадані можна отримати, зокрема, у профілі Google Scholar)

5. Лише після того, як у профіль Publons додано інформацію про науковця та імпортовано його бібліографію (при цьому статті обов'язково є присутніми у Web of Science), користувач має змогу надіслати запит на отримання ідентифікатора Researcher ID [<https://publons.com/dashboard/tools/create-rid/>]. Запит розглядається модераторами Publons протягом 1–7 днів, і в разі наявності всіх необхідних відомостей у профілі користувача, для нього генерується числовий ідентифікатор Researcher ID, що відтепер відображатиметься у профілі Publons. Важливо підкреслити, що ідентифікатор не збігається із гіперпосиланням на сторінку профілю користувача у Publons,

а є окремим літерно-цифровим кодом і зазначається всюди саме у такому вигляді.

The image shows a screenshot of a Web of Science researcher profile for Serhii Harahulia. The profile includes a circular profile picture, the name 'Serhii Harahulia', and the Ukrainian name 'Сергій Гарагуля'. The affiliation is listed as 'Vernadsky National Library of Ukraine'. A red box highlights the 'Web of Science ResearcherID' with the ID 'AAE-8791-2020'. Below this, a table shows the researcher's metrics: 6 publications, 0 total times cited, and 0 H-index. The 'Research Fields' section lists 'INFORMATION SCIENCE & LIBRARY SCIENCE' and 'SOCIAL COMMUNICATION'. A button '+ VIEW FULL BIO & INSTITUTIONS' is visible. The 'Most cited publications' section shows a single entry: 'ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕГРАЦІЇ НАУКОВИХ БІБЛІОГРАФІЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ: ТИПОЛОГІЯ І ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ', published in 2017 in the 'НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ ВІ ВЕРНАДСЬКОГО'.

PUBLICATIONS	TOTAL TIMES CITED	H-INDEX
6	-	-

Research Fields

INFORMATION SCIENCE & LIBRARY SCIENCE | SOCIAL COMMUNICATION

+ VIEW FULL BIO & INSTITUTIONS

Most cited publications

	TIMES CITED
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕГРАЦІЇ НАУКОВИХ БІБЛІОГРАФІЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ: ТИПОЛОГІЯ І ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ Published: 2017 in НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ ВІ ВЕРНАДСЬКОГО	-

НАУКОВА МЕРЕЖА PUBLONS: ПРОФІЛІ ДОСЛІДНИКА ТА УСТАНОВИ

Інструкція для наукових співробітників
<http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004043>

Інструкція затверджена
науково-методичною радою.
Інституту інформаційних технологій
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського,
протокол № 19 від 9 лютого 2021 р.

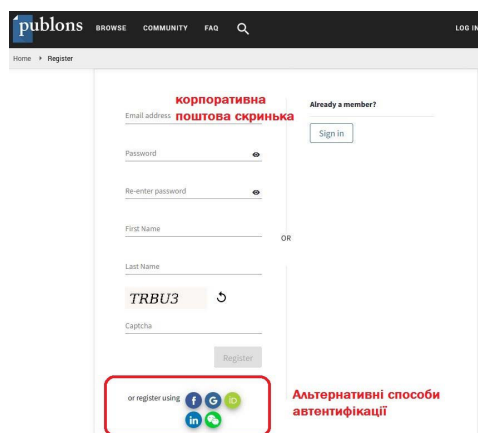
Publons [https://publons.com] – це соціальна мережа рецензентів наукових публікацій. Започаткований 2012 року, наразі цей проєкт налічує понад 200 тисяч профілів науковців з інституцій по всьому світу. Основною метою мережі є сприяння зовнішньому незалежному рецензуванню статей у наукових журналах, формування груп експертів у кожній галузі знань, створення майданчика вільної циркуляції актуальних наукових досліджень (зокрема, й препринтів). Станом на 2021 рік учасниками мережі Publons надано понад 1 мільйон рецензій на наукові публікації у 25 тисячах видань.

Проєкт підтримується американською компанією Clarivate Analytics та інтегрований з базою даних Web of Science, що дозволяє отримувати в авторському профілі наукометричну інформацію та вільно переходити за посиланнями всередині WOS CC. Починаючи з 15. 04. 2019 р. мережа Publons замінила собою авторський ідентифікатор ResearcherID – усі нові облікові номери створюються саме в інтерфейсі Publons, причому діюча доти вимога щодо обов'язкової наявності в автора публікацій у Web of Science скасована, і зареєструвати ResearcherID можуть усі дослідники.

У мережі Publons функціонують авторські та інституційні профілі, в яких зібрано ключову бібліографічну та наукометричну інформацію.

Авторський профіль у Publons: створення та впорядкування

Реєстрація на платформі Publons [https://publons.com] є безкоштовною та загальнодоступною.

Заповнивши стандартні реєстраційні поля (нагадуємо, що для ідентифікації користувача як співробітника наукової установи варто використовувати корпоративну поштову скриньку) або скориставшись альтернативними способами автентифікації – вхід через акаунт у Facebook, Google, LinkedIn, ORCID тощо, користувач отримує доступ до профілю Publons (що не є ідентифікатором Researcher ID).

У панелі керування обліковим записом Publons [<https://publons.com/dashboard/summary/>] слід заповнити низку інформаційних полів, зокрема, надати відомості щодо професійної афіліації, чинної посади, дослідницьких зацікавлень (що стануть відтак тегами для автоматичного формування списку статей, які Publons пропонуватиме для рецензії).

The screenshot displays the Publons dashboard interface. On the left is a navigation sidebar with the following sections: 'Me' (containing 'Dashboard summary', 'Public profile', 'Export Publons CV', and 'Citation map'), 'My records' (containing 'Publications', 'Peer reviews', and 'Editor records'), 'Activity' (containing 'Notifications (1)' and 'Pending records'), 'Community' (containing 'Scored publications', 'Journals', and 'ResearcherID badge'), and 'Settings' (containing 'Account', 'Profile', 'Affiliations', 'Email', and 'Permissions'). The 'Affiliations' option is highlighted with a red rectangle. The main content area is divided into several sections: a top row of four action cards ('Track my citations', 'Manage my reviews', 'See my profile', and 'Export my Publons CV'), a 'Recent notifications' section with a notification about a quick question, and a 'Publication metrics' section with a table header showing 'PUBLICATIONS IN', 'SUM OF TIMES', and 'AVERAGE CITATIONS'.

Після заповнення профілю слід додати в нього власні публікації. У меню налаштувань користувач обирає пункт «Publications», після чого, якщо Publons автоматично не пропонує йому знайдені у Web of Science статті, обирається пункт «Import». Імпорт бібліографії до профілю Publons можливий у 4 способи: через пошук у Web of Science, синхронізацію з ідентифікатором ORCID, пошук окремих статей за DOI або імпорт метаданих

з файлів у форматі RIS, CSV або BibTeX (такі метадані можна отримати, зокрема, у профілі Google Scholar)..

The screenshot shows the Publons dashboard with a sidebar on the left and a main content area. The sidebar includes 'Me', 'Dashboard summary', 'Public profile', 'Export Publons CV', 'Citation map', 'My records', 'Publications', 'Peer reviews', 'Editor records', 'Activity', 'Notifications (1)', 'Pending records', and 'Community'. The 'Publications' item is highlighted with a red box. The main content area has four import options, each with a red box around the key terms: 'Import from Web of Science (complimentary access for Publons users)', 'Sync with ORCID', 'Import by identifier (e.g. title or DOI)', and 'Import by file upload (RIS, CSV, or BIBTEX)'.

The screenshot shows a Publons profile for Serhii Harahulia. The profile includes a photo, name, and affiliation: 'Сергій Гарагуля', Vernadsky National Library of Ukraine. A 'Web of Science ResearcherID' is displayed with the ID 'AAE-8791-2020'. Below this, a table shows 'PUBLICATIONS' (6), 'TOTAL TIMES CITED' (-), and 'H-INDEX' (-). The 'Research Fields' section lists 'INFORMATION SCIENCE & LIBRARY SCIENCE' and 'SOCIAL COMMUNICATION'. The 'Most cited publications' section shows a publication titled 'ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕГРАЦІЇ НАУКОВИХ БІБЛІОГРАФІЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ. ТИПОЛОГІЯ І ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ' published in 2017 in the 'НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ ВІ ВЕРНАДСЬКОГО'.

Лише після того, як у профіль Publons додано інформацію про науковця та імпортовано його бібліографію (при цьому статті обов'язково є присутніми у Web of Science), користувач має змогу надіслати запит на отримання ідентифікатора Research ID [<https://publons.com/dashboard/tools/create-rid/>]. Запит розглядається модераторами Publons протягом 1–7 днів,

і в разі наявності всіх необхідних відомостей у профілі користувача, для нього генерується числовий ідентифікатор Researcher ID, що відтепер відображатиметься у профілі Publons. Важливо підкреслити, що ідентифікатор не збігається із гіперпосиланням на сторінку профілю користувача у Publons, а є окремим літерно-цифровим кодом і зазначається всюди саме у такому вигляді.

Числовий ідентифікатор ResearcherID складається з 1–3 літер латинської абетки та 7–8 цифр, останні чотири з яких є роком реєстрації профілю. Цей ідентифікатор слугує однозначній атрибуції конкретного автора й запобігає плутанині в разі наявності у базі даних авторів з однаковим прізвищем. Як зазначалося вище, дані авторського профілю Publons можуть бути імпортовані з ORCID, але варто підкреслити, що ці два ідентифікатори не є взаємозамінними, і кожен із них виконує власну сигніфікативну функцію.

Private dashboard - Add a review
For Serhii Harahulia

Web of Science ResearcherID®
AAE-8791-2020

Me
Dashboard summary
Public profile
Export Publons CV
Citation map

My records
Publications
Peer reviews
Editor records

Activity
Notifications
Pending records

Community
Scored publications
Journals
ResearcherID badge

Settings
Account
Profile
Affiliations
Email
Permissions

Add a pre-publication or post-publication review using the form below.
See here for more on the difference between the two.

рецензія на препринт АБО надруковану статтю

Pre-publication review
Load the details of a review you've previously written for a journal or conference.

Post-publication review
Write a new review of a published manuscript.

Journal or conference

Journal or conference you reviewed for **назва журналу або наукової конференції**

Date you performed the review **дата написання рецензії**

Article

If the article has been published please enter its DOI to ensure we associate your review correctly. As it would be unfair to the author(s) we do not show the title of the article or publish the content of your review until the manuscript has been published (given a DOI or URL).

Import article details by entering: **ідентифікатор статті** АБО **її назва**

Article DOI, PubMed ID, or arXiv or Article title

Для того, аби написати рецензію на певну статтю або препринт, треба скористатися опцією «Peer Reviews > Add a Review» на бічній панелі налаштувань та заповнити кілька інформаційних полів:

1 JOURNAL OR CONFERENCE

JOURNAL OR CONFERENCE	CURRENT
Library Herald	✓
Rukopysna Ta Knyzhkova Spadshchyna Ukrainy-manuscript and Book Heritage of Ukraine	✓
Academic Papers of Vernadsky National Library of Ukraine	✓

Додати членство у редакційних колегіях

2 Institution affiliations

Universities and Academic Institutions you have been affiliated with. These are displayed on your profile and are used in Institution Leaderboard calculations.

INSTITUTION	DEPARTMENT	ROLE	START	END		
Vernadsky National Library of Ukraine	Department	Role	2009	Present	👤	🗑️

Додати місце роботи

Для уникнення різночитань назви статті, на яку надається рецензія, бажано наводити ідентифікатор DOI цієї публікації (за наявності).

Нижче розташовано текстову панель, куди вноситься текст рецензії. Важливо підкреслити, що йдеться саме про peer review («сліпе рецензування»): написані вами рецензії циркулюють виключно у середовищі Publons, текст можуть бачити лише вповноважені члени редколегії видання, в якому опубліковано або до якого подано до друку статтю (а не автор статті чи інші науковці). Всі додані таким чином рецензії відобразатимуться у профілі дослідника як елементи його портфоліо тільки кількісно та з зазначенням назв журналів, для яких було надано рецензію

Для того, аби додати у профіль Publons інформацію про членство у редакційних колегіях наукових видань або організаційних комітетах наукових конференцій, слід скористатися опцією «Affiliations > Journal or Conference» на бічній панелі налаштувань [1]. Місця роботи дослідника вказуються у полі «Affiliations > Institution affiliations» [2].

У підсумку повністю заповнений авторський профіль Publons містить таку інформацію про дослідника: ім'я, інституційна приналежність, ResearcherID, кількість опублікованих статей, кількість цитувань цих статей (розраховується тільки для журналів, проіндексованих у Web of Science), індекс Гірша (розрахований для WoS-публікацій і може не збігатися з індексами цитувань в інших наукометричних системах), кількість

наданих рецензій на публікації інших дослідників та перелік журналів, які ці рецензії отримали, членство у редколегіях журналів та оргкомітетах наукових конференцій

Усю перелічену інформацію можна організувати у вигляді резюме за допомогою опції «Export Publons CV» на бічній панелі налаштувань. Автор обирає ті інформаційні блоки, які хоче бачити у власному резюме, додає запропоновані візуалізації наукометричних показників (графіки цитувань, порівняльні метрики активності у галузі/інституції тощо), і Publons генерує PDF-документ на підставі цих даних:

#	RESEARCHERS	INSTITUTION	# PUBLICATIONS	# VERIFIED REVIEWS	# VERIFIED EDITOR RECORDS
1	Jonas Ranstam	Lund University	401	6 205	-
2	Timothy T Houle	Harvard Medical School	236	4 436	-
3	Lingxin Chen	Chinese Academy of Sciences	396	3 859	326
4	Grigorios L. Kyriakopoulos	National Technical University of Athens	77	3 836	415
5	Seyedali Mirjalili	Torrens University Australia	201	3 694	194
6	Ahmed Abdel Razek	Mansoura University	215	3 223	9
7	Ankur Singh Bist	Govind Ballabh Pant University of Agriculture a...	12	2 682	36
8	Wei-Chiang Hong	Oriental Institute of Technology	111	2 652	399
9	Akmal El-Mazny	Cairo University, Giza, Egypt	30	2 651	53
10	Andrej M. Kielbassa	Danube Private University	277	2 576	322

За даними авторських профілів мережа Publons генерує динамічні рейтинги науковців, ранжовані за кількістю публікацій та наданих редакціям журналів рецензій. Зокрема, за цим посиланням можна ознайомитися з топ-10 світових рецензентів за версією Publons: https://publons.com/researcher/?order_by=num_reviews (від 2576 до 6205 наданих рецензій станом на квітень 2021 року).

Профіль установи у Publons

Профіль наукової установи у Publons генерується на підставі даних авторських профілів. Саме тому важливими для розуміння є два аспекти:

1) дані щодо професійної афіліації, які зазначає новий користувач Publons при реєстрації, мають відповідати офіційній англійській назві інституції – інакше статистика дослідника не включатиметься у загальний залік установи, де він працює;

2) статистика в інституційному профілі розраховується за даними мережі Publons і може не збігатися з показниками установи у Web of Science (для досягнення повної відповідності необхідно, аби всі співробітники установи, що мають публікації у Web of Science, зареєстрували авторські профілі Publons);

3) за твердженням розробників Publons, інституційні профілі покликані підвищити авторитет установи у науковому середовищі, виокремити ключових дослідників та підрозділи установи, раціонально розподілити навантаження при колективній науковій роботі.

Станом на квітень 2021 року в мережі Publons функціонує 463 профілі наукових установ України: https://publons.com/institution/?country=77&order_by=num_researchers

У національному рейтингу установ зазначається також місце конкретної інституції у світовому переліку. Важливим нюансом щодо обліку публікацій є те, що інституційний профіль враховує виключно статті, проіндексовані у Web of Science Core Collection (тоді як авторські профілі допускають наявність будь-яких публікацій).

463 results

#	INSTITUTION	RESEARCHERS	TOP REVIEWERS	VERIFIED REVIEWS	VERIFIED REVIEWS LAST 12 MONTHS	CORE COLLECTION PUBLICATIONS
89th	Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute	1 635	2	367	84	6 283
110th	Lviv Polytechnic National University, LPNU	1 484	2	824	593	5 433
143rd	Oles Honchar Dnipro National University	1 326	-	158	33	3 492
214th	Taras Shevchenko National University of Kyiv	1 080	7	865	163	9 046
243rd	Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University	1 006	-	95	28	3 156
247th	Kyiv National University of Trade and Economics	988	-	14	8	316
331st	West Ukrainian National University	804	-	1	-	1 059
351st	Danylo Halytsky Lviv National Medical University	769	2	825	254	1 215
402nd	Bukovinian State Medical University	697	-	10	9	686
406th	Donetsk National Technical University	688	-	3	-	558

Профіль установи у Publons містить інформацію про кількість науковців, кількість опублікованих ними статей та наданих у цій мережі рецензій. Зазначено також контактні профілі редакторів наукових видань інституції, вповноважених надавати для експертної оцінки статті з журналів і препринти та отримувати від користувачів рецензії на них.

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Ukraine

VISIT INSTITUTION LEADERBOARD

1,635 researchers

1st in Ukraine

367 reviews

10th in Ukraine

84 reviews last year

10th in Ukraine

6,283 publications

2nd in Ukraine

JOURNAL EDITORS AT IGOR SIKORSKY KYIV POLYTECHNIC INSTITUTE

Sergii Litvintsev

OA Oleksii Bogdanov, Assoc.Pr...

Нижче наводиться ранжований за кількістю публікацій або рецензій перелік усіх співробітників установи, що мають профіль Publons. Зауважимо, що первинна афіліація у деяких дослідників може бути зазначена за ін-

шою установою, але навіть в разі сумісництва публікації цих дослідників потрапляють у профіль всіх установ, вказаних в їхньому авторському профілі.

#	RESEARCHERS	INSTITUTION	# PUBLICATIONS ▼	# VERIFIED REVIEWS	# VERIFIED EDITOR RECORDS
1	 Larysa L.O. Levchenko	Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute	300	-	-
2	 Sidorenko Sergey	Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute	272	-	-
3	 Ihor Mikulionok	Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute	253	-	-
4	 Yuriy Poplavko	Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute	231	-	-
5	 Vyacheslav N Gorshkov	Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute	218	-	-
6	 Yuri Gorobets	Institute of Magnetism, National Academy of S...	200	2	-
7	 Valerii Orel	National Cancer Institute, Ukraine	179	6	-
8	 Valentin Sviderskyi	Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute	176	-	-
9	 Igor V Orynyak	Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute	168	-	-
10	 Sergii I Sidorenko	Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute	166	-	-

Докладнішу інформацію щодо функціонування мережі Publons можна знайти на сторінці інформаційної підтримки цього ресурсу: <https://publons.freshdesk.com/support/home/>.

НАУКОМЕТРИЧНИЙ ПРОФІЛЬ ДОСЛІДНИКА ТА УСТАНОВИ У GOOGLE SCHOLAR

Інструкція для наукових співробітників
<http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004042>

Інструкція затверджена науково-методичною радою
Інституту інформаційних технологій
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського,
протокол № 18 від 19 січня 2021 р.

Google Scholar (відома також як Google Академія) – це вільна система індексації наукових публікацій усіх форматів і дисциплін. Започаткована у 2004 році, наразі ця база даних налічує понад 400 мільйонів документів. Google Scholar містить більшість рецензованих журналів ЄС і США, продукцію найбільших наукових видавництв, дозволяє користувачам здійснювати пошук цифрової або фізичної копії статей, онлайн або в бібліотеках, використовується як інструмент експертного оцінювання результативності роботи науковця. Особливістю Google Scholar є індексація не тільки статей із фахової періодики, а й тез доповідей, розділів книг, методичних та інструктивних матеріалів тощо із можливістю самостійної модерації вмісту профілю автором. Це, з одного боку, дозволяє комплексно представити науковий доробок ученого, а з іншого – наражає базу даних на звинувачення в індексації неперевіраних публікацій.

Функціонал Google Scholar дозволяє створювати профілі автора, журналу, наукової установи та окремих її підрозділів.

Профіль дослідника у Google Scholar

Реєстрація у системі Google Scholar є безкоштовною та загальнодоступною. Для реєстрації новий користувач має володіти доступом до двох активних поштових скриньок – при авторизації використовується акаунт Google (поштовий сервіс Gmail), а для підтвердження професійної афіліації – корпоративна поштова скринька вченого в установі, де той працює (наприклад, `username@nas.gov.ua`).

Виконавши вхід в акаунт Google, слід перейти у Google Scholar за посиланням <https://scholar.google.com/> та обрати опцію «Мій профіль».

В анкетній формі, що відкриється після цього, слід зазначити власне ім'я (найвживанішу форму його написання латинкою), професійну афіліацію (поточне місце роботи), корпоративну поштову скриньку (для підтвердження факту вашої приналежності до конкретної наукової установи), сфери зацікавлення (ключові слова за темою ваших досліджень), за наявності – вказати персональну сторінку на сайті установи або на Корпоративному порталі НАН України.

← → ↻ scholar.google.com

☰ Мій профіль ★ Моя бібліотека

Google Академія

Статті про КОВІД-19

CDC	NEJM	JAMA	Lancet	Cell	BMJ
Nature	Science	Elsevier	Oxford	Wiley	medRxiv

На плечах у Титанів науки

Ім'я

Повне ім'я, указане у ваших статтях

Приналежність

Приклад: професор фізики, Принстонський університет

Електронна адреса для підтвердження

Приклад: einstein@princeton.edu

Сфери зацікавлення

Приклад: загальна теорія відносності, єдина теорія поля

Домашня сторінка (додатково)

Приклад: http://www.princeton.edu/~einstein

Дати

Наступний крок реєстрації – пошук власних статей у базі даних Google Scholar. Google Scholar здійснює індексацію наукових публікацій незалежно від наявності у вченого авторського профілю (останній лише дозволяє зібрати всі проіндексовані у системі публікації вченого

в одному обліковому записі, керувати ними та отримувати аналітику). Тому одразу після реєстрації та підтвердження корпоративної скриньки новий користувач Google Scholar має змогу знайти вже проіндексовані системою власні публікації, використовуючи при пошуку найвживанішу форму власного імені латинкою (питання різночитань при транслітерації українських прізвищ є ще однією мотивацією самостійно впорядкувати власні публікації у профілі Google Академії)..

Обравши знайдені статті (їхній перелік може бути неповним, окремі публікації можна буде додати у профіль згодом), користувач виконує третій крок реєстрації – налаштування профілю. Бажано зробити його оновлення автоматичним, а сам профіль – доступним при пошуку решті користувачів.

Статей: 10 →

Serhii Harahulia

Виберіть групи статей, які ви написали.

Сергій Гарагуля 10 СТАТЕЙ

БІБЛІОТЕКА ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СИСТЕМОЇ ПІДТРИМКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
К Лобузїна, С Гарагуля, І Лобузїн - Науковий журнал «Бібліотекознавство ...», 2020

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕГРАЦІЇ НАУКОВИХ БІБЛІОГРАФІЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ: ТИПОЛОГІЯ І ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ
С Гарагуля - НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ імені ВІ ..., 2017

Оновлення статей

Академія автоматично знаходить ваші нові статті та зміни в наявних статтях.

Оновлювати автоматично

Надсилати мені оновлення для перегляду

Видимість профілю

Завдяки загальнодоступному профілю колеги зможуть знаходити ваші праці та підписуватися на них. Профіль також міститиме персоналізований список читання.

Зробити мій профіль загальнодоступним

Готово

У разі успішного виконання всіх перелічених шаблів реєстрації, користувач Google Scholar отримує готовий наукометричний профіль. При цьому важливо ретельно перевірити дані та «відсіяти» з власного профілю автоматично додані публікації авторів-однофамільців. У профілі науковця автоматично генеруються такі дані щодо його публікаційної діяльності:

- 1) підтверджена професійна афіліація;
- 2) перелік усіх наявних у базі даних Google Scholar публікацій дослідника (з можливістю самостійно додавати такі праці, як монографії, розділи у книзі, тези доповідей на наукових конференціях тощо);
- 3) відомості про кількість цитувань конкретної статті з можливістю перегляду всіх праць, в яких ці посилання наведено;

Google Академія

Serhii Harahulia ✎

Vernadsky National Library of Ukraine

Підтверджена електронна адреса в nbuv.gov.ua - Домашня сторінка library science

✉ Підписатись

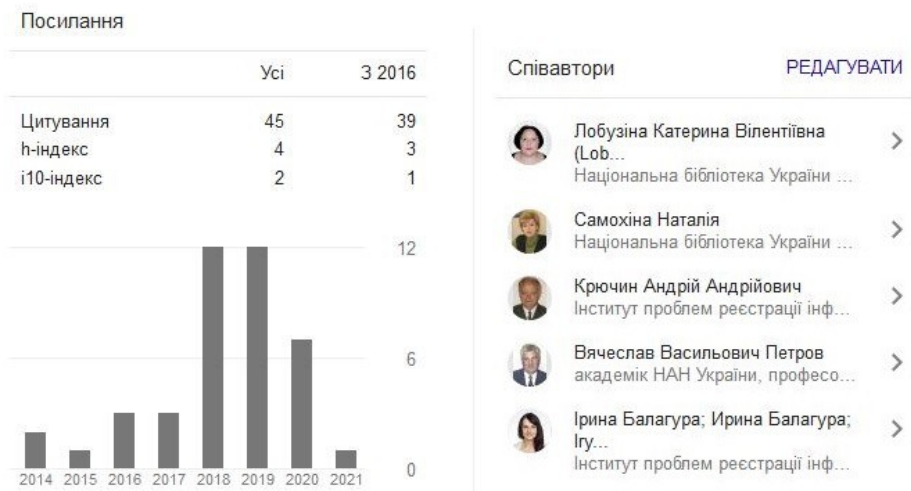
НАЗВА	ПОСИЛАННЯ	РІК
☐ Бібліотеки в інформаційному суспільстві: орієнтація на користувача <small>С Гарагуля Бібліотечний вісник, 17-23</small>	15 *	2014
☐ Бібліотека та веб 2.0: зміна фахової парадигми <small>С Гарагуля Наукові праці Національної бібліотеки України ім. ВІ Вернадського, 91-94</small>	11	2012
☐ Моделі інтеграції електронних джерел наукової інформації у бібліотеках <small>С Гарагуля Бібліотечний вісник, 16-21</small>	5 *	2015
☐ ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕГРАЦІЇ НАУКОВИХ БІБЛІОГРАФІЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ: ТИПОЛОГІЯ І ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ <small>С Гарагуля НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ імені ВІ ВЕРНАДСЬКОГО, 262</small>	4 *	2017

- 4) облік цитувань публікацій (загальний та протягом 5 останніх років);
- 5) h-індекс (індекс Гірша), що визначається як «n» публікацій, кожна з яких процитована щонайменше «n» разів; скажімо, для науковця, що має 100 публікацій, проіндексованих у Google Scholar, 10 з яких мають 5 і більше цитувань, а решта 90 – менше 5 цитувань, індекс Гірша дорівнюватиме саме 5-ти;

6) i10-індекс, що є кількістю публікацій, які мають 10 і більше цитувань;

7) графік цитованості, що дозволяє відстежувати динаміку цитувань публікацій науковця (розраховується з дати першого цитування, проіндексованого системою);

8) мережа співавторства, що формується автоматично з авторів, з якими науковець мав спільні публікації, і ранжується за кількістю таких спільних публікацій; дозволяє судити про приналежність дослідника до певних наукових гуртків або шкіл.

☐ НАЗВА **+** ⋮

- ☐ Бібліотек...
С. Гарагуля
Бібліотечн...
Додати групу статей
- ☐ Бібліотек...
С. Гарагуля
Наукові пр...
Додати статті
- ☐ Моделі інтеграції електронних джерел наукової інформації у бібліотеках
С. Гарагуля
Бібліотечний вісник, 16-21
Додати статтю вручну
- ☐ ...
Налаштувати оновлення статей

стві: орієнтація на користувача

парадигми

ім. ВІ Вернадського, 91-94.

Якщо перелік публікацій неповний, можна здійснити повторний пошук за власним прізвищем або назвами статей, враховуючи розбіжності транслітерації та неунікні при децентралізованому оформленні метаданих різночитання окремих структурних елементів бібліографічного опису. У випадку, якщо певна публікація не знаходиться при пошуку, Google Scholar залишає користувачеві можливість додати її власноруч; при цьому варто врахувати, що розрахунок цитувань здійснюється системою лише для публікацій, проіндексованих автоматично.

ЖурналКонференціяРозділКнигаПрацяПатентСудова справаІнше

Назва

Автори
Наприклад: Петтерсон, Девід; Лемпорт, Леслі

Дата публікації
Наприклад, 2008, 2008-12 або 2008-12-31.

Журнал

Том

Випуск

Сторінки

Видавець

➔ ОБ'ЄДНАТИ ВИДАЛИТИ ↓ ЕКСПОРТУВАТИ

☒	Бібліотеки в інформаційному сусп С Гарагуля Бібліотечний вісник, 17-23	☒	BibTeX EndNote RefMan CSV	ція на користувача
☒	Бібліотека та веб 2.0: зміна фахов С Гарагуля Наукові праці Національної бібліотеки Укр	☒		91-94.
☒	Моделі інтеграції електронних джерел наукової інформації у бібліотеках С Гарагуля Бібліотечний вісник, 16-21	☒		

Автор може самостійно додавати у профіль статті, тези доповідей, книги та окремі розділи, патенти тощо, користуючися каталогізаційною формою Google Scholar.

Коли бібліографія автора повністю зібрана у профілі Google Scholar, цей список статей можна експортувати у файл, сумісний з іншими науковими портфоліо та ідентифікаторами. Ця опція дозволяє уникати дублювання бібліографічної роботи при заповненні інших профілів дослідника (ORCID, AuthorID, ResearcherID/Publons тощо). Для експорту даних слід обрати всі статті у власному профілі, натиснути в меню управління профілем опцію «експортувати» та обрати один із 4 запропонованих форматів (найпоширенішими з яких є BibTeX та CSV). Отриманий в результаті файл можна імпортувати до будь-якої іншої бібліографічної чи наукометричної платформи, що підтримує перелічені формати даних.

Профіль установи у Google Scholar

Алгоритм створення групових акаунтів у Google Scholar є тотожним, але слід враховувати специфіку даних, які треба зазначати в анкетній формі. Уповноваженій особі, що буде модерувати профіль установи, так само знадобляться дві активні поштові скриньки – при авторизації використовується акаунт Google (поштовий сервіс Gmail), а для підтвердження професійної афіліації – корпоративна поштова скринька установи (наприклад, institute@nas.gov.ua). Зрозуміло, що ці поштові скриньки не можуть збігатися з тими, що використовувалися для створення індивідуального профілю.

В анкетній формі зазначаються відомості про установу.

Після цього Google Scholar пропонує додати в профіль всі знайдені за зазначеною назвою установи статті її співробітників. Виконується налаштування оновлень та видимості профілю. У створеному профілі так само можна додавати статті (монографії, збірники конференцій, патенти тощо), скориставшись пошуком за різночитанням назви установи. Тут може виникнути більша кількість варіантів: перейменування установи протягом її існування, варіантне написання географічних назв (Kyiv/Kiev, Dnipro/Dnipropetrovsk), наявність або відсутність ергонімічних відсилок (установа імені когось передається англійською або як named after, або

просто розташуванням прізвища перед назвою), транслітерація прізвища у назві установи, написання імен повністю чи ініціалами тощо). Публікації, які не знаходяться і в такий спосіб, можна додати в профіль вручну, скориставшись каталогізаційною формою.

В анкетній формі зазначаються відомості про установу:

Ім'я

Назва наукової установи (бажано англійською мовою)

Повне ім'я, указане у ваших статтях

Приналежність

Національна академія наук України

Приклад: професор фізики, Принстонський університет

Електронна адреса для підтвердження

institution@nas.gov.ua

Приклад: einstein@princeton.edu

Сфери зацікавлення

ключові слова за напрямом діяльності установи

Приклад: загальна теорія відносності, єдина теорія поля

Домашня сторінка (додатково)

institution.gov.ua

Приклад: <http://www.princeton.edu/~einstein>

Далі

Результатом впорядкування публікацій у Google Scholar стає наукометричний профіль установи, в якому зібрано повний перелік публікацій її співробітників, визначено кількість та індекси цитувань, наведено посилання на профілі найактивніших науковців установи.

Аналогічним чином у Google Scholar створюються та впорядковуються профілі наукових журналів. Уповноважений представник редакції, що в подальшому буде модератором профілю, реєструє новий обліковий запис із назвою наукового видання, збирає в профілі всі наявні у базі даних статті, відсутні статті додає власноруч. Отриманий профіль видання містить ті самі наукометричні інструменти:

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

✉ ПІДЛИСАТИСЬ

Національна академія наук України

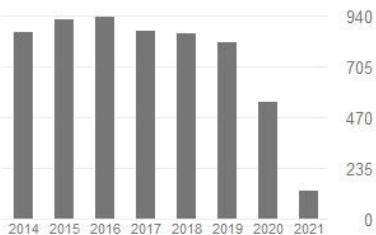
Підтверджена електронна адреса в pbuv.gov.ua - [Домашня сторінка](#)

книгознавство бібліотечна справа архівознавство Library & Information Science

НАЗВА	ПОСИЛАННЯ	РІК
Дневники: 1917-1921: октябрь 1917-январь 1920 ВІ Вернадський Naukova Dumka	309	1994
Малоросійський родословник В Модзалевський	195 *	2015
Щоденники, 1923–1929 С Сфремов К.: ЗАТ «Газета «РАДА»	147	1997
Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс ВМ Горовий Національна бібліотека імені ВІ Вернадського НАН України	137	2010

Посилання

	ПЕРЕГЛЯНУТИ ВСІ	
	Усі	3 2016
Цитування	10351	4160
h-індекс	44	25
i10-індекс	262	102

- **Дубровіна Любов Андріївна**
Національна бібліотека України ... >
- **Oleg Serbin Сербін Олег**
Director of Maksymovych Scienti... >
- **Костенко Леонід Йосипович, Kostenk...**
Національна бібліотека України ... >
- **Горовий Валерій Микитович**
Національна бібліотека України ... >
- **Лобузіна Катерина Вілентівна (Lob...**
Національна бібліотека України ... >
- **Воскобойнікова-Гузєва Олена Віктор...**
Інститут журналістики. Київськи... >

Бібліотечний вісник

Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського
Немає підтверженої електронної адреси

Соціальні комунікації

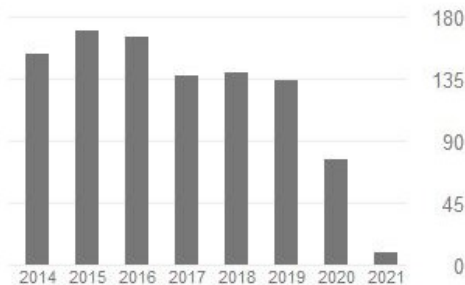
ПІДПИСАТИСЬ

НАЗВА	ПОСИЛАННЯ	РІК
Політика індексації видань у наукометричних базах даних Web of Science та SciVerse Scopus Д Соловяненко Бібліотечний вісник, 6-21	53	2012
Электронная библиотека Научное наследие России Н Каленов, Г Савин, А Сотников, А Глушановский, С Кириллов Бібліотечний вісник, 40-42	48	2009
Зелений шлях відкритого доступу. Репозитарії та їх роль у науковій комунікації: перші двадцять років Т Ярошенко Бібліотечний вісник, 3-10	46	2011
Бібліотека інформаційного суспільства Л Костенко, М Сорока Бібліотечний вісник, 33-38	46	2002

Посилання

ПЕРЕГЛЯНУТИ ВСІ

	Усі	3 2016
Цитування	1591	665
h-індекс	17	11
i10-індекс	45	15

Костенко Леонід Йосипович,
Kostenk...

Національна бібліотека України ...

Oleg Serbin Сербін Олег

Director of Maksymovych Scienti...

Денис Соловяненко

National Technical University of ...

Добко Тетяна Василівна

Керівник Центру науково-бібліо...

Дубровіна Любов Андріївна

Національна бібліотека України ...

Tetiana Yaroshenko / Тетяна
Ярошен...

National University of Kyiv Mohyl...

СИСТЕМАТИЧНИЙ АНОТОВАНИЙ ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ «БІБЛІОТЕКА ТА ЦИФРОВА НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ»

*Гарагуля С. С., Ключнікова О. В., Коновал Л. В., Лаєнко Н. А.,
Лобузїна К. В., Лоцинська Н. В., Островська О. М., Півнюк О. В.,
Сандул О. Г., Ясїнська О. А.*

Сучасне суспільство пройшло шлях розвитку від постіндустріального до інформаційного та впевнено вступило у суспільство знань. Набутий людством досвід від емпіричних даних до інформаційних потоків поступово трансформується в знання. Зважаючи на експонентне зростання кількості інформації, що продукується людством щороку, нагальним є питання її обробки, впорядкування, систематизації та архівування. Цей процес нерівномірний у глобальному масштабі та залежить від стану розвитку національного інформаційного простору. Вивчення світового передового досвіду, аналіз успішних стратегій і кейсів є важливою передумовою ефективності економічних та соціальних процесів, і бібліотечно-інформаційна діяльність щодо забезпечення наукових досліджень не є винятком. Тому надзвичайно важливим є здійснення огляду джерел, які відображають стан її розвитку на сучасному етапі.

Анотований огляд літератури охоплює праці провідних вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків бібліотечної діяльності за останнє десятиліття. У розділі «Вебтехнології та наукові бібліотеки» представлені джерела, що характеризують невідомий розвиток цифрових технологій та їх вплив на діяльність наукових бібліотек. У багатьох роботах представлено історичний екскурс від виникнення Інтернету до Семантичного Вебу і пов'язаних даних, описано революційні зміни у галузі новітніх технологій, стрімкої діджиталізації, розвитку глобальної блогосфери, соціальних медіа, мобільної телефонії тощо. Детально висвітлено проблеми, що виникають в епоху Промислової революції 4.0 для бібліотек та бібліотекарів. На сьогодні активно поширюється епоха Веб 4.0, яку характеризують як відкриту всеосяжну інтелектуальну мережу з розмитими межами взаємодії машин та людей завдяки штучному інтелекту, доповненій та віртуальній реальності. Ключовими поняттями Веб 4.0 є «інтернет речей», «системи Big Data», «штучні нейронні мережі», «блокчейн» тощо, і вони невідомо проникають у світ наукових комунікацій та бібліотечної діяльності.

Науковцями розглядається не лише технологічна сторона розвитку всесвітньої мережі Інтернет, але й необхідність філософського аналізу нових аспектів взаємодії науки та суспільства, а також процесів в системі наукової комунікації, які обумовлені використанням інформаційних технологій. Вчених непокоїть визначення місця бібліотеки в системі інформаційно-комунікаційних процесів за умов переходу до суспільства

знань, трансформації функцій і ролі сучасної бібліотеки. У контексті формування суспільства знань змінюються відносини між бібліотекою й суспільством та значно урізноманітнюються комунікативні практики сучасної бібліотеки. Активно обговорюється у наведених публікаціях і веборієнтована концепція розвитку бібліотек.

Значна увага приділяється впровадженню семантичної мережі на основі принципів пов'язаних відкритих даних, що втілюють рух до перетворення всесвітньої павутини в базу даних пов'язаних ресурсів. Вказана парадигма пропонує бібліотекам великі можливості застосування семантичних технологій для прискорення керування та публікації даних і сприяння їх зв'язку з іншими інформаційними сховищами.

Обґрунтовано твердження про роль бібліотекарів як експертів з організації знань та підтримки наукової комунікації на всіх етапах дослідницького процесу з використанням досягнень інформаційних технологій, засобів Семантичного Вебу (онтологій, метаданих, пов'язаних відкритих даних) й Інтернету речей, технологій доповненої та віртуальної реальності.

Розділ «Семантичні та лінгвістичні бібліотечні технології» присвячено питанням удосконалення лінгвістичних засобів наукової бібліотеки.

Дослідниками наголошується на важливості застосування авторитетного контролю в бібліотеках України, що сприятиме уніфікації у створенні бібліографічних записів і забезпечить ефективну міжбібліотечну взаємодію. Розкрито досвід створення авторитетних файлів у провідних наукових бібліотеках України, описано структуру та засоби організації авторитетних файлів лінгвістичних даних. Актуальність тематики зумовлена зацікавленістю бібліотечних фахівців у авторитетних файлах як інструментах для управління та забезпечення послідовних точок доступу, а також як засіб для кращого розуміння контексту пошуку.

Детально розглянуто особливості формування, організації та функціонування бібліотечних класифікацій у структурі лінгвістичного забезпечення електронних бібліотек і висвітлено напрями інтеграції бібліотечних класифікацій та інформаційних технологій. Досліджено роль класифікаційних систем та систематичних каталогів в сучасній інформаційно-пошуковій системі бібліотек.

Розглянуто основні міжнародні стандарти метаданих, що використовуються в бібліотечній, архівній та музейній практиці для опису і надання

доступу до ресурсів. Подано огляд метаданих, включаючи їх типи, ролі та характеристики; обговорення метаданих, що стосуються вебресурсів; опис методів, інструментів, стандартів і протоколів для публікації та розповсюдження цифрових колекцій.

У третьому розділі «Бібліотечні наукові цифрові ресурси та проекти» зібрано публікації, які характеризують світовий і вітчизняний досвід створення цифрових проєктів, інституційних репозитаріїв, електронних бібліотек, порталів тощо. Науковцями послідовно обґрунтовується роль і значення електронних ресурсів бібліотек у системі наукових комунікацій як феномена ХХІ ст., необхідність формування інформаційно-комунікаційного середовища вітчизняної науки.

Логічним продовженням робіт попередніх розділів огляду є праці, в яких розглянуто, як технології Семантичного Вебу використовуються в різних аспектах функціонування електронної бібліотеки. Визначено інформаційно-ресурсні складові наукової електронної бібліотеки, до яких відносяться фонд електронних документів, реферативно-бібліографічні бази даних та семантичні засоби.

Наводяться переконливі докази доцільності використання ресурсів відкритого доступу (електронних наукових журналів, збірників наукових праць та інституційних репозитаріїв) для забезпечення популярності вченого в професійних колах наукової громадськості.

Проаналізовано найбільш успішні європейські інтернет-портали (DDB, British Library Labs, Gallica, Europeana), що консолідують цифрову інформацію з фондів бібліотек, архівів і музеїв.

Низка праць описує досвід НБУВ у створенні комплексного онлайнового ресурсу «Історико-культурні фонди» НБУВ, цифрової бібліотеки історико-культурної спадщини, меморіальних персональних електронних колекцій, фундаментального науково-інформаційного проєкту електронної бібліотеки «Україніка» як національної документальної книжкової та рукописної колекції.

Публікації розділу «Бібліотечні сервіси підтримки наукових досліджень» присвячені аналізу нових підходів до бібліотечного обслуговування на основі засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Основна увага зосереджена на особливостях розвитку електронної науки,

етапах та специфіці процесів бібліотечної підтримки наукових досліджень та їх інформаційно-бібліотечному супроводі.

Дослідниками розглянуто методичні засади, види, форми та напрями довідково-бібліографічного обслуговування, формування його як складника інформаційної діяльності в системі наукової бібліографічної комунікації.

Огляд зарубіжної фахової періодики розкриває важливість поєднання традиційних форм бібліотечно-інформаційного обслуговування та інноваційних електронних технологій для якісного та ефективного задоволення інформаційних потреб реальних і віртуальних користувачів. Проаналізовано види, особливості та специфіку бібліотечних мобільних додатків, окреслено можливості розширення бібліотечних послуг за їхньою допомогою.

Загалом можемо констатувати, що діяльність бібліотек є важливою запорукою розвитку науки та формування ефективної національної електронної дослідницької інфраструктури.

ВЕБТЕХНОЛОГІЇ ТА НАУКОВІ БІБЛІОТЕКИ

1. Автомонова Н. Бібліотеки в системі електронної комунікації / Н. Автомонова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2010. – Вип. 26. – С. 94–99.

Розглянуто перспективу діяльності бібліотек у системі електронної інформаційної комунікації. Визначено основні моменти даної діяльності, а також роль і місце бібліотек у формуванні інформаційного суспільства.

2. Аль Тавалбех Серхан Ахмед. Міжнародна співпраця бібліотек на базі комп'ютерних технологій: сучасний стан та перспективи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 07.00.08 / Аль Тавалбех Серхан Ахмед ; Харків. держ. акад. культури. – Харків, 2002. – 21 с.

На підставі аналізу сучасних тенденцій розвитку міжнародного співробітництва у бібліотечній сфері виявлено нові, перспективні напрями та форми міжнародної бібліотечної співпраці на базі комп'ютерних та Інтернет-технологій. Обґрунтовано застосування в бібліотечній діяльності комп'ютерних форм міжнародного книгообміну: електронної доставки документів, автоматизованого міжбібліотечного абонементу, електронних засобів професійних комунікацій у межах бібліотечних об'єднань та центрів, дистанційного навчання. Розроблено модель основних напрямів міжнародних взаємозв'язків на базі Web-сервісів за умов бібліотечної корпоративної мережі. Надано рекомендації щодо організації та змістового наповнення системи міжнародних взаємозв'язків у межах «типової» корпоративної бібліотечної мережі.

3. Апшай Н. І. Місце та роль бібліотеки в інформаційному просторі ВНЗ / Н. І. Апшай // Вісн. Харків. держ. акад. культури. – Харків, 2006. – Вип. 18. – С. 131–136.

Розглянуто основні аспекти процесу інтеграції бібліотек у єдиний інформаційний простір вищих навчальних закладів. За результатами досліджень зроблено висновки: інформаційний простір ЗВО за своїми ознаками збігається зі структурно-функціональними аспектами діяльності бібліотек як інформаційно-комунікаційних структур; бібліотека має виконувати провідну роль у створенні та функціонуванні інформаційного простору ЗВО. Основні тенденції транс-

формації бібліотек ЗВО під впливом інформатизації відповідають вимогам оновлення освіти в Україні шляхом створення власних електронних інформаційних ресурсів, концентрації технологій і ресурсів ДО, розширення сервісних послуг на базі корпоративного об'єднання бібліотек.

4. Артемов Ю. І. Аналіз деяких шляхів інтеграції бібліотечно-інформаційних ресурсів / Ю. І. Артемов // Вісн. Кн. палати. – Київ, 2011. – № 11. – С. 17–20.

Автор аналізує зміст понять «інформаційний ресурс» та «інтеграція бібліотечно-інформаційних ресурсів», пропонує модель інтеграції за умов упровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

5. Артемов Ю. І. Концептуальна модель бібліотеки суспільства знань / Ю. І. Артемов // Наук. пр. Держ. наук. -пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ, 2010. – Вип. 2. – С. 66–71.

На базі загальної теорії бібліотечних систем запропоновано концептуальну модель бібліотеки; показано шляхи побудови діяльній моделі бібліотеки, за якої враховуються індивідуальні характеристики бібліотек.

6. Бакіров В. С. Наука і суспільство: проблеми комунікації / В. С. Бакіров // Вісн. Нац. акад. наук України. – Київ, 2016. – № 5. – С. 35–37.

Стаття присвячена аналізу ситуації в інформаційному просторі, недостатньому діалозі науковців із владою, бізнесом, політиками, журналістами. Автор наголошує на потребі популяризації науки, розбудові двосторонніх каналів комунікації науки та суспільства.

7. Білан Н. І. Інформаційне суспільство в сучасному науковому просторі / Н. І. Білан // Інформ. суспільство. – Київ, 2014. – Вип. 20. – С. 100–104.

Йдеться про інформаційне суспільство у вітчизняних та зарубіжних теоріях глобального розвитку, розглядаються головні ознаки інформаційного суспільства. Становлення такого суспільства відзначається неоднорідністю, оскільки різні галузі суспільного життя по-різному реагують на зміну умов навколишнього середовища. Формування інформаційного суспільства зумовлене вимогами часу.

8. Боряк Г. До питання про стан і перспективи розвитку мережевих інформаційних ресурсів соціогуманітарних наук / Г. Боряк // Спец. іст. дисципліни: питання теорії та методики . – Київ, 2013. – № 21. – С. 9–25.

Ч. 21 : Електронні інформаційні ресурси.

Гуманітарна складова наукового сегменту Інтернету є не лише важливим комунікативним засобом сучасного академічного середовища, але й серйозним інструментом формування суспільної свідомості, передусім – шляхом трансформації наукового знання у «підручникове» та загальнодоступне. Розкривається роль інститутів Секції суспільних і гуманітарних наук, зокрема, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у формуванні та представленні науково-інформаційних ресурсів у мережі Інтернет. Автор визначає нагальну необхідність інтеграції зусиль усіх установ Секції суспільних і гуманітарних наук та закладів вищої освіти для оприлюднення в Інтернеті цілісних зібрань поточної та ретроспективної наукової продукції, сприяння формуванню у суспільства сучасного наукового світосприйняття, активізації євроінтеграційних процесів у вітчизняному науково-інформаційному просторі.

9. Броннікова Л. В. Специфіка науки і наукової комунікації в суспільстві початку ХХІ ст. / Л. В. Броннікова // Вісн. Нац. авіац. ун-ту. Сер. : Філософія. Культурологія. – Київ, 2012. – Т. 16, № 2. – С. 31–34.

Розкриваються зміни, що відбуваються в науці та її взаємовідносинах із суспільством на початку ХХІ ст. Відзначається необхідність філософського аналізу нових аспектів взаємодії науки та суспільства, а також процесів у системі наукової комунікації, які обумовлені використанням інформаційних технологій.

10. Вітер М. Б. Технологія формування інтеграційної інфраструктури загальнодержавних електронних інформаційних ресурсів / М. Б. Вітер, Х. О. Засадна // Наук. вісн. НЛТУ України. – Львів, 2014. – Вип. 24. – С. 344–350.

Здійснено короткий опис історії формування інтегрованих інформаційних систем органів державної влади в Україні. Зазначено причини відсутності належного рівня інтеграції наявних державних електронних інформаційних ресурсів. Проведено дослідження сучасних технологій інтеграції інформації в державних органах. Наведено приклади конкретних інтегрованих інформаційних систем, які функціонують сьогодні в українському інформаційному просторі,

їх структуру і сферу застосування. Запропоновано перспективні методології інтеграції інформаційно-аналітичних систем органів державної влади на базі сучасних вебтехнологій.

11. Воскобойнікова-Гузєва О. Бібліотечно-інформаційна сфера України в контексті соціальних трансформацій кінця ХХ ст. – 10-х років ХХІ ст. : концепції стратегічного розвитку, динаміка змін, перспективи : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Воскобойнікова-Гузєва Олена Вікторівна ; НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. – Київ, 2014. – 36 с.

Викладено результати дослідження процесів розвитку та трансформації бібліотечно-інформаційної сфери України у період 1990–2010-х рр. З використанням соціокомунікаційного, системного та модернізаційного підходів, а також комплексу загальнонаукових і бібліотекознавчих методів охарактеризовано основні тенденції взаємовпливу суспільного розвитку та функціонування бібліотечної сфери.

12. Воскобойнікова-Гузєва О. Принципи формування стратегії і управління розвитком інноваційної діяльності бібліотек / О. Воскобойнікова-Гузєва, А. Бровкін // Бібл. вісник. – 2003. – № 6. – С. 5–8.

Висвітлено роботу секції з питань визначення фахових орієнтирів у формуванні стратегії та управління розвитком інноваційної діяльності бібліотек, наголошено на необхідності законодавчого забезпечення цього напрямку діяльності. Обговорено перспективи розвитку провідних наукових бібліотек України, відзначено роль інноваційних проєктів і програм у діяльності фахових бібліотечних асоціацій. Наведено загальні та специфічні риси, що характеризують інноваційну діяльність наукових і публічних бібліотек України, чинники, що впливають на результативність та ефективність такого виду діяльності. Подано рекомендації щодо вироблення державної політики інноваційного розвитку бібліотечно-інформаційної сфери, а також розвитку електронних наукових комунікацій.

13. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація / О. В. Воскобой-

нікова-Гузєва ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : Академперіодика, 2014. – 359 с.

Обґрунтовано концептуальні підходи до побудови стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери, охарактеризовано джерельну базу, подано базові поняття та викладено методологічні засади дослідження. Проаналізовано наукове забезпечення бібліотечно-інформаційної діяльності в Україні в період 1990–2010-х рр. Приділено увагу науково-дослідним роботам колективів провідних українських бібліотек, монографічним і дисертаційним бібліотекознавчим дослідженням, спрямованим на вирішення актуальних питань стратегічного, структурно-функціонального та ресурсного розвитку бібліотек. Досліджено із застосуванням хронологічного принципу досвід колегіального вироблення фахових уявлень щодо розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України. Послідовно розкрито зміст і спрямованість концептуальних розробок вітчизняних науковців і організаторів бібліотечної справи. Висвітлено в контексті законодавчого забезпечення впровадження загальнодержавних і міжнародних програм і проектів здобутки у реалізації державної політики у сфері бібліотечно-інформаційної діяльності. Вивчено еволюцію інформаційного простору сучасної бібліотеки в контексті світового досвіду організаційних, структурних, функціональних та архітектурних перетворень у багатьох провідних бібліотеках світу.

14. Воскобойнікова-Гузєва О. Сучасні засоби професійних інформаційних комунікацій / О. Воскобойнікова-Гузєва // Бібл. вісник. – 2004. – № 2. – С. 22–26.

Наведено результати моніторингу Інтернет-ресурсів – джерел новітньої фахової інформації для спеціалістів бібліотечно-інформаційної галузі, зокрема, ресурсів сайтів основних наукових бібліотек, бібліотечних асоціацій, інформаційних бібліотечних порталів. Розглянуто різні типи електронних інформаційних ресурсів, що є складовими професійних інформаційних комунікацій.

15. Гарагуля С. Моделі інтеграції електронних джерел наукової інформації у бібліотеках / С. Гарагуля // Бібл. вісник. – 2015. – № 6. – С. 16–21.

Проаналізовано сучасні тенденції опрацювання електронних джерел наукової інформації. Зокрема, розкрито методологічні засади та моделі інтеграції електронних джерел наукової інформації у бібліотеках.

16. Горова С. Соціальні комунікації як фактор розвитку інформаційного суверенітету / С. Горова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 36. – С. 114–118.

Розглянуто особливості розвитку сучасних соціальних інформаційних комунікацій. Висвітлено питання активізації в цьому процесі електронних інформаційних технологій, зокрема соціальних мереж і блогосфери.

17. Горювий В. М. Бібліотеки як сучасні центри української інформатизації / В. М. Горювий // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2009. – Вип. 25. – С. 23–35.

У статті йдеться про актуальні проблеми інформатизації в Україні та значення бібліотечних установ у вдосконаленні використання інформаційних ресурсів в інтересах національного розвитку.

18. Горювий В. М. Національні інформаційні процеси в умовах глобалізації / В. М. Горювий. – Київ: Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського НАН України, 2015. – 330 с.

Вивчено інформаційні особливості національного розвитку в еволюційному процесі. Досліджено організаційні механізми сучасної інформаційної діяльності. Проаналізовано нове та традиційне в задоволенні запитів сучасних користувачів інформації. З'ясовано національний внесок у міжнародну інформаційну діяльність. Приділено увагу проблемам інформаційної безпеки пост-індустріального суспільства.

19. Горювий В. М. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс / В. М. Горювий. – Київ : НБУВ, 2010. – 356 с.

Розглянуто соціальні інформаційні комунікації, розкрито їх зміст, особливості розвитку в процесі еволюції суспільства, проаналізовано джерельну базу функціонування системи соціальних інформаційних баз та інформативних структур українського суспільства. Висвітлено перспективи розвитку даної соціальної інформаційної системи.

20. Городенко Л. М. Мережева комунікація: теорії, моделі, технології : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.01 / Л. М. Городенко ; МОНМС України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т журналістики.

Зроблено спробу розробити теоретико-методологічні основи дослідження феномену мережевої комунікації, визначено її роль і місце в осмисленні сучасного стану теорії соціальних комунікацій та формуванні системного уявлення про мережеву комунікацію на основі цілісного методологічного інтегратора, що знімає проблеми різночитань, різнотлумачень, а часто й невідповідності результатів досліджень мережевої комунікації, одержаних на однотипних матеріалах з використанням аналогічних методів дослідження. Важливими ключовими аспектами дослідження виступають філософські, психологічні, культурологічні, соціологічні, правові проблеми функціонування мережевої комунікації. Розгляд технологій мережевої комунікації дозволяє структурувати наявні засоби мережевого спілкування.

21. Городенко Л. М. Трансформація інформації у мережевій комунікації / Л. М. Городенко // *Наук. зап. Ін-ту журналістики*. – Київ, 2013. – Т. 51. – С. 152–155.

У статті досліджуються структурні взаємозв'язки інформації у системі мережевих комунікацій; визначаються й характеризуються унікальні властивості інформації у мережевому середовищі.

22. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотеки як інструмент творення, систематизації та введення в суспільний обіг наукових знань / Т. Гранчак // *Бібл. вісник*. – 2009. – № 6. – С. 15–19.

Висвітлено основні напрями розвитку та вдосконалення діяльності інформаційно-аналітичних структур бібліотек, поглиблення міжбібліотечної кооперації, а також шляхи підвищення ефективності функціонування бібліотек як універсальних інформаційних центрів у сфері забезпечення науково-інформаційного супроводу суспільних перетворень. Показано місце бібліотек у системі соціальних інформаційних комунікацій, визначено роль бібліотечних установ у процесі впровадження в Україні моделі сталого інноваційного розвитку, інформаційно-аналітичного забезпечення державної інноваційної політики. Увагу приділено потенціалу наукових бібліотек, забезпеченню інформаційних запитів користувачів довідково-інформаційними ресурсами, специфіці бібліографічного інформування за умов поширення електронних технологій.

23. Давидова І. О. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві / І. О. Давидова. – Харків : ХДАК, 2005. – 294 с.

Розглянуто теоретико-методологічні засади дослідження бібліотечно-інформаційного виробництва. Проаналізовано організаційно-функціональну структуру, технологію та методи автоматизації бібліотечно-інформаційного виробництва. Розглянуто інноваційні механізми розвитку бібліотечної діяльності у період формування ринкових відносин й обґрунтовано доцільність використання маркетингового підходу щодо управління бібліотечним виробництвом. Розглянуто питання інтелектуалізації професійної діяльності у бібліотечно-інформаційному середовищі. Охарактеризовано продукти та послуги бібліотечного виробництва та тенденції інтеграції бібліотек в інформаційний простір.

24. Давидова І. О. Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві : автореф. дис. ... д-ра наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / Давидова Ірина Олександрівна ; Харківська держ. академія культури. – Харків, 2008. – 51 с.

Розроблено теоретико-методологічні засади формування інноваційної політики бібліотек України за умов їх функціонування на документно-інформаційному й інформаційно-когнітивному рівнях соціальних комунікацій. Удосконалено теорію парадигмальних змін у бібліотечній сфері за умов розгортання виробничої функції бібліотек. Зроблено висновок, що бібліотека як контрагент інформаційного ринку позиціонує себе виробником інформаційних продуктів і послуг, споживачем і посередником, який, на відміну від інших установ, нейтральних щодо моралі і соціальних цінностей, є гарантом гуманістичних традицій суспільного розвитку та засобом підтримки стабільності суспільства. Науково обґрунтовано рекомендації щодо управління інноваційним розвитком бібліотек, сформовано стратегії їх розвитку. До наукового обігу введено поняття «бібліотечне виробництво» та «індустріальне бібліотечне виробництво», визначено ознаки бібліотеки як ринково-виробничого комплексу. Розроблено системну й багаторівневу моделі інноваційної політики та запропоновано визначення бібліотеки як виробничої системи та складової інформаційної інфраструктури суспільства. Досліджено техніко-технологічні, організаційні, функціональні й управлінські трансформації бібліотек України як об'єктів інноваційної політики, подальший розвиток яких потребує системного управління.

25. Давидова І. О. Трансформаційні та інноваційні зміни у бібліотечній сфері діяльності: теоретико-методологічні проблеми співвідношення / І. О. Давидова // Вісн. Кн. палати. – Київ, 2008. – № 7. – С. 20–23.

Визначено співвідношення трансформаційних та інноваційних змін у бібліотечній сфері діяльності. Трансформаційні зміни визнано еволюційними, а інноваційні процеси – соціально-управлінськими.

26. Дем'янюк Л. Сучасні напрями розвитку інформаційно-комунікаційної діяльності наукових бібліотек (За матеріалами зарубіжних фахових видань) / Л. Дем'янюк // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2016. – Вип. 44. – С. 20–33.

Розглянуто основні напрями інформаційно-комунікаційної діяльності закордонних наукових бібліотек та бібліотечно-інформаційних центрів, висвітлені у закордонних періодичних виданнях.

27. Древетняк Е. В. Сучасні інформаційні технології в процесі соціокультурної трансформації бібліотеки / Е. В. Древетняк // Тавр. студії. Культурологія. – 2013. – № 4. – С. 23–28.

У статті розглянуто використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у соціокультурній трансформації бібліотеки. Бібліотека розглядається як соціальний інститут, що включає в себе інформаційні та культурні компоненти й забезпечує стійкість зв'язків і відносин у суспільстві.

28. Дурєєва Т. А. Адаптація комунікаційних технологій до бібліотечної діяльності в умовах інформаційного суспільства : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Т. А. Дурєєва ; Харк. держ. акад. культури. – Харків, 2010. – 20 с.

Обґрунтовано теоретико-методологічні засади адаптації комунікаційних технологій до бібліотечно-інформаційної діяльності за умов формування інформаційного суспільства. Визначено специфіку комунікаційних технологій, що висвітлюють певні етапи розвитку системи соціальних комунікацій: документальний, інформаційний, когнітивний. Досліджено використання комунікаційних технологій у бібліотечно-інформаційній діяльності України, визначено місце даних технологій у структурі технологій інформаційного суспільства. Проведено порівняльний аналіз комунікаційних технологій. Виявлено напрями

модернізації технологічного компонента професійної свідомості бібліотекаря з урахуванням стану та тенденцій розвитку комунікаційних технологій у бібліотечно-інформаційній сфері. Запропоновано концепцію адаптації комунікаційних технологій до бібліотечно-інформаційної сфери.

29. Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства / О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, В. М. Горовий [та ін.]. – Київ : НБУВ, 2011. – 247 с.

У монографії розглядаються проблеми функціонування бібліотечних установ у системі сучасних інформаційних комунікацій, удосконалення технологій їх діяльності на основі комп'ютеризації, шляхи піднесення суспільної значущості в умовах розвитку інформатизації українського суспільства.

30. Зернецька О. В. Глобальна комунікація / О. В. Зернецька. – Київ : Наукова думка, 2017. – 348, [1] с.

Комплексно досліджено феномен глобальної комунікації початку ХХІ ст. як визначальний фактор сучасного світового розвитку. В контексті революційних змін у галузі новітніх технологій, стрімкої діджиталізації, розвитку мережі Інтернет, глобальної блогосфери, соціальних медіа, мобільної телефонії висвітлено роль глобальної комунікації у таких сферах життєдіяльності людства, як культура, політика, економіка та кібербезпека. Визначено головних акторів глобального управління комунікацією; осмислено експансію медіа-корпорацій глобального та регіонального масштабу. Розроблено типологію глобальної медіакратії. Проаналізовано стан та тенденції розвитку медіа й інформаційно-комунікаційних технологій в Україні, надано пропозиції щодо їх удосконалення.

31. Каліберда Н. Інформаційні ресурси сучасної наукової бібліотеки: проблеми трансформації та розвитку / Н. Каліберда, А. Бровкін // Бібл. вісник. – 2008. – № 6. – С. 6–11.

Висвітлено основні напрями діяльності провідних наукових бібліотек України та Росії за умов гармонізації електронних і традиційних технологій з метою ефективного формування та використання національних інформаційних ресурсів. Основну увагу приділено питанням трансформації та розвитку інформаційних ресурсів сучасних бібліотек, ролі міжнародних комунікацій у формуванні

світового інформаційного простору, сучасним тенденціям розвитку інформаційного обслуговування користувачів, пріоритетним напрямом бібліотекознавчих досліджень у наукових бібліотеках. Розглянуто проблему оперативного та якісного надання користувачам дитячих бібліотек потрібної інформації шляхом використання новітніх бібліотечно-інформаційних ресурсів.

32. Карашук О. Бібліотека в сучасному інформаційному просторі / О. Карашук // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2016. – Вип. 43. – С. 596–610.

Висвітлено значення бібліотеки в інформаційному просторі. Звернено увагу на основні продукти виробництва інформаційного суспільства, акцентовано на трансформації бібліотеки в інформаційному суспільстві. Розглянуто основні напрями розвитку бібліотечної справи в інформаційному суспільстві.

33. Ковязина Е. В. Библиотеки в «облаках»: практические аспекты / Е. В. Ковязина // Науч. и техн. библиотеки. – 2015. – № 1. – С. 34–41.

Стаття присвячена використанню grid-системи і хмарних технологій в бібліотеках російських регіонів. Дано базові визначення grid і хмарних обчислень, деякі порівняльні характеристики. Поширені прийоми роботи приведені у відповідність з моделями послуг хмарних обчислень. Виділено їх переваги та недоліки. Представлені практичні рекомендації по роботі в кожній з цих моделей.

34. Колесникова Т. О. Кластер як нова регіональна модель інтеграції бібліотек ВНЗ України: концептуальні характеристики та умови реалізації / Т. О. Колесникова // Освіта регіону : Політологія. Психологія. Комунікації. – Київ, 2010. – № 3. – С. 181–188.

Розглянуті питання формування кластеру як нової моделі інтеграції бібліотек регіону. Визначені його концептуальні характеристики та умови системної інтеграції в єдиний інформаційний простір регіону. Розроблена концептуальна схема освітньо-науково-культурного кластеру регіону.

35. Коновал Л. В. Вплив етапів розвитку веб-технологій на моделі бібліотечно-інформаційного обслуговування / Л. В. Коновал // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2017. – № 3. – С. 44–49.

Дослідження спрямоване на аналіз та узагальнення характеристик технологічних платформ Інтернету, що стали базовими для розробки концепцій Бібліотеки х. 0. Досліджено моделі бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів бібліотек у кожному епоху Інтернету крізь призму розвитку концепцій від Бібліотеки 1. 0 до Бібліотеки 3. 0.

36. Концепція створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського / П. І. Рогова, Ю. І. Артемов, Н. В. Вараксіна, І. Г. Лобановська. – Вінниця : Налін-ЛТД, 2013. – 20 с.

У документі висвітлено мету, пріоритетні напрями та шляхи створення освітнього інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу (ІГР), його фінансове забезпечення, очікувані результати. Внаслідок реалізації концепції буде створено умови для інтенсифікації науково-дослідної діяльності, навчально-виховного процесу в освітянській сфері України шляхом створення принципово нових можливостей для пошуку й використання наукової інформації, відображення в освітянському сегменті інформаційного простору інтегрованих бібліотечно-інформаційних ресурсів, надання вільного доступу до таких ресурсів незалежно від статусу та місця перебування користувачів.

37. Костирко Т. М. Компетентності бібліотечного фахівця нового покоління у контексті розвитку маркетингових комунікацій / Т. М. Костирко // Вісн. Одес. нац. університету. Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2017. – Вип. 2. – С. 305–315.

У статті викладені підсумки комплексного міжвузівського дослідження, яке було проведено серед 100 бібліотечних фахівців 6 провідних ЗВО м. Миколаєва. Його результати дозволили створити узагальнюючий перелік компетентностей, притаманних бібліотечному фахівцю цифрової епохи.

38. Коцере В. Я. Интеграция информационных ресурсов академических библиотек Латвии / В. Я. Коцере // Библиотеки нац. акад. наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – 2005. – Вып. 3. – С. 51–57.

Розглянуто основні завдання науки в Латвії на сучасному етапі та роль латвійських академічних бібліотек в її інформаційному забезпеченні. Висвітлено

діяльність Асоціації латвійських академічних бібліотек (LATABA) як самостійної професійної громадської організації.

39. Литвинова Л. Наукова комунікація як складова науки державного управління / Л. Литвинова // Акт. проблеми держ. управління : зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Вип. 4. – С. 26–30.

У статті проаналізовано поняття наукової комунікації, розглянуто етимологію поняття у межах філософського, соціологічного та інформаційного підходів. Обґрунтовано важливість аналізу наукової комунікації у сфері державного управління та виділено критерії її аналізу.

40. Лобузина Е. В. Информационный портал «Наука Украины: доступ к знаниям» / Е. В. Лобузина // Библиотеки нац. акад. наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – 2017. – Вып. 14. – С. 35–46.

Розглянута інформаційна архітектура та структурні блоки інформаційного порталу наукових бібліотек «Наука України: доступ до знань». Проаналізовано та запропоновано шляхи вирішення завдання інтелектуального доступу до національних наукових інформаційних ресурсів на основі інтеграції семантичних бібліотечних і вебтехнологій.

41. Лобузин І. В. Технології інтеграції міжнародних та національних бібліотечних цифрових ресурсів / І. В. Лобузин // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2017. – № 1. – С. 66–78.

Дослідження спрямоване на аналіз та узагальнення наявного досвіду стратегій та технологій здійснення цифрових бібліотечних проєктів (міжнародного та національного рівнів). Методологія дослідження полягає у застосуванні системного підходу для конкретизації та виявлення основних технологічних вимог до створення та організації бібліотечних цифрових ресурсів, узгоджених з міжнародними вимогами та стандартами. Наукова новизна роботи полягає у виробленні єдиних технічних та технологічних підходів оцифрування бібліотечних фондів, надання доступу до цифрової бібліотеки, інтеграції цифрових ресурсів до міжнародні бібліотечні цифрові проєкти.

42. Лобузин І. В. Цифрові колекції наукової бібліотеки: організація інформаційних ресурсів та мережевої комунікації : автореф. дис. ... канд.

наук із соц. комунікацій (д-ра філософії) : 27.00.03 / Лобузін Іван Володимирович ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2017. – 20 с.

Розглянуто коло питань, пов'язаних з реалізацією бібліотечних цифрових проєктів оцифрування історико-культурного та наукового надбання, організацією бібліотечних цифрових технологічних комплексів.

43. Лобузін К. В. Бібліотека 3:0: знання, сховища даних та експерти / К. В. Лобузін // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2012. – № 1. – С. 26–35.

Стаття присвячена застосуванню технологій керування знаннями у бібліотечній справі, сучасним тенденціям розвитку вебтехнологій та прогнозам щодо майбутнього бібліотек. Розглянуто засоби організації та побудови корпоративного фонду бібліотечних знань.

44. Лобузін К. В. Бібліотечні та семантичні веб-технології в організації доступу до наукової періодики / К. Лобузін // Наука України у світ. інформац. просторі. – Київ, 2015. – Вип. 11. – С. 75–80.

Публікацію присвячено особливостям організації та перспективам розвитку інтегрованого інформаційного ресурсу наукової періодики Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Проаналізовано та визначено переваги для видавництва і авторів розміщення повних текстів наукових публікацій періодичних фахових видань у централізованому репозиторії відкритого доступу. Розглянуто сучасні можливості семантичних бібліотечних і вебтехнологій для визначення наукометричних показників учених та наукових журналів.

45. Лобузін К. В. Створення інтегрованого бібліотечного простору: основні проблеми та шляхи вирішення / К. В. Лобузін // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2012. – № 2. – С. 34–40.

Проведено аналіз та визначено місце бібліотеки в сучасному інформаційному просторі. Проаналізовано шляхи вирішення проблем формування інтегрованого бібліотечного простору. Визначено наукові засади організації інтелектуального доступу до бібліотечних інформаційних ресурсів.

46. Лобузiна К. Шляхи iнтеграцiї бiблiотечної дiяльностi до онлайнового середовища / К. Лобузiна // Вiсн. Кн. палати. – 2012. – № 7. – С. 30–34.

Публiкацiю присвячено освоєнню бiблiотеками глобального електронного iнформацiйного середовища. Розглянуто основнi форми онлайнової бiблiотечної дiяльностi: каталогiзацiя вебресурсiв, дистанцiйне довідково-бiблiографiчне обслуговування, електроннi виставки. Запропоновано засоби реалiзацiї сучасних iнформацiйних сервiсiв на основi вiддаленого обслуговування користувачiв.

47. Мар'їна О. Ю. Бiблiотека в епоху розвитку технологiй Web 3. 0 / Мар'їна О. Ю. // Вiсн. Кн. палати. – 2015. – № 7. – С. 18–20.

Дослiджено розвиток мережi першого, другого i третього поколiнь Веб; визначено важливiсть i значення семантичних технологiй для бiблiотек.

48. Мар'їна О. Ю. Бiблiотека в цифровому просторi / О. Ю. Мар'їна. – Харкiв : ХДАК, 2017. – 326 с.

Теоретично обгрунтовано концепцiю розвитку бiблiотек у цифровому просторi. Визначено основнi тенденцiї цифрової адаптацiї бiблiотек, напрями та динамiку створення цифрових активiв, мережевих продуктiв i послуг. Узагальнено особливостi застосування новiтнього технiко-технологiчного iнструментарiю та соцiокомунiкацiйних технологiй для пiдвищення ефективностi цифрової модернiзацiї бiблiотечних установ. Окреслено можливостi стимулювання залученостi користувачiв у бiблiотечну дiяльнiсть. Запропоновано контент-стратегiю розвитку бiблiотек у цифровому просторi.

49. Мар'їна О. Ю. Бiблiотека у процесах формування цифрового контенту / О. Ю. Мар'їна // Бiблiотекознавство. Документознавство. Iнформологiя. – Киiв, 2012. – № 2. – С. 41–46.

У статтi розглядаються напрями розвитку дiяльностi бiблiотек з урахуванням кардинальних змiн iнформацiйної iнфраструктури соцiуму. Порушуються проблеми участi бiблiотек у формуваннi та використаннi цифрового контенту.

50. Мар'їна О. Ю. Веб-орiєнтована концепцiя розвитку бiблiотек у контекстi еволюцiї веб-технологiй / О. Ю. Мар'їна // Вiсн. Кн. палати. – Киiв, 2016. – № 10. – С. 24–27.

У статті запропоновано оцінку веборієнтованої концепції розвитку бібліотек. Досліджено перспективні напрями впровадження новітніх вебтехнологій у діяльність книгозбірень.

51. Мар'їна О. Ю. Інформаційно-комунікаційна взаємодія як фактор розвитку регіональних бібліотечних систем : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Мар'їна Олена Юріївна ; Харк. держ. акад. культури. – Харків, 2011. – 20 с.

Розвинуто уявлення стосовно інформаційно-комунікаційної взаємодії бібліотек. Сформульовано системні засади інформаційно-комунікаційної взаємодії в бібліотечних системах регіону: з'ясовано її основні канали, засоби, форми та рівні. Проаналізовано сучасний стан інформаційно-комунікаційної взаємодії в регіональних бібліотечних системах України. Окреслено резерви підвищення управління інформаційно-комунікаційною взаємодією в бібліотечній системі регіону.

52. Мар'їна Е. Ю. Техничко-технологическая адаптация библиотек к цифровому пространству / Е. Ю. Мар'їна // Гуманитар. трактат. – 2016. – № 2. – С. 22–27.

У статті розглядається розвиток мережі першого, другого, третього і наступних поколінь Web. Описується важливість і значення Web технологій для бібліотек.

53. Медведєва В. М. Становлення інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності інформаційно-аналітичних служб бібліотек (на прикладі Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади НБУВ) : монографія / В. М. Медведєва ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – 176 с. – Бібліогр. : с. 151–176.

У монографії досліджено аналіз змін в інформаційній сфері, що відбулися протягом останніх десятиріч, у період значного посилення глобальних впливів, а також факторів, пов'язаних з розвитком української державності, зростаючим значенням інформатизації суспільства, що обумовило розвиток інформаційно-комунікаційних технологій у сучасній бібліотеці. У цьому контексті проаналізовано застосування інформаційно-комунікаційних технологій у практиці інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек. Узагальнено досвід інформаційно-аналітичного забезпечення різних категорій користувачів наукових

бібліотек на шляху перетворення їх на сучасні науково-інформаційні центри загальнодержавного значення.

54. Назаровець М. А. Інноваційні інструменти в українській науковій комунікації / М. А. Назаровець // Актуальні питання масової комунікації. – 2017. – № 21. – С. 8-23.

Розвиток інформаційних технологій призвів до змін у процесах наукової комунікації та ролі бібліотечної підтримки дослідницьких процесів. Для вивчення інноваційної комунікаційної ситуації бібліотекарі з Університету Утрехту (Нідерланди) Ієронім Босман та Бьянка Крамер провели глобальне онлайн-опитування – Innovations in Scholarly Communication. Подано аналіз відповідей на опитування 117 українських респондентів, зроблений з метою виявлення основних тенденцій використання представниками української науки новітніх інструментів для комунікації. У результаті дослідження було з'ясовано, що зміни дослідницьких робочих процесів, пов'язані із розвитком цифрових технологій в Україні, за винятком окремих відмінностей, подібні до загальносвітових.

55. Назаровець С. Бібліотека 4. 0: технології та сервіси майбутнього / С. Назаровець, Є. Кулик // Бібл. вісник. – 2017. – № 5. – С. 3–14.

У статті представлено концепцію та складники моделі бібліотеки наступного покоління – Бібліотеки 4. 0. Розглянуто передові інтернет-технології, які можуть використовуватися для впровадження інноваційних бібліотечних послуг і сервісів, скерованих на задоволення потреб користувачів з урахуванням особливостей інформаційної взаємодії в суспільстві. Аргументовано, що модель Бібліотеки 4. 0 не зможе ґрунтуватися винятково на технологіях, адже їх упровадження призведе до зміни структури інформаційних потреб користувачів, трансформації фізичного простору бібліотек, переосмислення моделей організації та фінансування інформаційної галузі загалом. Для комплексного розгляду перспектив побудови цілісної концепції Бібліотеки 4. 0 використано окремі тренди американського Center for the Future of Libraries.

56. Онищенко О. Бібліотека і «цифрове» покоління: нова ситуація – нові форми роботи / О. Онищенко // Бібл. вісник. – 2016. – № 5. – С. 3–6.

У статті зазначено, що нові інформаційні ресурси й технології, новий тип грамотності, нові вимоги до використання інформації зумовлюють необхідність

посилення просвітницької, експертної, консультативної, інтегративної функцій бібліотеки. Наголошено, що бібліотеки покликані стати центрами донавчання, перенавчання і просвітництва, інформаційного забезпечення у галузі всього того, що пов'язане з цифровою культурою і грамотністю.

57. Пальчук В. Бібліотека в забезпеченні розвитку електронних інформаційних комунікацій між суб'єктами електронного урядування / В. Пальчук // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – Вип. 41. – С. 80–99.

Висвітлено розвиток бібліотечно-інформаційної діяльності відповідно до інформаційної політики сфери державного управління на принципах електронного урядування. Розкрито сучасні особливості інформаційної сфери, від яких залежить ефективність функціонування бібліотек в інформаційному процесі підтримки розвитку електронних інформаційних комунікацій між суб'єктами електронного урядування.

58. Пастушенко О. В. Бібліотека як комунікаційна установа в інформаційному просторі та розвиток функцій ресурсної бази науки / О. В. Пастушенко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2016. – № 1. – С. 16–24.

У статті розкриваються деякі думки сучасних учених щодо розвитку комунікаційних функцій бібліотек, ролі наукових ресурсів та засобів комунікації у створенні нового напрямку формування системи наукового електронного середовища України, пов'язаного з ресурсами та безпосередніми науковими зв'язками, що дозволить Україні стати повноправним членом глобального інформаційного наукового співтовариства.

59. Петрова М. І. Розроблення і впровадження моделей управління формуванням електронних ресурсів як актуальна бібліотекознавча проблема / М. І. Петрова // Вісн. кн. палати. – 2012. – № 3. – С. 24–27.

У статті розглядаються можливості і переваги наукового методу моделювання як ефективного інструмента управлінського впливу на вирішення завдань організації та управління діяльністю бібліотеки, зокрема проблеми формування електронних ресурсів. Визначено, що актуальною потребою є розроблення

та реалізація власних управлінських моделей з урахуванням специфіки функціонування бібліотеки.

60. Петрова М. Роль інформаційно-комунікаційної системи управління у моделюванні пріоритетних напрямів діяльності сучасної бібліотеки / М. Петрова // Бібл. вісник. – 2012. – № 3. – С. 16–20.

Розглянуто концептуальну модель інформаційно-комунікаційної системи управління бібліотекою (ІКСУБ) та визначено її зв'язки з об'єктом управління. Проаналізовано, структуровано обсяги первинної (внутрішньої та зовнішньої) та вторинної (нормативно-розпорядчої й аналізаторно-прогностичної) інформації, яка використовується в управлінні бібліотекою. Визначено, що у дослідженні та концептуальному моделюванні управління формуванням електронних ресурсів значну наукову і практичну цінність становить архетипне бачення проблем, а також використання системного когнітипу, доповненого конвергентним підходом.

61. Попик В. Стратегія розвитку спеціалізованих наукових бібліотек / В. Попик // Бібл. вісник. – 2016. – № 6. – С. 3–6.

Розглянуто теоретичні підходи та принципи вимоги до вироблення стратегії розвитку спеціалізованих наукових бібліотек як важливої складової загальнодержавної стратегії науково-інформаційного забезпечення науки і вищої освіти на найближчі десятиліття. Наголошено на провідній ролі наукових бібліотек у формуванні цілісного національного науково-інформаційного простору, на необхідності інтеграції зусиль усіх позабібліотечних учасників науково-інформаційного процесу – наукових установ, закладів освіти, видавництва, редакцій фахових журналів, електронних інформаційних центрів, громадських організацій вчених і освітян.

62. Проектування системи електронних бібліотек наукових і навчальних закладів АПН України / О. М. Спирін, В. М. Саух, В. А. Резніченко, О. В. Новицький // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – Т. 14, Вип. 6. – С. 15–31.

У статті розглянуто поняття електронної бібліотеки, досліджено передумови щодо її проектування для закладу АПН України. Визначено основні компоненти, базові сервіси електронної бібліотеки та види відповідних ресурсів.

Обґрунтовано типові проєктні рішення для розробки електронної науково-освітньої бібліотеки АПН України.

63. Профіль компетентностей бібліотекарів з наукової комунікації та відкритого доступу // П. Каларко, К. Ширер, Б. Шмідт, Д. Тейт ; Об'єднана цільова група з компетентностей бібліотекарів на підтримку електронних досліджень і наукових комунікацій. – Геттінген, 2016. – 7 с.

Асоціація наукових бібліотек (Association of Research libraries) визначає наукову комунікацію як систему, за допомогою якої створюються наукові дослідження та інші наукові праці, оцінюється їх якість, вони поширюються в наукових колах та з берігаються для використання в майбутньому. Система включає в себе як формальні засоби комунікації, такі як публікації в рецензованих журналах, так і неформальні канали, такі як електронні розсилки. Інші неформальні канали наукової комунікації включають в себе повідомлення в соціальних медіа: блогах, соціальних мережах, месенджерах тощо.

64. Ржеуський А. Безкоштовні веб-сервіси для створення бібліотечних мультимедійних продуктів: порівняльний аналіз / А. Ржеуський, Н. Кунаець, О. Малиновський // Бібл. вісник. – 2017. – № 1. – С. 17–26.

Проаналізовано безкоштовні вебсервіси для створення бібліотечних мультимедійних продуктів: презентацій та відеоматеріалів, які потенційно можуть використовуватися при підготовці віртуальних виставок та реклами заходів, запланованих у бібліотеці. Розглянуті сервіси не потребують встановлення на робочий комп'ютер, їх функції активуються через мережу Інтернет. Проведено комплексний порівняльний аналіз методами бенчмаркінгу великої кількості безкоштовних вебсервісів, які забезпечують ефективне створення інформаційних продуктів із мультимедійною складовою. На основі дослідження функціональних можливостей кожного з них виокремлено найзручніші, що максимально сприяють створенню презентативних інформаційних продуктів з мультимедійною складовою.

65. Рогова П. І. Інтеграційні процеси у діяльності освітянських бібліотек МОН України і НАПН України в умовах інформатизації / П. І. Рогова // Інформац. технології і засоби навчання. – 2013. – Т. 38, Вип. 6. – С. 217–233.

Проаналізовано стан і перспективи формування галузевого сегмента з психолого-педагогічних питань й освіти в інформаційному просторі України й участь у цьому процесі мережі освітянських бібліотек МОН України і НАПН України. Висвітлено ключові поняття щодо формування інформаційного простору держави бібліотеками України, зокрема: інформаційний простір, інтеграція, корпоративність, кооперація, інтегрований галузевий інформаційний ресурс (ІГІР).

66. Розвиток ресурсної бази вітчизняного інформаційного середовища / О. С. Онищенко, В. М. Горючий, Л. А. Дубровіна [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2012. – 245 с.

Коллективна монографія науковців Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського присвячена розгляду основних тенденцій еволюції вітчизняного інформаційного середовища, пов'язаних, зокрема, із удосконаленням процесу дієвого використання в інформаційних обмінах медіа-ресурсів, продукції сучасних соціальних мереж, наукової періодики, архівної та книжкової спадщини, інтегрованості у це середовище сучасних бібліотек.

67. Роль бібліотек як соціальних інститутів в інформаційному забезпеченні e-Science / А. Ржеуський, Н. Веретеннікова, О. Малиновський, Н. Кунанець // Бібл. вісник. – 2016. – № 3. – 3–9.

Проаналізовано основні етапи проведення наукових досліджень на платформі електронної науки: генерація ідей, управління інформацією (інформаційними ресурсами), написання пропозиції, проведення досліджень, публікація результатів, збереження дослідження (результатів). Розкрито роль інноваційних технологій, бібліотечних фахівців у реалізації наукових проєктів.

68. Савенкова Л. В. Бібліотека як система інформаційної підтримки наукової комунікації / Л. В. Савенкова // Міждисциплінар. дослідж. склад. систем. – Київ, 2013. – № 3. – С. 106–113.

Зміни у системі сучасного документального потоку впливають на діяльність бібліотек. Ілюструються змінами у роботі Наукової бібліотеки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова – провідного педагогічного навчального закладу в Україні.

69. Скиба О. П. Особливості наукових комунікацій в епоху інформатизації суспільства / О. П. Скиба // Вісн. Нац. авіац. університету. Сер. Філософія. Культурологія. – Київ, 2014. – № 2. – С. 54–57.

Досліджено особливості функціонування новітніх систем наукових комунікацій в епоху інформатизації суспільства. За умов розвитку сучасної цивілізації поява нових форм творчої взаємодії вчених у процесі їх роботи – наукової комунікації – стає однією з умов створення нового знання і виступає важливим інструментом суспільних трансформацій. Розвиток інформаційних мережевих технологій і зростання ролі інформації в науці та освіті, особливо в останні десятиліття, потребують наявності потужних інформаційних ресурсів і зручного доступу до бази даних як вітчизняної, так і світової наукової періодики та літератури. Оволодіння засобами новітніх інформаційно-комунікаційних систем дозволяє вченим і освітянам, які працюють у різних академічних установах і навчальних закладах, обмінюватися результатами досліджень, розв’язує проблему інформаційного забезпечення і створює основи для розбудови знанневого суспільства. Поява нових моделей наукових комунікацій (відкритий доступ та ін.) свідчить про необхідність трансформації ролі традиційних бібліотек і створення електронних наукових бібліотек.

70. Соколова І. Наукова комунікація та ініціатива відкритого доступу до наукового цифрового контенту / І. Соколова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – Вип. 30. – С. 103–115.

Розглянуто історію розвитку світової ініціативи за відкритий доступ до наукової інформації та тенденції розвитку сучасних моделей наукової комунікації. Описано світові реєстри електронних ресурсів і представлення в них українських репозитаріїв.

71. Соколова І. Роль вторинного інформаційного продукту в підвищенні ефективності використання інформації / І. Соколова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2007. – Вип. 18. – С. 145–148.

Розкрито сутність вторинного інформаційного продукту, показано його значення як засобу подолання суперечностей у документальній комунікації – між зростанням кількості електронних видань і можливістю їх освоєння суспільством. Визначено закономірності виникнення та функціонування вторинного інформаційного продукту, виявлено переваги його використання замовником.

Охарактеризовано різні види оглядових видань, які створюються на базі Служби інформаційно-аналітичного забезпечення НБУВ, розглянуто їх типологізацію та особливості підготовки.

72. Соколова І. Тенденції розвитку наукових комунікацій (інформаційний аспект) / І. Соколова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2012. – Вип. 33. – С. 42–53.

Розглянуто вплив електронних технологій на розвиток наукових комунікацій. Розкрито нові форми взаємодії науковців у професійній діяльності. Акцентовано увагу на роботі науковців з інформаційним ресурсом бібліотек та світової мережі Інтернет.

73. Соловяненко Д. Академічні бібліотеки у новому соціотехнічному вимірі: Інфраструктура зберігання електронних науково-інформаційних ресурсів / Д. Соловяненко // Бібл. вісник. – 2010. – Ч. 2, № 5. – С. 3–15.

У дослідженні авторська увага зосереджена на проблематиці створення академічними бібліотеками світу інфраструктури зберігання електронних науково-інформаційних ресурсів. Висвітлено діяльність бібліотек зі створення та підтримки сховищ даних наукових і освітніх установ. Детально розглянуто програмний пакет Dspace, проблемні аспекти зберігання бібліотеками онлайн-нових науково-інформаційних ресурсів, технологічну парадигму зберігання електронних LOCKSS.

74. Соловяненко Д. Академічні бібліотеки у новому соціотехнічному вимірі: сучасний рівень дискурсу академічного бібліотекознавства та поступ е-науки / Д. Соловяненко // Бібл. вісник. – 2011. – Ч. 4, № 1. – С. 8–24.

Охарактеризовано основні тенденції розвитку академічних бібліотек кінця ХХ – початку ХХІ ст. Четверта заключна частина дослідження присвячена результатам комплексного аналізу нових парадигм академічного бібліотекознавства, пов'язаних з розбудовою глобальної цифрової інфраструктури для високотехнологічного, колективного, мультидисциплінарного, насиченого даними наукового пошуку ХХІ ст. (е-науки або кіберінфраструктури). Обґрунтовано роль і місце академічної бібліотеки у соціотехнічному просторі сучасної науки. Виявлено, що упродовж останніх кількох років академічні бібліотеки розвинутих держав світу здобули своє місце в системі менеджменту первин-

них даних, зокрема, в процесах створення та підтримки інформаційно-технологічної та соціальної інфраструктур е-науки. Висвітлено основні проблемні аспекти «бібліотекознавства е-науки»: обмеженість ресурсного (фінансового та кадрового) потенціалу бібліотек, відсутність відповідної теоретико-методологічної бази, низька мотивація вчених, неоднозначність політики е-науки в академічному середовищі.

75. Сошинська В. Трансформація каналів професійної комунікації в документно-інформаційній сфері / В. Сошинська // Вісн. кн. палати. – 2012. – № 6. – С. 16–19.

У статті розглядається становлення і розвиток основних (формальних і неформальних) каналів професійної комунікації в документно-інформаційній сфері в першій третині ХХ ст. та їхня трансформація під впливом соціально-культурних і технологічних чинників з 90-х рр. ХХ ст.

76. Тарасенко Н. Бібліотечна складова у розвитку інформаційного суспільства / Н. Тарасенко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2016. – Вип. 43. – С. 115–130.

Стаття присвячена визначенню місця бібліотеки в системі інформаційно-комунікаційних процесів за умов переходу до інформаційного суспільства. Акцентовано увагу на трансформації функцій і ролі сучасної бібліотеки. Відзначено, що нові технологічні умови функціонування бібліотек, визначені розвитком інформатизації, створили засади для перетворення цих наукових установ з пасивного інформаційного посередника на продуктивну систему управління знаннями. Обґрунтовано зміни сформованих стереотипів відносин між бібліотекою й суспільством та різноманіття комунікативних практик сучасної бібліотеки в контексті формування суспільства знань.

77. Федоренко О. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотеках України / О. Федоренко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – Вип. 41. – С. 406–415.

Проаналізовано сучасний стан, проблеми та перспективи впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотеках України. Обґрунтовано, що бібліотека повинна зазнати докорінних змін під впливом поширення інформаційних технологій. Відзначено, що впровадження та покращення інформа-

ційно-комунікаційних технологій приведе до створення нових методів роботи з електронними масивами інформації, що неминуче зумовить позитивні зміни в усіх структурних ланках сучасної бібліотеки.

78. Чекмарьов А. Електронне середовище бібліотечної галузі: нові ресурси та можливості / А. Чекмарьов, Д. Соловяненко // Бібл. вісник. – 2010. – № 6. – С. 51–54.

Розглянуто питання розбудови глобального цифрового бібліотечно-інформаційного середовища як невід'ємного інфраструктурного компонента суспільства знань. Проаналізовано багаторічний досвід НБУВ з упровадження інформаційно-комунікаційних технологій і нагромадження ресурсної бази бібліотечного вебсередовища. Висвітлено особливості використання некомерційних наукометричних баз даних для оцінювання результатів діяльності ЗВО, місця та ролі у даному процесі бібліотек. Обґрунтовано можливості підвищення ефективності використання онлайн-каталогів бібліотек засобами оптимізації користувацького інтерфейса.

79. Швецова-Водка Г. Бібліотека як документальна комунікаційна система / Г. Швецова-Водка // Бібл. вісник. – 2011. – № 6. – С. 3–7.

Розглянуто роль бібліотек як документальної комунікаційної системи з погляду теорії документології. Охарактеризовано бібліотеку не тільки як термінальну, але й як генеративну і транзитну документальну комунікаційну систему. Запропоновано узагальнену характеристику діяльності бібліотеки, спрямованої на задоволення інформаційних запитів користувачів, пов'язаних з використанням опублікованих документів, друкованих і електронних. Наголошено на спільному та відмінному у діяльності традиційної та електронної бібліотек.

80. Шемаєва Г. В. Бібліотека в системі наукової комунікації: коеволюційні процеси розвитку : дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій: 27.00.03 / Шемаєва Ганна Василівна ; Харків. держ. акад. культури. – Харків, 2009. – 446 с.

Дисертацію присвячено теоретичному обґрунтуванню процесів коеволюційного розвитку бібліотеки і системи наукової комунікації в умовах інтелектуалізації суспільства. Виявлено закономірності коеволюційних процесів бібліотеки в системі наукової комунікації, простежено взаємозалежність процесів заро-

дження, становлення і розвитку бібліотеки, науки і системи наукової комунікації, їх організаційно-функціональні трансформації в умовах інформаційного суспільства.

81. Шемаєва Г. В. Етапи розвитку наукових комунікацій / Г. В. Шемаєва // Вісник Харківської державної академії культури. Серія : Соціальні комунікації. – 2017. – Вип. 50. – С. 24–35.

Визначено чотири етапи еволюції наукових комунікацій: зародження, становлення, розвиток, трансформації. Етап зародження характеризується усними формами, серед яких пріоритетне значення мав діалог. Особливістю етапу становлення, який пов'язаний з поширенням письмових комунікацій, книгодрукування, є закладення основ формальної й неформальної комунікації. Серед особливостей етапу трансформації – розширення та збільшення каналів, засобів, моделей наукової взаємодії, виникнення знання як нової одиниці комунікації. Відзначено особливу роль бібліотеки в наукових комунікаціях.

82. Шемаєва Г. В. Напрями розвитку бібліотеки в системі сучасної наукової комунікації / Шемаєва Г. В. // Вісн. Харків. держ. акад. культури. – 2012. – Вип. 35 . – С. 75–83.

Визначається комплекс взаємопов'язаних напрямів розвитку бібліотеки в системі науки: інформаційно-бібліотечних електронних ресурсів на засадах їх збагачення, посилення аналітичної діяльності, управління; впровадження системи менеджменту якості в бібліотечну діяльність; організація трансферу інновацій; розгортання адвокаційної діяльності.

83. Шемаєва Г. Управління якістю бібліотечно-інформаційних електронних ресурсів як умова розвитку національного інформаційного простору / Г. Шемаєва // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – Вип. 42. – С. 339–348.

Узагальнено інструментарій вимірювання якості бібліотечно-інформаційних ресурсів, акцентовано увагу на критеріях оцінювання цінності інформації. У системі управління якістю виокремлено основні групи: управління якістю організації здійснення процесів, управління якістю технологічно-інформаційних процесів, управління ефективністю інформаційно-комунікаційних процесів, підвищення кваліфікації бібліотечних працівників.

84. Шрайберг Я. Бібліотеки в умовах правової та технологічної еволюції процесів суспільного розвитку / Я. Шрайберг // Вища школа. – 2008. – № 10. – С. 33–47.

Визначено головні моменти розвитку світового інформаційного та інтелектуального потенціалу, які супроводжують поступовий рух суспільства інформаційного до суспільства, побудованого на знаннях, та роль бібліотек як ланок інформаційного суспільства. Проаналізовано співвідношення попиту читачів на друковані і електронні книги. Розкрито інновації в електронній книзі, зокрема, віджети та нові моделі підкастингів. Висвітлено проблеми з книжкового бізнесу, які потребують взаємодії видавців і бібліотек. Висвітлено нову послугу європейських бібліотек – «живі книги». Акцентовано увагу на досягненнях засобів мініатюризації ІКТ, критеріях оцінювання розвитку ІКТ індекс e-readiness (індекс готовності суспільства до електронних технологій і електронного оточення). Досліджено головні проблеми розвитку ІКТ: загроза настання інформаційного безладу, нерівномірність розширення цифрового простору. Прокоментовано основні компоненти прогнозу стосовно головних технологій (соціотехнологічних блоків) на 2008–2018 рр. , зробленого директором Центру цифрової трансформації при Університеті штату Пенсільванія (США). Виділено системні рішення і технології, важливі для бібліотечно-інформаційного простору: тенденція комунікативності (мобільний телефон – смартфон – iPhone – ЕПЧ – ноутбук), відкриті соціальні мережі, нові вебдодатки, підвищення уваги до захисту інформації, семантична мережа.

85. Шрайберг Я. Електронна інформація, бібліотеки і суспільство: що нам чекати від нового десятиліття інформаційного століття? / Я. Шрайберг // Вища школа. – 2011. – № 10. – С. 96–125.

Проаналізовано основні тенденції використання та розвитку електронних інформаційних ресурсів у бібліотечній практиці та вплив цих тенденцій на процеси суспільного розвитку. Виявлено особливості поведінки сучасних користувачів бібліотечних ресурсів. Досліджено тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, характер їх впливу на бібліотеки та суспільство. Зазначено, що одним з найголовніших напрямів у діяльності бібліотек у найближчому майбутньому поряд з генерацією і використанням електронного контенту має стати мобільний доступ до Інтернету та формування мобільних ресурсів. Проаналізовано ринок електронних мобільних пристроїв, що ввій-

шли до побуту сучасної людини, з точки зору ефективності використання для пошуку й обробки інформації. Розкрито роль Інтернету як основної інфраструктури громадської комунікації на локальному та глобальному рівнях. Розглянуто вплив блогосфери, соціальних мереж, твіттеру, скайпу на розвиток інформаційного суспільства та можливості їх використання у бібліотечній діяльності.

86. Шрайберг Я. Перше десятиріччя інформаційного століття: вплив інформаційно-електронного середовища на роль і позиції бібліотек у суспільстві, що розвивається / Я. Шрайберг // Вища школа. – 2010. – № 12. – С. 78-103.

Проаналізовано тенденції бібліотечно-інформаційної еволюції першого десятиліття XXI ст. Висвітлено актуальні проблеми сучасної бібліотечно-інформаційної науки та практики: розвиток ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) як технологічної платформи бібліотек, розширення відкритого доступу до бібліотек та ін. Охарактеризовано зміни та прогнозування обсягу ІТ-ринку Росії. Подано схему етапів суспільного розвитку в XXI ст. Досліджено обсяг інформації та місткість пристроїв зберігання у зростаючому інформаційному потоці. Визначено результати розвитку ІКТ для світу і бібліотечної спільноти, зокрема, наприкінці першого десятиліття XXI ст. Наведено головні результати десятиліття з розвитку сучасних технологій і засобів нагромадження, обробки та зберігання інформації. Спрогнозовано головні напрями технологічної еволюції ІКТ на найближчі роки.

87. Aharony N. Web 2. 0 use by librarians / N. Aharony // Library & Information Science Research. – 2009. – № 31. – P. 29–37.

Переклад назви: Використання Веб 2. 0 бібліотекарями.

У статті досліджується, чи бібліотекарі, основна робота яких зосереджена на інформації, знайомі з новими технологічними змінами та інноваціями та чи використовують вони різні програми Веб 2. 0. Дослідження показало, що особистісні характеристики (стійкість до змін, когнітивна оцінка, розширення можливостей та екстраверсія чи інтроверсія), а також комп'ютерна експертиза, мотивація, важливість та здатність до вивчення та інтеграції різних застосунків Веб 2. 0, у майбутньому впливають на використання бібліотекарями Веб 2. 0.

88. Arlitsch K. Semantic Web Identity of Academic Libraries / Kenning Arlitsch // *Journal of Library Administration*. – 2017. – № 57. – р. 345–358.

Переклад назви: Ідентифікація Семантичного Вебу академічними бібліотеками.

Ідентифікація Семантичного Вебу (SWI) пропонується як умова, при якій пошукові системи визнають існування та природу об'єктів. Відображення графічної карти знань (Knowledge Graph Card) у результатах пошуку Google є показником SWI, оскільки це демонструє, що Google зібрав факти, які можна перевірити. Таке розпізнавання, ймовірно, підвищить точність та релевантність звернень Google до цього об'єкта. Ця стаття підсумовує частину досліджень, показуючи, що SWI є недостатніми для бібліотек Асоціації науково-дослідних бібліотек. У дослідженні висунуто гіпотезу, що неспроможність заповнити записи у відповідних пов'язаних відкритих даних та власних базах знань Семантичного Вебу спричиняє недоліки SWI.

89. Breeding M. Library Systems Report 2017 : Competing visions for technology, openness, and workflow / M. Breeding // *American Libraries*. – 2017. – Vol. 48, Is. 5. – Р. 22–35.

Переклад назви: Звіт «Бібліотечні системи» за 2017 рік: різні бачення технологій, відкритості та робочого процесу.

У звіті про бібліотечні системи за 2017 рік зафіксовано поточні інвестиції бібліотек у стратегічні технологічні продукти, зроблені в 2016 році. Він охоплює організації, як комерційні, так і некомерційні, пропонуючи стратегічні продукти управління ресурсами – особливо інтегровані бібліотечні системи та платформи бібліотечних послуг – та комплексні продукти пошуку.

90. Calvert K. Maximizing Academic Library Collections: Measuring Changes in Use Patterns Owing to EBSCO Discovery Service / K. Calvert // *College & Research Libraries*. – 2015. – Vol. 76, № 1. – Р. 81–99.

Переклад назви: Максимізація колекцій академічних бібліотек: вимірювання змін у моделях використання завдяки єдиному пошуковому вікну EBSCO Discovery Service.

Незважаючи на поширеність академічних бібліотек, які застосовують інструменти розкриття вебресурсів, мало досліджень присвячено їх впливу на використання бібліотечних колекцій. Це дослідження з'ясує вплив EBSCO

Discovery Service на використання бібліотечних ресурсів за допомогою статистики обігу, використання електронних ресурсів та запитів міжбібліотечного абонементу. Встановлено значне зростання використання електронних журналів, але різке зниження статистики тиражу. Наслідки виявлення використання друкованих колекцій обговорюються разом із пропозиціями щодо покращення інтеграції даних про книги та статті.

91. Chiware E. Academic libraries' role in Research Data Management Services: a South African perspective / E. Chiware, Z. Mathe // *South African Journal of Libraries and Information Science*. – 2015. – Vol. 81. Is. 2. – P. 1–10.

Переклад назви: Роль академічних бібліотек у дослідницьких службах управління даними: перспектива Південної Африки.

Сервіси з Research Data Management (RDM) впроваджуються академічними та науковими бібліотеками у всьому світі для підтримки науково-дослідної діяльності університетів. У Південній Африці бібліотеки починають надавати успішну підтримку, коли формулюється політика, створюється інфраструктура, навчаються співробітники бібліотеки, проводяться кампанії з підвищення кваліфікації та адвокації з викладачами та науковими співробітниками. Проблеми, з якими стикаються, включають потребу ресурсів та інфраструктури й обмежені навички управління даними серед бібліотечного персоналу.

92. Colegrove T. Editorial Board Thoughts: Arts into Science, Technology, Engineering, and Mathematics – STEAM, Creative Abrasion, and the Opportunity in Libraries Today / T. Colegrove // *Information Technology & Libraries*. – 2017. – Vol. 36, Is. 1. – P. 4–10.

Переклад назви: Думки редакційної колегії: мистецтво в науку, технології, інженерію та математику – STEAM, творче виснаження та можливості в бібліотеках сьогодні.

У статті зосереджена увага на ролі бібліотек у поширенні знань, освіти та інновацій серед її співробітників. Обговорювані теми включають бібліотеки як відображення інституційних та організаційних структур їхніх спільнот, стимулювання творчого виснаження та те, як мистецтво привносить фундаментальну грамотність та ресурс у навички STEM.

93. Cox J. Communicating New Library Roles to Enable Digital Scholarship: A Review Article / J. Cox // *New Review of Academic Librarianship*. – 2016. – Vol. 22, № 2–3. – P. 132–147.

Переклад назви: Повідомлення нових бібліотечних ролей для забезпечення цифрової стипендії: оглядова стаття.

Академічні бібліотеки допомагають у отриманні цифрових стипендій все частіше як партнер, а не як постачальник послуг. Зміна ролі бібліотеки є складним завданням, оскільки цифрові стипендії – це нове поле з багатьма гравцями, діяльність яких у кампусі може бути не чітко регламентована. Фактичні та потенційні внески бібліотеки повинні бути передані різному колу внутрішніх та зовнішніх округів, насамперед викладачам, керівництву університету, колегам з бібліотеки та відповідним командам проєктів, часто з різними перспективами. Бібліотеки мають вагомий внесок і необхідна цілеспрямована комунікаційна стратегія для вбудовування бібліотек у цифрові стипендії та створення нових уявлень про їх роль як партнерів, що сприяють їх отриманню.

94. DeLory C. Scholarly communication issues around scholarly collaboration networks / C. DeLory // *Elsevier Library Connect*. – 2017. – Oct 25.

Переклад назви: Проблеми наукової комунікації в мережах наукової співпраці.

Мережі наукової співпраці (SCN) – це цікаве поєднання соціального та професійного з елементами «бачити і бути побаченим» та інструментами для управління дослідженнями. З появою SCN бібліотекарям потрібно зрозуміти роль цих мереж у дослідницькому життєвому циклі, ключові проблеми та як включити SCN у наукові моделі комунікацій та навчально-просвітницьку діяльність.

95. Du Plessis T. Change management in an academic library in the knowledge economy / T. Du Plessis, T. T. Mabunda // *South African Journal of Libraries & Information Science*. – 2016. – Vol. 82, Is. 1. – P. 53–61.

Переклад назви: Управління змінами в академічній бібліотеці в економіці знань.

У сучасному світі знання спрямовуються по-новому, що вносить зміни в структуру та функції організації. Такі організації, як академічні бібліотеки, часто впроваджують нововведення у наданні інформаційних послуг клієнтам з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Поточне зростання

технологічних додатків дозволяє академічним бібліотекам змінювати спосіб надання послуг клієнтам. Технологічні програми постійно переосмислюють, як використовуються колекції академічних бібліотек. Ця стаття досліджує, як зміна технології зумовлює зміни в децентралізованій академічній бібліотеці у вищому навчальному закладі Південної Африки.

96. Dukić D. Online databases as research support and the role of librarians in their promotion: The case of Croatia / D. Dukić // *Library Collections, Acquisitions, & Technical Services*. – 2013. – 37. – P. 56–65.

Переклад назви: Онлайн бази даних в якості науково-дослідної підтримки та роль бібліотекарів у їх просуванні: на прикладі Хорватії.

Основна мета цього дослідження полягала в тому, щоб визначити, наскільки викладачі хорватських університетів використовують онлайн-бази даних як інструмент підтримки досліджень та яку роль відіграють бібліотекарі в їх просуванні. Хоча результати показують, що онлайн-бази даних про вищу освіту в Хорватії широко визнані важливими, але вони використовуються рідше, ніж у багатьох інших країнах, особливо більш розвинених. Були також перевірені відмінності сприйняття Інтернет-баз даних між певними групами користувачів. Дослідження виявило проблеми у використанні бази даних та вказало шляхи, якими бібліотекарі можуть відповідати на потреби користувачів більш ефективно.

97. Esposito-Betan S. M. S. Advantages and Challenges of Using Augmented Reality for Library Orientations in an Academic/Research Library Setting / S. M. S. Esposito-Betan, J. F. Santos // *IATUL Annual Conference Proceedings*. – 2017. – P. 1–11.

Переклад назви: Переваги та проблеми використання доповненої реальності для орієнтації у налаштуваннях академічної / дослідницької бібліотеки.

Це дослідження має на меті проаналізувати переваги та проблеми інтеграції доповненої реальності (AR) в програми бібліотечної орієнтації академічних / дослідницьких бібліотек. Завдяки величезній кількості нових технологій, які зараз впроваджуються в бібліотечний світ, академічним бібліотекам важливо повністю використовувати ці технології на свою користь. Однак для них також не менш важливо спершу зробити ретельний аналіз та дослідження, перш ніж

вирішити: застосовувати певну технологію чи ні. AR пропонує стратегічне середовище, за допомогою якого бібліотекарі можуть прикріплювати цифрову інформацію до об'єктів реального світу та просто дозволяти клієнтам взаємодіяти з ними. Це канал, який бібліотекарі можуть використовувати для розповсюдження інформації та керувати клієнтами у їх дослідженнях.

98. González-Solar L. Sci-Hub, a challenge for academic and research libraries / L. González-Solar, V. Fernández-Marcial // *El Profesional de la Información*. – 2019. – Vol. 28, № 1. – p. 1–12.

Переклад назви: Sci-Hub – виклик для наукових та науково-дослідних бібліотек.

Sci-Hub виник у сфері наукової комунікації у 2011 році як платформа для вільного доступу до наукових робіт. Це найпопулярніша з так званих тіньових бібліотек, систем, які долають межі легального доступу до наукових публікацій, стоячи осторонь руху відкритого доступу. Окрім висвітлення у ЗМІ, яке сприяло зростанню його популярності, кілька досліджень виявляють вплив Sci-Hub на дослідників, які прийняли цю ініціативу. Sci-Hub виявив нові форми доступу до наукової інформації, що впливають на академічні та дослідницькі бібліотеки, які не можуть залишатися в кулуарах. Це дослідження стосується феномену Sci-Hub та його наслідків для наукових та науково-дослідних бібліотек з різних точок зору, шляхом бібліографічного огляду та аналізу прикладів дій.

99. Gwyer R. Identifying and Exploring Future Trends Impacting on Academic Libraries: A Mixed Methodology Using Journal Content Analysis, Focus Groups, and Trend Reports / R. Gwyer // *New Review of Academic Librarianship*. – 2015. – Vol. 21, Is. 3. – P. 269–285.

Переклад назви: Виявлення і вивчення майбутніх тенденцій, що впливають на академічні бібліотеки: комбінована методологія використання контент-аналізу журналу, фокус-групи та звіти про тренди.

У статті порівнюються три джерела інформації про академічні бібліотеки, щоб встановити навички, необхідні для надання ефективних послуг у майбутньому. Збираються ретроспективний аналіз опублікованої літератури, поточні проблеми роботи бібліотекарів, відстеження доповідей про майбутні тренди, щоб побачити, чи з'являються якісь тенденції щодо майбутнього. Визначаються

навички, необхідні для розробки відповідних сервісів у новому контексті. Розглянуто вплив нових ролей на існуючі бібліотечні колективи. .

100. Hawkins D. T. What's New With the Semantic Web / D. T. Hawkins // *Information Today*. – 2016. – Vol. 33, Is. 2. – P. 1–24.

Переклад назви: Що нового у Семантичному Вебі.

2 грудня 2015 року NISO (Національна організація інформаційних стандартів) та Національна федерація сучасних інформаційних служб (NFAIS) провели спільну спонсорську віртуальну конференцію, на якій було розглянуто оновлення та розробки Семантичного Вебу. Головні тези конференції: взаємодія машин у семантичному середовищі стала реальністю; почали з'являтися багато нових ресурсів та додатків, що використовують Семантичний Веб, і бібліотечний світ має можливість ними скористатися; семантика – це хороший спосіб впорядкувати різні дані, тому треба думати про новий клас інформації; дані допомагають зрозуміти клієнтів, авторів та спеціалізовані предметні області.

101. Hawkins L. The Semantic Web and the BIBFRAME Initiative / L. Hawkins // *Serials Review*. – 2015. – Vol. 41, Is. 2. – P. 106–107.

Переклад назви: Семантичний Веб та ініціатива BIBFRAME.

Описано впровадження семантичної мережі на основі принципів пов'язаних даних, що втілюють рух до перетворення всесвітньої павутини в базу даних пов'язаних ресурсів, де дані отримують широке використання та спільний доступ. Запропоновано шляхи покращення вебсервісів, спираючись на дані, що знаходяться на семантичному рівні, надані різними постачальниками. Ініціатива Бібліографічної рамкової угоди (BIBFRAME) має на меті спрямувати багаті метадані бібліотеки до семантичної мережі, налаштованої таким чином, щоб семантичні дані з інших джерел могли бути включені для задоволення потреб користувачів бібліотеки.

102. Howland J. L. How Scholarly Is Google Scholar? A Comparison to Library Databases / J. L. Howland, T. C. Wright, R. A. Boughan, B. C. Roberts // *College & Research Libraries*. – 2009. – Vol. 70 Is. 3. – p. 227–234.

Переклад назви: Наскільки науковим є Google Scholar? Порівняння з бібліотечними базами даних.

Google Академія була випущена як бета-продукт у листопаді 2004 року. З тих пір Google Академію перевіряли та ставили під сумнів багато науковців та бібліотекознавців. Завданням дослідження було визначити, наскільки науковим є Google Академія порівняно з традиційними бібліотечними ресурсами, та встановити, чи науковість матеріалів, знайдених у Google Академії, варіюється в різних дисциплінах. Ми з'ясували, що Google Академія містить в середньому на 17,6 відсотків більше наукових досліджень, ніж матеріали, що містяться лише у базах даних бібліотеки, і що немає статистично значущої різниці між науковістю матеріалів, знайдених у Google Академії за різними дисциплінами.

103. Hussain A. Industrial revolution 4. 0: implication to libraries and librarians / A. Hussain // *Library Hi Tech News*. – 2019. – Vol. 37. – P. 1–5.

Переклад назви: Промислова революція 4. 0: наслідки для бібліотек та бібліотекарів.

Бібліотеки XXI ст. зміщують свої парадигми з традиційних на сучасні інформаційні мережі. Оскільки люди та машини з величезною швидкістю підключаються один до одного, штучний інтелект, мобільні обчислення, машинне навчання та автоматизація кожної галузі стали потребою сьогодні. Метою даної роботи є висвітлити проблеми, з якими стикаються бібліотека та бібліотекарі в епоху Промислової революції 4. 0 в сучасному суспільстві. Дане дослідження проводить систематичний та змістовно орієнтований огляд літератури, що стосується бібліотечних послуг. Професійним бібліотекарям було запропоновано деякі рішення з використання цієї технології для підвищення задоволення послуг клієнтів. Дослідження одне з перших визначило проблеми, з якими стикаються бібліотеки та бібліотекарі в епоху промислових революцій.

104. Hutt A. Employing Virtualization in Library Computing: Use Cases and Lessons Learned / A. Hutt, M. Stuart, D. Suchy, B. D. Westbrook // *Information Technology & Libraries*. – 2009. – Vol. 28, № 3. – P. 110–115.

Переклад назви: Використання віртуалізації у бібліотечних обчисленнях: випадки вживання та отримані уроки.

У статті подано широкий огляд технології віртуалізації та описано кілька прикладів її використання в Каліфорнійському університеті, бібліотеках Сан-Дієго. Бібліотеки можуть використовувати віртуалізацію для вирішення багатьох дав-

ніх проблем бібліотечних обчислень, але необхідне ретельне планування, щоб визначити, чи ця технологія є правильним рішенням для конкретної потреби. У цьому документі викладені як технічні аспекти, так і міркування щодо зручності використання віртуалізації. Завершується стаття обговоренням потенційних виробничих впливів на бібліотечну інфраструктуру.

105. Isaxanli H. Science Communication and Science-People Relationships / H. Isaxanli // *Khazar Journal of Humanities and Social Sciences*. – 2019. – Vol. 22, № 4. – P. 58–67.

Переклад назви: Наукова комунікація та відносини між наукою і людьми.

Існує два найважливіші типи спілкування в науці та техніці: взаємодія вчених та комунікація між ними та громадськістю. Вчені насолоджуються усним та письмовим спілкуванням між собою символічною мовою, яка значною мірою є незрозумілою для інших. Історично вони підтримували контакт один з одним через книги, які писали та читали. Інформування людей про наукові інновації є важливим аспектом суспільних відносин. Спілкування між фахівцями та нефахівцями, передача наукових інновацій у зрозумілій повсякденній формі дуже важлива сама по собі, для організацій, в яких вони працюють, для урядів, які здійснюють політику розвитку науки та технологій, а також для читачів. Газети, журнали, радіо, телебачення, Інтернет, мобільні пристрої в руках кожного, виставки та зустрічі віч-на-віч сприяли прямому контакту вчених і людей далеких від науки. Автором подано розвиток напрямів та способів наукової комунікації в історичному контексті.

106. Jain P. Challenges of Twenty-First Century Academic Libraries in Africa / P. Jain, A. Akakandelwa // *African Journal of Library, Archives & Information Science*. – 2016. – Vol. 26, Is. 2. – P. 145–153.

Переклад назви: Проблеми академічних бібліотек двадцять першого століття в Африці.

Академічні бібліотеки XXI ст. у всьому світі докорінно змінилися за останні два десятиліття. Більшість традиційних бібліотечних послуг перетворено на послуги електронних бібліотек. Деякі з помітних основних новацій в академічних бібліотеках включають наукове спілкування в Інтернеті, мобільні технології, застосування соціального посередництва, цифрове кураторство та ін.

Щоб вписатися в цей новий інформаційний ландшафт, академічні бібліотекарі взяли на себе нові ролі. Метою даної роботи є висвітлення останніх тенденцій розвитку академічних бібліотек, зміни ролей та навичок академічних бібліотекарів та обговорення проблем, з якими стикаються бібліотекарі в академічних бібліотеках Африки. У статті також пропонуються рекомендації щодо подолання деяких бібліотечних проблем.

107. Kokalari E. The future library in the digital age : Thesis / E. Kokalari // Ryerson University. – Toronto, 2014. – 68 p.

Переклад назви: Бібліотека майбутнього у цифрову добу.

Визначено вплив технологічної революції та глобального поширення мережі Інтернет на засоби пошуку, виробництва та представлення інформації. Обґрунтовано, що у межах цієї еволюції публічна бібліотека відіграє ключову роль, оскільки опиняється всередині інформаційного обігу, виконуючи функцію ефективного реагування на експоненціальну швидкість, з якою зростає цифровий масив. Доведено, що публічна бібліотека виступає не просто символічною установою, відповідальною за збереження та розповсюдження інформації, а й розширенням самої суспільної сфери. Авторське бачення виходить за рамки книжкової культури і розглядає бібліотеку як соціокультурний організм, чутливий та динамічний у взаємодіях із цифровим середовищем.

108. Kramer B. Innovations in scholarly communication – global survey on research tool usage / Bianca Kramer, Jeroen Bosman // F1000 Research. – 2016.

Переклад назви: Інновації в науковій комунікації: глобальне опитування щодо використання інструментів дослідження.

Існує багато нових вебсайтів та Інтернет-інструментів для підтримки наукової комунікації на всіх етапах дослідницького процесу. Наскільки дослідники використовують ці та більш традиційні інструменти було в основному невідомо. Опитування, проведене у 2015–2016 рр., мало на меті заповнити цю прогалину. Його результати можуть допомогти у прийнятті рішень зацікавленими сторонами, що підтримують дослідників, а також можуть допомогти дослідникам, які бажають задуматися про власні робочі процеси в Інтернеті. Крім того, інформація про використання інструментів може допомогти вивчити зміни робочих процесів досліджень. В онлайн-опитуванні використовув-

валася відкрита вибірка. Група з 20 663 дослідників, бібліотекарів, редакторів, видавців та інших учасників досліджень взяла участь в опитуванні, яке було доступне сімома мовами. Опитування було відкрите з 10 травня 2015 року до 10 лютого 2016 року. Воно охопило інформацію про використання інструментів для 17 дослідницьких робіт, позицію щодо відкритого доступу до відкритої науки та очікування найважливішого розвитку в науковій комунікації. Демографічні показники респондентів включали дослідницьку роль, країну членства, наукову дисципліну та рік першої публікації.

109. Kwanya T. M. Intelligent libraries and apomediators: distinguishing between Library 3. 0 and Library 2. 0 / T. M. Kwanya, Ch. Stilwell, P. G. Underwood // *Journal of Librarianship & Information Science* . – 2012. – Vol. 45(3). – P. 187–197.

Переклад назви: Розумні бібліотеки та апомедіатори: розмежування між бібліотекою 3. 0 та бібліотекою 2. 0.

Розглянуто відмінності між Бібліотеками 2. 0 та 3. 0. Автори визначають Бібліотеку 3. 0 як персоналізовану, розумну, чутливу та живу установу, що створена та підтримується безперервним залученням користувачів бібліотеки, бібліотекарів та експертів-предметників у об'єднаній мережі інформаційних шляхів.

110. Kwanya T. Library 2. 0 principles and Ranganathan's fifth law / T. Kwanya, C. Stilwell, P. G. Underwood // *Mousaion*. – 2010. – Vol. 28 (2). – P. 1–16.

Переклад назви: Принципи бібліотеки 2. 0 та п'ятий закон Ранганатана.

Досліджено взаємозв'язок принципів Бібліотеки 2. 0 та п'ятого закону Ранганатана. Автори роблять висновок, що цей закон, як і інші чотири, є дійсним у більшості випадків. Однак деякі сценарії потребують ретельного розгляду та пристосування п'ятого закону.

111. Kwanya T. Library 2. 0: revolution or evolution? / T. Kwanya, C. Stilwell, P. G. Underwood // *South African Journal of Libraries and Information Science*. – 2009. – Vol. 75(1). – P. 70–79.

Переклад назви: Бібліотека 2. 0: революція чи еволюція?.

Проаналізовано дискусію щодо концепції Бібліотеки 2. 0, яка спрямована на формування кращого, орієнтованого на користувачів сервісу за допомогою

сучасних технологій. Водночас Бібліотека 2.0 здатна кардинально змінити діяльність бібліотекарів та бібліотеки в цілому.

112. Lewis D. W. Reimagining the academic library: What to do next. Review article / D. W. Lewis // *El Profesional de la Información*. – 2019. – Vol. 28, № 1. – p. 1–29.

Переклад назви: Переосмислення академічної бібліотеки: що робити далі. Оглядова стаття.

У цій статті розглядаються висновки книги автора 2016 року «Переосмислення академічної бібліотеки» та розглядаються зміни в науковій комунікації та академічних бібліотеках, які відбулися з моменту її публікації. Надано рекомендації щодо внесення змін у практику роботи окремих бібліотек. Розглядається проблема створеної інтегрованої відкритої інфраструктури, контрольованої громадою, особливо проблема колективних дій, яку має подолати бібліотечна спільнота.

113. Martinez-Avila D. Challenges and opportunities for knowledge organization at the intersection with information technologies / D. Martinez-Avila, R. San Segundo, F. A. Zurian // *Revista Española de Documentación Científica*. – 2014. – Vol. 37 Is. 3. – p. 1–13.

Переклад назви: Виклики та можливості для організації знань на перетині з інформаційними технологіями.

Представлено історичний екскурс від виникнення Інтернету до семантичного вебу і пов'язаних даних. Охарактеризовано можливості для експертів організації знань у бібліотеках з використанням досягнень інформаційних технологій та засобів семантичного вебу: онтологій, метаданих, пов'язаних відкритих даних.

114. Mierzecka A. Researchers' Expectations Regarding the Online Presence of Academic Libraries / A. Mierzecka, M. Kisilowska, A. Suminas // *College & Research Libraries*. – 2017. – Vol. 78, № 7. – P. 934–951.

Переклад назви: Очікування дослідників щодо наявності в Інтернеті академічних бібліотек.

У статті подано результати опитування, проведеного серед польських та литовських науковців, а також щодо їхніх інформаційних потреб та очіку-

вань стосовно вебсайтів академічної бібліотеки. Незалежно від дослідницької спеціальності користувачів, доступність Інтернет-ресурсів була розкрита як найважливіший елемент вебсайту академічної бібліотеки, хоча інформація, що стосується традиційної або офлайн-функції бібліотеки, також була високо оцінена. Доступ до Інтернет-джерел виявився основною інформаційною потребою серед науковців. Більше того, відмінності в інформаційній поведінці вчених та гуманітаріїв, що широко обговорюються в літературі, виявляються незначними щодо очікувань онлайн-присутності академічних бібліотек. Це може бути результатом розвитку цифрових гуманітарних наук та нових стандартів, що застосовуються для дослідників у галузі гуманітарних та соціальних наук, пов'язаних з оцінкою навчальних результатів, проведеною урядовими установами обох країн. Цифрова присутність академічних бібліотек як і раніше становить проблему, вимагає спостереження за інформаційною поведінкою користувачів та зміни обов'язків бібліотекаря.

115. Nicholson K. P. The McDonaldization of Academic Libraries and the Values of Transformational Change / K. P. Nicholson // *College & Research Libraries*. – 2015. – Vol. 76, № 3. – P. 328–338.

Переклад назви: Макдональдизація академічних бібліотек та цінності трансформаційних змін.

У своїй статті «Макдональдизація академічних бібліотек» Брайан Куїнн досліджує, в якій мірі і чому академічні бібліотеки стали «макдональдизованими» відповідно до концепції, розробленої соціологом Джорджем Рітцером. Квін визначив декілька способів, у яких в академічних бібліотеках очевидні чотири аспекти макдональдизації – ефективність, обчислюваність, передбачуваність та контроль (як правило, реалізовані за допомогою заміщення технології людської праці). Багаторівнева довідкова служба, машини самоперевірки та самостійні екскурсії – це способи, за допомогою яких бібліотеки прагнуть стати більш ефективними.

116. Partridge H. The contemporary librarian: Skills, knowledge and attributes required in a world of emerging technologies / H. Partridge, V. Menzies, J. Lee, C. Munro // *Library & Information Science Research*. – 2010. – Vol. 32, Iss. 4. – P. 265–271.

Переклад назви: Сучасний бібліотекар: навички, знання та риси, необхідні у світі новітніх технологій.

Проведено дослідження у низці фокус-груп (загальна кількість учасників – 76 бібліотекарів). Вивчалися навички, знання та риси, необхідні сучасним фахівцям з бібліотекознавства та інформаційних комунікацій у світі, що змінюється. Проєкт профінансовано навчальною та викладацькою радою Австралії. Аналіз обміну текстовими даними виявив три основні тематичні кластери (бібліотеки, люди, робочі місця) та один другорядний тематичний кластер (спільнота). Учасники широко розглядали «Бібліотеку 2. 0» як функціональну зміну, в той час як «бібліотекар 2. 0» сприймався учасниками не як нове професійне означення, а лише як якісна реалізація бібліотечних практик. Учасники висловили загальне переконання, що риси особистості, а не лише кваліфікація, мають вирішальне значення для того, щоб бути успішним бібліотекарем чи інформаційним працівником у майбутньому.

117. Searle S. The Benefits of Enterprise Architecture for Library Technology Management: An Exploratory Case Study / S. Searle // *Information Technology & Libraries*. – 2018. – Vol. 37, № 4. – p. 27–46.

Переклад назви: Переваги архітектури підприємства для управління бібліотечними технологіями: дослідницький приклад.

У цьому прикладі описано, як бібліотекарі та корпоративні архітектори в австралійському університеті працювали разом, щоб задокументувати ключові компоненти бібліотеки як архітектури підприємства (EA). Стаття висвітлює обґрунтування проведення цієї діяльності, обсяг роботи, використовувані процеси та результати. Автор обговорює короткострокові переваги виконання цієї роботи з практичними прикладами того, як результати цього процесу використовуються для кращого планування майбутніх змін, оновлень та покращень бібліотечної системи. Довгострокові переваги також можуть накопичитися в майбутньому, оскільки результати цієї архітектурної роботи будуть визначати ІТ-планування бібліотеки та стратегічні закупівлі. Ця стаття має значення для практики спеціалістів з бібліотечних технологій, оскільки вона підтверджує погляди інших практиків на переваги для бібліотек у прийнятті методів архітектури підприємства та для бібліотекарів у співпраці з архітекторами підприємства в їхніх організаціях.

118. Shemaeva H. Content analysis of European library and information science journals / H. Shemaeva, Yu. Shevtsova // *Technium Social Sciences Journal*. – 2020. – Vol. 8. – P. 161–170.

Переклад назви: Контент-аналіз європейських бібліотечно-інформаційних журналів.

У контексті даного дослідження проведено контент-аналіз 28 бібліотечно-інформаційних журналів провідних європейських країн. Тематична спрямованість цих журналів була пріоритетом дослідження. Визначено декілька тематичних груп бібліотечно-інформаційних журналів. Вони включають журнали, які охоплюють наступні теми, пов'язані з: 1) цифровою інформацією; 2) розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та їх застосуванням в бібліотечній практиці; 3) ключовою темою бібліотечно-інформаційного менеджменту; 4) різноманітними видами спілкування. Зроблено висновок, що наукова міждисциплінарна комунікація розширюється в контексті розвитку інформаційного суспільства.

119. Suarez A. S. Knowledge Organization Systems: Definition and Historical Development / A. S. Suarez // *e-Ciencias de la Información*. – 2017. – Vol. 7, № 2. – P. 1-18.

Переклад назви: Системи організації знань: визначення та історичний розвиток.

Проаналізовано системи організації знань (KOS) з метою встановлення їх концепції та історичної еволюції. Запропоновано вважати, що KOS є важливими для бібліотечної науки, оскільки стандартизують процес замовлення та забезпечують ефективний пошук інформації.

120. Todd-Diaz A. Using augmented reality to enhance outreach, instruction, and library exhibits / A. Todd-Diaz, A. Gitierrez, B. O'Dell // *Computers in Libraries*. – 2018. – Vol. 38, № 1. – P. 8–11.

Переклад назви: Використання доповненої реальності для покращення охоплення інформації, навчання та бібліотечних виставок.

Стаття пропонує інформацію про використання доповненої реальності для покращення охоплення інформації, навчання та презентації бібліотечних експонатів. Обговорювані теми включають оцінку різних програм, таких як Fliprag, Aurasma та Layar, які покращують бібліотечну культуру; різноманітні марке-

тингові прийоми, які використовуються бібліотеками університету для реклами книжкових заходів; використання виставок бібліотекарями та архівістами для обміну матеріалами та історіями.

121. Torre-Bastida A. L. Linked open data (LOD) and its implementation in libraries: Initiatives and technologies / A. L. Torre-Bastida, M. Gonzalez-Rodriguez, E. Villar-Rodriguez // *El Profesional de la Información*. – 2015. – Vol. 24, Is. 2. – P. 113-120.

Переклад назви: Пов'язані відкриті дані та їх реалізація в бібліотеках: ініціативи та технології.

Мережа даних стає одним із найбільших глобальних сховищ інформації завдяки таким ініціативам, як LOD (пов'язані відкриті дані), які сприяють стандартизованій публікації відкритих даних. Використання цієї парадигми пропонує великі можливості для бібліотек, застосовуючи семантичні технології для прискорення керування та публікації даних, сприяння їх зв'язку з іншими сховищами, збільшення їх присутності та впливу. Для того, щоб забезпечити майбутнє бібліотек у мережі даних, необхідно підвищити обізнаність бібліотекарів з можливостями та проблемами роботи з LOD.

122. Turner C. N. E-Resource Acquisitions in Academic Library Consortia / C. N. Turner // *Library Resources & Technical Services*. – 2014. – Vol. 58, Is. 1. – P. 33–48.

Переклад назви: Придбання електронних ресурсів у консорціумах академічних бібліотек.

Наукове видавництво – це інформаційний ринок, на якому працюють академічні бібліотеки та діють основні зрушення в традиційних видавничих та цінових моделях. Бібліотечні консорціуми вже давно розглядаються як засіб підвищення купівельної спроможності та зменшення витрат. Це дослідження вивчає та оцінює, як інші консорціуми академічних бібліотек видають ліцензії та отримують електронні книги, бази даних, журнали та потокові медіа. Організації, діяльність, процеси, історія та тенденції придбання електронних ресурсів та розвитку колекцій в різних альянсах представлені даними, зібраними автором. Додатковий контекст надається за допомогою огляду літератури, а обговорення поточної практики забезпечує вибірку нових напрямів, якими

займаються академічні бібліотечні консорціуми, та проблем, з якими вони стикаються.

123. Voskoboinikova-Huzieva O. Digital Culture and Digital Media: Professional Competences / O. Voskoboinikova-Huzieva, L. Masimova, N. Vernyhora, V. Soshynska // *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)*. – 2020. – Vol. 9, Is. 3. – P. 282–288.

Переклад назви: Цифрова культура та цифрові медіа: професійні компетенції.

У статті наведено результати наукового дослідження, метою якого є з'ясувати, чи є потреба у запровадженні навчальних планів і навчальних дисциплін, спрямованих на розвиток цифрових та медіакомпетентностей для студентів, які навчаються за програмами бакалавра та магістра. Для досягнення поставленої мети було проведено анкетування щодо вивчення впливу цифрової культури та цифрових медіа на навчальну діяльність та професійне становлення студентів різних напрямів. Отримані результати підтверджують доцільність запровадження комплексного блоку дисциплін, орієнтованого на розвиток цифрових та медіакомпетенцій для отримання вчених ступенів бакалавра та магістра за різними напрямами. Практична важливість отриманих результатів полягає в тому, що їх можна застосувати до нових навчальних планів і навчальних дисциплін для бакалаврів як для фахівців соціальної комунікації та інформаційних технологій, так і для студентів негуманітарних спеціальностей. Результати дослідження стануть у пригоді для створення магістерської програми, зокрема для міждисциплінарних освітньо-професійних програм, орієнтованих на навчання інформаційних спеціалістів, здатних працювати в соціальних, економічних та технологічних сферах. Також за результатами дослідження можна розробити технологію визначення цифрових та медіакомпетентностей спеціалістів у різних сферах.

124. Wang X. Construction and Sharing of Information Resources in College Libraries Based on the Concept of Educational Resources Sharing / X. Wang, M. Zhang, Q. Zhang, P. Wang // *Educational Sciences: Theory & Practice*. – 2018. – Vol. 18, Is. 6. – P. 3508–3514.

Переклад назви: Побудова та обмін інформаційними ресурсами в бібліотеках коледжу на основі концепції спільного використання освітніх ресурсів.

Оскільки інформаційні ресурси в бібліотеках коледжу служать освіті та є важливим аспектом оцінки якості освіти, розширення інформаційних ресурсів є життєво важливим для підвищення якості освіти. Спираючись на концепцію спільного використання освітніх ресурсів, у цій статті на прикладі бібліотеки коледжів у провінції Цзянсі стверджується, що існують такі проблеми, як неадекватні зусилля для просування без очевидних наслідків, недостатня гарантія капіталу, обмежені інформаційні ресурси для задоволення різноманітних запитів студентів із меншим ступенем задоволеності студентів платформою обслуговування. Для цих цілей у цій роботі пропонується певний контрзахід, що включає вдосконалення системи гарантування капіталу, ефективне збалансування інтересів різних сторін, докладення більших зусиль у навчанні та рекламі тощо. Результати дослідження мають належне посилання на створення та обмін інформаційними ресурсами у бібліотеках коледжу інших регіонів.

125. Wilkin S. Research on e-book usage in academic libraries: 'tame' solution or a 'wicked problem'? / S. Wilkin, P. G. Underwood // *South African Journal of Libraries and Information Science*. – 2015. – Vol. 81, № 2. – P. 11–18.

Переклад назви: Дослідження використання електронних книг в академічних бібліотеках: рішення «приручити» чи «зла проблема»?.

Досліджено результати систематичного аналізу літератури про використання електронних книг у академічних бібліотеках, виданих у США та Великобританії у період між 2004 та 2014 роками. Серед статей були визначені їх спільні риси щодо таких факторів, як запитання, відповідь користувачів та використовані методи дослідження. У ході дослідження було виявлено декілька сфер недостатності, і для контекстуалізації проблем в якості основи були використані такі характеристики Хорста Ріттела та Мелвіна Вебера (1973), як «злі проблеми» та «проблеми приручення». Зроблено висновок, що використання електронних книг виявляє ряд характеристик «злої проблеми», а невпевненість у точній суті проблеми залишає простір для подальших досліджень.

126. Yadagiri N. Semantic web and the libraries: an overview / N. Yadagiri, P. Ramesh // *International Journal of Library Science*. – 2013. – Vol. 7, № 1. – P. 80–94.

Переклад назви: Семантичний веб та бібліотеки: огляд.

У статті йдеться про концепцію семантичного вебу, технологію написання вебконтенту та необхідність розробки веб 3. 0. Коротко розглянуто різні компоненти семантичної вебтехнології, такі як HTTP, URI, RDF, XML, онтології, W3 C та інші компоненти, визначені як стандарти World Wide Web Consortium. Проілюстровані переваги впровадження семантичного вебу в функції бібліотеки для надання ефективних інформаційних послуг та оптимального використання бібліотечної колекції.

127. Yu L. Introduction to the semantic web and semantic web services / L. Yu. – New York : CRC Press, 2007. – 368 p.

Переклад назви: Вступ до семантичного вебу та семантичних вебсервісів.

Використовуючи конкретний підхід, книга будує міцну основу в концепції семантичної мережі, її основних технологій, її реальних додатків і відповідних прикладів кодування. Ця вступна, але широкомасштабна книга охоплює всі аспекти однієї з технологій. Після знайомства з концепцією семантичного Інтернету в ній обговорюються її основні технічні засоби та взаємозв'язки між компонентами. Потім автор представляє кілька застосувань семантичної мережі, включаючи Swoogle, FOAF і детальний дизайн семантичної пошукової системи в Інтернеті. Книга закінчується обговоренням того, як додати семантику до описів традиційних вебсервісів і як розробити для них пошукову систему. Цей практичний ресурс, який охоплює будівельні блоки передової вебтехнології, надає інструменти для самостійного вивчення світу семантичного вебу.

СЕМАНТИЧНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ БІБЛІОТЕЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

128. Антоненко І. П. Каталогізація електронних ресурсів : наук. -метод. посіб. / І. П. Антоненко, О. В. Баркова ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського НАН України. – Київ : НБУВ, 2007. – 116 с.

Наведено науково-методичні рекомендації з каталогізації електронних ресурсів з застосуванням формату UNIMARC (УКРМАРК), розроблені відповідно до чинних міжнародних, міждержавних і національних стандартів, а також інших нормативних і методичних документів. Викладено термінологічні визначення об'єктів каталогізації, їх типологію, методику складання бібліографічного опису та форматне представлення бібліографічної інформації.

129. Бардієр К. В. Засоби підтримки лінгвістичного забезпечення електронних каталогів бібліотек / К. В. Бардієр // Реєстрація, зберігання і оброб. даних. – 2002. – Т. 4, № 2. – С. 104–113.

Розглянуто сучасні вимоги до засобів підтримки лінгвістичного забезпечення бібліотек. Описано структуру та засоби організації авторитетних файлів лінгвістичних даних. Представлено досвід розробки лінгвістичної бази даних у Національній бібліотеці імені В. І. Вернадського.

130. Бардієр К. Структура лінгвістичного забезпечення сучасних інформаційних сервісів / К. Бардієр // Бібл. вісник. – 2002. – № 1. – С. 55–61.

Бібліотеку розглянуто як специфічне підприємство з виробництва інформаційно-бібліотечних продуктів і послуг на основі семантичного перетворення накопичених інформаційних ресурсів. Проаналізовано деякі аспекти діяльності сучасних інформаційних сервісів, які потребують лінгвістичної підтримки. На основі проведеного аналізу системних функцій лінгвістичного забезпечення у сучасних інформаційних сервісах визначено комплекс лінгвістичних засобів та виділено основні групи його компонентів.

131. Білоус В. Лінгвістичне забезпечення – важливий аспект діяльності бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / В. Білоус // Вісн. Кн. палати. – 2013. – № 3. – С. 14–17.

Розкрито значення лінгвістичного забезпечення для формування уніфікованого пошукового образу документа та створення електронного каталогу. На досвіді бібліотеки ВДПУ охарактеризовано методику формування авторитетного файлу «Предметні рубрики», вивчення та впровадження методики координатного індексування у роботу бібліотеки ВНЗ.

132. Бугай А. А. Концептуальна модель адаптивного веб-інтерфейсу користувача з використанням інтелектуальних технологій / А. А. Бугай, В. В. Олійник // Адаптивні системи автоматичного управління. – 2018. – Т. 1, № 32. – С. 15–22.

Стаття присвячена теоретичним аспектам завдання побудови адаптивного інтерфейсу користувача та існуючим підходам до її вирішення. Запропоновано концептуальну модель адаптивного інтерфейсу веборієнтованого програмного забезпечення. Визначено основні модулі системи і місце застосування інтелектуальних технологій в даному завданні. Визначено основні класи інформації, за допомогою яких визначається найбільш зручний персоналізований інтерфейс. Отримане рішення може бути використане для побудови вебдодатків з персоналізованим інтерфейсом користувача. .

133. Булах Т. Д. Бібліотечна селекція документів в умовах інформатизації : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 07.00.08 / Т. Д. Булах ; Харків. держ. акад. культури. – Харків, 2006. – 20 с.

Розглянуто бібліотечну селекцію як системне явище, що сформувалося за умов змін у зовнішньому середовищі. Визначено основні етапи розвитку теорії бібліотечного відбору, передумови його трансформації у бібліотечну селекцію документів та її місце в технологічному циклі формування бібліотечного фонду в різні історичні періоди. На основі конкретизації його основних процесів обґрунтовано кількісний склад та змістове наповнення основних видів бібліотечної селекції за умов інформатизації. Проаналізовано особливості первинного відбору окремих носіїв інформації та сформульовано основні орієнтири визначення співвідношення між документами в процесі комплектування фонду. Описано технологію бібліотечної селекції з урахуванням функцій бібліотечних установ за умов інформатизації. Охарактеризовано електронну систему бібліотечної селекції як перспективний напрям діяльності вітчизняних бібліотек. Визначено основні аспекти покращення підготовки фахівців бібліотечної

сфери. Висвітлено діяльність з формування фондів, організації їх зберігання та використання на основі бібліотечного відбору як технології, яка в процесі переходу до інформаційного рівня соціальних комунікацій трансформується в інтегративний процес бібліотечної селекції в єдиному інформаційному просторі.

134. Булахова Г. Реклама продуктів і послуг бібліотек на бібліотечному веб-сайті / Г. Булахова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – Вип. 41. – С. 396–405.

Розглянуто особливості бібліотечної реклами через вебсайт. Досліджено специфіку реклами в електронному середовищі. За результатами вебсайтів семи національних бібліотек України охарактеризовано напрями прямої реклами, просування продуктів і послуг, маркетингові та іміджеві стратегії як складову бібліотечної комунікації.

135. Варакин В. Инновационные технологии в управлении ресурсами ЦБС БЕН РАН / В. Варакин, Н. Каленов // Бібл. вісник. – 2013. – № 4. – С. 9–16.

Розглянуто концепції та можливості веборієнтованого програмного комплексу Російської академії наук (РАН) «MONITORING» (версія S–7. 11). Розкрито функціональні можливості створеної на його базі системи узагальненого статистичного моніторингу роботи бібліотек ЦБС БЕН, реалізованої як веб-додаток і функціонуючої на сайті БЕН РАН в середовищі MS Windows Server 2003/2008 з використанням SQL Server 2008. Проілюстровані інтерфейси трьох інформаційних систем, реалізованих на його основі.

136. Вітушко А. Онтології аналітичних служб у бібліотечному середовищі / А. Вітушко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2010. – Вип. 26. – С. 182–190.

Розглянуто використання онтологій у системах керування знаннями (СКЗ), а також особливості використання онтологій в аналітичних службах. Запропоновано моделі подання знань, які забезпечують автоматизовану обробку інформації на семантичному рівні в системах керування знаннями. Висвітлено роль онтології в процесі вибудовування СКЗ в аналітичних службах.

137. Галицька С. Удосконалення методичного апарату рубрик тематичного навігатора Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / С. Галицька // Бібліотечний вісник. – 2021. – № 1. – С. 13–23.

У статті розглянуто актуальні питання формування словника алфавітно-предметного покажчика в електронному каталозі наукової бібліотеки та удосконалення лінгвістичних засобів бібліотечно-інформаційної системи. Метою публікації визначено обґрунтування необхідності удосконалення методичного апарату рубрик скороченого варіанта Рубрикатора НБУВ в електронному каталозі, зокрема, переорієнтування термінів алфавітно-предметного покажчика до систематичної частини бази даних «Скорочений варіант Рубрикатора НБУВ для наукової бібліотеки». Наголошено на важливості адаптації власної класифікаційної системи бібліотеки до УДК. З'ясовано, що поповнення електронного алфавітно-предметного покажчика до Рубрикатора НБУВ термінами УДК зумовлює формування розгалуженої системи відповідності між двома класифікаційними схемами. Доведено, що використання алфавітно-предметного покажчика, орієнтованого на УДК, підвищує якість паралельного індексування документів за двома класифікаційними схемами. Постійна актуалізація методичного апарату рубрик у базі даних «Скорочений варіант Рубрикатора НБУВ для наукової бібліотеки» підносить якість функціонування інформаційно-пошукової системи бібліотеки, яка забезпечує ефективний доступ до документних масивів, реалізацію інтелектуального пошуку в електронному каталозі, високий рівень бібліотечно-інформаційного обслуговування завдяки ретельному формуванню сторінок рубрик тематичного навігатора НБУВ, доступних і зручних для користувачів.

138. Гарагуля С. Проблематика каталогізації електронних ресурсів у НБУВ / С. Гарагуля // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 35. – С. 433–444.

Розглянуто повний цикл опрацювання електронних мережевих ресурсів у відділі формування й обліку електронних ресурсів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Окреслено коло найбільш контроверсійних питань, що постають перед бібліографом у цьому процесі, сформульовано проблематику питання.

139. Гарагуля С. С. Семантичні технології організації реферативної інформації / С. С. Гарагуля // Бібліотека. Наука. Комунікація: матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 листоп. 2018 р.) . – Київ, 2018. – С. 434–439.

Розглянуто питання нових методів і засобів організації реферативної інформації із залученням семантичних вебтехнологій. Сформульовано переваги семантичного інструментарію для реферативної служби наукової електронної бібліотеки. Наведено рекомендації щодо впровадження технологій веб 3. 0 у практичну діяльність реферативних баз даних.

140. Дедик П. Е. Новые возможности доступа к ресурсам зарубежных библиотек: каталоги нового поколения / П. Е. Дедик // Науч. и техн. библиотеки. – 2013. – № 2. – С. 65–84.

Розглянуто бібліотечні електронні каталоги нового покоління в контексті змін, що відбувалися на початку ХХІ ст. в університетських бібліотеках США. Виявлено характерні особливості таких каталогів і наведені приклади їх реалізації в університетських бібліотеках.

141. Деменко Л. Періодика у бібліотеці Київської духовної академії (1819–1915): формування фонду, облік, систематизація застосування інноваційних технологій у процесі реферування літератури з метою створення якісних інформаційних ресурсів / Л. Деменко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 37. – С. 412–425.

На основі документів архіву Київської духовної академії (КДА), що зберігається в Інституті рукопису НБУВ, фрагментарно відтворено процес формування фонду періодичних видань у читальні КДА. Проаналізовано процеси ведення обліку такого виду документів та їх систематизації .

142. Захарова Е. Г. Опис наукових електронних ресурсів метаданими дублінського ядра / Е. Г. Захарова, О. В. Захарова, В. А. Резніченко // Проблеми програмування. – 2008. – № 2–3. – С. 507–514.

Пропонуються правила використання метаданих Дублінського ядра для створення описів наукових електронних інформаційних ресурсів (періодичних видань; видань, що повторюються; статей; книг; звітів; дисертацій) та надаються пропозиції щодо розширення множини його елементів з метою забезпечення повноти описів.

143. Зоріна Н. Авторитетний файл предметних заголовків як засіб організації тематичного пошуку в електронному каталозі / Н. Зоріна // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 9. – С. 29–34.

У статті висвітлено питання застосування уніфікації в процесі предметизації документів та особливості формування галузевої бази даних авторитетного файлу «Предметні заголовки» з питань освіти, педагогіки та психології електронного каталогу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

144. Зоріна Н. Є. Авторитетні файли: місце і роль в умовах формування єдиного інформаційного простору / Н. Є. Зоріна, С. Г. Коваленко // Наук. пр. Держ. наук. -пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ, 2017. – Вип. 6. – С. 54–65.

Розглянуто питання створення й використання авторитетних файлів в умовах формування єдиного інформаційного простору. Обґрунтовано важливість застосування авторитетного контролю в провідних освітянських бібліотеках України в умовах міжбібліотечної взаємодії, що сприятиме уніфікації у створенні бібліографічних записів і забезпечить здійснення ефективного пошуку в електронних каталогах мережі освітянських бібліотек. Представлено результати дослідження щодо створення й використання баз даних авторитетних файлів. Розглянуто застосування авторитетних файлів колективних та індивідуальних авторів як засіб наукометричних досліджень.

145. Зоріна Н. Авторитетні файли як засіб уніфікації в умовах формування єдиного інформаційного простору / Н. Зоріна, С. Коваленко // Вісн. Кн. палати. – 2017. – № 9. – С. 10–16.

Розглянуто аспекти створення й використання авторитетних файлів в умовах формування єдиного інформаційного простору. Обґрунтовано важливість застосування авторитетного контролю в провідних освітянських бібліотеках України під час міжбібліотечної взаємодії, що сприятиме уніфікації у створенні бібліографічних записів і забезпечить здійснення ефективного пошуку в електронних каталогах мережі освітянських бібліотек. Представлено результати дослідження щодо створення й використання баз даних авторитетних файлів. Розглянуто застосування авторитетних файлів колективних та індивідуальних авторів як засіб наукометричних досліджень.

146. Зоріна Н. Є. База даних авторитетного файлу «Предметні заголовки» електронного каталогу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – важливий елемент інтеграції / Н. Є. Зоріна // *Наук. пр. Держ. наук. -пед. б-ки України імені В. О. Сухомлинського*. – Київ, 2014. – Вип. 4. – С. 207–218.

Висвітлено основні аспекти процесу започаткування бази даних авторитетного файлу тематичних предметних рубрик із питань освіти, педагогіки й психології електронного каталогу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського; розкрито його значення для формування інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу; розглянуто технологію створення авторитетного файлу «Предметні заголовки».

147. Зоріна Н. Є. База даних авторитетного файлу «Предметні заголовки» – важливий елемент інтеграції освітянських бібліотек / Н. Є. Зоріна // *Інформ. технології і засоби навчання*. – 2014. – Т. 39, № 1. – С. 182–192.

Розглянуто питання створення бази даних авторитетного файлу тематичних предметних рубрик з питань освіти, педагогіки та психології електронного каталогу Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського. Розкрито його значення для формування інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу, а також створення авторитетного файлу «Предметні заголовки».

148. Зоріна Н. База даних авторитетного файлу «Предметні заголовки» електронного каталогу ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського / Н. Зоріна // *Вісн. Кн. палати*. – 2014. – № 1. – С. 18–21.

Розглянуто питання створення бази даних авторитетного файлу тематичних предметних рубрик з питань освіти, педагогіки та психології електронного каталогу Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського. Розкрито його значення для формування інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу, а також створення авторитетного файлу «Предметні заголовки».

149. Зоріна Н. Відображення сучасної термінології в авторитетному файлі «Предметні заголовки» / Н. Зоріна // *Вісн. Кн. палати*. – 2018. – № 9. – С. 19–24.

Розглянуто питання створення й застосування авторитетного файлу «Предметні заголовки» з питань освіти, педагогіки та психології в електронному каталозі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Висвітлено особливості формування й редагування авторитетного файлу «Предметні заголовки» та відображення в ньому сучасної освітньої термінології відповідно до нового українського законодавства в галузі освіти й науки.

150. Зоріна Н. Є. Особливості створення й використання авторитетних файлів в умовах корпоративної взаємодії освітянських бібліотек / Н. Є. Зоріна, С. Г. Коваленко // Інформ. технології і засоби навчання. – 2017. – Т. 59, Вип. 3. – С. 155–167.

Наведено результати дослідження щодо створення й використання авторитетних файлів колективних та індивідуальних авторів й предметних рубрик у провідних освітянських бібліотеках України. Розкрито значення авторитетних файлів і авторитетного контролю для організації електронного каталогу і забезпечення його якості, особливо в умовах кооперування діяльності освітянських бібліотек щодо формування єдиного інформаційного простору. Наголошено на важливості застосування авторитетного контролю в умовах міжбібліотечної взаємодії, що сприятиме уніфікації у створенні бібліографічних записів для забезпечення максимальної точності в процесі опрацювання документів, а також для більш ефективного пошуку в електронних каталогах (базах даних) як однієї книгозбірні, так і в межах усієї мережі освітянських бібліотек.

151. Каніщева О. В. Інформаційно-логічні моделі та методи ідентифікації знань в автоматизованих інформаційних бібліотечних системах : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.13.06 / О. В. Каніщева ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. інститут». – Харків, 2010. – 20 с.

Проаналізовано наукові досягнення в області автоматизації бібліотечних процесів і сформульовано основні вимоги щодо розробки лінгвістичного забезпечення бібліотечних систем. Обґрунтовано використання алгебри предикатів і предикатних операцій. Проведено аналіз їх властивостей для подання та ідентифікації знань. Наведено інтегровану модель подання знань. Розроблено модель знання орієнтованого синтаксичного аналізу у задачах анотування та реферування повнотекстових документів. Наведено логічну мережу для синтаксичного аналізу на базі моделей сполучуваності слів. Вдосконалено модель

процесу систематизації та рубрикації повнотекстових документів у бібліотечних системах з використанням словника-тезауруса та методу компараторної ідентифікації, що дозволяє точніше сформулювати пошуковий образ документа й якісніше за змістом здійснити рубрикацію документів і пошук у бібліотечній пошуковій системі.

152. Клочок А. Аналіз систем керування контентом та перспективи їх використання в бібліотечних технологіях / А. Клочок // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – Вип. 32. – С. 260–266.

Розглянуто сучасні тенденції розвитку вебтехнологій та нові рішення, які можуть бути застосовані в побудові бібліотечних сайтів. Наведено статистику вебпроектів, реалізованих на основі концепції систем керування змістом (CMS). Проаналізовано перспективи впровадження CMS у бібліотечні сервіси та послуги.

153. Клочок А. Створення порталу наукової бібліотеки: структура, функціональні вимоги та сучасні веб-технології / А. Клочок // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 38. – С. 350–365.

Проаналізовано сучасну систему керування контентом. Визначено загальні вимоги до реалізації порталу наукової бібліотеки згідно з новітніми стандартами та концепціями реалізації бібліотечних та вебтехнологій.

154. Коляда А. С. Моделі і методи пошуку інформації у наукометричних базах даних : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.13.06 / А. С. Коляда ; Одес. нац. політехн. університет. – Одеса, 2015. – [20] с.

Досліджено проблему створення інформаційної технології для вилучення метаданих наукових публікацій із наукометричних баз даних на основі вебінтерфейсу. Надано визначення наукометричної бази даних, охарактеризовано найпоширеніші із них, а також способи використання інформації з цих баз даних. Розроблено модель вилучення інформації із слабо структурованих вебсторінок та модель автоматизації процесу вилучення із багатьох наукометричних баз даних. Також удосконалено спосіб вилучення інформації із динамічних вебсторінок, які потребують виконання програмного коду на стороні користувача. Проаналізовано процес тематичного моделювання та застосовано латентно-

семантичний аналіз і латентне розміщення Діріхле до списку назв вилучених публікацій з метою розподілу їх на близькі за змістом теми. Розроблено програмну систему автоматизації вилучення метаданих публікацій з найбільш поширених наукометричних баз даних разом із графічним інтерфейсом користувача для управління пошуком публікацій, їх перегляду та аналізу.

155. Копанєва В. О. Бібліотека як центр збереження інформаційних ресурсів Інтернету / В. О. Копанєва ; НАН України ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : Вид-во НБУВ, 2009. – 198 с.

Обґрунтовано необхідність розвитку діяльності наукової бібліотеки зі створення нової інформаційної складової – фонду плинних мережевих ресурсів. Визначено джерельну базу формування фонду «мережевої україніки». Розроблено підхід до кооперативного створення архіву науково-інформаційних і суспільно значущих інтернет-ресурсів провідними галузевими та регіональними бібліотеками. Запропоновано інформаційну технологію опрацювання цих ресурсів, що базується на використанні Дублінського ядра метаданих і повнотекстовому індексуванні. Досліджено тенденції розвитку правового підґрунтя архівування мережевих ресурсів – перехід від заборонної парадигми класичного авторського права до дозвільної системи поширення знань. Розглянуто сформований у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського фонд мережевих ресурсів.

156. Кочуєва З. А. Методи і моделі інтелектуальної обробки інформаційних об'єктів у сучасних бібліотечних системах : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.13.06 / З. А. Кочуєва ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. інститут». – Харків, 2014. – 20 с.

Розв'язано актуальне науково-практичне завдання підвищення ефективності роботи сучасної бібліотеки за рахунок використання інтелектуальних методів і моделей обробки інформаційних об'єктів. Проаналізовано наукові досягнення в галузі автоматизації бібліотечних процесів і сформульовано основні вимоги до розробки математичного та лінгвістичного забезпечення бібліотечних систем. Розроблено математичні та лінгвістичні засоби для розв'язання задач обробки текстових документів на основі моделювання лінгвістичної діяльності людини та інтелектуального аналізу даних методом компараторної ідентифікації. Представлено розв'язання задач предметного групування,

систематизації та рубрикації повнотекстових документів у бібліотечних системах з використанням методу компараторної ідентифікації, що дозволяє вести як вузькотематичний, так і багатоаспектний пошук документів у бібліотечній пошуковій системі. Запропоновано модель бази знань автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи (АІБС) на основі побудови семантичної мережі понять, які записані на мові алгебри скінченних предикатів. Виконано практичну реалізацію запропонованих методів і математичних моделей у вигляді прикладної інформаційної технології для обробки інформаційних об'єктів у АІБС. Проведено оцінювання ефективності запропонованих семантичних моделей та методів обробки текстової інформації для реальних АІБС. Виділено та проаналізовано кількісні та якісні показники підрахунку ефекту від упровадження моделей, методів та алгоритмів.

157. Кравчук І. А. Інформаційна технологія формування метаданих для систем автоматизованого документообігу : монографія / І. А. Кравчук, О. В. Бісікало ; Вінниц. нац. техн. університет. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 163 с. – Бібліогр. : С. 116–131.

Розглянуто завдання формування метаданих для систем автоматизованого документообігу. Запропоновано розвиток асоціативно-статистичної концепції отримання знань шляхом формалізації абстрактної системи обробки текстів та поняття мовного образу. Розроблено метод морфологічного аналізу слів природномовних текстів, що ґрунтується на правилах, визначених шляхом аналізу структури слова флективних мов. Вдосконалено метод визначення семантичної мережі ключових слів тексту. Запропоновано інформаційну технологію формування метаданих, що забезпечує покращення повноти та точності заповнення метаданих у форматі Dublin Core.

158. Красник У. Особливості формування та використання авторитетного файлу «Ім'я особи» / У. Красник // Зап. Львів. нац. наук. б-ки України імені В. Стефаника. – Львів, 2011. – № 3. – С. 329–341.

Висвітлено історію авторитетного контролю і технології створення авторитетного файлу «Ім'я особи». Проаналізовано досвід укладання електронного каталогу в ЛННБ України ім. В. Стефаника, актуальні питання щодо створення та підтримки авторитетного файлу «Ім'я особи».

159. Ласенко Н. А. Створення профілю вченого засобами різних наукових сервісів / Н. А. Ласенко, І. В. Сосідко, О. І. Деньга // Бібліотека. Наука. Комунікація. 100-річчя Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 листопада 2018). – Київ, 2018. – С. 470–475.

Розглянуто важливість представлення інформації про наукові здобутки вчених у науково-інформаційних системах. Проаналізовано інструменти створення авторських профілів у зарубіжних наукометричних базах даних та на інформаційному порталі «Наука України: доступ до знань».

160. Лобановська І. Г. Лінгвістичне забезпечення електронного каталогу Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського / І. Лобановська // Освітнянські бібліотеки України в реалізації програми рівного доступу до якісної освіти. – Черкаси, 2008. – с. 74–87.

Розглядаються принципи лінгвістичного забезпечення електронного каталогу Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського, що має надати можливість його ефективного використання. Описано інформаційно-пошукові мови, які використовуються для розкриття змісту документів і забезпечення їх релевантного пошуку.

161. Лобузина Е. В. Библиотечные технологии организации знаний в электронной научно-образовательной среде / Е. В. Лобузина // Образоват. технологии и общество. – 2014. – Т. 17, № 1. – с. 469–486.

Розглянуто питання комплексного застосування технологій управління знаннями в освітній та бібліотечній діяльності. Проаналізовано основні напрями в розвитку інформаційних технологій організації знань. Запропоновано шляхи вирішення завдання формування інтегрованих науково-освітніх ресурсів з інтелектуальним доступом.

162. Лобузина Е. Семантические веб-технологии и библиотечные поисковые системы / Е. Лобузина // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – 2020. – Вып. 18. – С. 125–149.

Стаття присвячена використанню семантичних вебтехнологій в бібліотечно-інформаційній діяльності. Розглянуті принципові зміни, які виникли в сучасному

вебсередовищі, їх вплив на еволюцію бібліотечних пошукових систем. Визначено поняття семантичної бібліотеки (Бібліотеки 3. 0), яка використовує методи доступу до інформації, засновані на складних семантичних відносинах. Розглянуто освітні зміни підходів до організації електронних бібліотечних ресурсів і систем пошуку інформаційних джерел. Показана еволюція бібліотечних інформаційних систем з онлайн-електронних каталогів до системи виявлення знань. Проаналізовані основні характеристики, які повинні відповідати сучасним бібліотечним каталогам з точки зору інтернет-користувачів: пошук всього вмісту в одному місці, упорядкування виводів документів на екрані, простий пошук за ключовими словами, етапи для фільтрації результатів пошуку, сучасний інтуїтивний інтерфейс, отримання повного тексту одним натиском, підказки з рекомендаціями додаткових джерел інформації, розширення бібліотечної інформації для облікових даних із зовнішніх та внутрішніх джерел. Охарактеризовані підходи використання технологій семантичного вебу в бібліотечних пошукових системах: федеративний пошук, пов'язані дані, фасетний пошук. Продемонстровані способи використання структурованих відкритих зв'язаних даних, таких як WikiData, у бібліотечних пошукових системах, що значно покращує видимість та доступність бібліотечних ресурсів в Інтернеті. Викладений матеріал проілюстрований досвідом впровадження семантичних вебтехнологій для пошуку інформації на порталі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

163. Лобузін І. В. Створення, представлення та перспективи використання електронного фонду цифрових копій документів бібліотеки / І. В. Лобузін // Реєстрація, зберігання і оброб. даних. – 2011. – Т. 13, № 4. – С. 60–73.

Розглянуто проблеми формування та впорядкування електронного фонду цифрових копій документів бібліотеки. Викладено основні науково-методичні засади створення електронного архіву цифрових копій документів. Проаналізовано структуру та підсистеми цифрового фонду наукової бібліотеки: поповнення, зберігання, облік, представлення, пошук, захист і розділення доступу до інформації. Обґрунтовано необхідність і доцільність інтеграції створеного електронного архіву з автоматизованою бібліотечною інформаційною системою.

164. Лобузiна К. Адаптацiя лiнгвiстичних засобiв наукової бiблiотеки до вимог iнтернет-середовища та мiжнародних стандартiв / К. Лобузiна, С. Галицька, Н. Орешина // Бiбл. вiсник. – 2017. – № 4. – С. 3–8.

У публiкацiї розглянуто питання удосконалення лiнгвiстичних засобiв наукової бiблiотеки на прикладi «Рубрикатора Нацiональної бiблiотеки України iменi В. I. Вернадського». Наголошується на важливостi формування електронного алфавiтно-предметного покажчика до бiблiотечної класифiкацiї, що дає змогу реалiзувати предметний доступ до ресурсiв бiблiотечного фонду через онлайн-iнтерфейс електронного каталогу. Розкриваються пiдходи адаптацiї власної класифiкацiйної системи наукової бiблiотеки до Унiверсальної десяткової системи (УДК).

165. Лобузiна К. Алфавiтно-предметний покажчик як лiнгвiстичний засiб бiблiотечно-iнформацiйних технологiй / Лобузiна К. , С. Галицька // Бiблiотечний вiсник. – 2019. – № 3. – С. 3–7.

У статтi розглянуто питання формування словника алфавiтно-предметного покажчика (АПП) в електронному каталозi наукової бiблiотеки, обгрунтовується доцiльнiсть його використання у тематичному пошуку за класифiкацiйною iєрархiєю. З'ясовано, що застосування контрольованого словника предметних рубрик АПП сприяє оптимiзацiї пошукових процедур. Наголошено на важливостi формування електронного АПП до бiблiотечної класифiкацiї, що уможливує реалiзацiю предметного доступу до ресурсiв бiблiотечного фонду через онлайн-iнтерфейс електронного каталогу.

166. Лобузiна К. Бiблiотечнi каталоги нового поколiння: iнновацiйнi рiшення для наукових бiблiотек України / К. Лобузiна, I. В. Данильченко // Бiблiотека. Наука. Комунацiя : формування нацiонального iнформацiйного простору : матерiали Мiжнар. наук. конф. (Київ, 4–6 жовт. 2016 р.). – Київ, 2016. – С. 308-311.

Подано характернi особливостi електронних каталогiв третього поколiння. Наведено приклади реалiзацiї на провiдних свiтових бiблiотечних платформах. Представлено розробки Центру бiблiотечних електронних ресурсiв i технологiй вiдповiдно до сучасних вимог бiблiотечних каталогiв нового поколiння: електронна бiблiотека наукових публiкацiй «Наукова перiодика України» та реферативна база даних «Україніка наукова», корпоративний проєкт НБУВ

«Наука України: доступ до знань», упровадження системи авторитетних файлів.

167. Лобузінa К. В. Бібліотечні класифікації в сучасних інформаційних сервісах / К. В. Лобузінa ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2010. – 132 с.

Висвітлено особливості функціонування, організації та актуалізації бібліотечних класифікацій у середовищі нової інформаційної технології. Досліджено використання традиційних універсальних бібліотечних класифікацій сучасними інформаційними службами. Розглянуто структури даних авторитетних файлів класифікаторів. Викладено методи підтримання в актуальному стані бібліотечної класифікації (на прикладі розробки розділів рубрикатора з тематики кібернетики та комп'ютерних технологій). Запропоновано шляхи вирішення завдання підтримки та представлення класифікаційної схеми у користувачькому інтерфейсі інформаційного сервісу.

168. Лобузінa К. В. Бібліотечні технології як засіб управління документальними інформаційними ресурсами суспільства / К. В. Лобузінa // Вісн. Харків. держ. акад. культури. – Харків, 2012. – Вип. 38. – С. 155–164.

Розглянуто питання поняттєвого апарату управління знаннями в документальних комунікаціях. Визначено поняття інтелектуального доступу та знаннєвого ресурсу.

169. Лобузінa К. Електронна наукова періодика відкритого доступу: семантичні веб-технології для бібліотек / К. Лобузінa // Бібл. вісник. – 2015. – № 3. – С. 18–23.

Розглянуто проблеми інтеграції бібліографічних даних та бібліотечних електронних ресурсів у науковій інтернет-комунікації на основі технологій семантичного вебу. Запропоновано рішення щодо інтеграції електронної бібліотеки наукових періодичних видань України у систему пошуку наукової інформації Google Академія. Проаналізовано перспективи використання та можливі шляхи реалізації технологій семантичного пошуку Веб 3. 0 у бібліотеках.

170. Лобузінa К. Електронне середовище як засіб формування комплексних бібліографічних ресурсів Національної бібліотеки / К. Лобузінa //

Вісн. Львів. ун-ту. Серія. Книгознавство, бібліотекознавство та інформ. технології. – Львів, 2012. – Вип. 7. – С. 254–260.

Публікацію присвячено дослідженню ролі бібліографії у сучасних глобальних комунікаціях. Показано важливість бібліографічних технологій в електронному середовищі. Висвітлено досвід Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, набутий у процесі створення електронних ресурсів національної бібліографії України.

171. Лобузін К. Зміни у підходах до опису бібліотечних ресурсів (1967–2017): світовий досвід / К. Лобузін // Бібліотечний вісник. – 2019. – № 5. – С. 13–19.

Представлено результати дослідження етапів розвитку підходів до опису бібліотечних ресурсів упродовж 1967–2017 рр. Показано взаємозв'язок розвитку моделей електронної бібліографії та платформ інформаційно-комунікаційних технологій. Проаналізовано ключові концепції, тренди та події, що позначили кожен із діб прогресу бібліотечних стандартів описування. Підкреслено важливість впровадження семантичних моделей опису бібліотечних ресурсів.

172. Лобузін К. В. Знаннєві ресурси у бібліотечно-інформаційній діяльності: організація, управління, доступ : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / К. В. Лобузін ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – 36 с.

Розроблено теоретико-методологічні та практичні засади формування бібліотечних знаннєвих ресурсів як упорядкованих інформаційних комплексів з інтелектуальним доступом, здатних задовольнити зростаючі потреби користувачів у джерелах наукової, освітньої та соціокультурної інформації. Запропоновано науково-організаційні та науково-методичні засади системно-інтегрованої технології опрацювання полідокументних ресурсів наукової бібліотеки, що реалізують інтелектуальний доступ до інформаційних ресурсів бібліотеки та перетворюють її фонд у базу знань. Розроблено архітектуру та технологічну модель формування віртуальних проблемно-орієнтованих бібліотек та інтелектуально-ємних ресурсів історико-культурного надбання з розвинутими семантичними зв'язками між об'єктами меморіальної спадщини.

173. Лобузiна К. Інформаційні технології в організації роботи спеціалізованих підрозділів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / К. Лобузiна, І. Лобузiн // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – Вип. 29. – С. 173–183.

Розглянуто особливості та проблеми впровадження системи автоматизації бібліотек (САБ) «ІРБІС64» у спеціалізованих підрозділах НБУВ. Запропоновано оригінальні рішення для організації безпечної роботи у комп'ютерній мережі клієнт-серверного бібліотечного програмного забезпечення. Подано результати організації роботи з проблемно-орієнтованими бібліографічними базами даних.

174. Лобузiна К. Інформаційні технології створення національних бібліографічних ресурсів / К. Лобузiна // Бібл. вісник. – 2013. – № 1. – С. 9–14.

Висвітлено питання упровадження сучасних комп'ютерних технологій у бібліотечні процеси. Розглянуто індивідуальні підходи до організації бібліографічних баз даних різнотипних видань: книг, періодичних видань, специфічних видів друкованої продукції (образотворчих матеріалів, нот, карт, газет, стародруків). Проаналізовано засоби інтеграції різнорідних бібліографічних ресурсів у єдиний комплекс баз даних національного друкованого репертуару.

175. Лобузiна К. В. Класифікаційні схеми в лінгвістичному забезпеченні електронних бібліотек : автореф. дис. ... канд. техн. наук / К. В. Лобузiна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2007. – 18 с.

Висвітлено особливості формування, організації та функціонування бібліотечних класифікацій у структурі лінгвістичного забезпечення електронних бібліотек. Досліджено проблему використання традиційних універсальних бібліотечних класифікацій у сучасних інформаційних сервісах. Здійснено розробку й актуалізацію розділів рубрикатора наукової бібліотеки «Кібернетика», «Інформаційна й обчислювальна техніка». Створено авторитетний файл для підтримки рубрикатора наукової бібліотеки, який реалізує механізм семантичної мережі. Розроблено програмні засоби для гіпертекстового представлення бібліотечної класифікації. Запропоновано модель Intranet/Internet технології підтримки рубрикатора електронної бібліотеки.

176. Лобузiна К. Комплексний iнформацiйний ресурс «Книжковi пам'ятки НБУВ» / К. Лобузiна // Бiбл. вiсник. – 2012. – № 5. – С. 10–14.

Розглянуто основнi науково-методичнi та технологiчнi пiдходи до створення комплексного iнформацiйного ресурсу книжкових пам'яток. Обгрунтовано архiтектуру бази даних iсторико-культурної документної спадщини. Вiдповiднi рiшення проiлюстровано iнформацiйними ресурсами, створеними Нацiональною бiблiотекою України iм. В. I. Вернадського.

177. Лобузiна К. Проблеми адаптацiї, впровадження та адмiнiстрування сучасної автоматизованої бiблiотечної iнформацiйної системи / К. Лобузiна, I. Лобузiн // Бiбл. вiсник. – 2011. – № 5. – С. 14–21.

Проаналiзовано основнi завдання та проблеми адмiнiстрування автоматизованої бiблiотечної iнформацiйної системи (АБiС): адмiнiстрування бiблiотечної комп'ютерної мережi, адмiнiстрування баз даних, комп'ютерна безпека та захист iнформацiї. Розглянуто досвiд адаптацiї, впровадження та адмiнiстрування систем автоматизацiї бiблiотек «IРБiС-64» у Нацiональнiй бiблiотецi України iм. В. I. Вернадського (НБУВ): iнструкцiя для користувача комп'ютерної мережi НБУВ, електронний журнал комп'ютерної пiдтримки, резервування та захист даних.

178. Лобузiна К. Проблемно-орiєнтованi бази знань бiблiотек як джерельна база соцiогуманiтарних дослiджень / К. Лобузiна // Спец. iст. дисциплiни: питання теорiї та методики. – Киiв. – Число 25. – С. 115–122.

Проаналiзовано теоретичнi засади створення бiблiотечних електронних онтологiй та соцiогуманiтарних баз знань. Розкрито можливостi залучення iнструментарiю iнтернет-технологiй та iдей вiдкритої е-науки для налагодження спiвпрацi багатьох спецiалiстiв на кооперативнiй основi.

179. Лобузiна К. Роль бiблiотечних класифiкацiй в органiзацiї знань / К. Лобузiна // Бiбл. вiсник. – 2012. – № 2. – С. 10–15.

Розглянуто питання використання бiблiотечних класифiкацiй для упорядкування та представлення електронних iнформацiйних ресурсiв рiзного характеру. Проаналiзовано сучаснi засоби органiзацiї лiнгвiстичної iнформацiї класифiкацiйної схеми. Наведено результати впровадження в Нацiональнiй

бібліотеці України ім. В. І. Вернадського сучасних інструментів підтримки бібліотечної класифікації та удосконалення тематичного пошуку на їх основі.

180. Лобузінa К. Система організації тематичних зв'язків предметно-довідкового апарату електронної бібліотеки «Україніка» / К. Лобузінa, І. Перенесієнко, О. Вощенко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2019. – Вип. 55. – С. 220–230.

У статті йдеться про тематичне представлення електронних документів. На прикладі досвіду роботи з ведення електронної бібліотеки «Україніка» НБУВ висвітлено особливості встановлення тематичних зв'язків між предметними рубриками. Продемонстровано приклади тематичного розкриття та представлення змісту документів українознавчої тематики. Аргументовано принципи виокремлення категорій предметних рубрик, обґрунтовано логіку представлення тематичного поля за допомогою окремих тематично близьких рубрик-довідок. Підкреслено ітеративну природу пошуку у зв'язку з відсутністю чітко сформульованого користувачького запиту. Продемонстровано тематичне розкриття та представлення змісту документів українознавчої тематики за допомогою встановлення тематичних зв'язків між предметними рубриками електронної бібліотеки «Україніка». Висвітлено специфіку організації тематичного доступу в ній, зокрема зануреність інформаційного пошуку, який за необхідності може розширюватися чи звужуватися, у контекст пов'язаних понять. Підтверджено, що використана система неієрархічних змістових зв'язків на основі предметних рубрик здатна забезпечити пошук не лише за темою його первинного запиту, а й у змістовно дотичних до неї.

181. Лобузінa К. Системно-інтегрована технологія побудови сховища знань бібліотеки / К. В. Лобузінa // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2013. – № 2. – С. 51–57.

Обґрунтовано головні принципи формування сховища знань бібліотеки. Визначено наукові засади системно-інтегрованої технології опрацювання бібліотечних інформаційних ресурсів. Викладено базові підходи до формування спеціалізованих профілів бібліотечного сховища знань на прикладі стародруків та рідкісних видань, музичних та нотних видань, образотворчих матеріалів, картографічних видань, газет.

182. Лобузіна К. Створення електронних колекцій книжкових пам'яток у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (на прикладі почаївських стародруків) / К. Лобузіна, Г. Ковальчук, Н. Заболотна // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2009. – Вип. 24. – С. 145–153.

Публікація представляє ті напрацювання, які є в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського у сфері створення цифрових колекцій книжкових пам'яток (стародруків та рідкісних видань). Розкривається технологія підготовки нового інформаційного продукту, що включає електронний каталог і повнотекстові копії книжкових пам'яток, повний науковий опис і зразки художнього оформлення. Обґрунтовано причини відбору саме почаївських стародруків для пілотного проекту електронної колекції стародруків НБУВ. Розглянуто програмні засоби і основні технологічні етапи підготовки електронних версій видань та представлення користувачам електронної колекції (у локальному або онлайн-режимі).

183. Лобузіна К. Сучасні підходи до інтеграції електронних інформаційних ресурсів бібліотек / К. Лобузіна // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 12. – С. 24–28.

Публікація присвячена різним варіантам вирішення проблем інтеграції електронних інформаційних ресурсів бібліотек. Розглянуто основні підходи до об'єднання бібліотечної діяльності: зведені каталоги, корпоративна каталогізація, інтегровані бібліотечні інформаційні системи. Викладено досвід Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського у формуванні інтегрованих бібліотечно-інформаційних ресурсів.

184. Лобузіна К. Тематичний пошук в електронних каталогах національних бібліотек / К. Лобузіна, С. Галицька // Бібл. вісник. – 2019. – № 1. – С. 12–18.

У статті розглядаються засоби тематичного пошуку за бібліотечною класифікацією в електронних каталогах національних бібліотек. Порівнюються можливості різних інформаційно-бібліотечних пошукових систем.

185. Лобузiна К. В. Технологiї органiзацiї знаннєвих ресурсiв у бiблiотечно-iнформацiйнiй дiяльностi / К. В. Лобузiна ; НАН України, Нац. б-ка України iм. В. I. Вернадського. – Київ, 2012. – 249 с.

Розглянуто питання формування, упорядкування й управління бiблiотечними iнформацiйними ресурсами в контекстi соцiокомунiкацiйних процесiв i формування суспiльства знань. Показано шляхи вирiшення проблеми актуалiзацiї й iнтелектуального доступу до масивiв iсторико-культурної та наукової iнформацiї, що зберiгається в документальних джерелах бiблiотечних фондiв. Запропоновано комплексне вирiшення завдань ефективного опрацювання знаннєвого масиву багатоаспектних iнформацiйних джерел, що зберiгається в бiблiотечних фондах наукових бiлiотек i мережевих бiблiотечних ресурсах. Висвітлено технологiчні ресурсно-когнiтивнi засади перетворення її в органiзовану систему знань за допомогою нових пiдходiв до використання бiблiотекознавчих методiв i комп'ютерних технологiй.

186. Лобузiна К. Удосконалення рубрикатора наукової бiблiотеки як лiнгвiстичної основи пошукової iнформацiйно-комунiкативної системи / К. Лобузiна, С. Галицька, Н. Орешина // Наук. пр. Нац. б-ки України iм. В. I. Вернадського. – Київ, 2016. – Вип. 44. – С. 448–459.

Подано аналіз скороченого варіанта «Рубрикатора Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського», виокремлено особливості його структури та змісту. Розкрито значення скороченої версії «Рубрикатора» для оптимізації процесів індексування.

187. Лобузiна К. Український кiноплакат 1920–1990 рр. у фондах НБУВ: наукове упорядкування, дослідження та представлення матерiалiв зiбрання / К. Лобузiна, Л. Гутник // Бiбл. вiсник. – 2010. – № 3. – С. 28–34.

Розглянуто питання створення iлюстрованої бiблiографiчної бази даних (ББД) «Український кiноплакат». Увагу придiлено формату представлення даних бiблiографiчного опису аркушевих образотворчих видань, особливостям представлення iнформацiї кiноплаката. Показано перспективи використання ББД. Зазначено, що у фондах НБУВ зберiгається понад 5000 аркушiв українського кiноплаката 1923–1990 рр. (архiвний i обов'язковий примiрники друку), виконаних митцями 1920–1930 рр. – М. Iвасюком, К. Болотовим, I. Лiтинським,

О. Бобровниковим, а також майстрами вітчизняного мистецтва 1960–1990 рр. – подружжям Т. А. та Т. І. Лящуками, І. Горбенком, В. Вітром.

188. Лобузіна К. В. Формування електронних інформаційних ресурсів рукописної та архівної спадщини / К. В. Лобузіна // Рукоп. та кн. спадщина України. – 2012. – Вип. 16. – С. 425–438.

Досліджено актуальні питання комплексної автоматизації бібліотечних рукописних та архівних фондів. Розглянуто завдання та запропоновано шляхи організації інформаційно-пошукового апарату бібліотечних архівних фондів. Викладено науково-організаційні засади та технологічні рішення щодо формування комплексних електронних інформаційних ресурсів рукописної та архівної спадщини.

189. Лобузіна К. Формування електронних картографічних ресурсів наукової бібліотеки / К. Лобузіна, А. Герус // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2012. – Вип. 34. – С. 79–90.

Розглянуто науково-методичні засади формування електронних картографічних ресурсів: електронного каталогу та баз даних картографічних матеріалів, авторитетних файлів географічних назв, електронних і цифрових колекцій карт. Представлено програмно-технологічні рішення та інтегровані електронні картографічні ресурси Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, створені на їх основі.

190. Лобузіна К. Формування системи відповідності між «Рубрикатором НБУВ» і УДК в електронному каталозі / К. Лобузіна, С. Галицька, Н. Орешина // Бібл. вісник. – 2018. – № 4. – С. 10–14.

У статті розглядаються питання удосконалення лінгвістичних засобів наукової бібліотеки та засоби адаптації власної класифікаційної системи бібліотеки до УДК. Наголошується на важливості формування електронного алфавітно-предметного покажчика до бібліотечної класифікації, що дає змогу реалізувати предметний доступ до ресурсів бібліотечного фонду через онлайн-інтерфейс електронного каталогу.

191. Матов О. Я. Проблеми горизонтальної інтеграції інформаційних ресурсів у багаторівневих організаційних структурах з динамічною кон-

фігурацією / О. Я. Матов, І. О. Храмова // Реєстрація, зберігання і оброб. даних. – 2007. – Т. 9, № 3. – С. 88–97.

Розглянуто особливості та можливості застосування технологій інтеграції для динамічного поєднання численних інформаційних ресурсів різної відомчої підпорядкованості в контексті інформаційної інфраструктури (ІІ) підтримки прийняття рішень. Запропоновано рішення, що розширюють здатність ІІ відповідати очікуванням споживачів інформації в частині надання інформації із сукупності інформаційних джерел, релевантних проблемі, яка вирішується.

192. Медвідь Т. П. Систематизація бібліотечно-інформаційних баз даних з питань сільського господарства як можливість відображення нових знань галузі / Т. П. Медвідь // Бібл. вісник. – 2012. – № 2. – С. 26–29.

Удосконалено робочі таблиці НБУВ розділу «П»: «Сільське господарство. Сільськогосподарські і лісгосподарські науки». Встановлено, що доповнені робочі таблиці відрізняються від базових таблиць ступенем деталізації окремих підрубрик, зокрема, вони інформують про нові знання сільськогосподарської галузі.

193. Медвідь Т. Систематизація електронних ресурсів: особливості аналізу змісту та розподілу за галузями знань / Т. Медвідь // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 35. – С. 239–245.

Розглянуто диспетчеризацію як процес здійснення компетентного забезпечення уніфікації та оптимізації проведення бібліотечно-інформаційної роботи. Проаналізовано всі компоненти-складники процесу диспетчеризації електронних ресурсів і визначено, що це формальна та смислова підготовка документів для процесу систематизації.

194. Митчелл Энн М. Каталогизация и организация электронных ресурсов : практ. рук. для библиотекарей / Энн М. Митчелл, Брайан. Э. Саррэт. – Москва : Омега-Л, 2008. – 232 с.

Наведено необхідний теоретичний і практичний матеріал для вирішення проблем ефективного використання інтернет-ресурсів, найбільш важливими з яких є класифікація, бібліографічна і аналітична обробка електронної інформації. Книга може бути корисна практичним працівникам бібліотек, а також науковим співробітникам, які займаються проблемами науково-методичного

забезпечення, ефективного створення, накопичення, каталогізації та використання електронних ресурсів.

195. Мицишин В. І. Аналіз проблеми уніфікації архітектури систем управління контентом / В. І. Мицишин, П. І. Жежнич // Вісн. нац. ун-ту «Львів. політехніка». Інформ. системи та мережі. – 2010. – № 689. – 218–226.

Здійснено огляд популярних систем управління контентом. Виділено переваги та недоліки цих систем. Подано опис класичної архітектури побудови систем управління контентом (Content Management System (CMS)). Висвітлено моделі представлення даних в CMS та здійснено аналіз проблеми уніфікації архітектури CMS. .

196. Науменко Л. Авторитетний файл колективного автора (з досвіду Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка) / Л. Науменко // Бібл. вісник. – 2014. – № 3. – С. 7–12.

Розкрито досвід роботи зі створення електронного авторитетного файла колективного автора. Акцентовано увагу на його високій інформативності та компактності, особливостях застосування у процесах каталогізації та інформаційного пошуку.

197. Орешина Н. Систематизація в контексті організації та ведення спеціалізованих каталогів: історико-технологічний аспект / Н. Орешина // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 35. – С. 445–454.

На прикладі каталогів структурних підрозділів НБУВ проаналізовано та визначено їх місце в системі організації знань бібліотеки в систематизаційному аспекті. Досліджено роль систематичних каталогів у сучасній інформаційно-пошуковій системі бібліотек. Визначено, що систематичний каталог не втрачає свого наукового значення і сьогодні, за умов автоматизації традиційних бібліотечних процесів, у контексті створення інноваційних бібліотечно-пошукових систем.

198. Павленко Т. Тезаурус MeSH як основа лінгвістичного забезпечення АБІС / Т. Павленко // Лінгвістичне забезпечення електронного каталогу

в АБІС ІРБІС : матеріали «Круглого столу», Харків, 13 квітня 2010 р. / УПА. – Харків, 2010. – С. 36–50.

В статті описано становлення та використання тезаурусу MeSH в роботі медичних бібліотек.

199. Пелецишин А. М. Інтернет-технології опрацювання консолідованих інформаційних ресурсів : навч. посіб. / А. М. Пелецишин. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2010. – 248 с.

Розглянуто сучасні технології формування глобального інформаційного середовища. Висвітлено питання забезпечення ефективності функціонування сайтів на тривалу перспективу, стійкості до зовнішніх впливів і змін у глобальному середовищі. Охарактеризовано сучасну модель глобальної системи WWW, розкрито механізми та процес формування позиції сайту у глобальній системі WWW і його аудиторії. Запропоновано методи їх покращення за допомогою зміни тематики сайтів, організації їх ефективної взаємодії, керованих спільнот споживачів. Наведено довідкову інформацію про мову XML.

200. Перенесієнко І. П. Сучасний стан дослідження питання функціонування бібліотечних класифікацій у веб-середовищі / І. П. Перенесієнко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – Вип. 44. – С. 437–447.

Проаналізовано роботи дослідників з тематики функціонування бібліотечних класифікацій у інтернет-мережі. Висвітлено напрями інтеграції бібліотечних класифікацій та інформаційних технологій. Особливу увагу приділено окремим специфічним аспектам, на котрі звертають увагу науковці при вивченні цієї тематики.

201. Помчалова О. Авторитетні записи заголовків індивідуальних авторів – основа поліпшення якості електронного каталогу бібліотеки / О. Помчалова // Бібл. вісник. – 2015. – № 1. – С. 12–16.

Висвітлено питання створення авторитетного файлу індивідуальних авторів у форматі ІРБІС/AUTHORITY для електронного каталогу Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського, розкрито роль АФ «ІА» в уніфікуванні бібліографічних записів, які, у свою чергу, допомагають уникненню помилок при їх створенні.

202. Попик В. І. Ресурси довідкової біографічної інформації: історичний досвід формування, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку / В. І. Попик. – Київ : НБУВ, 2013. – 518 с.

Розглянуто генезу, історичні трансформації, сучасні проблеми та перспективи розвитку ресурсів довідкової біографічної інформації – сукупності документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо), систематизованих і впорядкованих для швидкого та зручного практичного використання з метою забезпечення потреб суспільства у точних, достовірних історико-біографічних даних про діячів минулого та відомостях про знаних сучасників, необхідних для функціонування сфер освіти й виховання, науки, культури, державного управління.

203. Порхун О. Систематизація і структуризація первинної інформації як засіб забезпечення ефективного управління інформаційними потоками / О. Порхун // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2007. – Вип. 18. – С. 119–124.

Обґрунтовано необхідність розробки ефективних засобів і методів систематизації та структуризації великих масивів інформації, що обумовлено активним розвитком індустрії систем електронного документообігу та збільшенням кількості інтернет-видань. Показано актуальність вирішення проблеми відбору необхідної інформації та ефективної організації роботи з текстовими документами. Розроблено й апробовано нові автоматичні системи, призначені для впорядкування інформаційних масивів, зокрема, класифікації документів за тематичними та стилістичними характеристиками, а також на підставі заданого набору ознак тексту.

204. Романюк А. Сучасний стан і тенденції розвитку систем автоматичного реферування / А. Романюк // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 37. – С. 253–264.

Висвітлено історію походження поняття «реферат», подано його характеристику та визначення. Наведено детальну інформацію про розширені реферати, реферування статей, книг, звітної науково-технічної та дослідно-конструкторської документації, описів винаходів. Подано перелік аспектів змісту, які необхідно відобразити в рефераті: об'єкт, його призначення та галузь використання, суть, мету, технічне завдання, технічні й економічні переваги. Зазна-

чено, що основною проблемою автоматичного реферування є створення моделі розуміння текстової інформації. Описано модель лінійно-вагових коефіцієнтів. Встановлено, що для автоматичної побудови реферату існують такі методи: статистичний (словоформа, слововживання, анотація, словесний реферат тексту), позиційний (метод заголовка та локалізації) та логічно-семантичний.

205. Сегін А. І. Моделі джерел інформації та методи їх формування в системах реального часу : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 01.05.02 / Сегін Андрій Ігорович ; Національний ун-т «Львівська політехніка». – Львів, 2001. – 18 с.

Розроблено та досліджено моделі джерел інформації, які належать до класів статистичних, кореляційних, ентропійних, спектральних, логіко-статистичних, кластерних, розпізнавання образів, квазістаціонарних моделей і моделей руху даних. Створено інформаційні моделі та методи кодування даних знакозмінних сигналів в інтегральній технології. Проаналізовано вплив перешкод з нормальним законом розподілу ймовірностей і запізнення аналого-цифрового перетворення на точність побудови кореляційних моделей. Досліджено залежність коефіцієнтів стиснення даних цих моделей від розрядності відліків і кількості каналів джерела інформації.

206. Селиванова Ю. Международные стандарты метаданных для описания библиотечных, архивных материалов и музейных объектов / Ю. Селиванова, В. Т. Масхулия // Бібл. вісник. – Київ, 2012. – № 4. – С. 18–29.

Розглянуто основні міжнародні стандарти метаданих, що використовуються в бібліотечній, архівній та музейній практиці для опису і надання доступу до ресурсів. Подано характеристику чотирьох типів метаданих: стандарти структури метаданих (metadata structure standards), що визначають набір елементів даних, метадані змісту (data content standards), що визначають правила формування і приведення елементів даних, метадані уявлення, що визначають структуру даних у формі, (metadata standards expressed in machine-readable form), метадані контрольованих точок доступу (metadata value standards).

207. Семантична інтеграція різнорідних інформаційних ресурсів / С. Ф. Теленик, О. А. Амонс, К. В. Єфремов, С. В. Жук // Вісн. Нац. техн.

ун-ту України «КПІ». Інформатика, управління та обчислюв. техніка. – Київ, 2013. – Вип. 58. – С. 29–45.

У статті розглянута проблема інтеграції інформаційних ресурсів Світової системи даних. Проаналізовані особливості інформаційного обміну даними центрів Світової системи даних в контексті підтримки міждисциплінарних досліджень. Виконано аналітичний огляд систем і технологій інтеграції різнорідних інформаційних ресурсів, розроблена їх систематизація за комплексом ознак. Запропоновано загальний підхід до вирішення проблеми інтеграції на основі web-орієнтованих технологій, способу організації взаємодії джерел даних з посередником і моделей дескриптивної логіки в термінах OWL, RDF і SPARQL. Розглянуто моделі, які використовуються для реалізації підходу.

208. Семантичні технології у науковій бібліотеці : монографія / Т. Ю. Власова, С. В. Галицька, С. С. Гарагуля, Н. О. Гриценко, М. В. Дорош, О. В. Ісаєва, С. Е. Кириленко, О. В. Ключнікова, Л. В. Коновал, Л. Г. Кудименко, І. В. Лобузін, К. В. Лобузін, О. М. Мартинюк, Т. С. Медвідь, Н. В. Орєшина, І. З. Пелюховська, І. П. Перенесієнко, Н. Ф. Самохіна, О. Г. Сандул, Н. І. Чала ; відповід. ред. К. В. Лобузін. – Київ, 2019. – 312 с.

Монографію присвячено впровадженню семантичних вебтехнологій у бібліотечно-інформаційну діяльність. Розглянуто принципові зміни, що відбулися у сучасному цифровому середовищі та науковій комунікації (великі, пов'язані та відкриті дані), їх вплив на діяльність наукових бібліотек. Висвітлено зміни підходів до організації наукових електронних бібліотечних ресурсів та систем пошуку джерел наукової інформації, вимог до компетентностей бібліотечних спеціалістів, моделей цифрових об'єктів історико-культурної спадщини та організації знань цифрових історико-культурних колекцій, інтеграції бібліотечних лінгвістичних інструментів до сучасних вебтехнологій. Монографія призначена для широкого кола бібліотечних та інформаційних спеціалістів, фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій, які беруть участь у процесі обігу знань у цифрових комунікаціях.

209. Сербін О. О. Бібліотечно-бібліографічні класифікації: історична еволюція та сучасні тенденції розвитку / О. О. Сербін ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2009. – 138 с.

Розглянуто історію створення, впровадження та розвитку основних класифікаційних систем XIX–XX ст., зокрема, Сен-Сімона – Конта, М. Дьюї, Ч. Кетгера, Ш. Р. Ранганатана, а також Бібліотеки Конгресу США. Наведено хронологію й історичну періодизацію видання та використання біблотечно-бібліографічних класифікаційних систем українською мовою. Проаналізовано фундаментальні та структурні характеристики класифікацій, що використовуються в інформаційному просторі України з урахуванням його специфічності. Проведено аналітичне дослідження та висвітлено сучасний стан класифікаційних систем українською мовою, які застосовуються в бібліотечно-інформаційних установах України, зокрема «Рубрикатора НБУВ». Описано структуру УДК українською мовою 2000 р. видання. Висвітлено перспективи впровадження онлайн-каталогізаційних і систематизаційних технологій у практику роботи бібліотечно-інформаційних установ України. Розроблено концептуальну модель Індексацийного конгломерату інформаційно-пошукових мов як інструментального механізму здійснення процесів каталогізації у бібліотечно-інформаційних установах України.

210. Сербін О. Ефективність бібліотечної систематизації в контексті автоматизації традиційних процесів аналітико-синтетичного опрацювання документів / О. Сербін, С. Галицька // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 38. – С. 154–169.

Розглянуто практичні питання систематизації інформації сучасними технологічними засобами. Проаналізовано процеси систематизації в контексті автоматизації традиційних процесів наукового опрацювання документів. Визначено технологічні та методичні особливості процесу систематизації у контексті ефективності кінцевого результату.

211. Сербін О. Історія розвитку класифікаційної думки як свідчення еволюції систематизаційних підходів до управління інформацією (аналітичний огляд) / О. Сербін // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2010. – Вип. 28. – С. 639–649.

Здійснено аналітичний огляд історії розвитку класифікаційних систем. Проаналізовано аспекти динаміки класифікаційних систем наук і систематизаційних підходів до організації знань. Подано нові історичні факти щодо еволюції при-

йомів організації інформації як таких, що є значущим складником у процесі управління інформаційними даними.

212. Сербін О. О. Історія, сучасний стан та перспективи розвитку бібліотечно-бібліографічних класифікацій в Україні : автореф. дис. ... канд. іст. наук / О. О. Сербін ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2008. – 16 с.

Досліджено історію створення та впровадження бібліотечно-бібліографічних класифікаційних систем в Україні та світі, визначено основні тенденції їх розвитку. Зроблено огляд базових концепцій створення класифікаційних систем («Класифікація наук Сен-Сімона – Конта», «Десяткова класифікація» М. Дьюї, «Розтяжна класифікація» Ч. Кеттера, «Класифікація Бібліотеки Конгресу США», «Класифікація двокрапкою» Ш. Р. Ранганатана). Проаналізовано структуру та склад «Міжнародної децимальної бібліографічної класифікації» – першої класифікаційної системи, виданої в Україні національною мовою. Визначено й охарактеризовано основні етапи видання бібліотечних класифікацій українською мовою з десятковим принципом побудови (1919–1938 рр. ; 1938–1961 рр. ; 1961–1971 рр. ; 1971 – кінець 1970-х рр.). Висвітлено історію створення та видання «Бібліотечно-бібліографічної класифікації», досліджено процес її впровадження в Україні та визначено роль у подальшому розвитку українських бібліотечних класифікаційних систем. Охарактеризовано сучасний стан розвитку класифікаційних механізмів в Україні. Виділено дві основні класифікаційні системи, що використовуються у бібліотечній галузі (серія видань «Рубрикатор НБУВ» та «Універсальна десяткова класифікація», видана українською мовою в 2000 р.), розроблено типологію інформаційно-пошукових мов. Створено концептуальну модель Індексційного конгломерату як інструментального механізму здійснення процесів каталогізації в бібліотечно-інформаційних установах України в сучасний період. Визначено перспективи впровадження онлайн-каталогізаційних і систематизаційних технологій у практику їх діяльності.

213. Сербін О. Конгломерат інформаційно-пошукових мов як консолідаційна модель загального механізму впорядкування та пошуку бібліографічної інформації / О. Сербін // Бібл. вісник. – 2008. – № 1. – С. 3–10.

Висвітлено та проаналізовано нові та традиційні систематизаційні форми. Розкрито основні засади забезпечення пертинентності класифікаційних систем (Універсальної десятикової та Бібліотечно-бібліографічної) шляхом формування концептуальної моделі Індексційного конгломерату (ІК) інформаційно-пошукових мов (ІПМ). Показано значення процесу формування електронного каталогу засобами колективного розуму. Наведено схеми формування ІК НБУВ, подання ІПМ у процесі формування Конгломерату ІПМ.

214. Сербін О. Оптимізація інформації як передумова індексування та систематизації у рамках еволюції структури і функцій бібліотечної науки / О. Сербін // Бібл. вісник. – 2010. – № 5. – С. 16–24.

Розглянуто процеси автоматизації інформації, запропоновано методика її оптимізації засобами згортання / розгортання. Наведено класифікацію процесів згортання / розгортання (ПЗР) у контексті еволюції структури та функцій бібліотекознавства. Проаналізовано вплив ПЗР інформації на загальну оптимізацію як передумову індексування та систематизації. Зазначено, що мовні системи писемності дозволяють оперувати різними можливостями оптимізації шляхом переходу від однієї системи до іншої. Зроблено висновки щодо використання новітніх технологій стосовно оптимізації інформаційних даних. Описано систему керування вмістом (Content Management System) – комп'ютерну програму або систему для забезпечення й організації спільного процесу створення, редагування й управління текстовими та мультимедійними документами (вмістом або контентом).

215. Сербін О. О. Представлення інформаційно-пошукових мов у веб-орієнтованих системах / О. О. Сербін // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2008. – Вип. 20. – С. 176–184.

Об'єктом даної публікації є інформаційно-пошукові мови (ІПМ) у веб-орієнтованих системах, а предметом – представлення ІПМ у веб-орієнтованих системах. Метою даної публікації є висвітлення представлення ІПМ у веб-орієнтованих системах.

216. Сербін О. Процеси систематизації в умовах адаптації до сучасних вимог інформаційного пошуку / О. Сербін, С. Галицька // Наук.

пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2012. – Вип. 33. – С. 341–357.

Розглянуто практичні питання систематизації інформації засобами сучасних технологічних можливостей. Проаналізовано процеси систематизації за умов адаптації до сучасних вимог інформаційного пошуку з позиції потреби забезпечення релевантності та пертинентності результату інформаційних запитів користувачів. Визначено та проаналізовано технологічні та методичні особливості процесу систематизації крізь призму умов адаптації до сучасних вимог інформаційного пошуку.

217. Сербін О. Систематизація бібліографічної інформації засобами концептуальних моделей знань / О. Сербін // Бібл. вісн. – 2011. – № 1. – С. 25–36.

Розглянуто концептуальні моделі знань як механізми систематизації бібліографічної інформації. Розкрито зміст поняття «онтологія», описано види й охарактеризовано мови представлення онтологій. Увагу приділено моделі структури опису даних – частині технології семантичної павутини, наведено приклади використання даної моделі для вираження триплетної організації інформації.

218. Сербін О. Систематичність та систематизаційність організації інформації – основні принципи відображення наукового знання в межах каталогу сучасної бібліотеки / О. Сербін // Бібл. вісник. – 2012. – № 2. – С. 3–10.

Розглянуто основні структурні властивості класифікаційних систем у проекції на організаційні характеристики бібліотечного каталогу. Здійснено аналітичний огляд основних класифікацій, що використовуються для індексування й організації бібліотечного каталогу засобами систематики та систематизації документів. Визначено суть систематики та систематизації інформації як формного вираження системи знань у контексті класифікаційних засад різноструктурних бібліотечно-бібліографічних класифікацій.

219. Сербін О. УДК українською мовою: історичні аспекти створення та аналітичний огляд структури / О. Сербін // Бібл. вісник. – 2008. – № 5. – С. 10–16.

Розглянуто передумови й аспекти створення Універсальної десятикової класифікації (УДК) українською мовою 2000 року видання – першої після набуття Україною незалежності у 1991 р. класифікаційної системи, що орієнтована на впорядкування фондів інформаційних установ України й яку використовують у роботі бібліотеки технічного та природничого профілю, служби НТІ та безпосередньо Книжкова палата України. Проаналізовано дану класифікацію та виявлено її структурні особливості. Висвітлено основні тенденції розвитку класифікацій десятикового принципу побудови на прикладі УДК українською мовою. Розкрито значення та вплив УДК на вітчизняну систематизаційну практику.

220. Симоненко Т. В. Мережеве інформаційно-бібліотечне забезпечення наукових досліджень : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Т. В. Симоненко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – 18 с.

Обґрунтовано теоретичні засади створення когнітивно-орієнтованої системи інформаційно-бібліотечного забезпечення, що передбачають введення в цю систему гіпертекстових зв'язків між спорідненими у семантичному аспекті суб'єктами й об'єктами системи документальних наукових комунікацій. Визначено концептуальні засади побудови корпоративної системи мережевого доступу до ресурсів зарубіжних наукових видавництв, функціональні можливості якої забезпечують централізоване забезпечення повного спектра мережевих сервісів у екстранет-середовищі наукової корпорації та децентралізований доступ до визначеного ліцензійними угодами кола джерел інформації з локальних мереж її установ. Досліджено підходи щодо розвитку системи інформаційно-бібліотечного забезпечення наукових досліджень, сутність яких полягає в розробці технологій моніторингу використання та проведенні вебметричного аналізу документальних інформаційних потоків.

221. Скарук Г. А. Языки тематического поиска в электронном каталоге / Г. А. Скарук // Библиосфера. – Новосибирск, 2009. – № 2. – С. 47–52.

Аналізуються причини, характеризуються зміни властивостей і функцій мови предметних рубрик, ієрархічних класифікацій, ключових слів при використанні для тематичного пошуку в електронному каталозі.

222. Скарук Г. А. Языки тематического поиска в электронных каталогах научных библиотек: тенденции, проблемы, подходы к решению / Г. А. Скарук // Библиотеки нац. акад. наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – Киев, 2014. – Вып. 12. – С. 216–225.

Описано тенденції та проблеми розвитку інформаційно-пошукових мов в електронних каталогах наукових бібліотек. Розглянуто проблеми тематичного пошуку в контексті тенденції комплексного використання зазначених мов в електронних каталогах. Приділено увагу вимогам читачів до різноманітності засобів і стратегій пошуку в бібліотечних каталогах при вирішенні наукових завдань.

223. Соловяненко Д. Академічні бібліотеки у новому соціотехнічному вимірі. Ч. 3. Роль академічних бібліотек у конструюванні інтегрованих інформаційних е-середовищ / Д. Соловяненко // Бібл. вісник. – 2010. – № 6. – С. 3–17.

Проаналізовано основні тенденції розвитку академічних бібліотек кінця ХХ – початку ХХІ ст. Висвітлено проблеми розвитку пошуково-навігаційного інструментарію в аспекті створення бібліотечних порталів (БП). Зазначено, що на початку ХХІ ст. зусилля бібліотек були зосереджені на розробці засобів інтеграції гетерогенних інформаційних середовищ на комплексних технологічних суперплатформах (порталах). До ключових технологій БП слід віднести моделі транспортування контекстно-залежних метаданих OpenURL, унікальної ідентифікації об'єктів (DOI, PMID) і стандартизованого зібрання вебстатистики SUSHI. Доведено, що існуючі інтегровані е-середовища бібліотек є інформаційно-технологічним каркасом для побудови на їх основі комплексних науково-інформаційних лабораторій ХХІ ст.

224. Стришенец Н. В. Новый международный стандарт каталогизации / Н. В. Стришенец // Библиотеки нац. акад. наук: проблемы функционирования тенденции развития : науч. -практ. и теорет. сборник. – Киев, 2014. – Вып. 12. – С. 201–209.

Розкрито структуру та особливості нового міжнародного стандарту каталогізації «Опис і доступ до ресурсу», його переклади на інші мови. Особливу увагу приділено термінології стандарту. Відзначено, що в термінології RDA, як власне і AACR, немає такого терміну як «документ», і бібліографічному опису

підлягає не «документ», а «ресурс», що відображено і в самій назві стандарту «Опис і доступ до ресурсу».

225. Стрішенець Н. В. Метадані у сучасному бібліотекознавстві. Метадані – нове чи старе поняття? / Н. В. Стрішенець // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – № 2. – С. 4–11.

Розглядається обсяг поняття «метадані» в американському бібліотекознавстві. Наводяться його визначення за основними фаховими джерелами. Окрема увага приділена стандарту метаданих – «Дублінське ядро».

226. Стрішенець Н. Міжнародний стандарт каталогізації «Опис та доступ до ресурсу» («Resource Description and Access»): особливості впровадження / Н. Стрішенець // Бібл. вісн. – 2016. – № 1. – С. 41–45.

Розкрито особливості нового міжнародного стандарту «Опис та доступ до ресурсу», призначеного для електронного середовища. Проаналізовано його термінологію, структуру, стан упровадження у бібліотеках світу.

227. Хайрова Н. Ф. Розробка математичного і лінгвістичного забезпечення автоматизованих інформаційно-бібліотечних систем : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.13.06 / Н. Ф. Хайрова ; Харків. держ. техн. ун-т радіоелектроніки. – Харків, 2000. – 19 с.

Дисертацію присвячено питанням розробки інформаційних технологій, які базуються на моделях та алгоритмах семантичної обробки документів автоматизованих інформаційно-бібліотечних систем (АІБС). Вперше використано метод компараторної ідентифікації для моделювання процедур аналітико-синтетичної обробки документів. Введено дескрипторно-текстовий предикат, а також функції розуміння тексту і ключових термінів, які дозволили розробити алгоритми процесів систематизації та предметизації. Побудовано моделі обробки текстових повідомлень на графемному, морфологічному і семантико-синтаксичному рівнях роботи лінгвістичного процесора інформаційної системи. Створено програмний комплекс Техс, що є підсистемою систематизації та предметизації АІБС. Наведено інформацію щодо практичної реалізації й ефективності розроблених методів та алгоритмів.

228. Чегринець М. Формування авторитетного файла предметних рубрик у ХДНБ ім. В. Г. Короленка / М. Чегринець // Бібл. вісник. – 2015. – № 1. – С. 8–11.

Порушено актуальні питання предметизації. Особливу увагу приділено створенню авторитетного файлу предметних рубрик у Харківській державній науковій бібліотеці ім. В. Г. Короленка. Наведено приклади предметних рубрик, а також тематичних, географічних, хронологічних і формальних підрубрик в електронних бібліографічних записах. Наголошено на необхідності створення єдиного зведеного каталогу, що сприятиме подальшій інтеграції бібліотек для вирішення проблеми необмеженого доступу до інформації.

229. Чернятинська Ю. Г. Комплектування архівів документами в електронній формі та їх зберігання: історіографія питання / Ю. Г. Чернятинська // Архіви України. – 2018. – № 1. – С. 88–102.

Проаналізовано погляди вітчизняних дослідників на проблеми комплектування архівів документами в електронній формі, зокрема електронними документами, та їх постійного зберігання; виокремлено етапи історіографії дослідження документів в електронній формі. Визначено основні напрями та ключові проблеми дослідження цих документів у роки незалежності. .

230. Широков В. А. Інформаційна теорія та системотехнічні засади комп'ютерної лексикографії : автореф. дис. ... д-ра техн. наук : 05.13.06 / В. А. Широков ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 1999. – 32 с.

Розроблено теоретичні та системотехнічні засади комп'ютерної лексикографії. На основі феноменології лексикографічного ефекту розроблено основи теорії інформаційних систем спеціального типу, а саме – лексикографічних систем і лексикографічних моделей даних. Побудовано концептуальну модель природномовної лексикографічної системи та розвинуто структурну теорію лексикографічних систем, змістовність яких проілюстровано на ряді прикладів україномовної лексикографії. Розроблено повну систему алгоритмів побудови лексикографічних структур «Словника української мови». Розвинуто інформаційно-лексикографічну теорію семантичних станів і розроблено схему застосування лексикографічних структур «Словника української мови» у семантичному аналізі українських текстів. Запропоновано узагальнення

поняття лінгвістичної змінної та лінгвістичної системи. Розвинуто системотехнічні засади комп'ютерної технології створення інформаційно-лексикографічних продуктів нового покоління як інтегрованої системи у складі цифрової бібліотеки, автоматизованої лексичної картотеки та технологічної підсистеми словникового типу. Обґрунтовано системотехніку створення національної комп'ютерної лексикографічної системи України.

231. Шкаріна В. Електронні бібліографічні ресурси наукової бібліотеки / В. Шкаріна // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2014. – Вип. 40. – С. 247–258.

Проаналізовано електронні бібліографічні ресурси п'ятьох універсальних наукових бібліотек України загальнодержавного значення (чотири з них мають статус національних), що представлені в онлайн-доступі. Визначено їх спільні риси та відмінності, деякі тенденції щодо їх формування. Виявлено чотири рівні інтелектуалізації інформаційно-пошукової системи залежно від досконалості пошукових механізмів. Розглянуто напрями, за якими розвивається електронна бібліографія у бібліотеках: створення бібліографічних записів та вдосконалення форматів, створення файлів авторитетного контролю, розширення кола пошукових елементів та пошукових можливостей, застосування штучних інформаційно-пошукових мов, формування інтегрованих ресурсів.

232. Alemu G. Linked Data for libraries: Benefits of a conceptual shift from library-specific record structures to RDF-based data models / G. Alemu, B. Stevens, P. Ross, J. Chandler // *New Library World*. – 2012. – Vol. 113. – P. 1–17.

Переклад назви: Пов'язані дані для бібліотек: переваги концептуального переходу від конкретних бібліотечних записуючих структур до моделей даних на основі RDF.

Метою цієї статті є надання рекомендацій щодо концептуального переходу від поточних орієнтованих на документ метаданих до даних. Обговорюється важливість коригування поточних бібліотечних моделей, таких як опис і доступ до ресурсів (RDA) і функціональні вимоги до бібліографічних записів (FRBR), до моделей, заснованих на принципах зв'язаних даних. Стосовно технічних форматів, у статті вказується на необхідність переходу від машинозчитуваної каталогізації (MARC) до платформи опису ресурсів (RDF), не порушуючи

поточних операцій з метаданими бібліотеки. Сучасні бібліотечні стандарти та моделі перенесли деякі обмеження традиційної системи карткових каталогів. Отримані метадані в основному налаштовані на споживання людиною, а не на машинну обробку. З огляду на поточні потреби користувачів і технологічний розвиток, значний інтерес до пов'язаних даних, важливо, щоб поточні моделі метаданих, такі як FRBR і RDA, були переосмислені.

233. Allemang D. *Semantic Web for the Working Ontologist: Effective Modeling in RDFS and OWL*. / D. Allemang, J. Hendler. – 2 nd. ed. – Morgan Kaufmann, 2011. – 384 p.

Переклад назви: Семантична павутина для робочого онтолога: ефективне моделювання в RDFS і OWL.

Обіцянка семантичної мережі надати універсальний засіб для обміну даними (інформацією та знаннями) була широко розголошена. Існує також багато джерел базової інформації про розширення WWW, які дозволяють виражати вміст природною мовою, але використовуватися програмними агентами для легкого пошуку, обміну та інтеграції інформації. До цих пір люди, які займалися створенням онтологій – формальних описів понять, термінів і відносин у межах даної області знань – не мали жодних джерел, крім документів технічних стандартів. Дослідження перетворює цю інформацію на практичні знання, необхідні програмістам та експертам з предметної області.

234. Ambinder D. M. *New experiences for presenting, accessing, and reading digital scientific articles on the web* / D. M. Ambinder, C. H. Marcondes // *Transinformacao*. – 2013. – Vol. 25, Is. 3. – p. 195–201.

Переклад назви: Новий досвід презентації, доступу та читання цифрових наукових статей в Інтернеті.

У статті розглянута проблема автоматизованої семантичної обробки наукових електронних журналів, які базуються на друкованому зразку. Текстовий формат статей природною мовою перешкоджає семантичній обробці вмісту комп'ютерними програмами, що зумовлює обмеження для отримання контенту в сучасних онлайн-бібліографічних системах цифрових бібліотек, сховищ та баз даних. Автором статті проаналізовано досвід залучення технологій семантичного вебу та Веб 2. 0 для забезпечення прямого доступу до семантич-

ного змісту цифрових наукових статей та розширення взаємодії між авторами та читачами в Інтернеті.

235. Boman C. Chapter 4: An Exploration of Machine Learning in Libraries / C. Boman // *Library Technology Reports*. – 2019. – Vol. 55, Is. 1. – P. 21–25.

Переклад назви: Розділ 4: Дослідження машинного навчання в бібліотеках.

У статті розглядається розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання та його застосування в бібліотечних системах, включаючи генерацію бібліотечних метаданих та класифікацію тем за допомогою моделі прихованого розподілу Діріхле (LDA).

236. Bourdon F. Modelling authority data for libraries, archives and museums: a project in progress at AFNOR / Françoise Bourdon, Bibliothèque nationale de France // *Cataloging & Classification Quarterly*. – № 39. – P. 505–516.

Переклад назви: Моделювання авторитетних даних для бібліотек, архівів і музеїв: прогресуючий проєкт AFNOR.

Авторитетні файли Національної бібліотеки Франції, створені в 1985 році, були першими у цифровому форматі у Франції. Спочатку розроблені як прості інструменти, що є в розпорядженні каталогізаторів для управління точками доступу до каталогу, вони були негайно прийняті іншими бібліотеками, які використовували їх у своїх власних каталогах. Зараз великі бібліографічні бази даних повинні забезпечити легкий, відповідний доступ. Не тільки бібліотеки, а й архіви та музеї зацікавлені в авторитетних файлах як інструментах для управління та забезпечення послідовних точок доступу, а також як засіб для кращого розміщення пошуку в контексті. .

237. Breeding M. Next-Generation Library Catalogs: Chapter 1 Introduction / M. Breeding // *Library Technology Reports*. – 2007. – Vol. 43, № 4.

Переклад назви: Бібліотечні каталоги нового покоління: Глава 1. Вступ.

На цьому поточному етапі автоматизації бібліотек всі погляди зосереджені на розробці та розгортанні вебінтерфейсів, які краще відповідають очікуванням нинішнього покоління користувачів, що володіють Інтернетом. Розробники

автоматизації бібліотек почали роботу, щоб створити нові каталоги та інтерфейси, які більше відповідають сучасним очікуванням. Інтерес до нового покоління бібліотечних каталогів виникає через широке невдоволення багатьма онлайн-каталогами, які надаються як інтегровані модулі систем автоматизації бібліотек. Хоча ці каталоги були розроблені, щоб забезпечити багатий набір функціональних можливостей, пов'язаних з колекціями та послугами бібліотеки, вони не обов'язково дотримуються ширших умов, встановлених у контексті Інтернету.

238. Cardoso J. *Semantic Web Services: Theory, Tools and Applications* / J. Cardoso. – IGI Global, 2007. – 372 p.

Переклад назви: Семантичні вебсервіси: теорія, інструменти та програми.

Семантична павутина пропонує розмітку вмісту в Інтернеті з використанням формальних онтологій, які структурують основні дані з метою всебічного і переносного машинного розуміння. Дослідження об'єднує обчислювальні роботи, що об'єднують семантичну павутину, онтології, управління знаннями, вебсервіси та вебпроцеси в один повністю всеосяжний ресурс, який слугує платформою для обміну як практичними технологіями, так і теоретичними дослідженнями.

239. Clossen A. *Integrating the Library in the Learning Management System* / A. Clossen // *Library Technology Reports*. – 2018. – Vol. 54, № 5. – p. 1–31.

Переклад назви: Інтеграція бібліотеки в систему управління навчанням.

Інтеграцію бібліотечних ресурсів у локальну систему управління навчанням (LMS) можна здійснити за допомогою застосування стандарту взаємодії засобів навчання (LTI), який забезпечує підключення між LMS та іншими засобами навчання. Незважаючи на свою зручність, впровадження інструменту LTI може бути складним процесом як технічно, так і адміністративно. Подано приклад широкомасштабного впровадження інструменту LTI Springshare у бібліотеках університету штату Пенсільванія в Canvas. Також розглянуто «вбудовування» бібліотекарів у Canvas, їхню роботу з роз'яснення й оцінювання.

240. Connell R. S. Content Management Systems: Trends in Academic Libraries / R. S. Connell // Information Technology & Libraries. – 2013. – Vol. 32, Is. 2. – P. 42-55.

Переклад назви: Системи управління змістом: тенденції розвитку академічних бібліотек.

Академічні бібліотеки та їхні керівні установи все частіше використовують системи управління змістом (CMS) для управління вебсайтами. У цьому дослідженні автор опитував вебменеджерів академічних бібліотек з чотирирічних установ, щоб з'ясувати, чи прийняли вони систему управління змістом, чи задоволені нею, які інструменти вони використовують. Були порушені інші питання, такі як інституційний контроль за управлінням вебсайтами бібліотек. Результати опитування показали, що рівень задоволеності системою управління змістом різниться залежно від інструменту, що багато бібліотек не мають права вибору своєї системи управління змістом, оскільки визначення проводиться на інституційному рівні. Ці висновки будуть корисними для тих, хто приймає рішення, які обрати системи управління змістом для академічних бібліотек.

241. Coyle K. Library linked data: an evolution / Karen Coyle // JILIS. it. – 2013. – Vol. 4, № 1. – p. 53–61.

Переклад назви: Бібліотечні пов'язані дані: еволюція.

Насправді світ сповнений високотехнологічних пристроїв, які дозволяють різними способами залишатися завжди на зв'язку та в курсі. Високий рівень інтерактивності та оперативної сумісності тепер є основною прерогативою комунікації нового тисячоліття, від якої ніхто не може бути звільнений. Зокрема, бібліотечний всесвіт повинен переналаштувати цей новий спосіб обміну та надання інформації, інакше це спричинить неухильне зниження його рівня, величезну втрату користувачів, які знайдуть різні способи отримання інформації, наприклад, планшет або смартфон. Пов'язані дані можуть надати значну підтримку бібліотекам, щоб гарантувати, що вони залишаться лідерами в майбутньому.

242. Dascalu M. Semantic Web – Theory and Applications / M. Dascalu, I. Marin. – Printech Publishing, 2017. – 214 p.

Переклад назви: Семантичний Веб – теорія і застосування.

Ця книга має на меті стати орієнтиром для всіх, хто хоче дізнатися про семантичну мережу на практиці, хто шукає вправи та приклади, щоб збагатити свій курс із семантичної мережі, а також для будь-якого практикуючого спеціаліста, якому потрібен швидкий початок отримання знань із домену семантичної мережі. У першому розділі подано короткий опис семантичної мережі. Наступні розділи містять теоретичний підсумок, вирішені вправи та запропоновані вправи, пов'язані з основними шарами семантичного вебу: XML–Extensible Markup Language & Related, RDF–Resource Description Framework, OWL–Web Ontology Language, SPARQL – мова запитів для RDF. Спеціальні розділи містять приклади технологій, пов'язаних із XML та RDF, дійсно необхідних у додатках.

243. Ding L. Swoogle: A search and Metadata Engine for the Semantic Web / L. Ding, T. Finin [et al.] // Proceedings of the 2004 ACM CIKM International Conference on Information and Knowledge Management, Washington, DC, USA, November 8–13, 2004. – 2004.

Переклад назви: Swoogle: механізм пошуку метаданих для семантичної мережі.

Swoogle – це система індексування та пошуку на основі сканера для семантичної мережі. Він витягує метадані для кожного знайденого документа та обчислює зв'язки між документами. Виявлені документи також індексуються системою пошуку інформації, яка може використовувати символ N–Gram або URIrefs як ключові слова для пошуку відповідних документів і обчислення подібності між набором документів. Однією з цікавих властивостей, які ми обчислюємо, є ранг онтології, міра важливості документа семантичної мережі.

244. Gartner R. Metadata: Shaping Knowledge from Antiquity to the Semantic Web / R. Gartner. – Springer International Publishing, 2016. – VIII, 114 p.

Переклад назви: Метадані: формування знань від античності до семантичної мережі.

Ця книга пропонує вичерпний путівник у світ метаданих, починаючи від їх виникнення в стародавніх містах Близького Сходу і закінчуючи сучасною семантичною мережею. Автор веде нас у подорож через багатовікову історію метаданих до сучасного світу краудсорсингу та Google, показуючи, як метадані працюють і з чого вони складаються. Автор досліджує, як вони використовую-

ються ідеологічно і чому ніколи не можуть бути об'єктивним. Він розкриває їх важливе значення для людських культур і способів їх розвитку.

245. Gonzales B. Linking Libraries to the Web: Linked Data and the Future of the Bibliographic Record / B. Gonzales // *Information technology and libraries*. – 2014. – December. – P. 10–22.

Переклад назви: Пов'язування бібліотек з Інтернетом: пов'язані дані та майбутнє бібліографічного запису.

Ідеї, що лежать в основі пов'язаних даних і семантичної мережі, нещодавно набули популярності і показали потенціал для переозначення світу Інтернету. Імовірно, пов'язані дані могли б створити величезну базу даних з Інтернету, пов'язану зв'язком, зрозумілим як людям, так і машинам. Переваги пов'язаних даних для бібліотек та їхніх користувачів потенційно великі, але також є багато проблем для їх впровадження. Ініціатива BIBFRAME забезпечує можливу структуру, яка пов'язуватиме ресурси бібліотеки з Інтернетом, виводячи їх із інформаційних бункерів і роблячи їх доступними для всіх користувачів.

246. Hallo M. Current state of Linked Data in digital libraries / M. Hallo, S. Luján-Mora, A. Maté, J. Trujillo // *Journal of Information Science*. – 2015. – Vol. 42, Is. 2. – p. 117–127.

Переклад назви: Поточний стан пов'язаних даних у цифрових бібліотеках.

Семантичний веб заохочує установи, включаючи бібліотеки, збирати, посилали та обмінюватися своїми даними в Інтернеті, щоб полегшити їх обробку машинами, щоб отримати кращі запити та результати. Технології пов'язаних даних дозволяють нам підключати їх в Інтернеті, використовуючи принципи, викладені Тімом Бернерсом-Лі в 2006 році. Цифрові бібліотеки мають великий потенціал для обміну та розповсюдження даних, пов'язаних із зовнішніми ресурсами, за допомогою пов'язаних даних. У цій роботі представлено дослідження про сучасне використання пов'язаних даних у цифрових бібліотеках, включаючи найважливіші реалізації у всьому світі. Дослідження фокусується на вибраних словниках та онтологіях, перевагах та проблемах, що виникають при впровадженні пов'язаних даних у цифрових бібліотеках.

247. Herrera Delgado L. B. The descriptive database: a design of conceptual object oriented model / L. B. Herrera Delgado // e-Ciencias de la Información. – 2017. – Vol. 7, Is. 2. – С. 1–27.

Переклад назви: Описова база даних: проєктування концептуальної об'єктно-орієнтованої моделі.

Стаття показує міждисциплінарний підхід до проблеми, представленої описовими базами даних цифрової бібліотеки, породженої зміною принципів організації інформації та вимогами, які цифрове середовище ставить до бібліотек. Аналіз призводить до переосмислення побудови описових баз даних, що переходять від моделі взаємозв'язків особи (модель ER) для прийняття об'єктно-орієнтованого моделювання (ООМ), яке в даний час використовується для побудови та програмного розвитку семантичного вебу.

248. Knowledge Graphs and Semantic Web : first Iberoamerican Conference, KGSWC 2019, Villa Clara, Cuba, June 23–30, 2019, Proceedings / ed. B. Villazón-Terrazas ; Yu. Hidalgo-Delgado. – Springer, 2019.

Переклад назви: Графіки знань і семантичний веб: перша ібероамериканська конференція.

Ця книга є ретельно рецензованим матеріалом Першої Ібероамериканської конференції, KGSWC 2019, що відбулася у Вілла-Клара, Куба, у червні 2019 року. Представлені 14 повних статей та 1 короткий документ були ретельно переглянуті та відібрані з 33 поданих. Документи охоплюють широкі галузі досліджень, включаючи штучний інтелект; представлення знань і міркування; інженерія онтологій; обробка природної мови; логіка опису; інформаційні системи; мови запитів; Всесвітня мережа; мови опису семантичних вебсайтів; пошук інформації.

249. Kroeger A. The road to BIBFRAME: The evolution of the idea of bibliographic transition into a post-MARC future / A. Kroeger // Cataloging & Classification Quarterly. – 2013. – Vol. 51. – P. 873–890.

Переклад назви: Шлях до BIBFRAME: еволюція ідеї бібліографічного переходу в майбутнє після MARC.

У цій статті наведено репрезентативний огляд літератури, пов'язаної з ідеєю заміни MARC структурою метаданих зі зв'язаними даними, що охоплює період з 2002 до 2012 року випуску проєкту запропонованої бібліографічної основи

BIBFRAME. Розглядаються роботи, що пропонують заміну MARC або досліджують пов'язані дані в контексті бібліотеки. Зокрема, розглядаються ключові документи, що привели до створення Бібліографічної рамкової ініціативи Бібліотеки Конгресу США разом із деякими отриманими ними критичними відповідями, щоб краще зрозуміти ланцюжок ідей, що формують BIBFRAME.

250. Learning to map between ontologies on the semantic web / AnHai Doan, Jayant Madhavan, Pedro M Domingos, Alon Y. Halevy // WWW '02: Proceedings of the 11 th international conference on World Wide Web. – 2002. – P. 662–673.

Переклад назви: Уміння складати карту між онтологіями в семантичній мережі.

Онтології відіграють помітну роль у семантичному вебі. Вони дають можливість широко розповсюджувати машинно зрозумілі дані, відкриваючи безліч можливостей для автоматизованої обробки інформації. Обробка інформації в онтологіях неможлива без знання семантичних відображень між їх елементами. Розробка інструментів для сприяння процесу онтологічного відображення має вирішальне значення для успіху семантичного вебу.

251. Llanes-Padron D. Records in contexts: A new model for the representation of archival information in semantic web scenarios / D. Llanes-Padron, M. Moro-Cabero // El Profesional de la Informacion. – 2017. – Vol. 26, Is. 3. – P. 525–533.

Переклад назви: Записи в контекстах: нова модель представлення архівної інформації в семантичних вебсценаріях.

У статті представлена концептуальна модель Records in Contexts від Міжнародної ради з архівів (ICA) та пропонується онтологія OWL для її впровадження в семантичну мережу. Підготовка міжнародної концептуальної моделі для архівного опису є необхідним кроком на шляху до семантичної сумісності. Це відкриває шлях до взаємозв'язку відкритих даних у науці та надає можливість обміну інформацією ефективніше, таким чином встановлюючи взаємозв'язки між інформаційними ресурсами з різних сфер, наприклад, економічної, соціальної та освітньої.

252. Long C. E. RDA Implementation in Large US Public Libraries / C. E. Long // *Library Resources & Technical Services*. – 2018. – Vol. 62, № 3. – p. 98–113.

Переклад назви: Реалізація RDA у великих публічних бібліотеках США.

Мета цього опитування полягала в тому, щоб дослідити, як перехід до нових інструкцій каталогізації RDA був зроблений у ста найбільших публічних бібліотеках США, зокрема перевірити, чи вважають каталогізатори деякими з основних цілей RDA. Переважна більшість прийняла RDA для оригінальної каталогізації, але респонденти також вважають, що RDA не досягла деяких із своїх найважливіших цілей, насамперед простоти використання та економічної ефективності.

253. Malmsten M. Making a library catalogue part of the semantic web / M. Malmsten // *Proceedings of the 2008 International Conference on Dublin Core and Metadata Applications*. – 2008. – p. 146–152.

Переклад назви: Створення бібліотечного каталогу частиною семантичної мережі.

Бібліотечні каталоги містять величезну кількість структурованих високоякісних даних, однак ці дані, як правило, недоступні для семантичних вебдодатків. У цій статті ми описуємо інструменти та методи, які використовуються, щоб зробити каталог Swedish Union Catalog (LIBRIS) частиною семантичної мережі та пов'язаних даних. Основна увага приділяється зв'язкам із ресурсами та між ними, а також механізмам, які використовуються для надання даних, а не ідеальному опису окремих ресурсів. Ми також представляємо метод створення зв'язків між записами однієї і тієї ж роботи.

254. McIlraith S. A. Semantic Web Services / S. A. McIlraith, T. C. Son, H. Zeng // *IEEE Intelligent Systems*. – 2001. – March/April. – p. 46–53.

Переклад назви: Сервіси семантичного вебу.

Інтернет поступово розвивається як постачальник послуг разом із функціями обробки тексту та зображень. Розмітка вебсервісів пропонується в сімействі семантичних мов веброзмітки DAML. Розмітка надає незалежний від агента декларативний API для збору даних і метаданих, пов'язаних із службою. Спільне використання, повторне використання, композиція, відображення та стисла

локальна розмітка вебсервісів полегшуються за рахунок використання онтологій за допомогою розмітки. Ця розмітка забезпечує широкий спектр агентських технологій для автоматизованого виявлення, виконання, компонування та взаємодії вебсервісів.

255. Morales-Del-Castillo J. M. A Semantic Model of Selective Dissemination of Information for Digital Libraries / J. M. Morales-Del-Castillo, R. Pedraza-Jimenez [et al.] // *Information Technology and Libraries*. – 2009. – Vol. 28, Is. 1. – P. 21–30.

Переклад назви: Семантична модель вибіркового поширення інформації для цифрових бібліотек.

Представлено теоретичні та методологічні засади розробки багатоагентної моделі обслуговування селективного розповсюдження інформації (SDI), яка застосовує технології Semantic Web для спеціалізованих цифрових бібліотек. Ці технології дозволяють досягти більш ефективного управління інформацією, вдосконалюючи комунікаційні процеси між агентом та користувачем та полегшуючи точний доступ до відповідних ресурсів. Інші інструменти, що використовуються, – це нечіткі методи лінгвістичного моделювання (які дозволяють полегшити взаємодію між користувачами та системою) та методи обробки природних мов (NLP) для створення напівавтоматичного тезауруса. Також RSS-канали використовуються як «поточні інформаційні бюлетені» для створення персоналізованих бібліографічних сповіщень.

256. Ochoa X. Automatic Evaluation of Metadata Quality in Digital Repositories / X. Ochoa, E. Duval // *International Journal on Digital Libraries*. – 2009. – Vol. 10, Is. 2. – P. 67–91.

Переклад назви: Автоматичне оцінювання якості метаданих у цифрових репозиторіях.

Завдяки останнім розробкам в автоматичному формуванні метаданих та взаємодії між цифровими репозиторіями, виробництво метаданих зараз значно перевершує можливості ручного контролю якості. Повністю відмовитися від контролю якості проблематично, оскільки неякісні метадані ставлять під загрозу ефективність послуг, які сховища надають своїм користувачам. Для вирішення цієї проблеми представлено набір масштабованих показників якості для метаданих, заснованих на структурі Bruce & Hillman для контролю якості

метаданих. За допомогою статистичного аналізу автори виявили, що декілька показників, особливо зміст текстової інформації, добре корелюють із оцінкою людини, і що середні показники всіх метрик приблизно такі ж ефективні, як і людські для позначення низькоякісних випадків. Обговорюються наслідки цього висновку. Пропонуються можливі застосування метрик для вдосконалення інструментів адміністрування цифрових сховищ.

257. OIL: Ontology Infrastructure to Enable the Semantic Web / Dieter Fensel, Frank van Harmelen, Ian Horrocks, Deborah L. McGuinness, Peter F. Patel-Schneider // IEEE Intelligent Systems. – 2001. – Vol. 16. – P. 38–45.

Переклад назви: OIL: Онтологічна інфраструктура для включення семантичної мережі.

В даний час комп'ютери перетворюються з окремих ізольованих пристроїв на точки входу у всесвітню мережу обміну інформацією та ділових операцій. Тому підтримка обміну даними, інформацією та знаннями сьогодні стає ключовим питанням комп'ютерних технологій. Онтології забезпечують спільне розуміння домену, який може передаватися між людьми та між системами прикладних програм.

258. Peponakis M. Libraries' Metadata as Data in the Era of the Semantic Web: Modeling a Repository of Master Theses and PhD Dissertations for the Web of Data / M. Peponakis // Journal of Library Metadata. – 2013. – Vol. 13, № 4. – p. 330–348.

Переклад назви: Метадані бібліотек як дані в епоху семантичної мережі: моделювання сховища магістерських і докторських дисертацій для мережі даних.

Це дослідження стверджує, що метадані бібліотечних каталогів можуть існувати автономно, забезпечуючи цінну інформацію, відірвану від ресурсів, на які вони вказують, і, отже, можна використовувати їх як дані в контексті семантичної мережі. Ми представляємо аналіз цього сприйняття з подальшою пропозицією щодо реалізації магістерської дисертації та сховища докторських дисертацій. Аналіз ґрунтується на гнучкості рамки опису ресурсів (RDF) та враховує функціональні вимоги до бібліографічних записів (FRBR) та функціональні вимоги до даних про повноваження (FRAD) з метою виявлення прихованої академічної мережі шляхом прив'язки її сутностей до змістовної та обчислювально

обробленої множини. Поточні бібліотечні каталоги отримують документи, щоб знайти відповіді, тоді як у наших підходах каталоги можуть містити відповіді, які не можна знайти в жодному конкретному документі.

259. Raieli R. Introducing Multimedia Information Retrieval to libraries / R. Raieli // *JLIS. it.* – 2016. – Vol. 7, № 3. – P. 9–42.

Переклад назви: Представлення пошуку мультимедійної інформації бібліотекам.

Автор статті підкреслює, що традиційний пошук інформації лише за допомогою текстової мови є обмеженим, і що слід враховувати більш широкі способи, такі як мультимедійний пошук інформації (MIR). Проаналізовано історію основних принципів MIR, починаючи з ранніх років розпитувань щодо документації і закінчуючи сьгоднішніми теоріями про семантичні засоби. Теоретично аргументовані нові питання бібліотекознавчої методології щодо обробки та пошуку мультимедійних документів, що представляють MIR як єдине ціле, що складається зі змістовних та семантичних методологій пошуку інформації.

260. Sulй A. Implementation of the RDF data model in digital collections of Spanish libraries, archives and museums / A. Sulй, M. Centelles, J. Franganillo, J. Gascyn // *Revista Española de Documentación Científica.* – 2016. – Vol. 39(1). – 1–18.

Переклад назви: Впровадження моделі даних RDF в цифрові колекції іспанських бібліотек, архівів та музеїв.

У статті розглянуто, як і в якій мірі модель даних RDF застосовується у великих іспанських цифрових колекціях матеріалів спадщини. З цією метою проаналізовано п'ятдесят один цифровий репозиторій, щоб визначити, як виражають вони свої записи в RDF, пропонують точки запиту SPARQL для пошуку, чи використовували посилання як значення властивостей.

261. The Getty Research Institute. Introduction to Metadata : 3 rd Edition / The Getty Research Institute, J. Paul Getty Trust ; ed. M. Baca. – Los Angeles : Getty Research Institute, 2016. – 96 p.

Переклад назви: Введення в метадані.

Метадані надають засоби індексації, доступу, збереження та виявлення цифрових ресурсів. Обсяг цифрової інформації, доступної в електронних мережах,

створив нагальну потребу в стандартах, які забезпечують правильне та належне використання та інтерпретацію даних її власниками та користувачами. Добре розроблені метадані потрібні зараз більше, ніж будь-коли раніше, і допомагають користувачам знаходити, отримувати та керувати інформацією у цьому величезному і складному всесвіті. Третє видання книги «Введення в метадані», вперше опублікованої в 1998 році, містить огляд метаданих, включаючи їх типи, ролі та характеристики; обговорення метаданих, що стосуються вебресурсів; опис методів, інструментів, стандартів і протоколів для публікації та розповсюдження цифрових колекцій. Це оновлене видання є незамінним ресурсом у цій галузі, що стосується досягнень стандартів, таких як зв'язані відкриті дані, зміни законодавства про інтелектуальну власність та нові обчислювальні технології, а також пропонує розширений глосарій основних термінів.

262. Thuraisingham B. XML Databases and the Semantic Web / B. Thuraisingham. – Boca Raton ; London ; New York : CRC Press, 2002. – 336 p.

Переклад назви: Бази даних XML і семантична мережа.

У книзі представлено вичерпне уявлення про критичні технології для Інтернету в цілому та XML зокрема. Семантична мережа, XML та напівструктуровані бази даних все ще є відносно новими технологіями, які інтегрують багато інших технологій. Оскільки ці технології та інтеграція їх розвиваються, ми можемо очікувати прогресу в семантичній мережі. Бази даних XML і семантична павутина зосереджуються на критичних і нових вебтехнологіях, необхідних організаціям для здійснення транзакцій в Інтернеті, для розуміння того, як ефективно його використовувати, і для обміну складними документами в Інтернеті. Цей довідник для адміністраторів баз даних, дизайнерів баз даних і вебдизайнерів, які працюють у тандемі з технологіями баз даних, охоплює три новітні технології, що мають значний вплив на електронний бізнес: розширювану мову розмітки (XML), напівструктуровані бази даних і семантичний веб.

263. Tillett B. RDA and the Semantic Web, Linked Data Environment / B. Tillett // JLIS. it. – 2013. – Vol. 4, № 1. – P. 139–145.

Переклад назви: RDA і семантична мережа, середовище пов'язаних даних.

Бібліотечні колекції оцифровуються, а інформація про традиційні та цифрові колекції стає доступною через Інтернет. Наші бібліографічні описи та інформація, яку ми надаємо про людей, сім'ї та юридичних осіб, наявних в наших описах, доступні для повторного використання. Це було продемонстровано за допомогою популярного віртуального міжнародного авторитетного файлу (VIAF) і різних пов'язаних проєктів даних, таких як розміщення в Бібліотеці Конгресу предметних заголовків (LCSH) та інших контрольованих словників в Інтернеті на *id. loc. gov*.

264. Torre-Bastida A. I. Datos abiertos enlazados (LOD) y su implantación en bibliotecas: iniciativas y tecnologías / A. I. Torre-Bastida, M. González-Rodríguez, E. Villar-Rodríguez // *El Profesional de la Información*. – 2015. – Vol. 24, Is. 2. – P. 113–120.

Переклад назви: Пов'язані відкриті дані (LOD) та їх реалізація в бібліотеках: ініціативи та технології.

Мережа даних стає одним із найбільших глобальних сховищ інформації, завдяки таким ініціативам, як LOD (пов'язані відкриті дані), які сприяють стандартизованій публікації відкритих даних. Використання цієї парадигми надає великі можливості для бібліотек, застосовуючи семантичні технології для прискорення управління даними та публікації і сприяння їх зв'язку з іншими сховищами, збільшуючи їх присутність та вплив. Щоб забезпечити майбутнє бібліотек у мережі даних, необхідно підвищити обізнаність бібліотекарів з можливостями та проблемами LOD. З цією метою ми представляємо основні ініціативи в цій галузі поряд з провідними організаціями щодо використання пов'язаних даних у бібліотечній галузі.

265. Ullah A. Bibliographic Classification in the Digital Age: Current Trends & Future Directions / A. Ullah, S. Khusro, I. Ullah // *Information Technology and Libraries*. – 2017. – Vol. 36, № 3. – P. 48–77.

Переклад назви: Бібліографічна класифікація в цифрову епоху: сучасні тенденції та майбутні напрями.

Бібліографічна класифікація є одним з основних видів діяльності бібліотеки, що забезпечує порядок та належне управління фондами. Порівняно з друкованими засобами масової інформації цифрові колекції представляють численні виклики щодо їх збереження, курації, організації пошуку та доступу до ресур-

сів. У статті досліджено різні підходи до бібліографічної класифікації цифрових колекцій.

266. Yang Sh. Q. The Next Generation Library Catalog: A Comparative Study of the OPACs of Koha, Evergreen, and Voyager / Sh. Q. Yang, M. A. Hofmann // *Information Technology & Libraries*. – 2013. – Vol. 29. – P. 141–150.

Переклад назви: Бібліотечний каталог наступного покоління: порівняльне дослідження OPAC Koha, Evergreen і Voyager.

Протягом останніх кількох років у бібліотечному світі відкрите джерело було в центрі уваги. Koha та Evergreen – це дві основні інтегровані бібліотечні системи з відкритим кодом (ILS), і вони продовжують зростати у зрілості та популярності. Залишається питання, скільки ми досягли в розробці з відкритим кодом для каталогу наступного покоління порівняно з комерційними системами. Ця стаття має на меті відповісти на це питання шляхом порівняння функцій наступного покоління OPAC двох ILS з відкритим кодом (Koha і Evergreen) і одного власного ILS (Voyager's WebVoyage).

267. Yaroshenko T. Libraries and Catalogs in Ukraine: The Way to Understand the Past and Build the Future / T. Yaroshenko, I. Bankovska // *Cataloging & Classification Quarterly*. – 2014. – Vol. 53. – P. 430–452.

Переклад назви: Бібліотеки та каталоги в Україні: шлях розуміти минуле та будувати майбутнє.

У цій статті досліджується сучасний стан бібліотекознавства та бібліотечних каталогів в Україні. Описано умови, які вплинули на їх розвиток, і проблеми, які впливають на їхнє зростання. Особлива увага приділяється збільшенню доступу до інформації в українських бібліотеках, яке відбулося протягом останніх двадцяти років. Автор описує основні проекти у бібліотечній галузі та у сфері бібліотечної каталогізації з особливою увагою до досвіду бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія».

БІБЛІОТЕЧНІ НАУКОВІ ЦИФРОВІ РЕСУРСИ ТА ПРОЄКТИ

268. Аксьонова Н. Підґрунтя для створення електронних ресурсів газетної періодики на бібліотечних веб-сайтах / Н. Аксьонова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – Вип. 32. – С. 278–282.

Розглянуто вплив інформаційно-комунікаційних технологій, який сприяє переорієнтації друкованих газет та поступовому їх переходу в Інтернет. Наведено переваги електронних версій газет над друкованими. Удосконалено бібліотечні послуги за рахунок наповнення вебсайту електронними газетними ресурсами.

269. Артамонова Н. Створення нових консолідованих електронних інформаційних ресурсів як розвиток засобів наукової комунікації (з досвіду медичної галузі) / Н. Артамонова // Бібл. вісник. – 2010. – № 1. – С. 10–13.

Проаналізовано сучасний електронний інформаційно-аналітичний ресурс міжнародної некомерційної організації – Кокранівської співдружності (КС). Обґрунтовано необхідність формування інформаційно-комунікаційного середовища вітчизняної медичної науки. Висвітлено проблеми сучасної індустрії управління науковою інформацією. Проаналізовано діяльність КС (www.cochrane.org), описано головний механізм наукової комунікації КС на підставі розвитку партнерських відносин з відповідними організаціями на регіональному, державному та міжнародному рівнях. Показано переваги Кокранівської бібліотеки перед іншими електронними ресурсами.

270. Бакуменко Л. Г. Репозитарії бібліотек вищих навчальних закладів України: принципи організації корпоративної взаємодії : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Л. Г. Бакуменко ; Харків. держ. акад. культури. – Харків, 2013. – 20 с.

Досліджено теоретичні й організаційні засади корпоративної взаємодії бібліотек ЗВО України через створення репозитаріїв на відповідних принципах організації та функціонування. Проаналізовано наукові погляди з проблем організації корпоративної взаємодії репозитаріїв бібліотек ЗВО, обґрунтовано методологічні засади дослідження. Визначено структуру та типологічні складові електронних ресурсів репозитаріїв названих бібліотек. Розроблено засади

організації корпоративної взаємодії репозитаріїв бібліотек ЗВО України, базовані на загальних і специфічних принципах, що передбачають визначення стратегічних перспектив розвитку такої взаємодії: її мети, завдання, застосування єдиної структури репозитаріїв та єдиних вимог до їх типо-видового наповнення електронними ресурсами, інтеграцію репозитаріїв бібліотек у мережі Інтернет.

271. Баркова О. В. Досвід створення наукової електронної бібліотеки в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського / О. В. Баркова // Реєстрація, зберігання і оброб. даних. – 2001. – № 3–4. – С. 51–62.

Наведено структурні та технологічні рішення, які реалізовано при створенні наукової електронної бібліотеки в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Визначено інформаційно-ресурсні складові наукової електронної бібліотеки, до яких відносяться фонд електронних документів, реферативно-бібліографічні бази даних та семантичні засоби. Обґрунтовано використання реферативної бази даних як основи пошукового апарату електронної бібліотеки. Надано схему функціональної моделі електронної бібліотеки. Викладено особливості архітектури і доступу до наукової інформації та електронних документів.

272. Баркова О. В. Формирование электронной библиотеки как направление развития научных коммуникаций / О. В. Баркова // Б-ки нац. акад. наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – 2005. – Вып. 3. – С. 123–130.

Переклад назви: Формування електронної бібліотеки як напрям розвитку наукових комунікацій.

У статті викладено основні аспекти розвитку наукових комунікацій і представлені їх нові напрями, пов'язані зі створенням і використанням наукової електронної бібліотеки. Електронна бібліотека розглядається як сукупність засобів наукових комунікацій в електронному середовищі і результатів наукової діяльності. На основі аналізу шестирічного досвіду створення Наукової електронної бібліотеки в НБУВ, співпраці з авторами, науковими видавництвами, видавничими організаціями та бібліотеками визначені нові форми наукової інформаційної взаємодії, а також моделі кооперативної роботи в процесі створення і використання науково-освітніх електронних інформаційних ресурсів у складі електронної бібліотеки.

273. Бодак О. Інформаційні ресурси Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як джерело формування іміджу держави / О. Бодак, К. Лобузін // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 35. – С. 49–58.

Представлено інформаційно-бібліографічний ресурс «Україна у відгуках зарубіжної преси», що містить записи із закордонних періодичних видань, у яких висвітлюються події та подається аналіз процесів, що відбуваються в Україні. Охарактеризовано структуру, пошукові можливості та перспективи використання ресурсу.

274. Бодак О. Формування електронних інформаційних ресурсів Фонду президентів України в контексті розвитку вітчизняних соціально-інформаційних комунікацій / О. Бодак // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – Вип. 32. – С. 250–259.

Проаналізовано основні принципи та методи формування електронних інформаційних ресурсів, зокрема баз даних Фонду президентів України Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Висвітлено джерельну базу інформаційного забезпечення ресурсів. Охарактеризовано загальні критерії відбору інформаційних першоджерел для моніторингу в політичних дослідженнях і критерії відбору інформаційних матеріалів для аналітичного опрацювання.

275. Вараксіна Н. Створення галузевої електронної бібліотеки у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського / Н. Вараксіна // Наук. пр. Держ. наук. -пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ, 2012. – Вип. 3. – С. 166–184.

Окреслено головні напрями формування галузевої електронної бібліотеки, визначено основні технологічні рішення, які прийняті щодо програмних продуктів, форматів даних, надання доступу тощо. Наголошено на необхідності розвитку вебсервісів науково-педагогічної електронної бібліотеки, зокрема системи міжбібліотечного абонементу та електронної доставки документів, розроблення системи інформування про нові надходження літератури, системи вибіркового розповсюдження інформації.

276. Вараксіна Н. Формування галузевого інформаційного ресурсу в контексті створення електронної бібліотеки / Н. Вараксіна // Вісн. Кн. палати. – Київ, 2014. – № 5. – С. 32–36.

Представлено концепцію науково-педагогічної електронної бібліотеки (НПЕБ), в якій висвітлено мету створення НПЕБ, завдання, пріоритетні напрями її формування, сформульовано загальні принципи організації, а також представлено результати експериментального впровадження.

277. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Біобібліографічна діяльність у стратегії розвитку провідних бібліотек України: аналіз ресурсів відкритого доступу / О. В. Воскобойнікова-Гузєва // Укр. біографістика. – Київ, 2012. – Вип. 9. – С. 197–214.

Розглянуто біобібліографічну діяльність як складову інформаційної діяльності провідних бібліотек України, що передбачає вироблення біобібліографічної продукції, скоординоване проведення відповідних біографічних досліджень, формування загальнодоступного національного біобібліографічного ресурсу тощо. Розпочато комплексний розгляд розмаїття біобібліографічної інформації вітчизняних бібліотечно-інформаційних установ, представленої в електронному вигляді у відкритому доступі. Засвідчено, що національними та державними бібліотеками України накопичено вагомий досвід вироблення біобібліографічної продукції та простежується тенденція представлення її в електронній формі як у вигляді окремих спеціалізованих проєктів біографічного спрямування, подання окремих видань (бібліографічних та біобібліографічних покажчиків) в електронному вигляді, так і певних частин проєктів або інформаційно-аналітичної продукції. Наголошено, що виходячи із завдання консолідованого формування сукупного національного біобібліографічного ресурсу та загальної стратегії розвитку бібліотек, спрямованої на ефективне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій і збагачення комплексу мережевих ресурсів відкритого доступу, бажано, щоб така діяльність набувала більш системного та скоординованого характеру.

278. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Цифрова гуманітаристика в інформаційних продуктах та підготовці кадрів / О. В. Воскобойнікова-Гузєва // Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху: Том 1. – Київ, 2019. – С. 22–25.

Висвітлено результати аналізу досвіду підготовки фахівців із цифрової гуманітаристики на міжфакультетських магістерських програмах в Канаді, проведення літніх шкіл із цифрової гуманітаристики та визначення перспектив запровадження таких програм в Україні. Обґрунтовано, що цифрові гуманітарні науки об'єднують інформаційно-комунікаційні методи і теорії з дослідженням і викладанням у галузі гуманітарних наук, а підготовка фахівців у галузі цифрової гуманітаристики є надзвичайно актуальним і важливим завданням для системи вищої освіти України. .

279. Галаган Л. Онлайнві ресурси президентських бібліотек світу / Л. Галаган // *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. – Київ, 2010. – Вип. 27. – С. 44–52.

Розглянуто особливості представлення онлайнвих ресурсів президентських бібліотек світу, розміщених на офіційних вебсайтах даних установ, що надають інформацію про їх організацію та функціонування. Проаналізовано специфіку використання електронного ресурсу в процесі систематизації та використання документальних фондів президентських бібліотек світу.

280. Гарагуля С. Бібліотеки в інформаційному суспільстві: орієнтація на користувача / С. Гарагуля // *Бібл. вісник*. – 2014. – № 6. – С. 17–23.

Розглянуто процес комунікаційної взаємодії бібліотек і користувачів за сучасних умов. Розкрито місце бібліотек в інформаційному просторі та їх роль в електронному документообігу, особливості трансформації традиційного бібліотечного середовища у сучасну експертну спільноту з науково-консультативними функціями.

281. Гарагуля С. С. Електронна бібліотека як інтегратор джерел наукової інформації : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Гарагуля Сергій Сергійович ; НАН України; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : НБУВ, 2018. – 19 с.

Здійснено визначення напрямів діяльності бібліотек в електронному середовищі, теоретико-методологічне обґрунтування специфіки наукового опрацювання електронних ресурсів та класифікацію моделей комунікації між причетними до електронного обігу джерел наукової інформації інституціями.

282. Гарагуля С. Опрацювання цифрових ресурсів: світовий контекст і бібліотечна практика / С. Гарагуля, Н. Самохіна // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2014. – Вип. 40. – С. 133–146.

Висвітлено основні складники сучасного процесу глобальної інформатизації та їх вплив на бібліотечне середовище. Розглянуто функціональний аспект діяльності бібліотеки на поточному етапі, засоби підвищення ефективності роботи бібліотеки. Охарактеризовано тематичні напрями наповнення та опрацювання ресурсів наукової електронної бібліотеки та зібрання електронних періодичних видань Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, особливості обслуговування електронними інформаційними ресурсами.

283. Гарагуля С. Основні тенденції інтеграції наукових бібліографічно-інформаційних ресурсів: типологія і принципи організації / С. Гарагуля // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2017. – Вип. 48. – С. 373–383.

Розглянуто типологію та принципи реалізації інтегрованих електронних ресурсів за принципом їх локалізації й охоплення ними цільової аудиторії. З'ясовано тенденції інтеграції наукових бібліографічно-інформаційних ресурсів різних концептуальних типів.

284. Горова С. В. Періодичні електронні видання в системі бібліотечних інформаційних ресурсів (на базі аналізу інтернет-видань кінця ХХ – початку ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / С. В. Горова ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2012. – 19 с.

Розглянуто проблеми використання періодичних електронних видань як нового перспективного напрямку бібліотечної роботи. Розкрито теоретичні та науково-практичні засади процесу формування періодичних електронних видань, їх утвердження у практиці інформаційної діяльності в Україні. Проаналізовано специфіку періодичних електронних видань у структурі інформаційного забезпечення користувачів, їх значення як об'єкта бібліотечного комплектування. Досліджено ефективність перенесення відповідних технологій у практику інформаційної діяльності бібліотек. Розглянуто процес обслуговування різних категорій сучасних бібліотечних користувачів різними видами цих видань. Обґрунтовано перспективи розвитку даного напрямку бібліотечної роботи

в контексті запитів суспільного розвитку та науково-технологічного прогресу в інформаційній сфері.

285. Дорофєєва О. Удосконалення доступу до галузевого веб-ресурсу (на прикладі реферативної бази даних порталу Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського) / О. Дорофєєва // Бібл. вісник. – 2010. – № 1. – С. 3–9.

Висвітлено заходи щодо вдосконалення доступу до спеціального (галузевого) вебресурсу для вузької цільової аудиторії. Охарактеризовано різні аспекти впровадження інтернет-технологій у роботу бібліотек інформаційного суспільства у працях фахівців НБУВ – Л. Костенка, А. Свободи, Н. Зайченко, Т. Гранчак, Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського – П. Рогової, Ю. Артемова, О. Непляхи, Л. Пономаренко, Н. Вараксіної. Особливу увагу приділено проблемам накопичення, наукової обробки первинної інформації, а також створенню джерел і механізмів інформаційного пошуку, архівування. Розкрито зміст поняття «інтегрування вебпроєкту в Інтернет».

286. Дубровіна Л. А. Цифрова гуманітаристика та бази даних документальної культурної спадщини в бібліотеках України / Л. А. Дубровіна, Лобузіна К. В., Онищенко О. С., Г. В. Боряк // Рукописна та книжкова спадщина України. – 2020. – Вип. 25. – С. 290–309.

Мета дослідження – узагальнити сучасні підходи до поняття цифрової гуманітаристики та її предметну галузь, розкрити роль наукових бібліотек у формуванні інтегрованих цифрових електронних ресурсів, розвитку партнерства технічних та гуманітарних наук у реалізації ініціатив із цифрової підтримки гуманітарних досліджень. У дослідженні використано методи системного аналізу наукових праць з цифрової гуманітаристики та її інноваційного напрямку – баз даних історико-культурної спадщини України, які мають новий інтелектуальний результат. Застосовано й низку інших методів і процедур. Розкрито поняття цифрової гуманітаристики, що утверджується у світі, позитивний досвід створення ресурсів документальної культурної спадщини в наукових бібліотеках України за допомогою інтеграції методів технічних та гуманітарних наук як продукту нової інтелектуальної якості. Сучасні погляди на цифрову гуманітаристику та її предметну галузь ще й досі розвиваються: від конкретних форм створення ресурсів до широкого проникнення цифрових технологій

у підготовку та реалізацію гуманітарних досліджень на базі розвитку інтегрованих технологій. Досвід таких проєктів у світі та Україні, зокрема в кооперації спеціалістів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, показує позитивний приклад роботи з цифровими джерелами історико-культурної спадщини. Інтеграція методів технічних та гуманітарних наук у створення інтелектуальних цифрових проєктів здійснюється колективами, які узгоджують мету, завдання, підходи до структури та контенту, визначення набору смислових відносин та моделей, методи розкриття інформації та управління нею. Такі цифрові БД є якісно новим науковим продуктом, інтелектуальною власністю та вважаються електронною науковою публікацією.

287. Дубровіна Л. Цифровий гуманітарний проєкт як складова цифрової гуманітаристики / Л. Дубровіна, К. Лобузін, О. Онищенко, Г. Боряк // Наука та інновації. – 2021. – Т. 17, № 1. – С. 54–63.

Розвиток інноваційної сфери наукових досліджень – «цифрова гуманітаристика» – інтегрує методичний апарат та розвиває потенціал гуманітарних і технічних наук за умови їхньої ефективної взаємодії. Одним з елементів інфраструктури цифрової гуманітаристики є наукові проєкти зі створення ресурсів і баз даних гуманітарного знання. Цифровий гуманітарний проєкт як складова цифрової гуманітаристики є інноваційним науковим результатом та видом наукової публікації. Специфічними критеріями його є: інтелектуальний та інноваційний внесок міждисциплінарного колективу у розвиток наукового знання; значення для розвитку освітньої та наукової дослідницької інфраструктури; вплив на інші ЦГК. Нова модель наукової комунікації передбачає необхідність введення цифрових технологій у процеси наукового дослідження та процедури отримання, опрацювання, публікації, управління та використання наукових даних, формування актуальних гуманітарних баз знань, досягнень соціогуманітарних наук, бібліотечної та інформаційної діяльності та ін. Критерієм нового знання стає не лише новий контент, а й нові засоби організації, класифікації та взаємодії з цим контентом.

288. Жалко Т. Й. Електронні журнали як об'єкт сучасних бібліотечних інновацій / Т. Й. Жалко, Н. В. Ляшук // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2018. – № 2. – С. 52–58.

Дослідження вивчення тенденцій розвитку електронних журналів у системі інноваційних процесів сучасних бібліотек, а також короткий огляд методів підвищення ефективності використання електронних ресурсів бібліотеками, покращення вебсайтів і електронних каталогів бібліотек. Методологія дослідження базується на комплексному аналізі основних технологій впровадження і застосування електронних ресурсів бібліотеки, використанні загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Наукова новизна роботи полягає у систематизації та аналізі основних переваг і проблем у роботі з електронними журналами, що спонукатимуть фахівців до застосування інноваційних технологій.

289. Іванова С. М. Проблема розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності наукових працівників / С. М. Іванова // Інформ. технології в освіті. – Херсон, 2013. – Вип. 14. – С. 110–119.

Розглянуто проблему розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності науковців. Запропоновано Навчальну програму використання електронних бібліотек (далі Програма), надано рекомендації щодо викладання Програми, які допоможуть підвищити рівень інформаційно-комунікаційної компетентності науковців, навчать основним правилам роботи з науковою електронною бібліотекою, методам модернізації професійної діяльності завдяки технологіям і ресурсам наукових електронних бібліотек.

290. Каїді В. В. Електронні видання як об'єкт комплектування фондів бібліотек України : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / В. В. Каїді ; Харків. держ. акад. культури. – Харків, 2014. – 21 с.

Розроблено теоретико-організаційні засади комплектування фондів бібліотек України електронними виданнями локального та мережевого доступу. Науково обґрунтовано теоретичні уявлення про комунікаційні процеси комплектування фондів бібліотек України електронними виданнями за умов розгортання мережевого середовища. Надано комплексну характеристику системи організаційно-методичних, нормативно-правових, техніко-технологічних складових комплектування фондів бібліотек України. Визначено тенденцію диверсифікації різновидів електронних видань. З'ясовано особливості тематичної та типо-видової структури вітчизняного потоку електронних видань як об'єкта комплектування бібліотечних фондів. Визначено системні засади комунікаційної взаємодії бібліотек з видавцями електронних видань та обґрунтовано

необхідність організації Центру електронних ресурсів як інфраструктурного осередку в системі «електронне книговидання – електронне книгорозповсюдження – комплектування фондів бібліотек України електронними виданнями».

291. Когаловский М. Р. Семантическое структурирование контента научных электронных библиотек на основе онтологий / М. Р. Когаловский, С. И. Паринов // Электронная библиотека: современные технологии интеграции информационных ресурсов . – СПб, 2011. – С. 26–45.

Пропонується підхід до організації інформаційних ресурсів наукових електронних бібліотек, що передбачає їх семантичне структурування. Збагачений семантичними зв'язками контент електронної бібліотеки дозволяє проводити наукометричні вимірювання на основі класифікації зв'язків її інформаційними об'єктами, забезпечує нові можливості для аналізу представленого в ній корпусу наукових знань і нові форми інтерактивної наукової діяльності. У роботі обговорюються основні ідеї пропонованого підходу, властивості семантичної структури зв'язків і використання онтологій для визначення їх семантики. Розглядаються також функції механізмів формування, підтримки та аналізу семантичної структури контенту бібліотеки, реалізовані в системі Соціонет.

292. Колекція історичних листівок НБУВ і сучасні проблеми введення її в електронний простір / Г. Ковальчук, Г. Губко, О. Тіхненко, К. Лобузін // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – Вип. 31. – С. 259–274.

Розглянуто листівки як специфічний вид видання. Розкрито історію формування колекції історичних листівок Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (НБУВ). За різними параметрами охарактеризовано масив збережених документів у колекції листівок Відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ. Увагу приділено проблемі збереження цього унікального історичного джерела та створення електронного каталогу колекції.

293. Колесникова Т. Бібліотека ВНЗ: відповідальність за поширення результатів наукових досліджень / Т. Колесникова // Вища школа. – 2014. – № 4. – С. 7–26.

Досліджено результати впровадження нових цифрових ініціатив у бібліотеках ЗВО. Виокремлено поточні та перспективні вектори діяльності бібліотек ви-

щої школи держави в напрямі інтеграції наукових публікацій у міжнародному інфопросторі. Відмічено їх практичну реалізацію на прикладі науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. академіка Лазаряна. Визначено недостатній рівень представництва бібліотекознавчої науки України у міжнародному науковому інформаційному просторі. Доведено провідну роль бібліотек ЗВО у процесах збільшення представництва української науки у глобальному просторі наукових комунікацій. Запропоновано стратегії, здійснення яких має характеризувати сучасного бібліотекаря як «рольову модель» для спільноти ЗВО у реалізації електронної моделі наукової комунікації. Констатовано, що впровадження у практику бібліотечної діяльності визначених напрямів дозволить запобігти «розсіюванню» документальних науково-інформаційних ресурсів кожного ЗВО, сприятиме їх консолідуванню, підвищить авторитет української науки в цілому.

294. Колесникова Т. Формування комунікаційних відносин при організації бібліотекою інституційного репозитарію ВНЗ / Т. Колесникова // Вісн. Кн. палати. – 2011. – № 7. – С. 15–18.

У статті розглянуті комунікаційні відносини, які виникають при застосуванні різних моделей комунікації в процесі організації бібліотекою інституційного репозитарію ЗВО. Відзначається посилення в діяльності бібліотек закладів вищої освіти мас-медійної комунікації.

295. Коновал Л. Функціонування національних цифрових бібліотечних проєктів у контексті формування електронної бібліотеки «Україніка» / Л. Коновал // Бібл. вісник. – 2016. – 2. – С. 11–16.

Досліджено міжнародний досвід формування та систематизації цифрового контенту національних бібліотечних проєктів. Розглянуто особливості функціонування та принципи відбору тематичних колекцій. Запропоновано шляхи створення та удосконалення електронної бібліотеки «Україніка», що започатковується у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського.

296. Кузнецова М. М. Методологічні підходи до системного формування краснавчих електронних ресурсів бібліотек як складової соціально-

комунікаційного простору регіону / М. М. Кузнецова // Вісн. Харків. держ. акад. культури. – Харків, 2012. – Вип. 36. – С. 148–156.

Висвітлені методологічні підходи до системного формування краєзнавчих електронних ресурсів публічних бібліотек України як складової соціально-комунікаційного простору регіону.

297. Кузнецова М. М. Регіональні електронні ресурси: від корпоративного створення до використання у соціально-комунікаційному середовищі ОУНБ / М. Кузнецова // Вісн. Кн. палати. – 2010. – № 8. – С. 25–29.

Проаналізовано процеси корпоративного формування й надання доступу до регіональних електронних ресурсів, продуктів і послуг (РПП) та визначено їх складові. Розкрито тенденції успішного розвитку РПП з краєзнавства у соціально-комунікаційному середовищі обласних універсальних наукових бібліотек України.

298. Кунанець Н. Європейський досвід створення консолідованих інформаційних ресурсів / Н. Кунанець, Г. Липак // Бібл. вісник. – 2016. – № 6. – С. 15–20.

Проаналізовано низку успішних європейських Інтернет-порталів (DDB, British Library Labs, Gallica), що консолідують цифрову інформацію з фондів бібліотек, архівів і музеїв. Здійснено порівняння їх функціональних можливостей, джерел наповнення інформації, способів консолідації різномірних інформаційних ресурсів тощо.

299. Кунанець Н. Е. Особливості ефективної роботи електронних бібліотек / Н. Е. Кунанець, О. Б. Малиновський // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Інформац. системи та мережі. – 2014. – № 805. – С. 420–425.

Розглянуто інформаційні системи, які використовуються в бібліотеках для удосконалення процесів роботи. Наведено основні джерела інформації для електронних бібліотек. У роботі проаналізовано основні вимоги до електронних бібліотек щодо представлення інформації. Також у роботі розглянуто основні формати, які сьогодні використовують електронні бібліотеки для надання потрібної інформації користувачам.

300. Кунанець Н. Соціокомунікаційні канали передавання інформації в електронних бібліотеках / Н. Кунанець, А. Ржеуський // Бібл. вісник. – 2014. – № 5. – С. 3–7.

Наведено дискурс формування соціокомунікаційних процесів у бібліотеках як вагомий складник трансляції соціальних знань. Запропоновано концепцію дослідження електронного репозитарію як соціокомунікаційного каналу передавання повідомлень з метою удосконалення системи документних комунікацій.

301. Лобузин И. В. Цифровой проект научной библиотеки: технологические решения и организация доступа к информации / И. В. Лобузин // Библиотеки нац. акад. наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – 2017. – Вып. 14. – с. 119–129.

Запропоновано шляхи організації технологічного циклу створення цифрових ресурсів наукової бібліотеки, їх довгострокового зберігання і надання до них доступу. Розглянуто особливості формування цифрового фонду наукової бібліотеки: науковий опис ресурсів і інтелектуальний доступ до інформації.

302. Лобузина Е. Электронная библиотека «Украиника»: портал знаний национальной библиотеки / Е. Лобузина, И. Перенесиенко, Н. Лоцинская // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – 2019. – Вып. 17. – С. 50–64.

Розглянуті основні цілі, завдання та функціональні особливості електронної бібліотеки «Україніка» – нового проекту Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Представлена структура побудови пошукової онтології предметної області українки. На прикладах демонстраційних можливостей оригінального тематичного та довідково-пошукового апарату електронної бібліотеки, представлена інформація про основні колекції національної бібліографії України. Описана робота з тематичними розділами рубрикатора «Історія України», «Літературознавство», «Художня література». Підведені підсумки перших років функціонування національного інформаційного ресурсу.

303. Лобузин И. В. Электронные коллекции украинки в веб-средовище: организация та технологія формування ресурсів рукописних та книжкових джерел у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського /

І. В. Лобузін, І. П. Перенесієнко // Рукописна та книжкова спадщина України. – 2020. – Вип. 25. – С. 324–336.

Метою роботи є обґрунтування значення електронних колекцій для вдосконалення доступу до цифрових бібліотечних ресурсів історико-культурної спадщини; визначення структури опису електронної колекції та його складових елементів; вироблення системи принципів та технології формування електронних колекцій україніки з урахуванням сучасних вимог до бібліотечних цифрових ресурсів та джерел наукової інформації. Методологія дослідження ґрунтується на системному аналізі, класифікації та описуванні джерельної бази документальної спадщини на засадах інтеграції та узгодження методів гуманітарних наук й інформаційних технологій, на міжнародних стандартах описування колекцій та застосуванні семантичних вебтехнологій. Наукова новизна роботи полягає у вирішенні завдання наукової організації електронних колекцій україніки, яке включає: розробку оригінальної структури даних для описування українських електронних колекцій; застосування методів пов'язаних даних для багатоаспектного надання користувачам організованого ресурсу джерел національної спадщини; моделювання та розробку універсальних прототипів для організації колекцій різного типу, зокрема персональних, а також до знаменних дат в історії та культурі України. Висновки. Поєднання технологічних можливостей сучасних семантичних вебтехнологій з науковими та бібліотечними методами опрацювання документальної інформації створило умови для зручного та професійного доступу дослідників до історико-культурної спадщини України. Це, зокрема: отримання всієї необхідної інформації за темою е-колекції в одному користувацькому екрані; інформація щодо всіх вагомих бібліотечних ресурсів, дотичних до заданої теми; подання відібраної експертами довідкової інформації з інтернет-джерел; ознайомлення з цифровим образом тематики е-колекції в зовнішніх світових інформаційних ресурсах; можливість багатоаспектного вивчення документів з відображенням дослідницького контексту.

304. Лобузін І. В. Оцифрування історико-культурної спадщини: технологія та управління / І. В. Лобузін // Реєстрація, зберігання і оброб. даних. – 2012. – Т. 14, № 3. – С. 104–114.

Розглянуто коло питань, які пов'язані з формуванням цифрових ресурсів бібліотек. Визначено основні технологічні етапи, що необхідні для формування

цифрової бібліотеки та забезпечення цифрового збереження. Запропоновано програмно-технологічні рішення для розв'язання основних завдань формування цифрового фонду історико-культурної спадщини Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

305. Лобузін І. В. Створення бази даних цифрового фонду бібліотеки: основні проблеми і технологічні рішення / І. В. Лобузін // *Наук. -техн. інформація*. – 2013. – № 1. – С. 67–72.

Розглянуто проблеми створення бази даних для впорядкування й управління цифровим фондом бібліотеки. Розглянуто основні структурні елементи бази даних. Запропоновано технологічні рішення, що ґрунтуються на використанні традиційних автоматизованих бібліотечних інформаційних систем для формування цифрового ресурсу.

306. Лобузін І. В. Цифровий комплекс сучасної наукової бібліотеки / І. В. Лобузін // *Реєстрація, зберігання і оброб. даних*. – 2014. – 16,2. – С. 100–113.

Розглянуто технологічні ланки та окремі модулі життєвого циклу формування бібліотечних цифрових ресурсів. Визначено необхідний цифровий комплекс наукової бібліотеки. Обґрунтовано склад і послідовність технологічних модулів і процесів бібліотечного цифрового проекту.

307. Лобузін І. В. Цифрові бібліотечні проекти: технологічні рішення та управління життєвим циклом колекцій / І. В. Лобузін ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – 216 с.

Розглянуто широке коло питань, пов'язаних з реалізацією бібліотечних цифрових проектів оцифрування історико-культурного та наукового надбання, організацією бібліотечних цифрових технологічних комплексів. Здійснено узагальнення міжнародного досвіду реалізації масштабних проектів оцифрування полідокументальних бібліотечних фондів та організації цифрових колекцій. Розглянуто особливості організації наукових цифрових бібліотек, їх пошукового інтерфейсу та доступу до національної спадщини у цифровому форматі. Наголошено, що цифрові бібліотеки створюються залежно від вирішуваних бібліотекою завдань зі збереження фондів та економічних можливостей уста-

нови. Висвітлено досвід Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у напрямі реалізації цифрових бібліотечних проєктів.

308. Лобузіна К. В. Класифікаційні схеми як засіб представлення знань в електронних бібліотеках / К. В. Лобузіна // Реєстрація, зберігання і оброб. даних. – 2006. – 8, 4. – С. 75–86.

Розглянуто проблеми використання бібліотечних класифікаційних схем для представлення знань в електронних бібліотеках (ЕБ). Запропоновано модель Intranet/Internet технології підтримки рубрикатора ЕБ. Розроблено засоби гіпертекстового представлення рубрикатора в ЕБ, які забезпечують пошук інформації з переглядом баз знань.

309. Лобузіна К. Меморіальна електронна колекція «Т. Г. Шевченко» у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського / К. Лобузіна // Бібл. вісник. – 2014. – № 5. – С. 46–50.

Розглянуто мету, ресурсне наповнення та технологію формування меморіальної електронної колекції «Т. Г. Шевченко», створеної в НБУВ до 200-річчя від дня народження Кобзаря. Значну увагу приділено технології формування національного бібліографічного літопису шевченкових видань. Визначено шляхи інтеграції шевченківських бібліотечних ресурсів НБУВ у національний інформаційний простір.

310. Лобузіна К. В. Онлайновий інформаційний ресурс «Історико-культурні фонди» / К. В. Лобузіна // Рукоп. та кн. спадщина України. – 2012. – Вип. 15. – С. 273–284.

Розглянуто технологічні підходи та науково-методичні засади формування комплексного онлайн-ресурсу «Історико-культурні фонди», в якому комплексно представлена інформація про структуру спеціалізованих підрозділів, наукових співробітників та їх публікації, напрями науково-дослідної та науково-методичної роботи, фонди, специфіку роботи читальних залів та послуги користувачам, інформаційні ресурси (онлайн-каталоги і бази даних, електронні колекції і виставки). На сторінках інформаційного ресурсу також надано доступ до імідж-каталогів (скановані каталожні картки) спеціалізованих підрозділів, подано інформацію про архівні фонди НБУВ (рукописний фонд і архів НАН України).

311. Лобузіна К. В. Фундаментальна електронна бібліотека «Україніка»: технологічна організація та основні принципи управління інформаційними ресурсами / К. В. Лобузіна // Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація» (Київ, 6 жовтня 2015 р.). – 2015.

Стаття розкриває реалізацію фундаментального науково-інформаційного проєкту електронної бібліотеки «Україніка», який передбачає розкрити для українського і зарубіжного читача всю велич і багатоманітність наукових, культурних, духовних надбань України.

312. Лобузіна К. Цифрове обличчя наукової бібліотеки: столітній рубіж академічних традицій та інновацій / К. Лобузіна // Бібл. вісник. – 2018. – № 3. – С. 12–17.

Розглядається сучасний стан та перспективи розвитку електронних бібліотечно-інформаційних технологій і ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ). Зосереджено увагу на розбудові перспективних науково-інформаційних проєктів НБУВ: реферативна база даних «Україніка наукова», електронна бібліотека «Наукова періодика України», інформаційний портал «Наука України: доступ до знань», електронна бібліотека «Україніка», цифрова бібліотека історико-культурної спадщини. Окреслено перспективи розбудови науково-інформаційного комплексу НБУВ відповідно до вимог сучасної електронної наукової комунікації.

313. Лоцинська Н. Україномовні е-бібліотеки в сучасному інтернет-просторі / Н. Лоцинська // Бібліотечний вісник. – 2021. – № 1. – С. 3–12.

Сьогодні електронні бібліотеки стають одним з найпродуктивніших напрямів розвитку цифрових технологій. Саме цей чинник визначає актуальність заявленої теми. Мета статті полягає у розкритті місця і ролі е-бібліотек в інформаційному просторі України. Аналізується ціла низка найпопулярніших на сьогодні бібліотек за їх завданнями, відкритістю інформації, наявністю платних послуг, реклами тощо. Висвітлюється роль у створенні електронних бібліотек «Хартії про збереження цифрової спадщини», ухваленої 32-ю генеральною конференцією ЮНЕСКО (2003 р.). У висновках відзначено спільність рис електронних бібліотек, їх здатність забезпечувати оперативність передачі актуальної інформації, використання документів з обмеженим доступом. Наголошується на необхідності розроблення комплексної системи нормативно-методичного

забезпечення створення масштабних цифрових бібліотечних ресурсів, гармонізованих з міжнародними стандартами.

314. Луцишина Т. Інституційний репозитарій як перспективна форма наукової та освітньої комунікації у вищому навчальному закладі / Т. Луцишина // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – Вип. 42. – С. 567–579.

Визначено тенденції формування електронних колекцій, навігаційних і пошукових можливостей інституційних репозитаріїв університетів західного регіону України.

315. Мар'їна О. Ю. Бібліотека у процесах формування цифрового контенту / О. Ю. Мар'їна // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – Київ, 2012. – № 2. – С. 41–46.

Розглядаються напрями розвитку діяльності бібліотек з урахуванням кардинальних змін інформаційної інфраструктури соціуму. Порушуються проблеми участі бібліотек у формуванні та використанні цифрового контенту.

316. Матвієнко А. Електронні ресурси державних обласних органів виконавчої влади в галузі туризму в системі соціальних інформаційних комунікацій / А. Матвієнко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – Вип. 32. – С. 118–128.

Проаналізовано існуючі електронні ресурси державних обласних органів виконавчої влади в галузі туризму, Державної служби туризму і курортів. Розглянуто питання побудови якісного туристичного вебресурсу та структури документально-інформаційного забезпечення сайту.

317. Настенко Л. Г. Управління життєвим циклом цифрових ресурсів / Л. Г. Настенко // Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання. – Київ, 2015. – С. 280–283.

Проаналізовано основні компоненти життєвого циклу цифрових документів, підкреслюються правові аспекти.

318. Національний репозитарій академічних текстів: відкритий доступ до наукової інформації / О. С. Чмир, Т. К. Кваша, Т. О. Ярошенко [та ін.]. – Київ : ДНУ «УкрІНТЕІ», 2017. – 199 с.

Представлено огляд сучасних наукових підходів до тлумачення та класифікації наукової інформації. Описано вітчизняний і зарубіжний досвід побудови наукової інфраструктури. Запропоновано оригінальну модель створення Національного репозитарію академічних текстів.

319. Новицький О. В. Моделі та методи вдосконалення електронних бібліотек засобами семантичного вебу : автореф. дис... канд. техн. наук : 05.13.06 / О. В. Новицький ; НАН України, Ін-т кібернетики ім. В. М. Глушкова. – Київ, 2019. – 22 с.

Досліджено зміст поняття ЕБ, проаналізовано різні погляди щодо визначення класичної ЕБ. Зроблено класифікацію ЕБ за архітектурними ознаками. Визначено діалекти ДЛ, необхідні для викладення результатів у подальшому. В результаті аналізу ПО виявлено класифікаційні ознаки для виділення базових сервісів СЕБ. Виділено набір базових ознак для СЕБ та формально їх описано, показано, що запропонований набір сервісів через композицію може задовольнити інформаційні потреби користувачів. Запропоновано формальну модель анотації інформаційного об'єкта (ІО) для СЕБ. Удосконалена формальна модель анотації на основі потокової моделі ІО для СЕБ дозволяє будувати анотаційні взаємозв'язки на основі стандартів URL, DOI та URI. Також розглянуто деякі задачі з проблематики інтеграції даних та переходу класичних ЕБ до СЕБ. Запропоновано механізм відображення традиційної реляційної БД, що використовується в класичних ЕБ, в моделі зв'язаних даних у контексті СЕБ. Розроблено метод формальної верифікації UML 2. 0 через відображення OWL-DL в UML 2. 0. У результаті розроблено оригінальний метод до відображення UML 2. 0 в OWL-DL через ДЛ. Для СЕБ актуальною проблемою є проектування ІО, тому спроектовано модель ІО для СЕБ засобами UML. Запропоновано числові метрики оцінювання якості семантичних ЕБ у вебсередовищі та введено формальну оцінку зручності використання сервісів семантичних ЕБ.

320. Новицький О. В. Парадигма Semantic Web в контексті електронної бібліотеки: сервіси та інтеграція інформації / О. В. Новицький // Computing = Комп'ютинг. – 2009. – Т. 8, Вип. 2. – 74–82.

В роботі представлено ряд теоретичних ідей та прикладні технології, які можуть бути втілені при створенні семантичної електронної бібліотеки (ЕБ). Зокрема значна увага приділена, яким чином технологія Semantic Web використовується в різних аспектах ЕБ. Виділено основні рівні в структурі ЕБ, які можуть бути носіями семантичного описання. Описані переваги такого підходу. Також висвітлено питання, які постають при інтеграції класичних електронних бібліотек та місце Semantic Web в цих процесах. Зроблено короткий огляд провідних світових проєктів зі створення ЕБ з використанням технології Semantic Web.

321. Новицький О. Сервіс-орієнтована електронна бібліотека в рамках концепції Semantic Web / О. Новицький // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Комп'ютер. науки та інформац. технології. – 2007. – № 604. – С. 130–138.

Наведено інформацію про побудову сервіс-орієнтованої бібліотеки. Взаємодії сервісів – це динамічний процес і для проведення аналізу цієї дії є необхідною формалізація. Використано дескриптивну логіку для опису цього процесу. Виділено базові сервіси електронної бібліотеки, на основі яких можливо компонувати вебсервіси і подання цього процесу на OWL–S. Такий підхід обґрунтовано у межах технології Semantic Web, що дозволить втілити всі переваги цієї технології.

322. Олексюк О. Р. Досвід впровадження інституційних репозитаріїв в Україні / О. Р. Олексюк // Інформ. технології в освіті. – Херсон, 2014. – Вип. 20. – С. 139–148.

Стрімке зростання кількості інституційних репозитаріїв у світі демонструє, що одним з головних напрямів діяльності наукових установ та провідних навчальних закладів є поширення власних робіт у світовому інформаційному просторі. На основі даних, наведених у міжнародних авторитетних реєстрах OpenDOAR, ROAR, рейтингів Ranking Web of Repositories, відомостей відповідних вебсайтів електронних бібліотек та власного досвіду, проаналізовано сучасний стан впровадження вітчизняних інституційних репозитаріїв у навчальних закладах та наукових установах. Для досягнення поставленої мети сформульовано наступні завдання: класифікувати існуючі вітчизняні електронні бібліотеки наукових та навчальних установ, вивчити динаміку

їх зростання протягом останніх років; проаналізувати регіональний розподіл та кількість розміщених матеріалів; з'ясувати фактори, що спонукають чи перешкоджають у процесі проектування та впровадження репозитаріїв. Дослідження здійснено на основі таких показників, як рівень доступу; кількість розміщених матеріалів, типи ресурсів, формати представлення ресурсів, наявність програмного статистичного сервісу. За результатами аналізу виявлено основні проблеми технічного, організаційного, соціально-психологічного, правового характеру, що потребують вирішення у процесі проектування та впровадження репозитаріїв. Надано рекомендації щодо розвитку інституційних репозитаріїв для підвищення попиту на використання їх сервісів у науково-дослідній роботі науковців.

323. Олійник О. Основні тенденції розвитку інформатизації американських бібліотек / О. Олійник // Вісн. Кн. палати. – 2013. – № 2. – С. 48–52.

Визначено основні еволюційні тенденції сучасного розвитку бібліотек США на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Проаналізовано етапи їх становлення від простих приватних колекцій до електронних бібліотек.

324. Павлуша І. А. Створення та розвиток електронних бібліотек в Україні: бібліотекознавчий аспект (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.08 / Павлуша Ірина Анатоліївна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2002. – 18 с.

Досліджено основні тенденції та напрями розвитку ЕБ (електронних бібліотек) в Україні та світі. Виявлено здобутки та перешкоди на шляху формування електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів як ЕБ. Уточнено ряд змістових аспектів розвитку нової термінологічної системи, пов'язаної з впровадженням інформаційної технології у сферу бібліотечної діяльності. Запропоновано технологічну модель та науково-практичні засади акумуляції в бібліотеках різновидової електронної інформації у формі ЕБ. Розроблено основні вимоги до бібліотечно-інформаційних технологій комплектування, обліку, формування фонду ЕБ, створення пошукового апарату ЕБ з метою органічного включення цих ресурсів у систему бібліотечної структури. Визначено перспективні напрями розвитку ЕБ України.

325. Пальчук В. Бібліотека як важливий інструмент соціокомунікативної діяльності українського суспільства / В. Пальчук // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – Вип. 30. – С. 62–68.

Висвітлено розвиток інформаційно-інтелектуальних ресурсів електронних бібліотек як важливих інструментальних засобів соціальних комунікацій.

326. Перенесієнко І. Особливості інтеграції електронних тематичних ресурсів у сучасний інформаційний простір / І. Перенесієнко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2017. – Вип. 48. – С. 315–327.

Стаття присвячена вивченню теоретичних питань розвитку цифрових бібліотек. Розглядаються сфери переробки послуг та інформаційних продуктів, які покликані збільшити значення бібліотечних послуг і задовольнити змінні інформаційні потреби. Особливу увагу приділено окремим специфічним аспектам, на які звертають увагу науковці при вивченні цієї тематики.

327. Племнек А. И. Интеграция и корпоративность электронных библиотек / А. И. Племнек, Н. В. Соколова // Университет. книга. – 2010. – № 12. – С. 45-49.

У статті розглянуті основні напрями розвитку інформаційних систем в електронних бібліотеках, єдиний портал інформаційного забезпечення, приклади створення світових єдиних інформаційно-бібліотечних просторів.

328. Попик В. Концептуальні засади розбудови фундаментальної національної електронної бібліотеки «Україніка» / В. Попик // Бібл. вісник. – Київ, 2015. – № 2. – С. 3–9.

Розглянуто концептуальні засади та організаційні питання формування фундаментальної електронної бібліотеки «Україніка» як національної книжкової та рукописної колекції, покликаної представити у віртуальному інформаційному просторі широкий діапазон знань про Україну, її історію і культуру, проблеми сучасного розвитку.

329. Попик В. Місце і роль бібліотек у формуванні та інтеграції ресурсів біографічної інформації / В. Попик // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2012. – Вип. 34. – С. 477–491.

Розглянуто місце і можливості бібліотек у формуванні й інтеграції ресурсів біографічної інформації про діячів історії та культури минулого, а також відомих сучасників. Проаналізовано досвід ряду найбільших бібліотек світу у нагромадженні та систематизації друкованих і електронних біографічних інформаційних ресурсів, здійсненні науково-методичної та консультативної роботи з читачами, підготовці путівників по фондах бібліотек, біобібліографічних покажчиків, словників і довідників.

330. Попик В. Створення фундаментальної електронної бібліотеки «Україніка» як складник формування національного гуманітарного інформаційного простору / В. Попик // Бібл. вісник. – Київ, 2014. – № 6. – С. 3–7.

Розглянуто історичні передумови та сучасні завдання й проблеми формування на базі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського фундаментальної електронної бібліотеки «Україніка», що має поєднати комп'ютерні бази національної бібліографії з цифровою, книжковою та рукописною колекціями, зібранням сучасних електронних документних ресурсів.

331. Рибачок О. Європейська цифрова бібліотека (Європіана): створення та пріоритети розвитку (2000–2020) / О. Рибачок // Бібл. вісн. – 2017. – № 2. – С. 8-16.

Аналізується процес створення Європейської цифрової бібліотеки (Європіана) як інтегрованого електронного європейського простору культурної спадщини, що зберігається в бібліотеках, архівах, музеях, інших установах культури європейських країн. Відзначено, що цей проект реалізується в рамках загальної стратегії інноваційного розвитку Європейського Союзу, але має свою специфіку, соціальну спрямованість. Виокремлюються основні принципи, пріоритети, напрями формування електронного ресурсу Європіани.

332. Рибачок О. М. Європейський досвід формування електронних ресурсів історико-культурної спадщини / О. М. Рибачок // Рукоп. та кн. спадщина України. – 2016. – Вип. 20. – 478–487.

Розкрито міжнародні та національні стратегії, а також відомчі й регіональні ініціативи європейських країн у галузі оцифрування, онлайн-доступу і цифрового збереження культурної спадщини, що діють в європейських установах культурної спадщини. Надано характеристики координаторів проєктів та уста-

нов, що беруть участь у формуванні зазначених цифрових ресурсів. Визначені специфіка доступу та прогрес у засобах збереження культурної спадщини і захисті авторських прав.

333. Рибачок О. М. Міжнародні інтегровані цифрові ресурси документальної культурної спадщини архівів, бібліотек, музеїв: етапи створення, стратегії розвитку (80-ті роки ХХ–10-ті роки ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.02 / Рибачок Олег Миколайович ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського.

Розкривається історія, стратегії, передумови та етапи формування міжнародних цифрових інтегрованих ресурсів документальної спадщини, зокрема Європейської бібліотеки (TEL) (2004), Манускрипторіуму (2002), Світової цифрової бібліотеки (2006), Європіани (2008). Встановлено значення діяльності ЮНЕСКО в сфері культурної спадщини та міжнародному законодавстві, її внесок у становлення та розвиток інформаційного суспільства та суспільства знань, методичних та інформаційно-технологічних засад створення інтегрованих цифрових ресурсів документальної спадщини. .

334. Рідкокаша А. А. Онтологічне моделювання пошуку інформації з проектування в електронній бібліотеці / А. А. Рідкокаша // Вісн. Черкас. держ. технол. університету. Сер. Техн. науки. – 2013. – № 4. – С. 24–30.

Представлено аналіз існуючих засобів і методів побудови онтологій. Розглянуто концептуальний підхід до онтологічного моделювання при проектуванні, створено і розглянуто на прикладі нову модель онтології. Запропоновано варіант базових онтологій електронної бібліотеки.

335. Розробка прототипу семантичного репозиторію документів та його інтеграція з розподіленим онтологічним порталом менеджменту освітніх і наукових ресурсів МОН України / Н. В. Рябова, О. Ю. Шевченко, М. В. Білоіваненко [та ін.] // Інформ. технології в освіті. – Херсон, 2010. – Вип. 7. – С. 117–126.

Розглянуто поняття семантичного репозиторію в сучасних системах менеджменту знань. Запропоновано програмну архітектуру захищеного семантичного репозиторію документів з можливістю контролю версій. Також розглянуто його

інтеграцію з розподіленим онтологічним порталом менеджменту освітніх і наукових ресурсів МОН України.

336. Симоненко Т. Проект «відкритого доступу» – портал «Наукова періодика України» / Т. Симоненко // Бібл. вісник. – 2009. – № 1. – С. 3–6.

Розглянуто концептуальні засади створення порталу «Наукова періодика України» як інтеграційні компоненти загальнодержавної системи документальної наукової комунікації. Показано роль електронного наукового журналу (важливого джерела одержання інформації, здобуття знань у всіх галузях науки та техніки) у системі наукових комунікацій. Висвітлено напрями формування електронних журналів у світовій практиці. Зазначено, що проведення в інформаційних ресурсах Порталу взаємодоповнювальних бібліо-, інформо- та науковометричних досліджень дозволить визначити оптимальні рішення з вдосконалення процесів науково-інформаційного забезпечення інноваційної діяльності в Україні.

337. Соляник А. А. Система документопостачання фондів бібліотек України: теоретико-методологічний аспект : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 07.00.08 / А. А. Соляник ; Харків. держ. акад. культури. – Харків, 2006. – 39 с.

Розроблено теоретико-методологічні засади оптимізації системи документопостачання фондів бібліотек за умов ринкової економіки й інформатизації суспільства. Досліджено еволюцію наукових концепцій стосовно проблеми документопостачання бібліотечних фондів. Установлено рівень теоретичної розробленості теми. Виявлено суть, ознаки, властивості та функції зазначеної системи. Розвинуто класифікацію джерел і способів документопостачання бібліотечних фондів. Удосконалено терміносистему дослідженої сфери. Запропоновано визначення її базових понять. Розроблено періодизацію виникнення та розвитку складових системи документопостачання бібліотечних фондів у контексті еволюції документальної комунікації. Виявлено закономірності розвитку та фактори, що визначають сучасний стан функціонування даної системи. Узагальнено зарубіжний досвід і науково обґрунтовано напрями оптимізації системи документопостачання бібліотечних фондів бібліотек України за умов формування національної електронної бібліотеки. Розроблено концептуальну модель сучасної системи, на базі якої визначено три оптимальні

організаційні моделі документопосточання, зорієнтовані на бібліотеки різних типів і видів, а саме: національні, наукові універсальні та спеціальні, публічні. Обґрунтовано напрями вдосконалення підготовки та перепідготовки кадрів для видавничо-книготорговельної та бібліотечно-інформаційної сфери за умов інформатизації та мережевої інтеграції її розвитку.

338. Спірін О. М. Концептуальні засади побудови мережі електронних бібліотек Національної академії педагогічних наук України / О. М. Спірін, С. М. Іванова, О. В. Новицький // Інформ. технології і засоби навчання : [електрон. журн.]. – 2012. – № 5. – 16 с.

У статті визначаються попередні умови проектування мережі електронних бібліотек Національної академії педагогічних наук України, основні компоненти і базові сервіси для створення мережі електронних бібліотек (ЕБ). Аналізуються основні підходи щодо формування інформаційних ресурсів ЕБ; виділяються основні організаційні засади створення й адміністрування ЕБ.

339. Створення типової електронної бібліотеки вищого навчального закладу / В. О. Бабенко, Т. В. Бабіна, О. Б. Габзовська, А. Й. Савицький // Інформ. технології в освіті. – Херсон, 2009. – Вип. 4. – С. 49–53.

Наведено результати дослідження щодо стану впровадження електронної бібліотеки (ЕБ) в інформаційний простір суспільства. Визначено цілі, задачі та функції типової ЕБ закладів вищої освіти (ЗВО). Наведено типову структуру інформаційних ресурсів (ІР) ЕБ ЗВО. Наведено типові принципи створення, формування та технології збереження ІР ЕБ ЗВО.

340. Стрілець Н. О. Технології архівного збереження електронних бібліотечних ресурсів у мережевому комунікаційному просторі : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Н. О. Стрілець ; Харків. держ. акад. культури. – Харків, 2013. – 20 с.

Розкрито проблеми архівного збереження електронних бібліотечних ресурсів. Проаналізовано сучасні методи та технології архівного збереження електронних документів у бібліотеках. Висвітлено переваги концепцій безпаперової технології електронних документів для розвитку технологій електронного архівування в бібліотеках. Охарактеризовано склад існуючого програмно-технологічного забезпечення відкритого електронного архіву (репозитарію)

бібліотеки. Запропоновано перспективний проєкт організаційно-технологічного забезпечення відкритого електронного архіву (репозитарію) наукової бібліотеки як ефективного засобу удосконалення довгострокового зберігання бібліотечних ресурсів, що передбачає проєктування прикладних аспектів: організаційних принципів, конкретних методик та технологічних етапів впровадження. Зазначено, що головна мета проєкту – формування електронної колекції наукових праць вчених Харківщини як складової регіональної системи наукових комунікацій.

341. Тарасенко Н. Шляхи вдосконалення комплектування сучасної бібліотеки електронним ресурсом / Н. Тарасенко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2012. – Вип. 33. – С. 423–432.

Розкрито особливості формування бібліотечних ресурсів за умов зростання електронного компоненту в складі інформаційних ресурсів. Розглянуто проблему створення електронних фондів бібліотек, їх систематизації та надання доступу до них. Висвітлено роль бібліотек в інформаційному суспільстві.

342. Хромець М. Правові засади управління формуванням електронних ресурсів бібліотечних та інформаційних центрів України / М. Хромець // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2010. – Вип. 26. – С. 164–172.

Розглянуто систему найбільш важливих вітчизняних нормативно-правових документів, що становлять законодавче підґрунтя для практичної реалізації процесів накопичення, зберігання й використання електронних ресурсів. Відзначено потребу застосування комплексного підходу, що базується на інформаційно-комунікаційній стратегії розвитку бібліотеки, включає нормативно-правове регулювання на державному рівні та цілеспрямоване систематичне застосування організаційно-адміністративних заходів на рівні окремого закладу.

343. Шемаєва Г. Електронні періодичні видання наукових установ України у системі наукових комунікацій / Г. Шемаєва // Бібл. вісник. – 2006. – № 5. – С. 8-13.

Проаналізовано тенденції становлення та розвитку вітчизняних електронних наукових журналів (ЕНЖ) наукових установ України. На підставі узагальнення

зарубіжного досвіду висвітлено роль ЕНЖ як одного з найважливіших засобів сучасних комунікацій. За даними 38-го видання *Urich's International Periodicals Directory* до наукових журналів віднесено 49 499 видань, з яких 463 існують тільки в електронній формі, а 8505 видань мають дві паралельні версії: друковану й електронну. Викладено напрями формування ЕНЖ у світовій практичній діяльності. Доведено необхідність створення загальнодержавної системи наукових електронних періодичних видань як провідного компонента сучасної системи наукової комунікації за допомогою формування в бібліотеках систематизованих і структурованих зібрань на засадах нормативно-правової взаємодії з їх видавцями та авторами.

344. Шемаєва Г. В. Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій / Г. В. Шемаєва. – Харків : ХДАК, 2008. – 289 с.

Обґрунтована роль і значення електронних ресурсів бібліотек у системі наукових комунікацій як феномену ХХІ ст. Розкрито соціальний і комунікаційний потенціал через термінологічні визначення самого поняття «електронні ресурси» та їх комплексу: електронні каталоги, бази даних, електронні бібліотеки, портали, репозитарії, навігатори, дискусійні списки розсилу, форуми, телеконференції, мультимедійні ресурси. Визначені основні історико-культурні традиції, які зберігаються протягом розвитку суспільства. Здійснено аналіз сучасного стану інформаційного забезпечення науки України, завдяки залученню теоретичних і практичних підходів провідних вітчизняних і зарубіжних фахівців у галузі бібліотекознавства. Розглянута інформаційна структура науки та роль бібліотек з точки зору соціально-комунікаційного, соціально-організаційного та соціально-психологічного підходів. Визначено основні стратегії розвитку електронних ресурсів бібліотек України.

345. Шульга І. О. Електронні наукові журнали відкритого доступу в сучасній системі наукової комунікації / І. О. Шульга // Поліграфія і видав. справа. – Львів, 2008. – № 1. – С. 55–60.

У статті викладаються відомості про наукові електронні журнали та ідею самоархівування. Наголошується на перевагах використання комунікаційних технологій.

346. Ярошенко Т. Відкритий доступ – шлях до присутності України у світовій науковій спільноті / Т. Ярошенко // Вища школа. – 2011. – № 3. – С. 47–51.

Розглянуто розвиток відкритих електронних архівів та відкритих електронних журналів українських університетів як одну зі складових подальшого розвитку науки, освіти та суспільства. Зазначено, що нова модель наукової комунікації та її назва – «відкритий доступ» – народилися 2 грудня 2001 р. на конференції, що проходила в Будапешті, і працює за принципом покриття всіх витрат на розповсюдження інформації за рахунок автора чи його інституції, а потім безкоштовного й безперешкодного доступу до неї всіх бажаючих. Охарактеризовано два шляхи, які забезпечують відкритий доступ: золотий – через журнали відкритого доступу, та зелений – через архіви (чи депозитарії) відкритого доступу. Зосереджено увагу на проєкті ELibUkr «Електронна бібліотека України: створення центрів знань в університетах України», започаткованому в 2009 р., який теж передбачає створення відкритих електронних архівів. Наголошено на важливості означеної відкритої інформації не тільки як джерела оприлюднення результатів досліджень науковців України, але й як надання нового поштовху науковому обміну та розвитку, інтеграції вітчизняних досліджень у світовий науковий контекст.

347. Ярошенко Т. О. Електронний журнал в системі інформаційних ресурсів бібліотеки: друга половина ХХ – початок ХХІ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.08 / Т. О. Ярошенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2008. – 20 с.

Комплексно досліджено процес становлення та розвитку електронного журналу як засобу наукової комунікації та складової інформаційних ресурсів сучасної бібліотеки. Проаналізовано еволюцію наукового журналу, розглянуто передумови його виникення й основні етапи розвитку (модернізації, інновації, трансформації) у контексті світових тенденцій. Визначено основні функції, характеристики та переваги наукового електронного журналу, розглянуто існуючі стандарти його створення та розповсюдження. Обґрунтовано концептуальні, науково-методичні та практичні напрями роботи бібліотек з електронними журналами на всіх етапах їх розвитку. Розкрито особливості управління колекціями електронних журналів у бібліотеках. На підставі вивчення практичного досвіду провідних бібліотек світу за останні 10–15 років розроблено

технологічну схему й основні принципи управління колекціями електронних журналів.

348. Ярошенко Т. О. Електронні журнали в системі інформаційних ресурсів бібліотеки / Т. О. Ярошенко. – Київ : Знання, 2010. – 215 с.

Досліджено становлення та розвиток електронного журналу як засобу наукової комунікації та складової інформаційних ресурсів сучасної бібліотеки. Простежено цілісну картину еволюції наукового журналу, проаналізовано передумови виникнення й етапи розвитку електронного журналу в контексті світових тенденцій. Розглянуто основні функції, характеристики та переваги наукового електронного журналу, наявні стандарти його створення та розповсюдження. Обґрунтовано відповідні концептуальні, науково-методичні та практичні напрями роботи бібліотек з електронними журналами на всіх етапах їх розвитку. Визначено особливості управління колекціями електронних журналів у бібліотеках, запропоновано технологічну схему й основні принципи даного управління, які розроблені на підставі практичного досвіду провідних бібліотек світу за останні 15–20 років.

349. Ярошенко Т. О. Наукова комунікація в цифрову епоху: з точки зору дослідників, видавців, бібліотекарів / Т. Ярошенко, Т. Борисова // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 4. – С. 44–49.

Статтю присвячено огляду питань наукової комунікації, порушених на III Міжнародній конференції в НаУКМА в березні 2015 р., з точки зору дослідників, видавців та бібліотекарів. Представлено, зокрема, аналіз журнальної моделі наукової комунікації, сучасного стану видання вітчизняних наукових часописів та їх відповідності міжнародним стандартам. Презентовано також актуальні питання наукометрії та бібліометрії, менеджменту електронних ресурсів у сучасних бібліотеках, впровадження новітніх інформаційних технологій, стратегій відкритого доступу, зокрема, у розвитку тематичних та інституційних депозитаріїв. Розглянуто окремі аспекти бібліотечної освіти, представлено резолюцію конференції.

350. Ярошенко Т. Наукові комунікації XXI ст.: електронні ресурси для науки та освіти України / Т. Ярошенко // Бібл. вісник. – 2006. – № 5. – С. 17–22.

Висвітлено загальні проблеми сучасного етапу розбудови інформаційного суспільства та суспільства знань, викладено питання інформаційного забезпечення вчених і освітян України, зокрема на підставі проєкту INTAS. Розглянуто тенденції розвитку сучасних моделей наукової комунікації (НК), зокрема, електронних видань, розкрито окремі аспекти нових моделей НК (відкритий доступ). Проаналізовано особливості трансформації ролі бібліотек у контексті необхідності розбудови колекцій електронних ресурсів, життєвого циклу електронних ресурсів у бібліотеках. Охарактеризовано бази даних EBSCO (майже 10 тис. назв повнотекстових академічних електронних журналів, довідників), надані для української академічної громади Консорціумом «Інформатіо», зокрема Academic Search Premier, MasterFILE Premier, LIST, Zenrblatt MATH, MEDLINE.

351. Ярошенко Т. О. Організація та управління електронними ресурсами в сучасній бібліотеці / Т. О. Ярошенко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2008. – № 3. – С. 13–21.

Роль та статус бібліотеки в інформаційному суспільстві визначаються її можливостями щодо кумуляції, обробки, збереження та організації доступу до онлайн-нових електронних ресурсів: електронних журналів, електронних книг, баз даних, цілісних електронних бібліотек тощо. Управління колекцією електронних ресурсів у бібліотеці – це комплекс взаємопов'язаних логічних процесів та операцій, що потребують певних організаційних, технічних, технологічних рішень з боку кожної бібліотеки. Представлено та запропоновано технологічну модель життєвого циклу електронних ресурсів у бібліотеках та основні засади управління такою колекцією, розроблені на основі досвіду провідних бібліотек світу впродовж останніх 10–15 років, у т. ч. наукової бібліотеки НаУКМА.

352. Ярошенко Т. Роль цифрової гуманітаристики у модернізації сучасного бібліотекознавства / Т. Ярошенко, С. Чуканова // Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. – 2018. – Вип. 1. – С. 10–17.

У цьому дослідженні представлено деякі аспекти впливу цифрової гуманітаристики (Digital Humanities) на сучасне бібліотекознавство. Метою статті є показати, що сучасне вітчизняне бібліотекознавство розвивається у напрямку цифрової гуманітаристики та встановлює все більш тісні зв'язки з галуззю інформаційних технологій. Проаналізовано основні вітчизняні проєкти в цій

царині. Визначено подальші напрями в дослідженнях цифрової гуманітаристики з метою виявлення застосування для сучасного бібліотекознавства зокрема. Для аналізу сучасного стану бібліотекознавства у контексті цифрової гуманітаристики було обрано порівняльний метод та метод аналізу літератури. Оскільки цифрова гуманітаристика в Україні має менше розповсюдження, ніж у світі, порівняльний метод допоміг у зіставленні впливу цифрової гуманітаристики на бібліотечну справу в Україні та світі. Наукова новизна дослідження полягає у тому, що концепція цифрової гуманітаристики у бібліотекознавстві майже не розглядалася вітчизняними науковцями та спеціалістами із соціальних комунікацій. У ході нашого дослідження ми дійшли висновку, що сучасне українське бібліотекознавство частково готове до адаптації цифрової гуманітаристики, що видно з кількох прикладів оцифрування вітчизняними бібліотеками, музеями та іншими закладами культури різних об'єктів та артефактів.

353. Яхонтова Т. В. Жанри електронної наукової комунікації: період Web 2. 0 / Т. В. Яхонтова // Одес. лінгвіст. вісник. – Одеса, 2014. – Вип. 4. – С. 313–317.

Статтю присвячено аналізу провідних соціокомунікативних і мовних характеристик жанрів електронної англomовної наукової комунікації періоду Web 2. 0. Дослідження здійснено в межах жанроцентричного мовознавчого напрямку – лінгвістичної генології наукової комунікації.

354. Barrientos E. A. Academic Digital Libraries and Semantic Web: Elements for the Innovation of Library and Information Services / E. A. Barrientos // *Bibliotecas*. – 2016. – Vol. 34, № 1. – P. 1–11.

Переклад назви: Академічні цифрові бібліотеки та семантичний веб: елементи для інновацій бібліотечних та інформаційних послуг.

Академічна цифрова бібліотека – це система, яка була розроблена за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій. У рамках свого еволюційного розвитку, тепер зануреного у цифровий контекст семантичної павутини, мережа, розширена та оснащена більшим значенням, заснована на універсальних мовах, дозволить користувачам більш ефективно знаходити відповіді на запитання шляхом створення змістовних зв'язків інформації. Мета цієї роботи полягає у представленні цифрових академічних бібліотек у семан-

тичній мережі, щоб визначити елементи, які сприяють інноваціям у бібліотечно-інформаційному сервісі.

355. Bygstad B. Organisational challenges of the semantic web in digital libraries: a Norwegian case study / B. Bygstad, Gh. Ghinea, G.-T. Klæboe // *Online Information Review*. – 2009. – Vol. 33, № 5. – P. 973–985.

Переклад назви: Організаційні виклики семантичного вебу в цифрових бібліотеках: норвезький кейс.

Метою даної роботи є вивчення з соціально-технічної точки зору впливу технологій семантичного вебу на стратегічному, організаційному та технологічному рівнях. Ініціатива запровадження семантичного вебу обіцяє велике майбутнє для цифрових бібліотек. Однак існує значний розрив у дослідженнях семантичного вебу між внесками в технологічну сферу та дослідженнями в організаційній галузі. Фахівці з ІКТ та бібліотечні працівники повинні бути більш уважними до організаційних питань при плануванні та виконанні семантичних вебпроектів у цифрових бібліотеках. Зокрема, практикам слід усвідомлювати, що процес онтологічної інженерії та виробництво семантичних метаданих вплине на всю організацію. Отримані результати свідчать про те, що найбільший вплив матиме організаційний рівень.

356. Cervone F. ITIL: a framework for managing digital library services / F. Cervone // *OCLC Systems & Services: International digital library perspectives*. – 2008. – Vol. 24, Is. 2. – p. 87–90.

Переклад назви: ITIL: структура для управління послугами цифрових бібліотек.

Метою цієї статті є надати огляд інфраструктури інформаційних технологій бібліотеки (ITIL) та її відношення до проєктів і операцій цифрових бібліотек. Ця стаття заповнює прогалину в літературі з управління цифровими бібліотеками, досліджуючи застосовність платформи ITIL як засобу для більш ефективного розвитку та надання послуг в ІТ-організаціях, які підтримують цифрові бібліотеки.

357. Chernobay O. V. Resources of open access as a tool for formation of scientific rating of scientists / O. V. Chernobay, O. Yu. Aksenova // *Наука*

та прогрес транспорту. Вісн. Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – 2013. – № 6. – Р. 168–174.

Переклад назви: Ресурси відкритого доступу як інструмент формування наукового рейтингу вчених.

Наукові журнали у відкритому доступі мають важливе значення в наукових комунікаціях. Саме вони в змозі забезпечити оперативне ознайомлення з провідними публікаціями та їх науковим обґрунтуванням у вигляді посилань на роботи авторів, які використовувалися в дослідженні. Для сучасного вченого важливим компонентом наукової діяльності є досягнення високого індексу цитування. Метою даної роботи є визначення інструментів підвищення індексу цитування вчених. Науковою новизною даної роботи є визначення способів впливу на формування високого індексу цитування вченого. У статті наводяться переконливі докази доцільності використання ресурсів відкритого доступу (електронних наукових журналів, збірників наукових праць та інституційних репозитаріїв) для забезпечення популярності вченого в професійних колах.

358. Dobrovolska V. Criteria and priorities for selecting objects of historical and cultural documentary heritage for digitization / V. Dobrovolska, Yu. Kalinina-Symonchuk // Manuscript and book heritage of Ukraine. – 2020. – Is. 25. – P. 310–323.

Переклад назви: Критерії та пріоритети відбору об'єктів історико-культурної документальної спадщини для оцифрування.

Мета роботи – виявити та узагальнити критерії відбору об'єктів історико-культурної документальної спадщини для оцифрування та подальшого їх збереження й забезпечення доступу для користувачів. Методологія дослідження полягає в застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема системного підходу, аналізу, синтезу, логічного методу, методу візуалізації результатів дослідження. Наукова новизна роботи полягає у виявленні різних підходів та розвинутої системи критеріїв і пріоритетів; узагальненні цих критеріїв відбору об'єктів історико-культурної документальної спадщини для оцифрування та умов, які потрібно враховувати; необхідності узгодженої позиції різних відомств у цьому напрямі; залученні офіційної експертизи для визначення послідовності та пріоритетів для уникнення дублювання оцифрування. Висновки. Відбір об'єктів історико-культурної документальної спадщини для оцифрування є завданням, яке має підтримати баланс між національним значенням

фондів для історії національних держав та історії людства, запитами користувача та завданням збереження фондів. Оцифрування надає значних переваг користувачам цифрових культурних ресурсів. Основними критеріями відбору об'єктів для оцифрування є: цінність, унікальність, рідкісність документів; документи, що належать до об'єктів національного надбання; документи, що мають дослідницьку цінність; документи, які мають незадовільний фізичний стан; документи, що мають загрозу втрати інформації; документи підвищеного попиту та видання, наявні в обмеженій кількості. Головною метою відбору об'єктів культурної спадщини для оцифрування є сприяння утвердженню української ідентичності, введенню в широкий соціальний обіг цифрових об'єктів національної пам'яті України та спадщини світу, інтеграції різних українських цифрових культурних інформаційних ресурсів у єдину інформаційну систему.

359. Fakir A. S. Digital library: services and its applications in the information age / A. S. Fakir, S. W. Shilpa // *International Journal of Advance and Innovative Research*. – 2019. – Vol. 6, Is. 1. – P. 51–55.

Переклад назви: Цифрова бібліотека: послуги та їх застосування в епоху інформації.

За останні три десятиліття нові технології допомогли цифровим бібліотекам стати реальністю. Цифрові бібліотеки стають важливою частиною епохи цифрового навчання. Їхня життєво важлива роль дедалі більше стає мірилом участі бібліотеки в революції та розвитку суспільства та нації в цілому. Цифрова бібліотека має справу з даними, які народжені цифровими методами, а також тими, які були оцифровані з аналогової форми. Метою цієї статті є обговорення послуг та впливу цифрових бібліотек у інформаційну епоху. Вона представляє основні концепції, історичне середовище, компоненти, характеристики, процес, переваги та недоліки в цифровому середовищі.

360. Georgas H. The Case of the Disappearing E–Book: Academic Libraries and Subscription Packages / H. Georgas // *College & Research Libraries*. – 2015. – Vol. 76, № 7. – P. 883–898.

Переклад назви: Справа зникаючої електронної книги: академічні бібліотеки та передплатні пакети.

Однією із стандартних моделей ліцензування електронних книг в академічних бібліотеках є пакет передплати. Це дослідження – це однорічний аналіз

«зниклих» назв із колекції «Бібліотека». Упродовж 2013 року було видалено 3462 заголовки. Видалені заголовки були в основному публікаціями, виданими протягом останніх десяти років, з соціальних наук, мови та літератури, історії. Видалені заголовки були рівномірно розподілені між монографіями, опублікованими популярними видавництвами, та монографіями з наукових чи університетських видавництв. .

361. Goedecken E. A. The Past, Present, and Future of Demand-Driven Acquisitions in Academic Libraries / E. A. Goedecken, K. Lawson // *College & Research Libraries*. – 2015. – Vol. 76, № 2. – P. 205–221.

Переклад назви: Минуле, сучасне та майбутнє придбань, керованих попитом, у академічних бібліотеках.

Програми придбання (DDA), орієнтовані на попит, стали усталеним підходом до інтеграції участі користувачів у процесі створення академічних бібліотечних колекцій. Однак ці програми знаходяться в постійному стані еволюції. Контекст подається через опис розвитку та еволюції програм придбання, орієнтованих на попит, з аналізом того, де були бібліотеки та куди вони прямують, сприяючи розвитку колекцій в академічних бібліотеках.

362. *Guidelines for the preservation of digital heritage / National Library of Australia*. – [Canberra] : UNESCO, 2003.

Переклад назви: Вказівки щодо збереження цифрової спадщини.

Цей документ, підготовлений для ЮНЕСКО за контрактом з Національною бібліотекою Австралії, вводить загальні та технічні вказівки щодо збереження та доступності постійно зростаючої цифрової спадщини світу. Цей документ призначений супровідним проектом Хартії про збереження цифрової спадщини.

363. Kahn M. Issues related to the adoption of e-books in academic libraries: a literature review / M. Kahn, P. G. Underwood // *South African Journal of Libraries & Information Science*. – 2013. – Vol. 79, Is. 2. – P. 10–17.

Переклад назви: Питання, пов'язані з впровадженням електронних книг в академічних бібліотеках: огляд літератури.

У цій роботі обговорюються перешкоди для прийняття електронних книг в академічних бібліотеках, використовуючи огляд англомовної літератури,

опублікованої за період з 2007 по 2013 рр. Визначені проблеми: зміна ролі бібліотек у цифрову епоху; стратегії розвитку колекції; складні моделі придбання електронних книг, що пропонуються бібліотекам; питання авторського права, ліцензування та управління цифровими правами; міркування щодо формату; наявність апаратного та програмного забезпечення для читання електронних книг. Бібліотеки і сьогодні стикаються з цими проблемами.

364. Kalbande D. T. Digital library: services and development / D. T. Kalbande, W. Abdul, F. M. Syed // *Application of ICT in Libraries*. – 2018. – P. 131–141.

Переклад назви: Цифрова бібліотека: послуги та розвиток.

Ідея перетворення бібліотечного матеріалу в цифрові формати для створення цифрової колекції стрімко розвивалася за останні кілька років. Це призвело до концепції цифрової бібліотеки або бібліотеки без стіни. Функціонування концепції передбачає використання апаратного та програмного забезпечення для захоплення та перетворення елементів у цифровий формат. Ця стаття має описати основну концепцію, потребу, мету, функцію, послуги, кроки, переваги та недоліки цифрових бібліотек.

365. Kunanets N. Designing the Repository of Documentary Cultural Heritage / N. Kunanets, V. Dobrovolska [et al.] // *Advances in Intelligent Systems and Computing V*. – 2020. – Vol. 1293. – P. 103–104.

Переклад назви: Проектування репозитарію документальної культурної спадщини.

Оцифровка комунікаційних процесів породжує необхідність проектування сховищ документальної культурної спадщини, забезпечення відкритого доступу до історичних артефактів. Процес формування репозиторіїв полягає в об'єднанні інформаційних ресурсів, яке здійснюється для якісного задоволення потреб користувачів інформації. Для збереження таких великих масивів інформаційних ресурсів автори запропонували інформаційну технологію, засновану на створенні сховищ даних, де консолідуються ресурси інститутів соціальної пам'яті. Проаналізовано проблему сертифікації електронних сховищ даних, яку наразі здійснює CoreTrustSeal, та визначено вимоги до проектування таких сховищ даних. Запропоновано прототип інформаційно-технологічної платформи для сховища документальної культурної спадщини.

366. McCray A. T. Principles for digital library development / A. T. McCray, M. E. Gallagher // Communications of the ACM. – 2001. – Vol. 44, № 5. – P. 48-54.

Переклад назви: Принципи розвитку цифрової бібліотеки.

У статті розглядаються різні принципи розвитку цифрової бібліотеки. За словами автора, дотримання цих 10 принципів приносить користь тим, хто відповідає за проєктування та подальший розвиток будь-якої цифрової бібліотечної системи, яка продовжує окупатися в довгостроковій перспективі. Зміна технологій може швидко випередити здатність дизайнерів підтримувати певну цифрову бібліотеку. Щоб забезпечити тривалий доступ до інформації необхідний підхід, який передбачає і планує зміни. Розробникам важливо визначити характер і кількість елементів метаданих на початку проєкту. Існує практика присвоєння кожному концептуальному об'єкту власного унікального ідентифікатора, який пов'язує його зі своїм записом метаданих та іншими об'єктами колекції. Забезпечення відкритого доступу тісно пов'язане з проблемами зручності використання, включаючи доступ до інформації в цифровій бібліотеці. Можлива загроза відкритому доступу до інформації виникає через проблеми інтелектуальної власності. Чинне законодавство про інтелектуальну власність та авторське право забезпечує економічний та правовий захист видавців матеріальних артефактів.

367. Miller S. J. Metadata for Digital Collections: A How-to-do-it Manual / S. J. Miller. – London ; New York : Neal-Schuman Publishers, 2011. – 230 p.

Переклад назви: Метадані для цифрових колекцій: посібник.

Все більше бібліотек, архівів і музеїв створюють онлайн-колекції оцифрованих ресурсів. Цей практичний том дозволить читачам легко отримати необхідні знання та навички. Автор Стівен Міллер знайомить читачів із фундаментальними концепціями та практикою у стилі, доступному для початківців та студентів LIS, а також досвідчених практиків із невеликою підготовкою до метаданих. Він також враховує широке використання цифрових систем управління колекціями, таких як CONTENTdm. Міллер охоплює три схеми, які найчастіше використовуються в загальному описі цифрових ресурсів, а саме Dublin Core, MODS і VRA. Книга містить покроковий посібник про те, як розробити та задокументувати схему метаданих для місцевих інституційних потреб та для конкретних проєктів цифрового збирання даних. Цей текст також служить

вступом до більш широких тем метаданих, включаючи кодування XML, зіставлення між різними схемами, сумісність метаданих і обмін записами, збір OAI, а також новітнє середовище пов'язаних даних і семантичної мережі, пояснюючи їх актуальність для сучасних спеціалістів.

368. Nisheva-Pavlova M. Design and implementation of a social semantic digital library / M. Nisheva-Pavlova, D. Shukerov, P Pavlov // *Information Services & Use*. – 2015. – Vol. 35, № 4. – P. 273–284.

Переклад назви: Розробка та впровадження соціальної семантичної цифрової бібліотеки.

У статті проаналізовано деякі сучасні тенденції досліджень та розробок у галузі цифрових бібліотек. Презентація зосереджена на основних особливостях двох нових поколінь цифрових бібліотек – так званих семантичних цифрових бібліотек та соціальних семантичних цифрових бібліотек. Характеристики дизайну, принципи функціонування та деякі деталі реалізації конкретної академічної цифрової бібліотеки були обговорені як ілюстрація запропонованих ідей.

369. Paul Sh. Institutional Repositories: Benefits and incentives / Sh. Paul // *The International Information & Library Review*. – 2012. – № 44. – P. 194–201.

Переклад назви: Інституційні репозиторії: вигоди і стимули.

Інформаційна ера характеризується новими способами формування, управління та розповсюдження інформації завдяки використанню інформаційно-комунікаційних технологій. Інституційні репозиторії відіграють фундаментальну роль у централізації, збереженні та забезпеченні доступності інтелектуального капіталу установи, і в той же час вони складають частину глобальної системи розподілених та взаємодіючих сховищ, що створюють основу для нової моделі наукової публікації.

370. Peroni S. Scholarly publishing and linked data: describing roles, statuses, temporal and contextual extents / S. Peroni, D. Shotton, F. Vitali // *I-SEMANTICS '12*. – New York, 2012. – P. 9–16.

Переклад назви: Наукова публікація та пов'язані дані: опис ролей, статусів, тимчасових і контекстних об'єктів.

Пов'язані дані, що описують дії людей у певних ролях або оброблені поетапно, можна було б значно покращити за допомогою специфікацій на основі часу для ролей і статусів цих людей і речей. У цій статті ми представили дві онтології: онтологію ролей публікації та онтологію статусу публікації, які є частиною набору онтологій семантичної публікації та посилань. Ми проілюстрували, як вони забезпечують просту інтеграцію пов'язаних з часом функцій, таких як залежні від часу та контексту ролі та статуси, реалізуючи індексоване за часом значення в контексті (TVC). Онтологічний шаблон запропонований у цій статті для вирішення тимчасових та контекстуальних проблем.

371. Rane M. Y. E–Books: A New Trend of Collection in Academic Library / M. Y. Rane // *International Journal of Multidisciplinary Approach & Studies*. – 2015. – Vol. 2, Is. 2. – P. 106–114.

Переклад назви: Електронні книги: нова тенденція колекціонування в академічній бібліотеці.

Академічні бібліотеки та інформаційні центри рухаються до безпаперової системи в еру ІКТ. Електронне видавництво – це революція, в якій обробка, зберігання, пошук, зв'язок та передача інформації легко можлива. Цілком зрозуміло, що використання електронних ресурсів є проблемою для академічних бібліотек. Для вирішення цієї проблеми професіоналам бібліотеки доводиться систематично докладати зусиль для розробки колекції електронних книг. Збір електронних ресурсів в академічних бібліотеках певною мірою допомагає працівникам бібліотек, студентам та викладачам з точки зору точності, часу, робочої сили та грошей. Незважаючи на те, що бібліотекам доводиться стикатися з проблемами з точки зору початкових витрат, обмеженого локального вмісту, швидкозмінних технологій та недостатньо навчених людських ресурсів, академічним бібліотекам потрібно зробити набагато більше, щоб ця технологія принесла користь студентам.

372. Van Oudenaren J. The World Digital Library / J. Van Oudenaren // *Uncommon Culture : Collections Development*. – 2012. – Vol. 3, № 5/6. – P. 65-71.

Переклад назви: Світова цифрова бібліотека.

Подано історію створення Світової цифрової бібліотеки, її основні функції та дані про організаторів. Охарактеризовано ключові риси сайтів Світової цифрової бібліотеки.

373. Vasileiou M. The e-book management framework: The management of e-books in academic libraries and its challenges / M. Vasileiou, J. Rowley, R. Hartley // *Library & Information Science Research*. – 2012. – 34. – P. 282–291.

Переклад назви: Структура управління електронною книгою: керування електронними книгами в академічних бібліотеках та їхні проблеми.

Розглядається управління електронними книгами в академічних бібліотеках та формується структура етапів процесу управління електронними книгами; структура підсумовує ключові заходи та пов'язані з ними проблеми для кожного етапу. Академічні бібліотеки є одним з основних ринків збуту підручників та інших електронних книг. Таким чином, відносини з постачальниками електронних книг (видавцями та агрегаторами) та вирішення деяких проблем, з якими вони стикаються в даний час в управлінні своїми колекціями електронних книг, матимуть значні наслідки для прийняття електронних книг у навчанні.

БІБЛІОТЕЧНІ СЕРВІСИ ПІДТРИМКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

374. Беліна Л. Інновації бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів у зарубіжному бібліотекознавстві / Л. Беліна, Л. Коновал // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – Вип. 31. – С. 7–13.

На основі огляду зарубіжної фахової періодики розкрито важливість поєднання традиційних форм бібліотечно-інформаційного обслуговування та інноваційних електронних технологій для якісного та ефективного задоволення інформаційних потреб реальних і віртуальних користувачів. Визначено актуальні проблеми для сучасного зарубіжного бібліотекознавства.

375. Беліна Л. Інформаційні запити читачів наукової бібліотеки: основні пріоритети та шляхи їх дослідження / Л. Беліна, Ю. Голубев, Л. Коновал // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2010. – Вип. 28. – С. 7–17.

Охарактеризовано інформаційні запити читачів та їх типологію. Проаналізовано інформаційні запити користувачів НБУВ за тематичним спрямуванням, а також за хронологічними та географічними параметрами видань.

376. Бірюкова Т. Л. Бібліотека в системі документних комунікацій: функціональний аспект : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Т. Л. Бірюкова ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – 16 с.

Узагальнено нові наукові підходи до виявлення сутності й особливостей структури, взаємозв'язків, ієрархії, цілісності розвитку, динаміки, чинників та умов функціонування документно-комунікаційних інститутів. Обґрунтовано, що сприяння бібліотекою реалізації загальних функцій документа створює функціональне підґрунтя для її взаємодії з іншими документно-комунікаційними інститутами. Доведено, що технологічною основою функціональної взаємодії бібліотеки з іншими документно-комунікаційними інститутами стає ефективне використання можливостей електронного середовища, що актуалізує розробку і впровадження методологічних засад та єдиних стандартів

роботи з електронними документами. Запропоновано модель взаємодії бібліотеки з іншими документно-комунікаційними інститутами на основі реалізації загальних функцій документа за умов поширення електронних технологій. Окреслено перспективи розвитку взаємодії бібліотек з іншими документно-комунікаційними інститутами в системі документних комунікацій на прикладі однойменної моделі.

377. Бова І. В. Електронні ресурси бібліотеки у сучасній системі обслуговування / І. В. Бова, Т. В. Марцун // Імперативи розвитку електронних бібліотек: pro et contra. – Харків, 2014.

Розглядаються можливості вдосконалення сучасних форм обслуговування користувачів вузівських бібліотек в умовах електронного середовища на досвіді роботи наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

378. Богданова І. Ф. Онлайнове пространство научних комунікацій / І. Ф. Богданова // Соціологія науки і технологій. – 2010. – Т. 1, № 1. – С. 23–26.

Стаття присвячена електронним науковим комунікаціям. Розглядаються форми і технології наукової взаємодії в онлайн-середовищі, сучасна інфраструктура онлайн-наукових комунікацій. .

379. Бондаренко В. Бібліотечне інтернет-обслуговування: стан та перспективи / В. Бондаренко. – Київ : НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2016. – 276 с.

У монографії комплексно досліджено зміст, специфіку та основні сучасні тенденції розвитку бібліотечного інтернет-обслуговування як перспективної форми комунікаційної взаємодії бібліотеки з користувачем. Проаналізовано наукові погляди на питання функціонування інтернет-обслуговування користувачів у системі бібліотечної діяльності. Досліджено поняттєвий і термінологічний апарат досліджуваної теми.

380. Бондаренко В. І. Електронні бібліотеки в контексті дистантного обслуговування користувачів / В. І. Бондаренко // Вісн. Кн. палати. – Київ, 2015. – № 6. – С. 15–18.

У статті досліджується функціонування електронних бібліотек як складової дистантного обслуговування, зокрема в контексті розширення спектра послуг і залучення нових користувачів. Розкрито суть і специфіку дистантного обслуговування за допомогою електронних бібліотек. Аналізуються їх проекти як засіб доступу до світових культурних та наукових надбань. Визначено основні перспективи розвитку електронних бібліотек.

381. Бондаренко В. Мобільні додатки в бібліотечній практиці: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії / В. Бондаренко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2016. – Вип. 43. – С. 382–407.

У статті проаналізовано види, особливості та специфіку бібліотечних мобільних додатків, окреслено можливості розширення бібліотечних послуг за їхньою допомогою. Досліджено зарубіжний досвід функціонування бібліотечних мобільних додатків, вивчено та проаналізовано їх затребуваність серед користувачів. Розглянуто підходи до адаптації такого виду бібліотечних послуг до вітчизняних реалій.

382. Веб 2. 0, библиотеки и информационная грамотность : сб. публ. / ред. П. Годвин, Дж. Паркер, науч. ред. Я. Л. Шрайберг. – СПб : Профессия, 2011. – 200 с. – (Новые библиотечные технологии).

Книга є сукупністю статей з проблематики веб 2. 0 в бібліотеках. Автори докладно і в доступній формі розглядають вплив веб 2. 0 на формування інформаційної грамотності. Ряд статей присвячено питанням використання RSS-каналів, створення подкастів, ролі блогів як інструменту оцінки, використання Вікіпедії «для перехоплення наукових думок» тощо. Публікації збірника детально і аргументовано занурюють читача в непередбачуваний і складний світ додатків веб 2. 0 в бібліотеках.

383. Веретеннікова Н. В. Електронне бібліотечно-інформаційне забезпечення наукової діяльності вищих навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Веретеннікова Наталія Вячеславівна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського.

Проаналізовано сучасні методи, засоби і способи лінгвістичного забезпечення, що можуть використовуватися в сучасних бібліотечних установах. Описано інтерфейси соціального комунікування у сучасній бібліотеці та засо-

би, що забезпечують реалізацію ефективного спілкування. Процеси розвитку соціальних комунікацій у бібліотеках розглянуто на основі аналізу інформаційних процесів у них. Подано особливості розвитку електронної науки, проаналізовано етапність та специфіку процесів бібліотечної підтримки наукових досліджень та їх інформаційно-бібліотечний супровід. Розроблено вербальну модель бібліотечно-інформаційного забезпечення електронної наукової діяльності та наукових досліджень, що проводяться територіально розподіленими науковими колективами.

384. Веретеннікова Н. В. Інформаційно-бібліотечне забезпечення електронної науки: досвід американських колег / Н. В. Веретеннікова, Н. Е. Кунанець, В. В. Пасічник // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Інформ. системи та мережі. – Львів, 2015. – № 814. – С. 410–421.

Розглянуто методологічні засади електронної науки, сформульовано базові концепти феномену електронної науки, описано особливості та переваги інформаційного забезпечення електронної науки за кордоном, також звернено увагу на ті лінгвістичні поняття, які найчастіше зустрічаються при дослідженні особливостей її розвитку.

385. Ворошилов О. Інформаційний ресурс у соціокультурній трансформації Української держави / О. Ворошилов // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2014. – Вип. 39. – С. 94–110.

Охарактеризовано основні риси еволюції людського суспільства на сучасному етапі. Проаналізовано основні аспекти й тенденції нинішніх суспільних трансформацій. Розкрито роль інформаційних ресурсів у сучасних глобалізаційних процесах, а також їх вплив на перебіг процесів соціокультурної трансформації людського суспільства загалом та українського зокрема.

386. Воскобойнікова-Гузєва О. Наукова бібліотека ХХІ ст. в європейському соціокультурному вимірі / О. Воскобойнікова-Гузєва // Бібл. вісник. – 2008. – № 6. – С. 33–36.

Розкрито зміст поняття соціокультурного простору бібліотеки (особливо великої наукової) як специфічного поєднання факультативних функцій з різними засобами їх реалізації. Проаналізовано діяльність медіатеки у Франції – сучасної бібліотеки, яка відповідає світовим стандартам обслуговування за допомо-

гою фонду, що включає різноманітні види документів (від друкованих до електронних і мультимедійних), а також забезпечує доступ до інформаційних мереж, зокрема Інтернету.

387. Гарагуля С. Бібліотека та веб 2. 0: зміна фахової парадигми / С. Гарагуля // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2012. – Вип. 34. – С. 91–94.

Висвітлено питання впливу новітніх інформаційних технологій на роботу в традиційному бібліотечному середовищі. Розглянуто концептуально нові засади співробітництва бібліотеки з читачем/користувачем на основі технології веб 2. 0.

388. Гарагуля С. С. Цифрова наукова комунікація (Огляд практичного використання) / С. С. Гарагуля // Шляхи розвитку української науки. – 2021. – № 1. – С. 41–46.

На виконання розпорядження Президії НАН України від 27. 12. 2019 № 703 «Про впорядкування профілів учених та наукових установ НАН України у наукометричних базах даних» Інститутом інформаційних технологій НБУВ було проведено цикл науково-практичних семінарів «Цифрова наукова комунікація» та підготовлено інструкції щодо реєстрації авторських профілів у провідних наукометричних системах – Google Scholar, Scopus, Web of Science тощо.

389. Горова С. Інформаційні потреби людини і розвиток сучасної бібліотечної діяльності / С. Горова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2017. – Вип. 46. – С. 181–196.

Процеси інформатизації українського суспільства, інтенсифікація в ньому інформаційних обмінів, істотні зміни у свідомості членів суспільства, яке на сьогодні вже значною мірою відповідає ознакам інформаційного, є важливими факторами оновлення сучасної бібліотечної діяльності. У зв'язку із цим є необхідним і важливим виокремлення, прогнозування характерних рис майбутнього користувача, що спричиняє коригування підготовки бібліотечних технологій.

390. Городенко Л. Теорія мережевої комунікації : монографія / Л. Городенко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ : Акад. Укр. Преси, Центр Вільн. Преси, 2012. – 387 с.

Досліджено мережеву комунікацію – новий феномен соціальних комунікацій. Висвітлено сучасні теорії мережевої комунікації, розкрито її концептуальні, модельні, структурні взаємозв'язки. Охарактеризовано філософські, психологічні, культурологічні, правничі, організаційні аспекти існування мережевої комунікації. Акцентовано на соціокультурних контекстах мережевого спілкування. Детально розглянуто організаційно-виробничу складову діяльності інформаційно-комунікаційного мережевого ресурсу. Значну увагу приділено новим медіа як концептуальному феномену засобів масової комунікації, виокремлено структурно-видову систему мережевої комунікації. Подано відомості про мобільні та інтерактивні технології мережевого спілкування, електронні та інтерактивні книги, а також про Інтернет як засіб соціальної комунікації.

391. Гриценко Н. Бібліографічні та реферативні бази даних як інструмент формування наукового портфоліо / Н. Гриценко, О. Ключнікова, О. Сандул // Бібліотечний вісник. – 2021. – № 2. – С. 30–41.

Реферативні ресурси з огляду на свою специфіку сконденсованого знання виступають одним із найважливіших інструментів формування й змістового наповнення авторських, журнальних та інституційних профілів, створення комплексного наукового портфоліо дослідника, установи, галузі. Метою статті є визначення ролі бібліографічних, реферативних баз даних у процесах управління знаннями та специфіки формування на матеріалі цих баз даних наукових портфоліо авторів і установ. Розглянуто участь наукових бібліотек у формуванні та поширенні реферативної інформації. Обґрунтовано роль електронної реферативної інформації у процесах цифрової наукової комунікації. Проаналізовано засоби організації біобібліографічної, реферативної інформації, реалізовані провідними світовими наукометричними платформами. Визначено потенціал створення комплексного наукового портфоліо на основі авторських та інституційних профілів у бібліографічно-реферативних базах даних.

392. Громницька Н. Сучасні методи та форми бібліотечного обслуговування користувачів / Н. Громницька // Бібліотека – територія інтелектуальної комунікації: від витоків до сьогодення. – Житомир, 2016. – С. 96–102.

Автор аналізує як розвиток інформаційних технологій та зростання читацьких потреб впливають на впровадження у практику роботи бібліотеки нових форм обслуговування: впровадження сервісу віртуальної довідки, онлайн-замовлення, безкоштовного сервісу «Визначення індексів УДК» та інших.

393. Давидова І. О. Роль знання в процесі організації бібліотечної діяльності / І. О. Давидова // Вісник Харківської державної академії культури. Серія : Соціальні комунікації. – 2018. – Вип. 53. – С. 39–48.

Обґрунтовано зростаючу роль знання в процесі організації бібліотечної діяльності, що дозволило визначити останню як когнітивну працю. Значну увагу приділено розкриттю феномену когнітивної праці в бібліотечно-інформаційній сфері діяльності. Акцентовано на необхідності змін у управлінні бібліотеками в напрямі диференційованого використання інструментів управління персоналом.

394. Держко І. Електронні журнали в наукових бібліотеках / І. Держко // Зб. пр. Наук. -дослід. центру періодики. – Львів, 2009. – Вип. 1. – С. 455–475.

У статті розглянуто історію та розвиток електронних періодичних видань. Проаналізовано методи формування та основні типи електронних журналів.

395. Добко Т. В. Довідково-бібліографічна діяльність бібліотек НАН України: трансформація змісту, форм і методів під впливом зміни інформаційно-комунікаційного середовища (XX ст. – перше десятиліття XXI ст.) : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Т. В. Добко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – 33 с.

Досліджено довідково-бібліографічну діяльність (ДБД) бібліотек НАН України в історичному контексті під впливом зміни інформаційно-комунікаційного середовища, виділено етапи розвитку і доведено спадкоємність традицій та необхідність впровадження інновацій у діяльність наукових бібліотек у період інформаційної трансформації суспільства. Розглянуто традиційний та сучасний поняттєвий апарат цієї сфери бібліографознавства, запропоновано концептуальні підходи до організації ДБД відповідно до зміни інформаційно-комунікаційних технологій, потреб користувачів і суспільних пріоритетів. Проаналізовано зарубіжний досвід довідково-інформаційної діяльності

в електронному середовищі, окреслено перспективу розвитку ДБД за умов неспинного зростання обсягів інформаційних ресурсів. З'ясовано специфіку трансформацій змісту, форм і методів ДБД бібліотек НАН України під впливом зміни інформаційно-комунікаційного середовища та технологічних інновацій, сутності ДБД як галузі бібліографознавства і складника бібліотечного комунікаційного середовища. Розроблено методологічні, технологічні та організаційні засади довідково-бібліографічного обслуговування. Обґрунтовано пріоритети розвитку його навігаційної функції в електронному середовищі. Удосконалено професійну термінологію. Визначено оптимальну організацію довідково-бібліографічних служб та перспектив їх розвитку у період інформаційної глобалізації.

396. Добко Т. В. Довідково-бібліографічна діяльність наукових бібліотек Національної академії наук України: становлення та розвиток (XX ст. – перше десятиліття XXI ст.) / Т. В. Добко. – Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2013. – 374 с.

Висвітлено становлення та розвиток довідково-бібліографічної діяльності (ДБД) НБУ ім. В. І. Вернадського, Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника та інших наукових бібліотек України. Розглянуто методичні засади, види, форми та напрями довідково-бібліографічного обслуговування (ДБО), формування його як складника науково-інформаційної діяльності в системі бібліографічних комунікацій. Визначено спадкоємність традицій та засоби впровадження інновацій у діяльність бібліотек у період трансформації інформаційного суспільства в суспільство знань. Розглянуто традиційний та сучасний понятійний апарат цієї сфери бібліотекознавства. Запропоновано концептуальні підходи до організації ДБД наукових бібліотек відповідно до змін інформаційного середовища та інформаційно-технологічних комунікацій, потреб користувачів і суспільних пріоритетів. Проаналізовано зарубіжний досвід ДБД в електронному середовищі. Окреслено перспективу розвитку ДБД за умов постійного зростання обсягів інформаційних ресурсів.

397. Добко Т. В. Довідково-бібліографічне обслуговування в електронному середовищі: віртуальне чи реальне / Т. В. Добко // Бібл. вісник. – 2011. – № 4. – С. 11–23.

Розкрито сутність і перспективи розвитку довідково-бібліографічного обслуговування (ДБО) в електронному середовищі, досліджено термінологію для позначення сучасної бібліографічної діяльності. Показано зростаючу роль електронних довідкових служб (ЕДС) у задоволенні інформаційних потреб віддалених користувачів бібліотек. За умов сьогодення ЕДС повинні надавати широкий спектр послуг, зокрема, здійснювати професійний тематичний пошук документів, формування електронних колекцій довідково-бібліографічних видань. Проаналізовано зміст понять віртуальна (електронна, автоматизована, цифрова, онлайнвова) довідка у працях зарубіжних і вітчизняних учених.

398. Добрая Н. Онлайнвоое сервисное обслуживание для обеспечения информационных потребностей украинской науки и образования (на примере Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского) / Н. Добрая, Л. Коновал, Е. Корнилова // Б-ки нац. акад. наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – Киев, 2018. – Вып. 16. – С. 63–75.

Стаття присвячена онлайнвоому сервисному обслуговуванню, що здійснюється фахівцями відділу технологій електронного науково-інформаційного обслуговування Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Окреслено напрями і форми роботи, визначено ефективність використання новітніх технологій.

399. Дубровіна Л. Створення національної системи наукометричної інформації та Українського національного індексу цитування: перспективи консолідації ресурсів / Л. Дубровіна, К. Лобузінa // Бібліотечний вісник. – 2019. – № 6. – С. 3–9.

У статті аналізується процес формування української національної системи наукометричної інформації та створення Українського національного індексу цитування (УНІЦ). Виокремлено основні перешкоди, які стримують його динаміку, а саме: відсутність репрезентативного та інтегрованого електронного ресурсу у вигляді бази знань про українську науку загалом, відсутність координації між установами, які розпочали таку роботу, відсутність спеціального наукометричного програмного забезпечення та нормативно-правової бази, яка регулювала б коректне наповнення ресурсу та управління ним. Запропоновано шляхи консолідації ресурсів наукової інформації та інтеграції зусиль різних

установ щодо створення Національного центру наукометричної інформації, формування інтегрованого фонду національної наукової електронної бібліотеки, узгодження питань щодо представлення профілів наукових установ та науковців України.

400. Ігнатюк М. Онлайн-послуги наукової бібліотеки Житомирського національного агроєкологічного університету в контексті взаємодії бібліотеки і користувача / М. Ігнатюк, І. Гейзе // Бібліотека – територія інтелектуальної комунікації: від витоків до сьогодення. – Житомир, 2016. – С. 65–70.

У статті розкрито бібліотечні та інформаційні продукти і послуги, які надаються користувачам наукової бібліотеки Житомирського національного агроєкологічного університету, їхній зміст, застосування, тенденції розвитку, вільний доступ до інформації, бібліотечно-інформаційний сервіс на сучасному етапі. Визначено роль наукової бібліотеки у представленні інтелектуальних продуктів університету науковій спільноті світу.

401. Інноваційні підходи до бібліотечного обслуговування користувачів електронними книгами / А. В. Ржеуський, Н. Е. Кунанець, О. А. Лозицький, В. В. Пасічник // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2018. – № 1. – С. 35–42.

Мета дослідження. Дослідити сучасні підходи до обслуговування читачів електронними книгами. З'ясувати специфіку інформаційного обслуговування користувачів з вадами зору за допомогою мультимедійних технологій, зокрема електронної книги у DAISY форматі. Методологія дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові принципи історизму та наукової об'єктивності, а також методи: соціокомунікаційний, когнітивний, аналізу і синтезу, прогностичний, порівняльного аналізу. Наукова новизна. Запропоновано удосконалення технологій бібліотечного обслуговування користувачів у дистанційному режимі електронними книгами. Важливим концептом даного напрямку є розроблення підходу, орієнтованого на обслуговування у бібліотеках користувачів з вадами зору. Висновки. Досліджено тенденції надання доступу до електронних книг за допомогою широкого спектру технічних засобів. Доведено, що обслуговування у бібліотеках користувачів з вадами зору електронними книгами найефективніше відбувається за створення мультимедійного контенту, який базується на DAISY технології. Проаналізовано різнотипні тех-

нічні засоби відтворення змісту електронних книг у DAISY форматі, визначено найефективніші. .

402. Коваль Т. Популяризація електронних книжкових виставок у соціальних мережах (на прикладі універсального підсобного фонду ВКБО НБУВ) / Т. Коваль, Л. Туровська, І. Смоляр // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – Вип. 42. – С. 61–80.

На підставі онлайн-маркетингового дослідження розглянуто проблеми обслуговування дистанційних читачів електронними виставками, створюваними на базі універсального підсобного фонду відділу комплексного бібліотечного обслуговування Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Висвітлено питання популяризації, а також переваги та перспективи поширення у соцмережах сучасних електронних бібліотечних продуктів. Зазначено, що впровадження результатів дослідження у практику роботи НБУВ та бібліотек науково-дослідних установ НАН України сприятиме оптимізації бібліотечно-інформаційної діяльності у середовищі віртуальних комунікаційних співтовариств.

403. Коновал Л. В. Інформаційні потреби користувачів наукових бібліотек: стан і перспективи розвитку в умовах електронної комунікації : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Коновал Людмила Володимирівна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2018. – 23 с.

У дослідженні розглянуто питання розроблення теоретичних та науково-організаційних засад застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі бібліотечно-інформаційного обслуговування з метою задоволення інформаційних потреб користувачів в умовах зміни системи наукової комунікації, становлення нової парадигми у національно-культурному розвитку України та інформатизації всього суспільного життя.

404. Коновал Л. Функціональні можливості САБ «ІРБІС-64» у дослідженні інформаційних потреб користувачів бібліотеки / Л. Коновал // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 38. – С. 264–279.

Розглянуто стандартні режими і технології САБ «ІРБІС-64» для одержання статистичних даних. Описано БД «Читальні зали», створену для реєстрації користувачів у читальних залах та обліку інформаційних послуг, що надаються користувачам.

405. Копанєва Є. О. Наукометричні технології в електронній бібліотеці : автореферат дис. ... канд. наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / Копанєва Єлизавета Олександрівна ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – 16 с.

Проаналізовано етапи становлення та розвитку наукознавства як теоретичної бази бібліометрії, наукометрії та вебометрії з урахуванням трансформацій у сфері соціально-інформаційних комунікацій. Проведено дослідження міжнародних і національних бібліометричних систем в аспекті адаптації їх інформаційно-технологічних рішень для вітчизняного наукового простору. Розроблено методичні засади побудови когнітивно-орієнтованої системи наукометричних досліджень документальних потоків, що поєднує моніторинг публікаційної активності та цитованості суб'єктів системи наукових комунікацій з аналізом інтенсивності мережевого використання опублікованих ними матеріалів.

406. Коржик Н. А. Електронний абонемент бібліотеки в умовах упровадження інформаційно-комунікаційних технологій: методичні засади / Н. А. Коржик // Вісн. Харків. держ. акад. культури. – Харків, 2009. – Вип. 28. – С. 147–157.

Розглядається бібліотечне обслуговування в сучасному контексті. Підкреслюється актуальність створення електронного абонементу бібліотеки.

407. Кравчук Н. П. Нові форми і методи інформаційно-бібліотечного обслуговування користувачів у бібліотеці університету / Н. П. Кравчук // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства. – Львів, 2015. – С. 203–207.

У статті подано опис інноваційної моделі процесу інформаційно-бібліотечного обслуговування користувачів, розглянуто її основні складові. Дано характеристику інформаційного простору відділу обслуговування науковою літературою, основу якого складає фонд документних ресурсів та вільний доступ до електронних ресурсів.

408. Кунанець Н. Е. Система бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів з особливими потребами в Україні: історія, методологічні засади, перспективи : автореф. дис... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Н. Е. Кунанець ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – 39 с.

Об'єднано інформаційний ресурс про методи, засоби, способи та форми обслуговування користувачів з особливими потребами у бібліотеках. Розроблено комплексну методологію дослідження бібліотек із застосуванням широкого спектру методів як бібліотекознавства, так і суміжних галузей наук. Показано роль бібліотек, зорієнтованих на обслуговування осіб з вадами здоров'я, як елементів системи соціальних комунікацій. Розглянуто взаємодію та вплив бібліотек на розвиток соціальних комунікацій в контексті формування суспільних поглядів на інвалідів, становлення тифло- та сурдопедагогіки. Здійснено цілісне комплексне дослідження процесів обслуговування користувачів з особливими потребами з різними нозологіями та сформовано вербальну модель системи інформаційно-бібліотечного обслуговування цієї категорії користувачів. Запропоновано застосування концепції бібліотечного обслуговування користувачів у бібліотеках України на основі рівноправного доступу до інформації всіх категорій користувачів і забезпечення їх участі в академічному та суспільному житті (інклюзії). Досліджено основні тенденції у формуванні системи підготовки та перепідготовки фахівців бібліотечної справи, з'ясовано шляхи вдосконалення підготовки бібліотечних фахівців проблемно-орієнтованого спрямування в контексті формування цілісної системи інформаційно-бібліотечного обслуговування користувачів з особливими потребами. Сформульовано концептуальні засади розвитку бібліотечних технологій для осіб з особливими потребами, що ґрунтуються на застосуванні сучасних інформаційних технологій та методології створення консолідованого інформаційного ресурсу, орієнтованого на обслуговування користувачів з особливими потребами. Наведено пропозицію використання інформаційної технології та сервісів хмарних обчислень для зберігання та ефективного опрацювання бібліотечних електронних ресурсів. Обґрунтовано вимоги до створення та функціонування електронної бібліотеки для бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів з особливими потребами та побудовано її вербальну модель для вирішення проблеми організації доступу до спеціальних інформаційних ресурсів.

409. Лобузiна К. В. Бiблiотека цифрового суспiльства в забезпеченнi системної пiдтримки наукових дослiджень / К. В. Лобузiна, С. С. Гарагуля, Л. В. Коновал, I. В. Лобузiн // Бiблiотекознавство. Документознавство. Iнформологiя. – 2020. – № 4. – С. 5–12.

Мета роботи – здiйснити огляд та аналiз участi бiблiотек у супроводi сучасних систем управлiння науковою iнформацiєю, якi надають науковцям необхіднi цифровi сервіси та ефективно пiдтримують цифрову наукову комунiкацiю. Методологiя дослiдження полягає у системному аналiзi змiн у забезпеченнi бiблiотеками пiдтримки наукових дослiджень у цифровому середовищi. Наукова новизна роботи полягає в узагальненнi ключових тенденцiй розвитку iнтегрованих бiблiотечних систем супроводу наукової дiяльностi та розробцi концепцiї бiблiотечного порталу Нацiональної академiї наук України. Висновки. Сучаснi системи наукової iнформацiї є ефективним iнструментом управлiння дослiдницькими даними. Критичним аспектом пiдтримки таких систем стає якiсть даних, яку на вiдповiдному рiвнi можуть забезпечити бiблiотечнi спецiалiсти. Бiблiотечний портал Нацiональної академiї наук України, створений i пiдтримуваний Нацiональною бiблiотекою України iменi В. I. Вернадського, побудований за принципами iнтегрованих систем наукової iнформацiї, буде зберiгати та надавати доступ до джерел документальної спадщини та сучасних джерел наукової iнформацiї, надасть єдину точку доступу до консолiдованого доробку академiчної науки, забезпечить iнтеграцiю метаданих порталу до мiжнародних систем наукової iнформацiї.

410. Лобузiна К. В. Онлайнiвi бiблiотечнi послуги: новi пiдходи та технологiї / К. В. Лобузiна // Бiблiотекознавство. Документознавство. Iнформологiя. – 2011. – № 4. – С. 30–35.

Стаття присвячена аналізу нових пiдходiв до бiблiотечного обслуговування на основi засобiв сучасних iнформацiйно-комунiкацiйних технологiй. Розглянуто онлайнiвi сервіси Нацiональної бiблiотеки України iменi В. I. Вернадського, реалiзованi на платформi системи автоматизацiї бiблiотек «РБiС-64».

411. Лопата О. Електроннi журнали в сучаснiй системi бiблiотечно-iнформацiйних послуг / О. Лопата // Вісн. Кн. палати. – 2009. – № 10. – С. 25–28.

Здійснено комплексний аналіз використання електронних інформаційних ресурсів, проведений в рамках бібліотечного маркетингового дослідження серед користувачів залів періодичних видань НБУВ. Констатується високий рівень зацікавленості читачів в електронних журнальних виданнях та їхнє активне входження в новітню систему бібліотечно-інформаційних послуг. Гармонійне поєднання традиційних та електронних інформаційних ресурсів сприяє найповнішому задоволенню вимог користувачів та формуванню позитивного іміджу бібліотеки.

412. Медведєва В. М. Еволюція дистантних форм бібліотечної роботи як спосіб розширення доступу користувачів до бібліотечних фондів (1990–2009) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 27.00.03 / В. М. Медведєва ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського НАН України. – Київ, 2010. – 18 с.

Висвітлено зростаюче значення бібліотечних структур за умов інформатизації українського суспільства в розширенні доступу до інформації всіх категорій користувачів, що має обумовити зростання інформаційного та творчого потенціалу суспільства. Досліджено особливості розвитку технологій дистантного обслуговування електронними науково-інформаційними ресурсами користувачів Національної бібліотеки України ім. Вернадського, наведено висновки та запропоновано шляхи оптимізації інформаційно-аналітичного обслуговування різних категорій дистантних користувачів бібліотеки з урахуванням специфіки їх інформаційних запитів, процесу розвитку сучасної системи соціальних інформаційних комунікацій.

413. Миргородська А. І. Сучасні бібліотечні послуги для науковців: за результатами соціологічних досліджень / А. І. Миргородська, О. А. Петренко // Бібліотека університету на новому етапі розвитку соціальних комунікацій. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, НТБ ДНУЗТ, 1-2 грудня 2016 р. – Дніпро, 2016. – С. 1-7.

У статті наведено результати анкетування, проведеного під час семінарів Науково-технічною бібліотекою Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. Опитування проводилося з метою виявлення рівня впровадження цифрових ініціатив наукової комунікації у вищих навчальних закладах України; удосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів бібліотеки в сучасних умовах. .

414. Миськевич Т. Сучасна бібліотека як мультисервісний заклад / Т. Миськевич // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – Вип. 43. – С. 57-69.

Розглянуто трансформацію соціальної місії та інформаційної функції бібліотеки за сучасних умов, висвітлено вітчизняний та зарубіжний досвід розширення бібліотечного обслуговування шляхом впровадження нових послуг та інформаційних продуктів. Розкрито роль і можливості сучасної бібліотеки в запобіганні деструктивним соціальним та інформаційним процесам у суспільстві.

415. Назаровець М. А. Послуги університетських бібліотек з підтримки наукової комунікації / М. А. Назаровець // Вісн. Харків. держ. акад. культури. Сер. Соц. комунікації. – Харків, 2018. – Вип. 53. – С. 96–108.

Розглядаються нові послуги бібліотек закладів вищої освіти, які формуються під впливом створення нових каналів наукової комунікації у світі. Проаналізовано інформацію, що доступна на вебсайтах провідних бібліотек ЗВО України та світу, бібліотечні послуги з підтримки використання на різних етапах наукового дослідження цифрових інструментів, які надаються користувачам під час організації інформаційних заходів, індивідуальних консультацій та підготовки довідкових матеріалів. Визначено основні розбіжності в тематичному охопленні досліджуваних послуг в Україні та світі. Так, на сайтах бібліотек ЗВО України немає інформації про послуги з роботи з інструментами для управління даними досліджень та підготовки до проведення досліджень, а в бібліотеках університетів світу ці теми є найпопулярнішими. Водночас інструментам з оцінки наукових досліджень у бібліотеках ЗВО України приділяється більше уваги порівняно з бібліотеками ЗВО світу.

416. Пастушенко О. Розвиток системи персоніфікації вченого в інформаційному середовищі Інтернет / О. Пастушенко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – Вип. 41. – С. 295–309.

Розкрито значення вебсторінки вчених як складової міжнародних систем наукової інформації, які представляють в організованому інтерфейсі наукові публікації – джерела наукометричного, біографічного та бібліографічного аналізу, до дозволяє ученому вирішувати питання створення власного іміджу в науковому просторі. Розкрито зміст структурних блоків, що характеризують персо-

нальні відомості про вченого і, завдяки семантичним зв'язкам, відомості про його наукові зв'язки та його наукову школу. Розглянуто персональні сторінки на сайтах офіційних установ, показано недоліки представлення персональної інформації вчених у мережі.

417. Петров В. Технологія формування реферативної бази даних «Україніка наукова»: наукометричний потенціал / В. Петров, А. Крючин [и др.] // Бібліотечний вісник. – 2020. – № 6. – С. 7–14.

У статті аналізуються напрями розвитку системи формування реферативної бази даних «Україніка наукова». Показано доцільність напрацювання спільного інформаційного ресурсу з повнотекстовими базами даних наукових видань України та порталом «Наука України: доступ до знань» для оперативного наповнення реферативної бази даних, формування на її основі відомостей для наукових портфоліо. Розглянуто потенціал реферативної інформації при формуванні Українського національного індексу цитування та Національного репозиторію академічних текстів. Окреслено завдання перетворення реферативної бази даних «Україніка наукова» в наукометричну базу даних.

418. Плахтій А. Інформаційно-комунікаційне забезпечення бібліотеками електронного урядування в Україні: термінологічний аналіз / А. Плахтій // Вісн. Кн. палати. – 2018. – № 8. – С. 15–19.

Здійснено термінологічний аналіз предметної сфери інформаційно-комунікаційного забезпечення бібліотеками електронного урядування в Україні, зокрема з'ясовано сутність понять «електронне урядування», «електронна послуга», «бібліотечна послуга». За допомогою поняттєво-термінологічного аналізу запропоновано нове поняття «бібліотеки з доступу до електронного урядування».

419. Ржеуський А. Використання хмарних технологій у бібліотеках / А. Ржеуський // Бібл. вісн. – 2016. – № 4. – С. 13–15.

Розглянуто переваги використання хмарних сховищ у бібліотеках. Наведено низку безкоштовних хмарних сховищ та виокремлено безкоштовні сервіси, які можна впроваджувати у бібліотеках для удосконалення обслуговування користувачів.

420. Самохіна Н. Інформаційні ресурси та електронні пристрої у бібліотечній діяльності / Н. Самохіна // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – Вип. 29. – С. 184–190.

Проведено комплексний аналіз сучасних електронних пристроїв для читання електронних книжок і газет. Розглянуто основні перешкоди використання електронних інформаційних ресурсів у системі наукових комунікацій. Подано відомості про збирання електронних документів у цифрових бібліотеках. Охарактеризовано фонд інформаційних матеріалів, сформований у НБУВ.

421. Скокова Л. Особливості поточних інформаційно-культурних потреб населення України / Л. Скокова // Укр. суспільство: моніторинг соціальних змін. – 2014. – Т. 1, Вип. 1(15). – С. 450–458.

Стаття присвячена аналізу інформаційно-культурних потреб громадян України. Розглянуто динаміку залучення до джерел інформації, особливості аудиторій преси та Інтернету, динаміку оцінок соціальних змін у сфері вільного часу.

422. Соловяненко Д. Академічні бібліотеки у новому соціотехнічному вимірі: академічна бібліотека як видавець / Д. Соловяненко // Бібл. вісник. – 2010. – Ч. 1, № 4. – С. 3–14.

Охарактеризовано основні тенденції розвитку світових академічних бібліотек кінця ХХ – початку ХХІ ст. У першій частині дослідження увага зосереджена на парадигмі розвитку академічних бібліотек як суб'єктів науково-видавничої діяльності. Показано, що завдяки проведенню послідовної інноваційної політики (насамперед технологічної та кадрової) бібліотеки протягом двох останніх десятиріч закріпилися у якості ключових суб'єктів науково-видавничої діяльності, хоча й досі існують деякі проблеми, пов'язані з організаційними аспектами взаємодії бібліотек з іншими академічними інституціями.

423. Соловяненко Д. В. Інтернет-технології бібліотечного сервісу в Україні: становлення і розвиток (1990-ті рр. – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.08 / Д. В. Соловяненко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2008. – 20 с.

Проаналізовано основні тенденції впровадження телекомунікаційних технологій у практику обслуговування вітчизняних бібліотек. Вперше досліджено закономірності динаміки підключення бібліотек України до мережі Інтернет і ство-

рення ними власних вебпроектів. Виділено 47 статистичних показників, які є істотно важливими для оцінки стану української бібліотечної інтернетизації на певному етапі: 21 показник для оцінки бібліотечної інтернетизації в цілому, 15 деталізованих показників у бібліотечних мережах та 11 деталізованих показників у регіонах України. Розроблено методологію кількісної й якісної оцінки бібліотечного вебсегмента українського сегмента мережі Інтернет (УСМІ) на базі паспортизації бібліотечних вебсайтів. Вперше проведено системне моніторингове дослідження динаміки змін у вітчизняному бібліотечному вебсегменті. Розроблено цілісну технологію бібліотечного інтернет-сервісу (БІС) з урахуванням норм стандарту ISO 13407–1999 «Людино-центричні процеси проектування інтерактивних систем» і бібліотекознавчих вимог до системи інтерактивного обслуговування користувачів. Визначено напрями розширення можливостей впровадження Інтернет/Екстранет/Інтранет-технологій для надання бібліотечного сервісу, розглянуто фактори, що впливають на темпи розвитку БІС у бібліотеках України.

424. Соловяненко Д. Статистика використання інтернет-технологій у бібліотеках України / Д. Соловяненко // Бібл. вісник. – 2007. – № 1. – С. 6–19.

Проаналізовано стан упровадження найпопулярніших Інтернет-технологій у практичну діяльність роботи вітчизняних бібліотек. Наведено статистичні показники впровадження даних технологій у бібліотеках різних систем і відомств, висвітлено особливості забезпечення бібліотечним Інтернет-сервісом користувачів різних регіонів країни, розглянуто специфіку впровадження технології електронної пошти та вебтехнології, зокрема, з урахуванням відомчої належності бібліотек. На підставі одержаного масиву статистичних даних зроблено висновок щодо стану бібліотечно-бібліографічного обслуговування українських користувачів Інтернету.

425. Соловяненко Д. Структурний аналіз українського бібліотечного веб-сегмента мережі інтернет / Д. Соловяненко // Бібл. вісник. – 2005. – № 3. – С. 26-37.

Визначено стан впровадження інтернет-технологій у практику роботи вітчизняних бібліотек, проведено паспортизацію всіх вебсайтів українських бібліотек, які доступні користувачам, аналітично оброблено отриманий масив даних,

виявлено переваги та недоліки деяких бібліотечних вебпроектів та типові недоліки українських проєктів у цілому, виділено форми онлайн-бібліотечного сервісу.

426. Торхауг Й. Успехи и неудачи цифровых (электронных) библиотечных сервисов: десятилетний опыт Дании / Й. Торхауг, Э. Т. Йепсен // Науч. и технич. библиотеки. – Москва, 2012. – № 4. – С. 38–52.

У цій доповіді розглянуті уроки, які аналізують досвід застосування багатьох видів послуг, організованих бібліотеками Данії в мережі за перше десятиліття ХХІ ст.

427. Трачук Л. І. Вебліографічні посібники бібліотек як джерела електронного довідково-бібліографічного обслуговування / Л. І. Трачук // Бібл. вісник. – 2011. – № 5. – С. 29–32.

Проаналізовано основні етапи підготовки вебліографічних посібників, розглянуто їх різновиди, визначено роль цього важливого довідково-бібліографічного ресурсу у професійній діяльності бібліотекарів, зокрема, в обслуговуванні користувачів.

428. Трачук Л. Роль веб-сайтів обласних універсальних наукових бібліотек України в інформаційній соціалізації та самообслуговуванні користувачів бібліотек / Л. Трачук // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – Вип. 42. – С. 135–146.

Проаналізовано зміст вебсайтів обласних універсальних наукових бібліотек України. Охарактеризовано засоби формування інформаційної культури та набуття навичок роботи з інформаційними технологіями віддалених користувачів бібліотек.

429. Туровська Л. Організація електронних книжкових виставок у контексті інформаційно-комунікаційної діяльності наукової бібліотеки / Л. Туровська, І. Смоляр // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – Вип. 44. – С. 44–53.

Висвітлено проблеми якісного забезпечення користувачів інформацією у форматі дистанційного обслуговування шляхом організації електронних бібліотечних книжкових виставок, створюваних на базі універсального підсобного

фонду відділу комплексного бібліотечного обслуговування Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Електронні бібліотечні книжкові виставки розглянуто з одного боку – як засіб продукування та організації наукових знань, з іншого – як інструмент дистанційного обслуговування. Розглянуто покроковий механізм організації типової електронної бібліотечної книжкової виставки. Підкреслено, що електронний формат організації електронних бібліотечних книжкових виставок надає як бібліотекарям, так і читачам низку додаткових можливостей, сприяє досягненню якісно нового рівня, повноти й оперативності задоволення інформаційних потреб за рахунок використання інформаційних технологій.

430. Федорчук А. Створення інформаційних ресурсів на основі моніторингу змісту публікацій ЗМІ / А. Федорчук, К. Лобузін, Н. Танатар // Бібл. вісник. – 2011. – № 2. – С. 21–25.

Розглянуто питання технології контент-моніторингу ЗМІ, створення на її базі нових інформаційних ресурсів. Увагу приділено історії виникнення контент-моніторингу, процесам його впровадження з урахуванням стандартних рішень, які пропонує система автоматизації бібліотек «Ірбіс-64». Описано бібліографічну базу даних «Інформаційно-аналітичний огляд преси». Зазначено, що спеціалізована база даних забезпечує зберігання інформаційних масивів контент-моніторингу ЗМІ та сприяє можливості підготовки різноманітних інформаційно-аналітичних матеріалів, структурованих відповідно до мети дослідження.

431. Шрайберг Я. Електронна книга, майбутнє бібліотеки і суспільна свідомість: спроба осмислення і передбачення / Я. Шрайберг // Вища школа. – 2013. – № 12. – С. 80–121.

Автор розкриває своє бачення майбутнього бібліотеки в сучасних умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Підкреслено, що одним із виявів сучасних тенденцій формування, використання і розвитку електронної інформації є Інтернет – єдине комунікаційне середовище, у якому існує електронна інформація та електронна книга. Розглянуто історію випуску текстів книг на електронних носіях та викладено аргументи на користь використання електронних книг. Виокремлено основні тенденції розвитку книжкового ринку: розширення асортименту електронних книг; випереджальне зростання

планшетів порівняно з букридерами; зниження вартості букридерів і, зрештою, планшетів; розширення інших форм розповсюдження електронних книг, насамперед сервіс-агрегаторів; зміна функцій бібліотек і поява нових за умов зростання електронного контенту та розвитку інтернет-середовища.

432. Шрайберг Я. Інтеграція бібліотек в інформаційне суспільство, яке розвивається: що нас чекає попереду? / Я. Шрайберг // Вища школа. – 2012. – № 11. – С. 83–119.

Розглянуто проблему зниження інтересу до читання, відвідуваності бібліотек, скорочення тиражів друкованих видань і зростання тиражів електронних видань, нездоланий піратський і контрафактний контент в Інтернеті, який завдає значних фінансових втрат популярним авторам. Відзначено, що за зростання планшетних комп'ютерів, електронних книжок, гаджетів тощо, головне – народ все ж читає. Зауважено, що резерви використання друкованих книг ще не всі задіяні. Вміщено таблицю порівняльного з 2003 р. читання електронної книги, яке показало реальні зміни у способах читання та ставлення до електронного читання. Подано також таблицю користувачів електронного читання за шість місяців 2012 р. в 10-ти країнах світу. Наведено фактори, що сприяють зростанню ринку електронних книжок та фактори, що перешкоджають цьому. Зосереджено увагу на проблемі захисту авторського права, пошуку правовласників для оцифровки книг, які захищені авторським правом і для яких потрібно одержати дозвіл автора. Вказано на сервіс Aggow, розроблений для полегшення пошуку правовласників проєкт Європейської комісії. Висвітлено роль мобільних бібліотек, які існують і розвиваються у новому інформаційному середовищі.

433. Ярошенко Т. Високоцитовані документи науковців України в базах даних цитувань: кореляція бібліометричних індикаторів / Т. Ярошенко, О. Ярошенко // Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. – 2020. – Вип. 5. – С. 108–126.

Метою цієї роботи є огляд потенціалу використання наукометричних та бібліометричних показників для оцінювання результатів наукової діяльності та окреслення сучасних тенденцій і кореляції даних та індикаторів високоцитованих публікацій українських авторів у провідних базах даних цитувань. На основі аналізу відібраних за визначеними критеріями публікацій та цитувань українських дослідників у трьох базах даних цитувань Dimensions, Scopus,

Web of Science Core Collection, а також з урахуванням деяких показників Altmetrics і використанням таких індикаторів, як Scopus Citation benchmarking, Plum X Metrics, за 2017–2019 рр. висвітлено особливості, тенденції та кореляції окремих показників щодо високоцитованих публікацій дослідників України. Автори підтверджують, зокрема, отриманими даними кореляцію між кількістю цитувань та міжнародним академічним партнерством, відкритим доступом, типом та видом публікації, джерелом та місцем публікації тощо.

434. Adamou S. The Impact of Digital Technologies on Academic Libraries – a study in Greece / S. Adamou, L. Ntoka. – Athens : Linnaeus University, 2017. – 87 р.

Переклад назви: Вплив цифрових технологій на академічні бібліотеки: приклад Греції.

Дослідження підсумовує досвід, переваги та проблеми користувачів та бібліотекарів у процесі впровадження цифрових технологій в академічних бібліотеках. Дослідження проводилось у двох грецьких академічних бібліотеках: в університетській бібліотеці Пантеону та в Центральній бібліотеці Технологічного інституту Афін. Для проведення дослідження було розроблено дві анкети та визначено розмір вибірки з 55 респондентів (39 користувачів бібліотеки та 16 бібліотекарів). З результатів дослідження було зроблено висновок, що загальне сприйняття як користувачів бібліотеки, так і бібліотекарів щодо цифрових матеріалів та електронних ресурсів та послуг бібліотеки університету Пантеону та Центральної бібліотеки Технологічного інституту Афін задовільне. Користувачі бібліотеки були задоволені зручністю цифрових матеріалів, наявністю електронних ресурсів, що надаються обома академічними бібліотеками, зокрема, доступом до Інтернету та онлайн-баз даних. Серед факторів, якість яких не влаштовує користувачів, здебільшого названо стан бібліотечної техніки та обслуговування бібліотечним персоналом. Крім того, результати показали, що такі послуги, як електронна пошта та відкритий каталог доступу, використовуються найчастіше. Бібліотекарі за підсумками опитування були найменш задоволені цифровою бібліотечною системою, обмеженим персоналом та фінансуванням академічних бібліотек. Результати цього дослідження мають наслідки для зацікавлених сторін академічної бібліотеки, включаючи інституційне управління, адміністрацію бібліотеки, бібліотекарів, користувачів бібліотек, дослідників, місцеву громаду тощо. У документі визначено критичні

проблеми, пов'язані із використанням цифрових технологій та цифрових матеріалів; їх переваги та проблеми, з якими стикаються бібліотекарі та користувачі бібліотек, а також ефективна робота з ними в академічних бібліотеках в інформаційну епоху.

435. Aguilar-Moreno E. Indoor positioning technologies for academic libraries: Towards the smart library / E. Aguilar-Moreno, R. Montoliu-Colás, J. Torres-Sospedra // *El Profesional de la Informacion*. – 2016. – Vol. 25, № 2. – P. 295–302.

Переклад назви: Технології облаштування приміщення для академічних бібліотек: на шляху до розумної бібліотеки.

Представлено приклад використання геопросторових технологій в університетській бібліотеці. Зокрема, розроблено два додатки, здатні визначити місце розташування зразків, які шукають користувачі, один – для мобільних пристроїв з операційною системою Android, а інший – для використання у веб-браузерах. Ці програми дозволяють проводити маршрут від місця, де користувач розміщений, до полиці, де є зразки, покращуючи таким чином взаємодію з користувачем. Крім того, стаття досліджує можливості застосування геоінформаційних систем (ГІС) та геопросторових технологій для вдосконалення послуг, що пропонуються бібліотекою.

436. Ahmad P. The E-book Power User in Academic and Research Libraries: Deep Log Analysis and User Customisation / P. Ahmad, M. Brogan, M. N. Johnstone // *Australian Academic & Research Libraries*. – 2014. – Vol. 45 Is. 1. – P. 35–47.

Переклад назви: Досвідчені користувачі електронними книгами в академічних та дослідницьких бібліотеках: аналіз журналів та налаштувань користувачів.

У документі йдеться про інформаційну поведінку задоволених інтенсивних користувачів електронних книг. Стаття є частиною більш широкого дослідження прийняття технологій та варіантів поліпшення досвіду користування електронними книгами в академічних бібліотеках. Стаття демонструє, чим поведінка досвідченого користувача відрізняється від поведінки інших користувачів, показує, які змінні визначають таку поведінку, та створює імовірнісну модель, яка може визначити досвідченого користувача на основі цих змінних.

437. Baker D. *Digital Information Strategies: From Applications and Content to Libraries and People* / D. Baker, W. Evans. – Chandos Publishing, 2015. – 300 p.

Переклад назви: Стратегії цифрової інформації: від додатків і вмісту до бібліотек і людей.

У книзі подано короткий виклад і підсумовування ключових тем, досягнень і тенденцій у всіх аспектах цифрової інформації в даний час. Цей корисний ресурс досліджує вплив технологій, що розвиваються, на інформаційний світ. Написана з міжнародної точки зору, книга акцентує увагу на ключових актуальних темах і майбутніх подіях. Публікація заснована на динамічному наборі контенту, який реагує та передбачає те, що відбувається, і що цілком може статися у сфері цифрової інформації.

438. Barrientos A. *Mobile information services within the academic library* / A. Barrientos // *e-Ciencias de la Información*. – 2015. – Vol. 5, Número 1. – С. 1–14.

Переклад назви: Мобільні інформаційні послуги в академічній бібліотеці.

Мета цього дослідження – проаналізувати інтеграцію мобільних інформаційних служб в академічні бібліотеки, уточнити теоретичні та методичні елементи, що беруть участь у створенні інноваційних бібліотечних послуг інформації. Мобільні інформаційні послуги в академічних бібліотеках приймаються різними спільнотами користувачів, які часто використовують цей тип бібліотек. Мобільні пристрої дозволяють віддалену консультацію цифровими інформаційними ресурсами за допомогою використання мобільних додатків, створених або адаптованих академічними бібліотеками. Це явище призвело до появи інтелектуальних академічних бібліотек, що характеризуються технологічною інновацією процесів та використанням мобільних технологій для підтримки академічної діяльності та досліджень в університетах.

439. Cain T. J. *Health Sciences Libraries Forecasting Information Service Trends for Researchers: Models Applicable to All Academic Libraries* / T. J. Cain, F. M. Cheek [et al.] // *College & Research Libraries*. – 2016. – Vol. 77, № 5. – P. 595–613.

Переклад назви: Інформаційні послуги з прогнозування медичними науковими бібліотеками напрямів досліджень: моделі, що можуть бути застосовані до всіх академічних бібліотек.

Для кращого розуміння цінності поточних інформаційних послуг та прогнозування потреб, що розвиваються в інформаціях та управлінні даними, було проведено дослідження у двох наукових університетах. Методологія та рамки планування, застосовані бібліотекарями в галузі охорони здоров'я в Університеті Еморі та Університеті штату Огайо, були зосереджені на виявленні потреби в нових або перероблених інформаційних послугах, що підтримують дослідників охорони здоров'я та біомедицини, у їхньому збільшенні використання цифрових ресурсів. Отримані уроки та результати, описані у цьому документі, інформують про розробку та впровадження нових моделей інформаційного обслуговування та можуть допомогти прогнозувати зміни потреб користувачів у широкій бібліотечній спільноті.

440. Cao G. How to make the library smart? The conceptualization of the smart library / G. Cao, M. Liang, X. Li // *The Electronic library*. – 2018. – Vol. 36, Is. 5. – P. 811–825.

Переклад назви: Як зробити бібліотеку розумною? Концептуалізація розумної бібліотеки.

Мета статті – чітко сформулювати ідею розумної бібліотеки та запропонувати цілісний підхід до створення розумних бібліотек відповідно до останніх практик та найсучасніших технологій. Традиційні бібліотеки можуть перетворитися на розумні бібліотеки шляхом стратегічного проектування та впровадження передових технологій, таких як хмарні обчислення, інтелектуальний аналіз даних і штучний інтелект, але їм також потрібно враховувати створення послуг, розвиток користувачів і навчання бібліотекарів.

441. Chan H. C. Y. Smart Library and Smart Campus / H. C. Y. Chan, L. Chan // *Journal of Service Science and Management*. – 2018. – Vol. 11. – P. 543–564.

Переклад назви: «Розумна» бібліотека та «розумний» кампус.

Внаслідок цифровізації, поширення Інтернету та розвитку технологій наш спосіб викладання та навчання змінився. Роль бібліотеки має бути перетворена на місце для бесіди, співпраці однолітків, соціального навчання та виставко-

вого залу. Деякі вчені вважали, що майбутня бібліотека пов'язана з технологічним розвитком Web 4. 0, який характеризується термінологією конвергенції, можливістю перемішування, стандартизації, участі, зручності використання, економії та дизайну. Ця концепція була поширена на кампус. Деякі університети почали впроваджувати новітні технології для перетворення свого кампусу та бібліотеки в «розумні» для інтересів студентів. Висновки цієї статті підтверджують, що остання розробка Smart Campus та бібліотеки відповідає новому тренду системи освіти та позитивно впливає на конкурентоспроможність міста. Також виявлено застосування в Smart Camus і Library в реальності.

442. Chow A. S. The Website Design and Usability of US Academic and Public Libraries / A. S. Chow, M. Bridges, P. Commander // *Reference & User Services Quarterly*. – 2014. – Vol. 53, Is. 3. – P. 253–265.

Переклад назви: Дизайн та зручність використання вебсайтів академічних та публічних бібліотек США.

Ця стаття описує результати загальнонаціонального дослідження, яке вивчало дизайн, макет, зміст, управління вебсайтами та зручність використання 1469 вебсайтів академічних та публічних бібліотек з усіх 50 штатів США. Показані загальні тенденції щодо дизайну домашньої сторінки, навігації та інформаційної архітектури. Це дослідження дає опис того, як національні академічні та публічні бібліотеки розробляють та управляють своїми вебсайтами, і це порівнюється із рекомендованими найкращими практиками з дослідницької літератури. Запропоновано базовий набір рекомендацій щодо дизайну вебсторінок бібліотек.

443. Craven J. A comparison of searching the Cochrane library databases via CRD, Ovid and Wiley: implications for systematic searching and information services / J. Craven, J. Jefferies [et al.] // *Health Information & Libraries Journal*. – 2014. – Vol. 31, Is. 1. – P. 54–63.

Переклад назви: Порівняння пошуку баз даних бібліотеки Cochrane через CRD, Ovid та Wiley: наслідки для систематичного пошуку та інформаційних послуг.

Бази даних бібліотеки Cochrane доступні через різні інтерфейси. Для забезпечення якості пошукових запитів було проведено дослідження з метою систематичного вивчення функціональності інтерфейсів: щоб продемонструвати

відмінності у функціональності під час пошуку одних і тих же баз даних через різні інтерфейси; обговорити наслідки, які це може мати на пошук; запропонувати «найкращу відповідність» для порівняльного пошуку. Детальні перехресні порівняння вибору функцій пошуку, включаючи терміни MeSH, вільний текст, оператори близькості та усікання, проводилися в базах даних, доступ до яких здійснюється через CRD, Wiley та Ovid. Відмінності були визначені в тому, як виконуються пошуки заголовків MeSH, які поля обшуковуються, як виконують оператори наближення, шукають словопорядки та де шукають терміни. Відмінності між інтерфейсами, що пропонують один і той же вміст бази даних, можуть вплинути на успіх пошуку, на освіту користувачів, на оцінку баз даних та рішення щодо придбання.

444. Cummings J. The use of handheld mobile devices: Their impact and implications for library services / J. Cummings, A. Merrill, S. Borrelli // *Library Hi Tech*. – 2010. – Vol. 28, № 1. – P. 22–40.

Переклад назви: Використання портативних мобільних пристроїв: їх суттєві наслідки для бібліотечних послуг.

Метою цієї статті є проведення опитування, щоб краще зрозуміти природу використання портативних мобільних комп'ютерів користувачами академічної бібліотеки та визначити, чи існує значний попит на використання бібліотечних послуг із цими пристроями з невеликим екраном. Опитування здійснюється, щоб визначити, чи хочуть люди отримати доступ до OPAC з невеликим екраном. Крім того, за допомогою відкритих запитань опитування намагається отримати ширше розуміння впливу портативних мобільних комп'ютерів на послуги, що надаються академічними бібліотеками, і їх наслідки. Загалом 58,4 відсотка респондентів, які володіють портативними пристроями з підтримкою Інтернету, вказують, що вони будуть використовувати пристрої з невеликим екраном, такі як КПК або мобільні телефони з підтримкою Інтернету для пошуку в бібліотеці OPAC. Зростаюча поширеність портативних мобільних комп'ютерних пристроїв, таких як КПК і мобільні телефони з підтримкою Інтернету, вимагає дослідження їх впливу на бібліотеки. У цій роботі досліджуються користувачі академічної бібліотеки та потенційний попит на використання бібліотечного каталогу з допомогою портативних мобільних комп'ютерних пристроїв.

445. Côté M. Do You Want to Chat? Reevaluating Organization of Virtual Reference Service at an Academic Library / M. Côté, S. Kochkina, T. Mawhinney // *Reference & User Services Quarterly*. – 2016. – Vol. 56, Is. 1. – P. 36–46.

Переклад назви: Ви хочете спілкуватися? Переоцінка організації віртуальної довідкової служби в академічній бібліотеці.

З часу їх створення віртуальні довідкові сервіси значно розвинулися і зараз є важливою складовою бібліотечних послуг у багатьох типах бібліотечних середовищ. Документ присвячено дослідженню, проведеному в науковій бібліотеці, яке аналізувало та оцінювало десятилітню віртуальну довідкову службу. Основна мета дослідження полягала в тому, щоб отримати широку та вичерпну картину поточної послуги, що ґрунтується на фактичному щоденному наданні, використанні та організації послуги. Група бібліотекарів, що беруть участь у дослідженні, розробила дієву, ефективну та адаптивну методологію оцінювання віртуальної довідкової служби. Розроблена методологія, що поєднує якісні та кількісні методи, може бути використана для аналогічної оцінки послуги в будь-якому типі бібліотечного середовища.

446. Einasto O. Investigating e-service quality criteria for university library: a focus group study / O. Einasto // *New Library World*. – 2014. – Vol. 115, № 1/2. – p. 4–14.

Переклад назви: Встановлення критеріїв якості електронних послуг для бібліотеки університету: фокус-групове дослідження.

Якість обслуговування та нові електронні послуги є стратегічними проблемами для академічних бібліотек у пошуку кращих способів підтримки навчання та досліджень. Метою цього дослідження є внесок у літературу основних критеріїв оцінки електронних послуг з точки зору користувачів найбільшої університетської бібліотеки Естонії. Фокус-групи були використані для визначення найважливіших критеріїв якості електронних послуг. Дані були інтерпретовані відповідно до семи атрибутів Крюгера: слова, контекст, внутрішня узгодженість; частота коментарів; конкретність коментарів; інтенсивність коментарів; великі ідеї. Дослідження виявило 15 критеріїв якості як найважливіші для користувачів університетської бібліотеки: зручність, надійність, впевненість, безпека, швидкість, достовірність, релевантність, чіткість, компетентність, зворотний зв'язок, діалог, участь, чуйність, емпатія, естетика. Кожен із цих критеріїв був пояснений та обговорений. Цей перелік критеріїв якості, отри-

маний цим методом, розглядався як перший крок до побудови концептуальної моделі якості електронних послуг та як основа для розробки анкети для подальшого кількісного дослідження. Дослідження показує можливість проектування електронних послуг відповідно до очікувань користувачів, виходячи з важливих для них критеріїв якості. Воно пропонує новий погляд на аналіз якості електронних послуг та розвитку послуг університетських бібліотек. Дослідження показало, що технологічні та маркетингові підходи до вивчення якості електронних послуг можуть бути доповнені ще одним – соціальним, заснованим на комунікації, участі користувачів та зворотному зв'язку.

447. Enhancing library impact through technology // *Journal of the Medical Library Association*. – 2015 . – Vol. 103, Is. 4. – P. 222–231.

Переклад назви: Посилення впливу бібліотеки за допомогою технології.

Технологія продовжує залишатися потужним рушієм глибоких змін у медичних наукових бібліотеках. Технологія надає можливість бібліотекарям впроваджувати інновації, підвищувати якість, оцінювати успіх та узгоджувати послуги з побажаннями своїх організацій. Сім віртуальних проєктів були обрані експертною групою і є прикладами з реального життя того, як бібліотекарі впроваджували нові технології або програми, щоб підвищити їх вплив та перевести бібліотечні послуги на новий рівень. Кожен звіт містить стислий опис проєкту, технічну довідкову інформацію та контактну особу для читачів, які хотіли б отримати додаткову інформацію.

448. Evans W. *Building Library 3. 0: Issues in Creating a Culture of Participation* / W. Evans. – Chandos Publishing, 2009. – 210 p.

Переклад назви: Побудова Бібліотеки 3. 0: проблеми у формуванні культури участі.

Написана для фахівців з питань інформації та бібліотекарів, які намагаються впровадити Web 2. 0 і керувати ним у своїх фізичних та онлайнних колекціях, у книзі приділяється пильна увага впровадженню соціальних вебдодатків, мобільних комп'ютерів, а також технології RFID- і QR-кодів. У книзі докладно описано, як зробити так, щоб ці технології працювали для бібліотек, а також досліджено, чому бібліотеки повинні завойовувати значущі нові території Web 2. 0. Зміна відносин між шукачами інформації, інформацією, яка шука-

ється, і професійними інформаційними модераторами має велике значення для цих змін, і ця книга пояснює як використання технології для охоплення спільнот, які шукають інформацію, так і глибокі способи, якими такі відносини змінять характер бібліотечної справи. Початок для бібліотеки 2. 0 і конкретні кроки, доступні для бібліотек, які прагнуть наздогнати своїх відвідувачів, які розуміють Інтернет. Детальний і критичний аналіз сайтів соціальних мереж та їх потенціалу для роботи з бібліотеками.

449. Fagan J. C. Usability Testing of a Large, Multidisciplinary Library Database: Basic Search and Visual Search / J. C. Fagan // *Information Technology and Libraries*. – 2006. – Vol. 25, № 3. – p. 140–150.

Переклад назви: Тестування на корисність великої багатопрофільної бази даних бібліотеки: основний пошук та візуальний пошук.

Дослідники показали візуальні пошукові інтерфейси, які допомагають користувачам у пошуку інформації. Останнім часом кілька основних виробників бібліотеки додали до своїх продуктів візуальні пошукові інтерфейси чи функції. Для фахівців публічних бібліотек найважливішою сферою інтересів є те, наскільки візуальні пошукові інтерфейси та текстові пошукові інтерфейси допомагають у дослідженнях. Представлено результати восьми повномасштабних тестів на зручність як основного текстового пошуку EBSCOhost, так і візуального пошуку у контексті Університету вільних мистецтв.

450. Farkas M. G. Bridges and Barriers: Factors Influencing a Culture of Assessment in Academic Libraries / M. G. Farkas, L. J. Hinchliffe, A. H. Houk // *College & Research Libraries*. – 2015. – Vol. 76. № 2. – P. 150–169.

Переклад назви: Мости та бар'єри: фактори, що впливають на культуру оцінювання в академічних бібліотеках.

Це дослідження забезпечує систематичний аналіз стану культури оцінювання в академічних бібліотеках чотирирічних закладів США. Культура оцінювання була визначена як така, де оцінювання є регулярною частиною інституціональної практики. Оскільки кожен із сприяючих факторів, досліджених у опитуванні, був суттєво пов'язаний з наявністю культури оцінювання, і жоден з них, або навіть їх групування, здається, не дає гарантії, що бібліотека досягне культури оцінювання, результати не пропонують настановного напрямку для розвитку культури оцінювання.

451. Fernández-Ardèvol M. The public library as seen by the non users / M. Fernández-Ardèvol, N. Ferran-Ferrer, J. Nieto-Arroyo, C. Fenoll // *El Profesional de la Información*. – 2018. – Vol. 27, Is. 3. – P. 659–670.

Переклад назви: Публічна бібліотека, якою її бачать некористувачі.

Фреймворк користувальницького досвіду (UX) служить для аналізу характеристик, уподобань та сприйняття некористувачів публічної бібліотеки, щоб інформувати про (пере)дизайн послуг. Емпіричні дані отримані з репрезентативного опитування населення Каталонії віком від 15 років. Загалом бібліотеки та бібліотекарі виграють від позитивного іміджу, хоча третина некористувачів не матиме мотивації відвідувати публічну бібліотеку. Більшість – це колишні користувачі (81%), які відвідували публічну бібліотеку, але не за останній рік. Здається, що люди припиняють користуватися публічною бібліотекою, коли закінчують свій навчальний період, причому відсторонення стосується більше чоловіків, ніж жінок. Серед людей старшого віку та нижчого рівня освіти виділяються люди, які ніколи не користуються (19%) бібліотекою. Результати підтверджують ідею, що різні стратегії мають орієнтуватися на колишніх і некористувачів, щоб залучити їх (повернутися) до бібліотеки, оскільки їхні профілі та думки щодо публічної бібліотеки різні.

452. Grynock T. Apps and Mobile Support Services in Canadian Academic Medical Libraries / T. Grynock // *Journal of the Canadian Health Libraries Association*. – 2016. – Vol. 37, Is. 3. – P. 104–108.

Переклад назви: Додатки та послуги мобільної підтримки в канадських академічних медичних бібліотеках.

Щоб вивчити, як канадські академічні медичні бібліотеки підтримують мобільні додатки, які застосунки надаються цими бібліотеками та які типи реклами використовуються, проаналізовано вебсайти бібліотек 17 медичних шкіл Канади. Були зазначені медичні застосунки, перелічені на кожному вебсайті, будь-які послуги, що надавалися за допомогою цього засобу, та заходи для просування додатків. Загалом було відзначено 275 різних програм, які охоплювали широкий спектр тем. Окрім переліку застосунків та путівників мобільних ресурсів канадські академічні медичні бібліотеки проводять семінари, презентації та сеанси для мобільних медичних програм. Хоча бібліотекарі не можуть просто порівнювати мобільні послуги та ресурси між академічними медичними бібліотеками, не враховуючи низку інших обставин, бібліотекарі

можуть за допомогою мобільних ресурсів вивчати стратегії інших бібліотек, наприклад, використання наукових посібників для підвищення медичної грамотності.

453. Guha N. *Semantic Digital Library Services / Documentation Research & Training Centre Bangalore (India)*. – Bangalore, 2006. – 5 p.

Переклад назви: Семантичні послуги цифрових бібліотек.

Швидкий і змістовний пошук інформації був головною метою систем пошуку інформації з самого початку автоматизованого пошуку інформації. Інформаційні системи баз даних, штучний інтелект та інші комп'ютерно-пошукові системи почали дуже оптимістично. В епоху Інтернету семантичний веб став моделлю семантичного пошуку у вебсередовищі. Традиційні бібліотеки знаходяться на етапі переходу до того, щоб зробити бібліотеку без кордонів із глобальним доступом до Інтернету. Багато систем зберігання та пошуку інформації були використані для пошуку в друкованих бібліотеках. У вебсередовищі традиційні засоби та методи зберігання та пошуку інформації необхідно модифікувати відповідно до змінених потреб. Системи класифікації для книг були змінені на онтології для представлення предметних знань у машинній формі; коди каталогізації набули форми схеми метаданих для описових вебресурсів.

454. Guo Y. J. *The Provision of Mobile Services in US Urban Libraries / Y. J. Guo, Y. Q. Liu, A. Bielefield // Information Technology and Libraries*. – 2018. – Vol. 37, № 2. – P. 78–93.

Переклад назви: Надання мобільних послуг у міських бібліотеках США.

Щоб визначити поточну ситуацію щодо послуг, які надаються мобільним користувачам у міських бібліотеках США, автори опитали 138 членів Ради міських бібліотек, використовуючи комбінацію мобільних відвідувань, аналізу контенту та інтерв'ю бібліотекарів. Результати показують, що майже 95% цих бібліотек мають принаймні один мобільний вебсайт, мобільний каталог або мобільний додаток. Бібліотеки активно застосовували нові підходи, щоб задовольнити потреби кожної місцевої громади у віддаленому доступі за допомогою нових технологій, включаючи посилання для завантаження додатків, мобільні довідкові послуги, сканування ISBN, навігацію та мобільний друк.

Мобільні послуги, які сьогодні надають бібліотеки, є своєчасними, зручними та універсальними.

455. Hahn J. Mobile augmented reality applications for library services / J. Hahn // *New Library World*. – 2012. – Vol. 113, № 9/10. – p. 429–438.

Переклад назви: Мобільні додатки з доповненою реальністю для бібліотечних послуг.

Метою цієї статті є впровадження мобільних додатків доповненої реальності для використання бібліотек та бібліотечних послуг наступного покоління. Приклади взяті з музейної та архівної інформатики, прикладних досліджень інформатики та досліджень комп'ютерного зору, а також оригінальних дослідницьких робіт із бібліотеки студентів Університету Іллінойсу. Використання мобільної доповненої реальності включає розширення фізичного перегляду стопок книг, навігацію в бібліотеці, оптичне розпізнавання символів, розпізнавання облич і створення мобільного програмного забезпечення для ідентифікації для захоплюючого бібліотечного досвіду. У статті пропонується використання мобільних додатків доповненої реальності в налаштуваннях бібліотеки та моделюється демонстраційний прототип інтерфейсу.

456. Hahn J. The Internet of Things: Mobile Technology and Location Services in Libraries / J. Hahn // *Library Technology Reports*. – 2017. – Vol. 53, № 1. – p. 1–28.

Переклад назви: Інтернет речей: мобільні технології та послуги локації в бібліотеках.

Взявши приклади з дослідження мобільного додатка на базі Інтернету речей (IoT), бібліотекар Джим Хан демонструє використання Інтернету речей для служб на основі розташування в бібліотеках. Корпус інтегрує маяки Bluetooth у книжкові стопки бібліотеки студентів. За допомогою технології BLE (Bluetooth low energy) дослідники змогли впровадити рекомендацію на основі місцезнаходження, яка спирається на класифікацію предметів у номерах викликів, з яких можна надавати рекомендації на основі місцезнаходження. Рекомендації щодо цифрового вмісту, як-от електронні книги та електронні журнали, можна надати з контексту перегляду стопок книг. У цьому звіті досліджуються ключові технології для надання послуг IoT у бібліотеках, особливо

відзначаються проблеми конфіденційності та безпеки для керівників бібліотек, розробників систем і користувачів послуг Інтернету речей.

457. Hoover J. Gaps in IT and Library Services at Small Academic Libraries in Canada / J. Hoover // *Information Technology and Libraries*. – 2018. – Vol. 37, № 4. – P. 15–26.

Переклад назви: Прогалини в IT та бібліотечному обслуговуванні в малих академічних бібліотеках Канади.

Сучасні академічні бібліотеки є центрами технологій, але розрив між бібліотекою та IT є проблемою в кількох невеликих університетських бібліотеках по всій Канаді, яка може гальмувати інновації та призводити до зменшення досвіду студентів. У цій статті викладено результати опитування невеликих (5000 FTE) університетів Канади, зосереджено на IT та бібліотеці, коли йдеться про організаційну структуру, штат персоналу та місце розташування. Потім обговорюються рішення цього питання як вищого, так і нижчого рівня.

458. Hu Y. A Linked-Data-Driven and Semantically-Enabled Journal Portal for Scientometrics / Y. Hu, K. Janowicz [et al.] // *International Semantic Web Conference*. – 2013. – October. – P. 114–129.

Переклад назви: Портал журналів для наукометрії на основі зв'язаних даних і семантично активованих журналів.

Журнал *Semantic Web* від IOS Press дотримується унікального відкритого та прозорого процесу, під час якого кожен поданий рукопис доступний онлайн разом з повною історією його послідовних статусів рішень, призначеними редакторами, запрошеними та добровільними рецензентами, їх повними рецензіями та в багатьох випадках також листами-відповідями авторів. У поєднанні з налаштованою системою керування журналами на основі Drupal це надає журналу семантично багаті часові лінії рукопису та мережеві дані про авторів, рецензентів та редакторів. Тепер ці дані доступні за допомогою кінцевої точки SPARQL, розширеної онтології Vibo та модульного порталу зв'язаних даних, який надає інтерактивну наукометрію на основі встановлених і нових методів аналізу. Портал можна налаштувати і для інших журналів.

459. Kassim N. A. Evaluating users' satisfaction on academic library performance / N. A. Kassim // *Malaysian Journal of Library and Information Science*. – 2009. – Vol. 14, № 2. – P. 101–115.

Переклад назви: Оцінка задоволеності користувачів діяльністю академічної бібліотеки.

Підбито підсумки кількісного дослідження, що мало на меті оцінити ефективність роботи бібліотеки шляхом визначення рівня задоволеності користувачів якістю: бібліотечних послуг, інфраструктури / місця / простору та колекцій / інформації, наданих академічною бібліотекою в Малайзії. Для оцінювання думок респондентів щодо рівня їхньої задоволеності з трьох наведених аспектів було використано самостійно розроблену анкету. Кількісна вибірка становила 650 студентів випускних курсів трьох факультетів університету. Результати дослідження виявили, що в середньому респонденти були лише частково задоволені послугами бібліотеки, інфраструктурою / місцем / простором, колекцією / інформацією про бібліотеку в цілому. Респонденти були відносно найбільше задоволені інфраструктурою / місцем та простором ($M = 3,41$), за цим послідували збір / інформація ($M = 3,27$) та бібліотечні послуги для користувачів ($M = 3,18$). Результати також показали значні відмінності щодо задоволеності послугами, інфраструктурою / місцем / простором та колекцією / інформацією про бібліотеку серед респондентів трьох факультетів.

460. Khan R. Virtual Reference Services through Web Search Engines Study of Academic Libraries in Pakistan / R. Khan, A. Khan, S. Malik, H. Idrees // *Publications*. – 2017. – Vol. 5, Is. 2. – P. 1–13.

Переклад назви: Віртуальні довідкові сервіси за допомогою вебпошукових систем: дослідження академічних бібліотек в Пакистані.

Вебпошукові системи (WSE) – це потужний і популярний інструмент у сфері управління інформаційними послугами. Це дослідження є спробою вивчити вплив та корисність вебпошукових систем при наданні віртуальних довідкових служб (VRS) в академічних бібліотеках Пакистану. Дослідження виявляє позитивну кореляцію між використанням вебпошукових систем та якістю цифрових довідкових послуг, що надаються користувачам бібліотеки. Зроблено висновок, що хоча пошукові системи підвищують очікування користувачів і є дійсно великими конкурентами довідкової служби бібліотеки, проте вони не є альтернативою довідковій службі. .

461. King M. M. Is What You See What You Get? Exploring the Role of Virtual Reference Icons on Academic Library Websites / M. M. King. – Alberta : University of Alberta, 2009. – 192 p.

Переклад назви: Чи отримуєш ти те саме, що бачиш? Дослідження ролі піктограм віртуальної довідки на вебсайтах академічних бібліотек.

Метою дослідження є вивчення дизайну, добору та використання вебіконок академічною бібліотекою. Додатковою метою є виявлення деяких можливих наслідків реалізації дизайну іконок для користувачів-студентів. Дослідження має на меті допомогти працівникам бібліотеки краще зрозуміти фактори, пов'язані з дизайном піктограм. Проведено категоріальне оцінювання тридцяти різновидів піктограм на вебсайтах академічних бібліотек. Для цілісного розуміння віртуальної навігації фокус-групою із вісьмох студентів університету Альберти було проаналізовано підбірку з дев'яти піктограм. Здійснено опитування персоналу, який займався розробкою / добором піктограм у п'яти бібліотеках. Отримані дані свідчать про те, що у вивчених елементах віртуальної навігації академічної бібліотеки є певні загальники, які негативно впливають на досвід роботи користувачів. Надано можливі пояснення цих недоліків у дизайні, наведено методичні рекомендації щодо проєктування віртуальної довідки на вебсайтах бібліотечних установ.

462. Kumari N. Web based services in library and information science / N. Kumari // International Journal of Next Generation Library and Technologies. – 2016. – Vol. 2, Is. 1. – P. 1–8.

Переклад назви: Вебсервіси в бібліотекознавстві.

З появою Інтернету та пов'язаних з ним технологій, зокрема всесвітньої павутини, відкрився абсолютно новий засіб надання вдосконалених інформаційних послуг та ресурсів для користувачів. Бібліотечні послуги, що надаються за допомогою вебтехнологій, називаються веббібліотечними послугами. У цій статті в основному розглядається, що таке веббібліотечні послуги, їх особливості, переваги та недоліки. Були виділені різні вебсервіси, наприклад, вебсторінка бібліотеки, Web OPAC, запитай бібліотекаря, електронна пошта.

463. LeMire S. Libr-AR-y Tours: Increasing engagement and scalability of library tours using augmented reality / S. LeMire, S. J. Graves, M. Hawkins,

S. Kailani // *College & Undergraduate Libraries*. – 2018. – Vol. 25, № 3. – p. 261–279.

Переклад назви: Libr-AR-y Tours: Підвищення зацікавленості та масштабованості бібліотечних турів за допомогою доповненої реальності.

Орієнтація відвідувачів на бібліотечні приміщення, колекції та послуги є важливою, але давньою проблемою для багатьох бібліотекарів. Екскурсії до бібліотеки – це одна із стратегій, яка зазвичай використовується для ознайомлення відвідувачів із приміщеннями та послугами бібліотеки. Доповнена реальність надає бібліотекарям нову можливість розробляти цікаві та інтерактивні неопосередковані екскурсії. Екскурсії з доповненою реальністю надають учасникам можливість ознайомитися з бібліотечними приміщеннями та пунктами обслуговування, а бібліотекарі мають можливість поділитися цінною інформацією про ці приміщення та послуги. У цій статті детально описано, як одна бібліотека побудувала екскурсію з доповненою реальністю і ділиться на основі оцінок уявленнями про відповіді учасників на формат доповненої реальності.

464. Liu Y. Q. A Library in the Palm of Your Hand: Mobile Services in Top 100 University Libraries / Y. Q. Liu, S. Briggs // *Information Technology and Libraries*. – 2015. – Vol. 34, Is. 2. – P. 133–146.

Переклад назви: Бібліотека в долоні: мобільні послуги в топ-100 університетських бібліотек.

Автори вивчали досвід кожної із 100 найпопулярніших бібліотек університетів з мобільними послугами. Найпоширенішими пропонованими мобільними послугами були мобільні сайти, послуги текстових повідомлень, електронні книги та мобільний доступ до баз даних та каталогу. Крім того, великою популярністю користувалися послуги чату, акаунти соціальних медіа та додатки. Показано тенденцію до адаптивного дизайну вебсайтів, щоб користувачі мали доступ до повного сайту бібліотеки на будь-якому мобільному пристрої.

465. Madhusudhan M. Mobile Information Services and Initiatives in University Libraries: A New / M. Madhusudhan, S. A. Dar // *DESIDOC Journal of Library & Information Technology*. – 2017. – Vol. 37, № 2. – P. 109–118.

Переклад назви: Мобільні інформаційні послуги та ініціативи в університетських бібліотеках: новини.

Сучасних студентів часто можна побачити у кампусах та інших середовищах зі схиленою головою перед мобільними пристроями у пошуку інформації. Дослідження показують, що студенти у середньому використовують електронні пристрої 19,6 годин на тиждень. Метою даної роботи є вивчення мобільних бібліотечних послуг, ініційованих та прийнятих деякими відомими академічними бібліотеками, для легкої мобілізації існуючих служб, а також для оцінки того, наскільки такі послуги можуть бути корисними для спільноти користувачів. Цінність дослідження полягає в тому, щоб допомогти академічним бібліотекам визначити та прийняти мобільні ініціативи. За допомогою цих мобільних ініціатив бібліотеки можуть надавати широкий спектр мобільних послуг зацікавленим користувачам.

466. Markland M. J. Mobile Website Use and Advanced Researchers: Understanding Library Users at a University Marine Sciences Branch Campus / M. J. Markland, H. G. Rempel, L. Bridges // *Information Technology & Libraries*. – 2017. – Vol. 36, Is. 4. – P. 7–23.

Переклад назви: Використання мобільного вебсайту та досвідчені дослідники: погляд користувачів бібліотеки на кампусі університетського відділення морських наук.

У цьому дослідженні вивчалось використання вебсайту бібліотеки Університету штату Орегон за допомогою мобільних пристроїв передовими дослідниками у відділенні поза кампусом. Викладачів, співробітників та аспірантів, пов'язаних із кампусом філії, запросили взяти участь в опитуванні, щоб визначити їхню дослідницьку поведінку у користуванні мобільними пристроями, зокрема частоту використання вебсайту мобільної бібліотеки та завдання, які вони намагалися виконати. Результати показали, що хоча ці передові дослідники періодично користуються вебсайтом бібліотеки за допомогою мобільних пристроїв, мобільні пристрої не є основним способом пошуку статей і книг або читання наукових джерел. Мобільні пристрої найчастіше використовуються для перегляду вебсайту бібліотеки, коли ці досвідчені дослідники перебувають вдома або в дорозі. Результати цього опитування будуть використані для усунення прогалин у знаннях щодо бібліотечних ресурсів та дослідницьких інструментів, а також для створення додаткових способів вивчення використання бібліотечних послуг дослідниками за допомогою мобільних пристроїв.

467. Marshall B. Chapter 4: Implementation Study: US Academic Libraries / B. Marshall // *Library Technology Reports*. – 2018. – Vol. 54, Is. 8. – P. 21–27.

Переклад назви: Розділ 4: Дослідження впровадження: академічні бібліотеки США.

У статті подано інформацію про впровадження нових послуг в академічних бібліотеках США. Увагу сфокусовано на посібники з бібліотечних технологій у сучасних і попередніх інтегрованих бібліотечних системах.

468. Martin S. Web Based Library Services – An Overview / S. Martin, P. Murugiah, K. Nandhini // *International Journal of Library Science and Information Management*. – 2016. – Vol. 2. – P. 79–85.

Переклад назви: Веббібліотечні послуги: огляд.

Всесвітня павутина (WWW) та Інтернет як нові засоби зберігання та доставки інформації забезпечують найкращі можливості для доставки інформації з більшою швидкістю. Все більше бібліотек переходять до надання своїх послуг у цифровому середовищі. У цій статті розповідається про веббібліотечні послуги, чому вони необхідні та привабливі для користувачів, висвітлені переваги, а також різні вебресурси.

469. Martínez E. Library services for mobile devices: The case of academic libraries affiliated to the National Council for Library Affairs Higher Education Institutions of Mexico / E. Martínez // *Biblios*. – 2016. – № 64. – С. 69–76.

Переклад назви: Бібліотечні послуги для мобільних пристроїв: приклад академічних бібліотек, що належать до Національної ради з бібліотечних питань вищих навчальних закладів Мексики.

Метою даної роботи є аналіз бібліотечних служб та їхніх додатків, які використовуються в академічних бібліотеках, приєднаних до Національної ради з бібліотечних питань вищих навчальних закладів (CONPAB–IES, AC) в Мексиці. Було проведено огляд літератури з базами даних та журналами, що спеціалізуються на бібліотечних та інформаційних науках за допомогою цифрових ресурсів, отриманих загальним управлінням бібліотек (DGB) Національного автономного університету Мексики (UNAM). Розвиток додатків бібліотечних служб та мобільних пристроїв в академічних бібліотеках вищих навчальних закладів, пов'язаних з CONPAB–IES, AC, показує бібліотечні послуги в академічних бібліотеках та перевагу розвитку ресурсів цифрових колекцій та мереж

через їх вебсайти у дружніх форматах для ПК та ноутбуків, замість смартфонів та планшетів.

470. McClure H. Regarding Reference in an Academic Library / H. McClure, P. Bravender // *Reference & User Services Quarterly*. – 2013. – Vol. 52, Is. 4. – P. 302–308.

Переклад назви: Щодо довідки в академічній бібліотеці.

Деякі академічні бібліотеки об'єднують свої довідкові служби та бюро обміну інформацією в єдині пункти обслуговування. Бібліотекарі однієї академічної бібліотеки провели дослідження, щоб визначити, чи вплине таке об'єднання на їх довідкову службу. У статті подані звіти про методологію, що використовуються для збору і аналізу даних і висновків дослідників. Результати показують, що запитання залишались незмінними незалежно від того, чи була у штаті довідкова служба, чи ні. Наслідки важливі в той час, коли бібліотеки переходять до єдиних довідкових служб, в яких працюють не бібліотечні фахівці. Вчені не впевнені в ефективності цієї моделі.

471. Miles D. B. Shall We Get Rid of the Reference Desk? / D. B. Miles // *Reference & User Services Quarterly*. – 2013. – vol. 52, № 4. – P. 320–333.

Переклад назви: Чи повинні ми позбутися довідкової служби?.

У дослідженні вивчається поширеність надання довідкових послуг через довідкову службу в 119 академічних бібліотеках університетів, що пропонують програми магістерського рівня. Результати опитування встановили, що 66,4 відсотки бібліотек все ще використовують довідкову службу для надання довідкових сервісів, а 77,21 відсотки бібліотек використовують допомогу професійного бібліотекаря довідкової служби постійно або тривалий час.

472. Minter C. Academic Library Reform and the Ideal of the Librarian in England, France, and Germany in the Long Nineteenth Century / C. Minter // *Library & Information History*. – 2013. – Vol. 29, Is. 1. – P. 19–37.

Переклад назви: Реформа академічної бібліотеки та ідеал бібліотекаря в Англії, Франції та Німеччині наприкінці 19 ст.

Ця стаття має на меті дослідити вплив нововведень на роль та імідж бібліотекаря у XIX ст. з особливим посиленням на академічні бібліотеки та бібліотекарів Англії, Франції, Німеччини. Вважається, що характерний набір «бібліо-

техних” чеснот, серед яких основними є любов до порядку, добросовісність, безкорисливість та готовність служити, постав на перше місце на тлі технічних інновацій у цій галузі (а також, до речі, як реакція проти «науковців-бібліотекарів» попередньої епохи), насіння було посіяно кризою в професійному іміджі і самооцінці бібліотекаря з наслідками, які можуть навіть дійти до сьогодення.

473. Moon H. K. A study of Reference Model of Smart Library based on Linked Open Data / H. K. Moon, S. -K. Han // Journal of the Korea Institute of Information and Communication Engineering. – 2016. – Vol. 20, № 9. – P. 1666–1672.

Переклад назви: Дослідження довідкової моделі розумної бібліотеки на основі пов’язаних відкритих даних.

В останні роки розумні технології застосовуються в різних сферах інформаційних систем. Зокрема, традиційна зона обслуговування бібліотеки змінюється на Smart-Library з Digital-Library. У цьому середовищі потрібна програмна платформа бібліотечного обслуговування для підтримки різноманітного контенту, бібліотечних послуг, користувачів та смарт-пристроїв. Через це існуючий бібліотечний сервіс має обмеження, яке перешкоджає семантичній взаємодії між різними гетерогенними бібліотечними системами. У цій статті ми пропонуємо «розумну» бібліотеку на основі пов’язаних відкритих даних як архетип бібліотечної системи майбутнього, яка забезпечує різноманітний вміст і взаємодію системи та інтеграцію сервісів. Це інноваційна система передового інформаційного насичення. Тому ми розробили системні середовища відповідно до різних вимог інтеграції для розумної бібліотеки на основі Linked-Open-Data. І ми описуємо функціональні вимоги систем смарт-бібліотеки, враховуючи запити користувачів та екосистеми інформаційних технологій. Крім того, ми показуємо довідкову структуру, яка може задовольнити функціональні вимоги та надати користувачам знання за допомогою різноманітних смарт-пристроїв.

474. Murray A. The Value of Academic Libraries: Library Services as a Predictor of Student Retention / A. Murray, A. Ireland ; athorn Jana J. // College & Research Libraries. – 2016. – Vol. 77, № 5. – P. 631–642.

Переклад назви: Значення академічних бібліотек: бібліотечні послуги як чинник контролю успішності студентів.

Вивчено прогнозований зв'язок між використанням бібліотеки окремими студентами та статусом їхньої успішності в університетських умовах. Методика ґрунтується на невеликій кількості попередніх досліджень для вивчення використання бібліотек на індивідуальному рівні, щоб визначити, чи використання конкретних бібліотечних послуг передбачає зростання успішності для першокурсників та другокурсниками. Бінарна логістична регресія дала результати, що свідчать про сильний позитивний прогнозований зв'язок між використанням бібліотеки будь-якого виду як першокурсниками, так і продовження користування цими ж послугами другокурсників.

475. Nilsson I. L. Developing new copyright services in academic libraries / I. L. Nilsson // *Insights: the UKSG journal*. – 2016. – Vol. 29, Is. 1 . – P. 78–83.

Переклад назви: Розвиток нових послуг з авторського права в академічних бібліотеках.

У цій статті йдеться про роль академічних бібліотекарів у вирішенні питань, пов'язаних з авторським правом, включаючи їх необхідні навички та знання щодо авторського права. Питання інтелектуальної власності набули більшого значення при публікації та доступі до наукових досліджень та їх повторному використанні, а нові технології та механізми доставки посилили проблеми авторського права. Через ускладнення та загальну плутанину щодо авторських прав зростає потреба в офіційній підтримці. Академічні бібліотекарі часто мають лише неофіційний «мандат» працювати в цій галузі, їм не вистачає впевненості, достатньої кількості знань та підготовки. Вони рідко мають повноваження працювати з відомостями про авторські права формально. Легітимність може бути досягнута шляхом співпраці з іншими університетськими підрозділами, які зацікавлені авторськими правами. Співпраця з іншими бібліотеками та бібліотечними організаціями також є важливим способом обміну досвідом та розширення знань про авторські права. Після встановлення того, що авторські права є бібліотечною справою, знаходять інструменти для навчання авторських прав та вбудовують цю діяльність у бібліотечні процедури, отже бібліотеки можуть сприяти покращенню IP-послуг.

476. Oyelude A. A. Virtual reality (VR) and augmented reality (AR) in libraries and museums / A. A. Oyelude // *Library Hi Tech News*. – 2018. – Vol. 35, № 5. – p. 1–4.

Переклад назви: Віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR) у бібліотеках та музеях.

Це дослідження має на меті зосередитися на доповненій реальності (AR) і віртуальній реальності (VR) у бібліотеках і музеях, як це видно з кіберсфери Інтернету, включаючи блоги. У ньому розглядається перший квартал 2018 року та аналізуються актуальні проблеми за цей період, висвітлюються приклади деяких установ, які використовують VR та AR. Також вказано на переваги використання VR, AR та іноді змішаної реальності. Бібліотеки, архіви та музеї все частіше використовують технології AR/VR для надання послуг, оскільки це є тенденцією. Очікується, що 2018 рік буде визначальним для технологій VR. Facebook є найбільшим інвестором у AR та VR, і оскільки він надзвичайно популярний, багато хто має можливість спробувати VR та AR за допомогою платформи соціальних мереж Facebook. Оригінальність/цінність VR «включає використання 3 D-графіки та розширених взаємодій, щоб занурити реального користувача в імітаційне середовище» (за описом Університету Індіани, Bloomington's Blogspot). AR означає розширену реальність і насправді, з технічної точки зору, становить поєднання віртуальної та реальної реальності (UWS, 2018). І VR, і AR, 3 D-друк та інші технології змінили спосіб життя і роботи людей.

477. Ping F. A Comparative Analysis of the Effect of the Integrated Library System on Staffing Models in Academic Libraries / F. Ping, M. Fitzgerald // *Information Technology & Libraries*. – 2013. – Vol. 32, Is. 3. – P. 47–58.

Переклад назви: Порівняльний аналіз впливу інтегрованої бібліотечної системи на кадрові моделі в академічних бібліотеках.

Подано порівняльний аналіз традиційної інтегрованої бібліотечної системи та інтегрованої бібліотечної системи наступного покоління з точки зору впливу на моделі кадрового забезпечення системних та технічних служб в академічних бібліотеках. Метод, використаний у цьому аналізі, полягає у виборі двох традиційних бібліотечних систем та трьох бібліотечних систем нового покоління, та порівнянні їх, зосередившись на двох аспектах: (1) архітектура програмного забезпечення та (2) робочі процеси та функціональність. Результати аналізу дозволяють припустити, що інтегрована бібліотечна система наступного покоління може мати значні наслідки для моделей кадрового забезпечення бібліотек, зокрема ключові посади бібліотекарів та персоналу мають бути перегля-

нуті з урахуванням можливостей та викликів інтегрованої бібліотечної системи наступного покоління.

478. Potnis D. D. Identifying Key Steps for Developing Mobile Applications & Mobile Websites for Libraries / D. D. Potnis, R. Regenstreif-Harms, E. Cortez // *Information Technology & Libraries*. – 2016 . – Vol. 35, № 3. – p. 43–62.

Переклад назви: Визначення ключових кроків для розробки мобільних додатків і мобільних вебсайтів для бібліотек.

Мобільні додатки та мобільні вебсайти (МAMW) представляють інформаційні системи, які все частіше розробляються бібліотеками для кращого обслуговування своїх відвідувачів. Через брак внутрішніх ІТ-навичок та знань, необхідних для розвитку МAMW, більшість бібліотек змушені покладатися на зовнішніх ІТ-фахівців, які можуть допомогти бібліотекам задовольнити потреби відвідувачів, але натомість можуть виснажити дефіцитні фінансові ресурси бібліотек. У цій статті застосовано системний аналіз та перспективи проектування для аналізу досвіду та порад, якими поділилися бібліотекарі та ІТ-фахівці, які займаються розробкою МAMW. У цьому документі визначено ключові кроки та запобіжні заходи, які необхідно вжити під час розробки МAMW для бібліотек. Він також радить випускникам програм бібліотечних та інформаційних наук (LIS) озброїти своїх студентів специфічними навичками та знаннями, необхідними для розробки та впровадження МAMW.

479. Pradhan P. Library Services Platform (LSP): An Overview / P. Pradhan // *Inflibnet*. – 2019. – Vol. 26, № 1. – P. 12–22.

Переклад назви: Платформа бібліотечних послуг (LSP): огляд.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у бібліотеках поступово змінило повсякденні функції та послуги бібліотек. Бібліотеки за ці роки різко змінилися, починаючи від «автоматизації бібліотек» у 1930-х роках до сучасних жанрів, що розвиваються, та наступного покоління інтегрованих бібліотечних систем або платформ бібліотечних послуг (LSP) протягом наступних років. LSP можна визначити як наступне покоління систем управління бібліотеками, які мають не тільки всі вбудовані функції ІLS, а й створені на платформі SaaS з кількома клієнтами, використовуючи переваги хмарних обчислень, вебтехнологій та сервісу виявлення, щоб забезпечити можливості для керування фізичними, цифровими та електронними матеріалами та інши-

ми сервісами в єдиній системі. На ринку доступні різні продукти LSP, такі як OCLC WorldShare Management Services, Ex Libris Alma, Sierra від Innovative Interfaces, ProQuest Intota, Kualі OLE, SirsiDynix BLUEcloud Suite і FOLIO. У цій статті коротко розглянуто поняття платформи бібліотечних послуг (LSP), її особливості, функції та характеристики.

480. Quinn B. The McDonaldization of Academic Libraries? / B. Quinn // *College & Research Libraries*. – 2015. – Vol. 76, № 3. – P. 339–352.

Переклад назви: Макдональдизація академічних бібліотек?.

Джордж Рітцер, соціолог університету Меріленда, запропонував впливову тезу, яка дозволяє припустити, що багато аспектів індустрії швидкого харчування пробиваються в інші сфери суспільства. У цій статті досліджено, чи його припущення, відоме як теза Макдональдизації, може бути застосоване до академічних бібліотек. Зокрема, він прагне визначити, якою мірою академічні бібліотеки можуть вважатися макдональдизованими, і який ефект може мати на них Макдональдизація. Він також досліджує деякі можливі альтернативи McDonaldization та їх наслідки для академічних бібліотек.

481. Radsliff Rebmann K. TV White Spaces in Public Libraries: A Primer / K. Radsliff Rebmann, E. E. Te, D. Means // *Information Technology & Libraries*. – 2017. – Vol. 36, Is. 1. – P. 36–47.

Переклад назви: Телевізійні пробіли в публічних бібліотеках.

Телевізійні пробіли (TV White Space, TVWS) – нова технологія бездротового зв'язку, яка має потенціал для покращення доступу до Інтернету та включення. У цьому посібнику описано технологію TVWS як життєздатне рішення для довгострокового доступу на користь публічних бібліотек та їхніх спільнот, особливо для населення з недостатнім рівнем обслуговування. Обговорення зосереджено спочатку на наданні короткого огляду цифрового розриву та нової ролі публічних бібліотек як постачальників доступу до Інтернету. Далі надається основний опис TVWS та його функцій, зосереджено увагу на ключових аспектах технології, що стосується бібліотек як закладів спільноти. Описано кілька реалізацій TVWS у кількох публічних бібліотеках. Нарешті, розглядаються перші кроки, які бібліотечні організації мають зробити, коли розглядають нові впровадження TVWS, які підтримують додатки Wi-Fi та планування кризового реагування.

482. Raju J. Knowledge and skills for the digital era academic library / J. Raju // *The Journal of Academic Librarianship*. – 2014. – Vol. 40, Is. 2. – P. 163–170.

Переклад назви: Знання та навички для академічної бібліотеки цифрової епохи.

Кардинальні зміни, зумовлені швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, нових методів наукової комунікації, розширенням віртуального простору бібліотеки за допомогою наукових чи дослідницьких спільнот, розповсюдженням соціальних медіа та зростанням мобільних пристроїв, значно вплинули на вимоги до знань та вмінь для професіоналів бібліотечно-інформаційної сфери. Ключові дисциплінарні знання, необхідні для цього цифрово орієнтованого середовища, включають розуміння метаданих, знання та досвід створення цифрового контенту та управління ним.

483. Rennick B. Library Services Navigation: Improving the Online User Experience / B. Rennick // *Information Technology & Libraries*. – 2019. – Vol. 38, № 1. – p. 14–26.

Переклад назви: Навігація бібліотечними послугами: покращення роботи користувача в Інтернеті.

Хоча доступність традиційних інформаційних ресурсів часто є в центрі уваги дизайну вебсайту бібліотеки, існує також потреба допомогти користувачам знайти інші послуги, такі як обладнання, навчальні кімнати та програми. Нещодавня перевірка вебсайту бібліотеки Університету Бригама Янга виявила майже двісті послуг. Багато з цих описів послуг були поховані глибоко в місці, що ускладнювало їх пошук. У цій статті буде описано вебдодаток, розроблений для покращення виявлення сервісів і забезпечення точності й надання інформації про послуги на вебсайті академічної бібліотеки.

484. *Rethinking Reference for Academic Libraries Innovative Developments and Future Trends* / edited by Carrie Forbes, Jennifer Bowers.

Переклад назви: Переосмислення довідника про інноваційні розробки та майбутні тенденції академічних бібліотек.

Компетенції, необхідні бібліотекарям, зображені у розрізі аналізу роботи бібліотекарів із США та Канади. Представлено дослідження, яке вивчає необхідність перетворення довідкової служби з урахуванням змін демографії та технологіч-

ного розвитку. Описуються довідкові та дослідницькі програми та послуги, зосереджуючись на п'яти основних сферах: співпраця, різноманітність, технології, оцінка та професійні компетенції. Поява Інтернету та технологій на базі Інтернету мала великий вплив на довідкові та дослідницькі послуги, що надаються академічними, корпоративними та урядовими бібліотеками та бібліотечними системами. Ця еволюція в цифровому масштабі призвела до зростання попиту на спеціалізовані професійні компетенції та супровідну літературу.

485. Ruan J. Study on Innovation of Smart Library Service Model in the Era of Big Data / J. Ruan, S. -B. Wang // *Advances in Computer Science Research*. – 2016. – Vol. 50. – P. 1077–1081.

Переклад назви: Дослідження про інновації моделі обслуговування Smart Library в епоху великих даних.

Великі дані відкривають нову еру трансформації бібліотеки. Інтелектуальні сервіси «розумної» бібліотеки, побудовані за допомогою великих даних, є інноваційною орієнтацією моделі бібліотечного обслуговування. В епоху великих даних бібліотека має раціонально підходити до підтримки та розвитку бібліотечної системи, щоб вона могла покращити застосування великих даних у бібліотеці, посилити гуманістичну турботу та сприяти відповідності та індивідуалізації розумних бібліотечних послуг, які надаватимуть розумні державні послуги.

486. Saragossi J. Mobile Applications in Academic Libraries / J. Saragossi, L. Costello, K. Kasten // *Library Resources & Technical Services*. – 2018. – Vol. 62, Is. 4. – P. 198-204.

Переклад назви: Мобільні програми в академічних бібліотеках.

У цій статті досліджуються проблеми та можливості, які представляють мобільні додатки в контексті колекції академічної бібліотеки. Цей новий формат викликає важливі питання щодо відбору, придбання, доступу, навчання, охоплення та оцінки, оскільки ці практики застосовуються до традиційних ресурсів. Більш детальне розуміння змісту та формату мобільних додатків дає інформацію про стратегію розвитку колекції для виявлення, придбання та підтримки цих ресурсів. Розробка програми інформаційно-роз'яснювальної роботи, яка включає діяльність зі зв'язків, навчання та дослідницькі консультації, також досліджується як спосіб залучити користувачів до цих нових ресурсів. Викор-

ристовуючи бібліотеки Університету Стоні Брук як приклад, у цій статті обговорюється потенціал мобільних додатків як академічних бібліотечних ресурсів, а також практичні способи сприяння використанню та посилення академічної взаємодії.

487. Shatte A. Mobile augmented reality based context-aware library management system / A. Shatte, J. Holdsworth, I. Lee // *Expert Systems with Applications*. – 2014. – Vol. 41, № 5. – P. 2174–2185.

Переклад назви: Мобільна система управління бібліотекою на основі контекстної доповненої реальності.

Мобільна доповнена реальність набула популярності в останні роки завдяки технологічним досягненням смартфонів та інших мобільних пристроїв. Однією з конкретних областей, у якій використовується мобільна доповнена реальність, є управління бібліотекою. Однак поточні мобільні рішення доповненої реальності в цій області не мають усвідомлення контексту. У літературі припускається, що агентне програмування може бути придатним для подолання цієї проблеми, але було проведено мало досліджень з використанням сучасних мобільних додатків доповненої реальності з агентами. Ця стаття має на меті подолати цю прогалину шляхом розробки прототипу доповненої реальності на основі агентів під назвою Libagent. Лібагент був підданий п'яти експериментам, щоб визначити його придатність, ефективність і точність для управління бібліотекою. Результати цих експериментів свідчать про те, що мобільна доповнена реальність на основі агентів є перспективним інструментом для управління бібліотекою з урахуванням контексту.

488. Yeh S. T. Determinants of Service Innovation in Academic Libraries through the Lens of Disruptive Innovation / S. T. Yeh, Z. Walter // *College & Research Libraries*. – 2016. – Vol. 77, № 6. – P. 795–804.

Переклад назви: Детермінанти інноваційних послуг в академічних бібліотеках крізь призму руйнівних інновацій.

З розвитком цифрових технологій з'явилися різні руйнівні інновації, які поступово замінюють академічні бібліотеки в процесі пошуку інформації. Оскільки академічні бібліотеки стають менш актуальними для своїх користувачів, важливо розробити стратегії реагування на порушення. Ми підкреслюємо той факт, що службова місія академічних бібліотек узгоджується з інноваційними

послугами, і пропонуємо академічним бібліотекам реагувати на порушення, прискорюючи інноваційні послуги. Застосовуючи рамки «Ресурси-процесивності», ми рекомендуємо для полегшення інноваційного обслуговування адміністраторам високого рівня стати лідерами інновацій, формувати культуру, що підтримує інновації, та створювати спеціалізовані інноваційні команди з високим рівнем самостійності прийняття рішень. Ми також рекомендуємо академічним бібліотекам залучати своїх користувачів та вибудовувати партнерські стосунки з іншими бібліотеками та комерційними спільнотами, щоб забезпечити інноваційні послуги, необхідні для реагування на порушення.

489. Yoon A. Research Data Management Services in Academic Libraries in the US: A Content Analysis of Libraries' Websites / A. Yoon, T. Schultz // *College & Research Libraries*. – 2017. – Vol. 78, № 7. – P. 920–933.

Переклад назви: Послуги з управління даними досліджень в академічних бібліотеках США: аналіз контенту вебсайтів бібліотек.

У дослідженні було розглянуто послуги досліджень даних (управління) в академічних бібліотеках США за допомогою контент-аналізу 185 вебсайтів бібліотек за чотирма основними напрямками: сервіс, інформація, освіта та мережа. Результати контент-аналізу вебсторінок показують, що бібліотекам потрібно просуватися та активніше залучатись до надання послуг, надання інформації в Інтернеті та розвитку освітніх послуг. Існує також велика різниця між послугами та програмами управління бібліотечними даними залежно від їх вебприсутності.

490. Zhang H. Reform Method and Effect Analysis of University Library Education Based on Digital Information Technology / H. Zhang // *Educational Sciences: Theory & Practice*. – 2018. – Vol. 18, Is. 5. – P. 2540–2546.

Переклад назви: Метод реформування та аналіз ефектів університетської бібліотечної освіти на основі цифрових інформаційних технологій.

Традиційний спосіб бібліотечної освіти не був пристосований до освітніх вимог інформаційної доби, тому необхідно терміново реформувати освіту в університетських бібліотеках. У цій статті вибрано метод статистичного опитування для проведення системного аналізу сучасної ситуації, процесу функціональної еволюції та існуючих проблем китайської бібліотечної освіти; висунуто стратегію реформування та шлях реалізації функцій університетсь-

кої бібліотечної освіти на основі цифрових інформаційних технологій. Через статистику кількості онлайн- та офлайн-студентів, які відвідують бібліотеку університету, у цій статті аналізується прикладний ефект бібліотечної освіти на основі цифрових інформаційних технологій. Дослідження має важливе орієнтовне значення для підвищення інформаційного рівня університетської бібліотечної освіти та спрямування її реформування.

491. Zhang T. Assessing the User Experience of E-Books in Academic Libraries / T. Zhang, X. Niu, M. Promann // *College & Research Libraries*. – 2017. – Vol. 78, № 5. – P. 578–601.

Переклад назви: Оцінка досвіду користувачів електронних книг в академічних бібліотеках.

Представлені результати отримані в результаті оцінки досвіду користувачів електронних книг з пошуку інформації за допомогою даних про використання та тестів користувачів. Дані про використання показали, що більшість сеансів читання були короткими та зосереджені на певних сторінках, що дозволяє припустити, що користувачі в основному використовують електронні книги для пошуку конкретної інформації. Тести користувачів встановили, що учасники прагнули використовувати пошук за ключовими словами за замовчуванням та переглядати результати пошуку. Рівень досвіду роботи з електронними книгами та особливостями платформ електронних книг вплинули на пошук інформації користувачами електронних книг. Результати оцінки суттєво впливають на розробку функцій електронних книг для підтримки стратегій читання користувачів та допомоги бібліотекам у створенні послідовного користувацького досвіду.

ПІСЛЯМОВА

Світовий досвід суттєвих цифрових змін та цифрової конвергенції, що відбувається в діяльності наукових бібліотек, свідчить про те, що для цифрових наукових технологій та комунікації бібліотеки сьогодні виконують стратегічно важливі завдання підтримки життєвого циклу наукових даних та організації і збереження цифрової спадщини для розвитку сучасних наукових досліджень та прийдешніх поколінь.

Функціонування бібліотек в умовах цифровізації суспільства потребує розбудови нових підходів до перспектив розвитку сучасних бібліотечних інформаційних ресурсів і послуг, які трансформуються у нову категорію сервісів, упровадження інновацій та сучасних технологічних алгоритмів в організації роботи персоналу, адаптації зарубіжного досвіду й поглиблення взаємодії на галузевому рівні, а також формування цифрової культури користувачів. Особлива відповідальність лежить на наукових національних бібліотеках, які концентрують у своїх фондах величезну національну наукову спадщину та сучасні загальнонаціональні інформаційні ресурси науки.

Проведене дослідження свідчить про те, що сучасна бібліотечна система підтримки наукових досліджень має виконувати багатоаспектні функції: ресурсну (надання доступу до джерел наукової інформації: ретроспективних і сучасних); сервісну (комплексний інформаційний супровід всіх етапів досліджень, формування наукових портфоліо, моніторинг публікаційної активності, аналітика даних); експертну (організація та модерація доступу до наукових публікацій, кураторство цифрових колекцій); методичну (навчання медіаграмотності, використанню інструментів цифрової науки, набуття навичок цифрових бібліотекарів).

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського впродовж останніх років головну увагу приділяла розробці актуальних питань створення цифрових ресурсів науки, аналізу критичних завдань наукової діяльності в Україні, науковим підходам та розробкам в галузі організації інноваційних систем управління наукової інформацією, введенню до наукового обігу цифрового комплексу інформаційних ресурсів національної спадщини та створення цифрової платформи підтримки наукових досліджень на порталі НБУВ.

Подальшим завданням комплексного представлення науковій аудиторії цифрового ресурсу національної спадщини із фондів НБУВ вбачається створення анотованого, ілюстрованого та систематизованого навігатора базами даних, частиною якого, зокрема, має стати електронний довідник колекцій та історико-культурних фондів.

Додатковим зручним інтерфейсом для дослідників стане система тематичних та персональних колекцій, присвячена видатним подіям та особам в історії України, які мають інтегрувати в єдиній точці доступу систематизовані матеріали та поєднати ресурси НБУВ із зовнішніми джерелами інформації такими, як WorldCat, Wikipedia, Google Map тощо.

Подальшим розвитком сервісу для науковців України має стати організація інтегрованого пошуку через єдиний реєстр метаданих всіх ресурсів, що зберігаються у фондах НБУВ (як традиційному друкованому, так і сучасному цифровому), забезпечення бібліотечного мультисервісу (онлайн-нове замовлення документів, електронна доставка документів, інформування щодо нових надходжень, тематичний анотований інтернет-навігатор науковими ресурсами та журналами, віртуальна довідкова служба), розробка онлайн-ового довідника на порталі НБУВ з питань цифрової наукової комунікації (стандарти, профілі, цифрові ідентифікатори), пошуку та використання наукової інформації (правила і стандарти цитування, запобігання плагіату).

На основі проведеного дослідження та апробації в НБУВ технологічних рішень запропоновано поширити набутий успішний досвід для формування репозитарію наукових текстів НАН України, взаємопов'язаного з інформацією про науково-дослідні установи та науковців НАН України. Профілі наукових установ та науковців буде супроводжувати система міжнародних ідентифікаторів, яка дозволить ефективно інтегрувати доробок українських вчених до міжнародних систем наукової інформації та оперативно отримувати якісні відкриті дані щодо публікаційної активності вчених НАН України. В тестовому режимі апробовано автоматичне отримання відкритих даних (наукометричної інформації: кількість публікацій, кількість цитувань, h-індекс) із таких інформаційних систем, як CrossRef (реєстратор DOI), Scopus, ORCID, Open Citations тощо.

Упорядкована інформація про науково-дослідні установи НАН України містить назву, бібліографічні варіанти написання назви, місцезнахо-

дження, міжнародні ідентифікатори (GRID, ROR, ISNI, VIAF, WorldCat, WikiData), профілі в наукометричних системах (Google Scholar, Scopus, Web of Science), дані про очільників, контактну інформацію; про науковців НАН України – містить ім'я, бібліографічні варіанти написання імені в різних системах, спеціальність, наукові ступені та вчені звання, місця роботи, статус в НАН України, профілі в наукометричних системах (Google Scholar, Scopus, Web of Science), міжнародні ідентифікатори (ORCID, ISNI, VIAF, WorldCat, WikiData). Якість та повнота підготовлених наукових метаданих буде сприяти відкритому доступу, коректному індексуванню, видимості в глобальних мережових комунікаціях, цитованості та затребуваності наукового доробку вчених Академії.

Природним кроком у напрямі підтримки наукових досліджень для НБУВ як провідної бібліотечної установи НАН України є організація загальноакадемічного Бібліотечного порталу НАНУ. Причини стратегічної необхідності створення інтегрованої наукової інформаційної системи НАН України очевидні:

- відсутність єдиного бібліографічного реєстру всіх наукових публікацій НАН України, що відповідає сучасним вимогам наукових метаданих;
- необхідність в сучасних умовах активного розвитку цифрової наукової комунікації забезпечити відкритий доступ до результатів наукової діяльності;
- необхідність забезпечити депозитарне зберігання в електронному вигляді наукових текстів НАН України для майбутніх поколінь;
- відсутність повноцінних наукових профілів установ та науковців НАН України (зокрема, англійською мовою);
- розпорошеність інформації щодо результатів наукової діяльності установ та науковців НАН України;
- некоректне представлення метаданих наукових видань НАН України (зокрема, англійською мовою) у міжнародних системах наукової інформації, що ускладнює доступ до них, їх індексування та призводить до некоректного цитування;
- ускладнене отримання інформації щодо бібліометричних та наукометричних показників установ та науковців НАН України;
- відсутність консолідованого представлення наукового надбання НАН України в цифровому форматі.

Загальноакадемічний Бібліотечний портал НАН України буде зберігати та надавати доступ до джерел документальної спадщини та сучасних джерел наукової інформації, надасть єдину точку доступу до консолідованих електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів із фондів НБУВ та фондів мережі бібліотек НДУ НАН України, що стосуються історії та науково-дослідної діяльності НАНУ, її установ та вчених.

Метою створення такого бібліотечного порталу НАН України є консолідація та уніфікація подання інформації щодо широкого спектру наукових даних, які супроводжують і є результатом наукової діяльності Національної академії наук України; приведення наукових метаданих НАН України у відповідність до сучасних міжнародних стандартів цифрової комунікації, з можливістю подальшої інтеграції до європейської та світової дослідницької інфраструктури; забезпечення відкритого доступу до результатів наукової діяльності; оптимізація зусиль з підготовки звітної та атестаційної документації, пов'язаної з обліком публікаційної активності та наукометричних показників установ та науковців НАН України.

Бібліотечний портал НАН України має бути корпоративним цифровим проєктом під кураторством НБУВ, який передбачає обов'язкову участь всіх науково-дослідних установ НАН України. За структуру порталу наукової інформації НАН України, для сумісності з іншими міжнародними системами управління науковою інформацією, пропонується взяти основні елементи структури метаданих CERIF – єдиного європейського формату наукової інформації: інституційна інфраструктура (організації, персоналії); е-Бібліотека – дослідницький репозитарій (наукові публікації). Сайт Бібліотечного порталу НАН України – LibNAS UA доступний у тестовому режимі за інтернет-адресою libnas.nbuv.gov.ua.

Більшість проаналізованих успішних проєктів створення систем наукової інформації підтвердили, що єдина можливість постійно підтримувати актуальність та достовірність введеної інформації полягає у відповідальній підтримці інституційних сегментів такої системи самими зацікавленими науковими установами. Відповідальне, прискіпливе, детальне введення метаданих щодо результатів наукової діяльності буде сприяти для НАН України:

– оптимізації зусиль з підготовки звітної та атестаційної документації в автоматизованому режимі;

- публічному відкритому доступу до наукової інформації, до якого наразі прагне світова наукова спільнота;
- інтеграції до міжнародної системи цифрової наукової комунікації; проведенню бібліометричних та наукометричних досліджень;
- збереженню наукового надбання у цифровому форматі.

Для підтримки такої системи наукової інформації НАН України необхідно створити певну інфраструктуру. Доцільним та підтвердженим міжнародним досвідом є визначення та підготовка спеціалістів з підтримки наукових метаданих при інституційних бібліотеках, які мають тісно співпрацювати з вченими секретарями науково-дослідних установ НАН України та призначеними кураторами НБУВ.

Наукове видання

**ЦИФРОВІ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ
У РОЗБУДОВІ НАУКОВОГО СЕГМЕНТА
НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ**

Монографія

Авторський колектив:

Гарагуля Сергій Сергійович, Гриценко Наталія Олексіївна,
Дубровіна Любов Андріївна, Ключнікова Олена Валентинівна, Коновал Людмила
Володимирівна, Лобузін Іван Володимирович, Лобузін Катерина Вілентіївна,
Лощинська Наталія Василівна, Островська Олена Миколаївна, Півнюк Олена Валеріївна,
Сандул Оксана Георгіївна, Симоненко Тетяна Василівна, Ясінська Олександра Андріївна

Відповідальний редактор
К. В. Лобузін

Редактор
С. С. Гарагуля

Підп. до друку 21.12.2021. Формат 70x100/16.
Ум. друк. арк. 33,54. Обл.-вид. арк. 30,56.
Наклад 200 пр. Зам. № 30.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
03039, Київ, Голосіївський просп., 3.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 1390 від 11.06.2003 р.